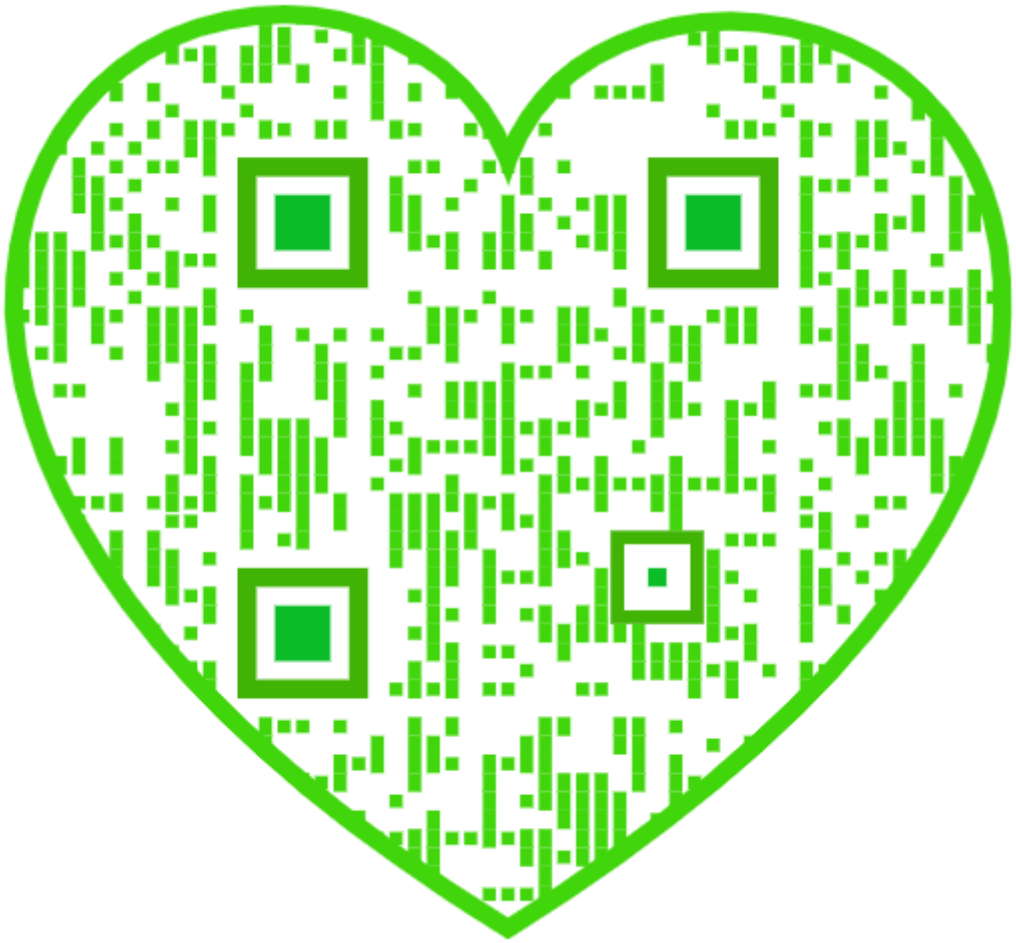

SHAKESPEARE.

Het recht van opvoering voorbehouden volgens de Wet van 28 Juli 1881 (Staatblad No. 124).

DE WERKEN

VAN

WILLIAM SHAKESPEARE

VERTAALD

DOOR

Dr. L. A. J. BURGERSDIJK

TWEEDE DEEL

EEN MIDZOMERNACHTSDROOM — ROMEO EN JULIA —
DE KOOPMAN VAN VENETIË — KONING JAN

LEIDEN — E. J. BRILL
1884

Snelpersdruk van P. Beitsma — Deventer.

EEN

MIDZOMERNACHTSDROOM.

PERSONEN:

Theseus, hertog van Athene.
Egeus, vader van Hermia.
Lysander, *Demetrius*, } minnaars van Hermia.
Philostratus, bestuurder der hoffeesten.
Dissel, een timmerman.
Schaaf, een schrijnwerker.
Spoel, een wever.
Wind, een blaasbalgmaker.
Tuit, een ketellapper.
Slokker, een snijder.

Hippolyta, koningin der Amazonen, verloofd met Theseus.
Hermia, dochter van Egeus, verliefd op Lysander.
Helena, verliefd op Demetrius.

Oberon, de koning der Elfen.
Titania, de koningin der Elfen.
Puck, een kabouter, Oberon's dienaar.
Erwtebloesem, *Spinrag*, *Mot*, *Mosterdzaad*, } Elfen.

Andere Elfen, in het gevolg van hun koning en koningin.
Gevolg van Theseus en Hippolyta.

Het tooneel is te Athene en in een nabijgelegen woud.

EERSTE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Athene. *Een zaal in het paleis van Theseus.*

THESEUS, HIPPOLYTA, PHILOSTRATUS *en Gevolg komen op.*

Theseus.

Thans komt, Hippolyta, ons huwlijksuur
Met spoed nabij. Vier blijde dagen brengen
Een nieuwe maan, maar o! wat talmt die oude
Met af te nemen! Wat ik vurig wensch
Vertraagt ze, dralend als een weduwvrouw,
Die van haars stiefzoons renten 't leven rekt.

Hippolyta.

Vier dagen, zij verzinken snel in nacht;
Vier nachten, zij verdroomen snel den tijd;
Dan wordt op nieuw de zilvren boog der maan
Gespannen aan den hemel, en beschouwt
De nacht van ons festijn.

Theseus.

Philostratus,
Ga, wek Athene's jeugd tot blij gejuich;

Roep op den vluggen, dartlen geest der vreugd;
Verban zwaarmoedigheid naar 't huis van rouw;
Die bleeke gast past niet bij onzen trouw. —

(PHILOSTRATUS *af.*)

Hippolyta, ik vroeg u met mijn zwaard,
En won uw liefde door u leed te doen;
Maar wil u huwen op een andre wijs,
Met pracht en praal en blijde feestlijkheid.

(EGEUS, HERMIA, LYSANDER *en* DEMETRIUS *komen op.*)

Egeus.

Heil Theseus, onzen grooten hertog, heil!

Theseus.

Dank, Egeus, dank! — Gij wilt iets vragen? Spreek!

Egeus.

Vol leedgevoel verschijn ik en verklaag
Mijn kind hier, mijne dochter Hermia. —
Treê voor, Demetrius. — Mijn eedle Heer,
Aan dezen man beloofde ik hare hand; —
Treê voor, Lysander; — en, genadig vorst,
Deez' heeft den boezem van mijn kind betooverd; —
Gij, gij, Lysander, schonkt haar teedre rijmpjens,
Gij ruildet minnepanden met mijn kind,
Zongt aan haar venster vaak bij maneschijn,
Met valsche stem, een lied van valsche min,
En prenttet haar ter sluik uw beeld in 't brein
Door ringen, wisjewasjens, vlokjens haar,
Door speeltuig, tuiltjens, lekkernijën, — boden
Van veel gewicht bij de onervaren jeugd;
Door list hebt gij mijn dochters hart gekaapt,
De volgzaamheid, die zij mij schuldig is,
In wreevle koppigheid verkeerd. — Mijn vorst,
Wanneer zij thans niet voor uw troon belooft

In de' echt te treden met Demetrius,
Dan vraag ik, krachtens 't oude Atheensche recht,
Volstrekte macht op haar, mijn eigendom;
Zij kieze: en neem deez' man tot echtgenoot,
Of lijd' de doodstraf, die naar onze wet
In dit geval onmidd'lijk volgen mag.

Theseus.

Wat zegt gij, Hermia? wees wijs, schoon kind;
Uw vader moet u gelden voor een god,
Die uwe schoonheid schiep; voor iemand, wien
Gij slechts een beeld van was zijt, dat door hem
Gevormd is en dat hij bewaren kan,
Maar dat hij ook de macht heeft te verbreken.
Demetrius is toch een waardig man.

Hermia.

Lysander is het ook.

Theseus.

Ja, op zich zelf;
Maar hier, nu hij uws vaders stem niet heeft,
Is de ander hem in waardigheid vooruit.

Hermia.

O, waar' 't mijn oog, waarmeê mijn vader koos!

Theseus.

Wierd eer uw oog door zijne keus geleid!

Hermia.

Ik smeek u om verschooning, edel vorst;
Ik weet niet, wat de kracht, den moed mij geeft,
Noch of het aan een zedig meisjen past,
Dat ik in zulk een hoogen kring mij uit;
Maar toch, ik waag 't, mijn vorst, de vraag te doen:
Wat is het ergste dat mij treffen kan,
Als ik Demetrius mijn hand ontzeg?

Theseus.

Zie hier uw keus: gij sterft den dood, of zweert
't Verkeer met mannen voor uw leven af.
Dus, schoone Hermia, beproef u zelf;
Denk aan uw jeugdig bloed; stel u de vraag,
Of, — als ge uws vaders wenschen wederstreeft, —
Gij ook der nonnen dracht verduren kunt,
En, steeds in 't sombre klooster ingesperd,
Als kuische zuster levenslang den lof
Der koude maan eentonig zingen kunt!
O driemaal zalig, die hun jeugdig bloed
Zoo meester zijn, dat dit hun wellust is;
Doch 't roosjen, dat zijn geur genieten doet,
Smaakt heil, schoon aardscher, dan dat op zijn struik
Groeit, leeft en sterft in stille zaligheid.

Hermia.

Zoo wil ik leven, groeien, sterven, Heer,
Eer dat mijn maagdeblos de heerschappij
Erkenn' van hem, wiens opgedrongen juk
Mijn ziel versmaadt en nooit aanvaarden zal.

Theseus.

Bedenk u nog; — bij de eerste nieuwe maan, —
Den dag, die tusschen mijn geliefde en mij
Den eeuw'gen band van trouw bezeeglen zal, —
Wees dan bereid te sterven op dien dag,
Wijl gij den wil uws vaders niet wilt doen;
Of doe dien, reik Demetrius de hand;
Of wel, Diana's outer hoore uw eed
Van streng en eenzaam leven voor altoos.

Demetrius.

Word, Hermia, verzacht! — Lysander, geef
Voor mijn goed recht uw krachtlooze aanspraak op!

Lysander.

Gij hebt haars vaders gunst, Demetrius;
Trouw dus met hem en laat mij Hermia.

Egeus.

't Is waar, gij spotter, hij bezit mijn gunst;
En al het mijne schenkt mijn gunst aan hem;
Ook zij is mijn, en al mijn recht op haar
Verleent mijn gunst nu aan Demetrius.

Lysander.

'k Ben, Heer, van even edel bloed, als hij;
Niet minder rijk; mijn liefde is grooter zelfs;
Zoo weegt mijn rang, mijn stand, kortom mijn staat
Den zijnen op, of overweegt dien nog;
En, — wat nog meer dan al dit roemen geldt, —
Mij schonk de schoone Hermia haar min;
Waarom zou ik dus op mijn recht niet staan?
Demetrius, — ik zeg 't hem in 't gezicht, —
Heeft Nedars dochter, schoone Helena,
Het hof gemaakt; het meisjen kreeg hem lief,
Hem innig lief, ja meer, afgodisch lief,
Hem, dezen valschen, wisselzieken man.

Theseus.

'k Erken, dat ik 't vernam, en 'k was van zins
Demetrius hierover aan te spreken;
Maar eigen zaken boeiden mij te zeer,
Het is me ontgaan. — Maar kom, Demetrius,
En Egeus ook; ik wil u onder ons
Eens zeggen, wat ik denk van deze zaak. —
Gij, schoone Hermia, houd u bereid
Uw hoofd te buigen voor uws vaders wil;
Want anders eischt Athene's wet, — door ons
In 't minst niet te verzwakken, — uwen dood,
Of doemt u tot den ongehuwden staat. —

Hippolyta, hoe is 't, mijn lieve bruid? —
Komt, Egeus en Demetrius, wij gaan;
Ik heb u noodig voor ons huwlijksfeest,
Maar deel het een en ander bovendien
U meê, dat van nabij u zelf betreft.

Egeus.

Wij volgen u, naar plicht en eigen wensch.
(Theseus, Hippolyta, Egeus, Demetrius *en Gevolg af.*)

Lysander.

Hoe is 't, mijn lief, hoe ziet uw wang zoo bleek?
Hoe zijn de rozen er zoo snel verwelkt?

Hermia.

Wellicht wijl regen faalt, ofschoon ik dien
Verleenen kon van mijner oogen stroom.

Lysander.

Wee mij; naar alles wat ik las en ooit
Uit sagen of geschiedenis vernam,
Vloot nooit de stroom van ware liefde zacht;
Nú was zij te verschillend door geboort', —

Hermia.

O ramp! voor needrig dienen al te hoog!

Lysander.

Dan weer, wat leeftijd aangaat, slecht geënt, —

Hermia.

O hoon! te oud voor een verbond met jeugd!

Lysander.

Dan hing zij van de keus van vrienden af, —

Hermia.

O hel! te kiezen met eens anders oog!

Lysander.

Of, was ook ziel met ziel aaneengesmeed,
Dan heeft haar ziekte, krijg of dood belaagd,
Voorbijgaand, vluchtig als een klank gemaakt,
Kort als een droombeeld, ijdel als een schim,
Snel als het weerlicht in koolzwarte nacht,
Dat plotsling aarde en hemel openbaart,
Maar, eer een mensch nog zeggen kan: „het licht!"
Weer door de duisternis verslonden wordt;
Zoo snel verdwijnt het schoonst en schitt'rendst heil.

Hermia.

Als leed dus altijd trouwe liefde trof,
Zoo blijkt het, dat het noodlot dit besloot,
En dan leer' de beproeving ons geduld,
Wijl immer bij de liefde leed behoort,
Zooals ook mijmren, droomen, wenschen, zuchten
En tranen vaste mintrawanten zijn.

Lysander.

Een juist besluit. Dus hoor nu, Hermia;
Ik heb een moei, die weduwe is; zij woont
Op zeven mijlen afstands van Athene;
Zij is van groot vermogen, kinderloos,
En zij beschouwt mij als haar' een'gen zoon.
Daar huw ik u, mijn lieve Hermia,
En daarheen kan de felle Atheensche wet
Ons niet vervolgen. Hebt gij dus mij lief,
Sluip morgen nacht dan uit uws vaders huis;
En in het woud, een uurtjen van de stad, —
Waar ik u 's ochtends eens met Helena
Ter viering van het Meifeest heb ontmoet, —
Daar zal ik op u wachten.

Hermia.

Mijn Lysander!
Ik zweer u bij Cupido's hechtsten boog,

En felste schicht met gouden punt, bij de onschuld
Van 't duivenspan, dat Venus wagen trekt,
Bij al wat harten bindt en liefde wekt,
En bij de vlam, waar Dido zich den dood
Door bracht, toen de Trojaan haar valsch ontvlood,
Bij alle de eeden, die de man ooit brak,
In aantal meer dan die de vrouw ooit sprak; —
Gij treft ter plaatse, die gij hebt bedacht,
Mij waarlijk morgen aan te middernacht.

Lysander.

Houd, liefste, woord! — Zie, daar is Helena.

(Helena *komt op.*)

Hermia.

Wees welkom, schoone Helena! Waarheen?

Helena.

Gij noemt mij schoon? Herroep dat „schoon" toch. Neen
Schoon noemt Demetrius u; hem is uw schoon,
Uw oog een leidstèr, uwer stemme toon
Veel zoeter dan den herder 's leeuwriks lied,
Als 't koren groent, de rooz'laar bloesems schiet.
Hoe meen'ge ziekte, die licht overslaat!
Waar 't zoo met schoon, ik eigende uw gelaat;
Mijn oog stal uwen blik, mijn oor verslond
Uw zoet geluid en leerde 't aan mijn mond.
Waar' de aarde mijn, ik koos Demetrius uit,
En liet dan gaarne aan u de rest ten buit.
O, leer me uw blik; o zeg, wat tooverkracht
Schonk op zijn harteklop u zulk een macht?

Hermia.

Ik frons het voorhoofd, toch zoekt hij mijn gunst.

Helena.

Leerde uw gefrons mijn glimlach zulk een kunst!

Hermia.

Door bitse woorden blaas ik 't vuur nog aan.

Helena.

Deed mijn gevlei bij hem die vlam ontstaan!

Hermia.

Hoe meer ik haat, te vuur'ger mint hij mij.

Helena.

Hoe meer ik min, te feller haat hij mij!

Hermia.

'k Heb aan zijn dwaasheid, Helena, geen schuld.

Helena.

Neen, maar uw schoonheid wel; had ik die schuld!

Hermia.

Ontvang als troost, dat hij mij nooit meer ziet,
Daar ik van hier met mijn Lysander vlied. —
O, vóór den tijd, dat ik Lysander zag,
Was mij Athene een paradijs; maar, ach!
Sinds zijn betoovring mijn gemoed regeert,
Heeft hij dien hemel in een hel verkeerd!

Lysander.

Ons plan zij, Helena, u toevertrouwd,
Als morgen nacht zich Phoebe weer beschouwt,
Haar zilvren aanschijn spieglend in den vliet,
Dauwdruppels spreidend over gras en riet,
En duisternis de vlucht verbergen zal,
Verlaten wij ter sluik Athene's wal.

Hermia.

En op dat bloemrijk plekjen van het woud,
Waar gij en ik zoo vaak in zoeten kout
Neêrlagen en ons hart uitstortten, dáár

Ontmoeten nu mijn lief en ik elkaar;
Wij zoeken, nu Athene ons zoo verbant,
Ons nieuwe vrienden in het vreemde land.
Vriendin, vaarwel! Zend ons uw heilbeê na;
Schenke u 't geluk Demetrius als gâ! —
Houd woord, Lysander! Ach, ons oog versmacht
Naar liefdes troost,— maar 't moet, — tot morgen nacht!

Lysander.

Vertrouw op mij. (Hermia *af.*) — 't Ga, Helena, u goed:
Dra worde uw min door wedermin begroet!
(Lysander *af.*)

Helena.

Wat oogst toch de eene liefde, de andre hoon!
Wij gelden in Athene als even schoon;
Wat helpt dit, vindt Demetrius het niet?
Die wil niet zien, wat ieder ander ziet.
En is hij dwaas, als hij voor Hermia gloeit,
'k Ben even dwaas, als mij zijn aanblik boeit.
Zelfs aan wat leelijk en nietswaardig is,
Leent liefde schoonheid en beteekenis.
Zij ziet niet met het oog, maar met het hart,
Van daar is ze in haar oordeel vaak verward,
En daarom heet de god der liefde blind,
En is zijn beeltnis een gevleugeld kind,
Dat onbesuisd, niet ziende, in 't wilde vliegt
En in zijn keus zoo dikwijls zich bedriegt.
Zooals bij 't spel een knaap geen eed ontziet,
Ontziet des noods de Liefde een meineed niet:
Eer Hermia Demetrius ontstak,
Werd eed op eed, als hagelslag op 't dak,
Aan mij gedaan; die hagel, ach! verdween
En vloeide weg, toen hààr zon hem bescheen. --
Ik meld hem fluks de vlucht van Hermia,
Dan ijlt hij morgen nacht in 't woud haar na.

I. 1. 217.

O, dat hij voor 't bericht mij dank bewijz'!
Dit wensch ik, doch ik koop 't voor hoogen prijs.
Maar 't smartlijk heil is niet te duur gekocht,
Als ik hem volg en zie op zijnen tocht.

(HELENA *af.*)

TWEEDE TOONEEL.

Aldaar. *In 't huis van* DISSEL.

DISSEL, SCHAAF, SPOEL, WIND, TUIT *en* SLOKKER *komen op.*

Dissel.

Is ons heele gezelschap nu bij mekâar?

Spoel.

Gij zoudt het best doen, als gij ze allen in eens opriept, man voor man, zooals zij op de ceêl staan.

Dissel.

Hier heb ik het lijstjen van ieders naam, die in heel Athene voor bekwaam gehouden wordt om te spelen in ons tusschenspel voor den hertog en de hertogin op zijn trouwdag in den avond.

Spoel.

Zeg nu eerst, goede Pieter Dissel, waar het stuk over loopt; lees dan de namen van de spelers en kom zoo aan het begin.

Dissel.

Komaan dan, ons stuk is: de zeer jammerlijke komedie en zeer droevige dood van Pyramus en Thisby.

Spoel.

Een mooi stuk werk, dat verzeker ik je, en een grappig

ook! — Kom, goede Pieter Dissel, roep nu de spelers op, bij 't lijntjen af. — Mannen, wat uit mekaâr, op een rij.

Dissel.

Geeft antwoord, als ik je opnoem. — Klaas Spoel, de wever!

Spoel.

Hier. Zeg nu, welke rol ik heb, en ga dan voort.

Dissel.

Gij, Klaas Spoel, staat hier voor Pyramus.

Spoel.

Wat is Pyramus? een minnaar of een tyran?

Dissel.

Een verliefd minnaar, die zijn eigen uit verliefdheid dapper doodsteekt.

Spoel.

Dat zal een traan of ettelijk kosten, als het natuurlijk gespeeld wordt. Als ik het doe, laten de toeschouwers dan hun zakdoeken klaar houden; ik zal stroomen laten vergieten; ik zal aandoenlijk wezen, dat het liefhebberij is. — Nu de volgenden; — maar toch, ik heb het meeste sjenie voor een tyran; ik zou Erkles prachtig kunnen spelen, of een grimmige rol, die alles kort en klein slaat:

„De rouwe rots
„Bonst met een bots
„En sleurt des slots
„Gevangnis om;
„Maar Phibbus' kar,
„Die straalt als star,
„Werpt in de war
„Den dollen drom."

Dat ging daar verheven! — Ga nu voort met de namen van de spelers! — Dat is zoo de manier voor Erkles,

de manier voor een tyran; een minnaar valt meer in 't aandoenlijke.

Dissel.

Wouter Wind, de blaasbalkmaker!

Wind.

Hier, Pieter Dissel!

Dissel.

Gij moet Thisby op u nemen.

Wind.

Wat is Thisby? een dolend ridder?

Dissel.

Neen, dat is de juffer, waar Pyramus op verliefd moet zijn.

Wind.

Neen maar, wat weêrga, ge moet me niet voor vrouw laten spelen: mijn baard komt al mooi uit.

Dissel.

Dat doet er niet toe; ge kunt een mongezicht voordoen en ge moogt een stemmetjen gebruiken, zoo fijn als ge maar wilt.

Spoel.

Als ik mijn gezicht mag wegstoppen, laat mij dan òòk voor Thisby spelen; ik zal een verschrikkelijk fijn stemmetjen opzetten: — „Thisne, Thisne", — „O Pyramus, o mij zoo dier! zie hier uw Thisby, u zoo dier, uw bruid zoo dier!"

Dissel.

Neen, neen, gij moet voor Pyramus spelen, en gij Wind, gij voor Thisby.

Spoel.

Goed, ga voort.

Dissel.

Steven Slokker, de snijder.

Slokker.

Hier, Pieter Dissel!

Dissel.

Steven Slokker, gij moet voor Thisby's moeder spelen. — Jan Tuit, de ketellapper!

Tuit.

Hier, Pieter Dissel!

Dissel.

Gij voor Pyramus' vader; ik zelf voor Thisby's vader. — Schaaf, de schrijnwerker, gij hebt de rol van den Leeuw; en nu, hoop ik, zijn we klaar met de rollen.

Schaaf.

Hebt ge de rol van den leeuw ook op papier? Och toe, hebt ge ze, geef ze mij dan, want ik ben zoo hardleersch.

Dissel.

Ge kunt het wel zoo voor de vuist doen, want het is niets als brullen.

Spoel.

Geef mij de rol van den leeuw ook! Ik zal brullen, dat het ieders hart goed zal doen mij te hooren; brullen zal ik, dat de hertog zal zeggen: „nog ereis brullen! nog ereis brullen!"

Dissel.

Als gij het al te vreeselijk deedt, zoudt ge de hertogin en de dames laten schrikken, dat ze aan het gillen raakten; en dat zou genoeg wezen om ons altemaal aan de galg te brengen.

Allen.

Ja, dat bracht ons aan de galg, allemaal, zooals we hier zijn!

Spoel.

Ik moet ook zeggen, vrienden, dat, als we de dames zoo deden schrikken, dat ze buiten-d'r-zelf raakten, ze d'r niet op zouden zien, als we gehangen werden; maar ik zal m'n stem zoo'n forcie geven, dat ik je zoo zacht zal brullen als het liefste zuigduifjen; ik zal je brullen, alsof je een nachtegaal hoorde.

Dissel.

Neen, ge kunt geen andere rol hebben als Pyramus; want Pyramus is een man met gladde wangen; een man zoo net als ge er maar één op een zomerschen achtermiddag te zien krijgt, een heel fatsoenlijk, een heerachtig man; daarom, gij moet volstrekt Pyramus spelen.

Spoel.

Nu, ik neem het aan. In wat voor een baard zou ik hem het best spelen?

Dissel.

Wel, zooals ge zelf verkiest.

Spoel.

Ik zal hem je geven in een stroogelen baard, of in een oranjebruinen baard, in een karmezijnrooden baard, of in een Fransche-kroongelen baard, zoo mooi hooggeel.

Dissel.

Er zijn Franschen genoeg met een kaal kroontjen op den kop, en zoo zoudt ge ook wel zonder baard kunnen spelen. — Maar, mannen, hier zijn uw rollen; en ik dring bij je aan en bid en verlang, dat ge ze morgen avond van buiten kent; en dat ge in het bosch van het

paleis dan bij me komt, een mijl van de stad, bij maanlicht; daar zullen we rippeteeren; want, komen wij in de stad bij mekaâr, dan krijgen ze het in den neus, en dan krijgen we toehoorders, en dan was ons plan bekend. Ik zal in den tusschentijd een lijst maken van de benoodigdhedens, die er voor ons stuk niet zijn. Nu, mannen, ik verzoek je, laat me niet in den steek!

Spoel.

We zullen maken dat we er zijn, en daar kunnen wij in 't geniep en vrijmoedig onze rippetitie houden. Doet je best maar en kent de boel! Atjé!

Dissel.

Bij den hertogseik dan, daar komen we bij mekaâr.

Spoel.

Ja goed; past op er te wezen of het zal er spannen!

(*Allen af.*)

TWEEDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Een woud bij Athene.

Een Elfe *en* Puck *komen op, van verschillenden kant.*

Puck.

Zeg, geest, waarheen? waar zwerft gij heen?

Elf.

Over berg en vallei,
Over heg, over muur,
Door het park, door de wei,
Door rivier en door vuur,
Zwerf ik rond met elfenspoed,
Vlugger dan de maanbol doet,
Dien mijn koningin, en houd
Frisch haar perkjens in het woud;
Gouden vroeglings zijn haar wacht;
Geef eens op die sprenkels acht
Van haar kleed; dat zijn robijnen,
Elfengaven, geurenschrijnen;
Ik moet om druppels dauw dit veld hier door,
En hang een paarl in elke vroeglings oor.

Vaarwel, gij plompe geest, want ik moet gaan,
Dra komt mijn koningin met de elfen aan.

Puck.

De koning viert een feest hier deze nacht;
Hij moet de koningin niet zien; geef acht!
Want Oberon is zeer gekrenkt en boos,
Wijl zij een lieflijk kind als dienaar koos,
In Indië geroofd, een koningszoon;
Nooit had ze in haar gevolg een knaap, zoo schoon;
Naijvrig vorderde Oberon dit kind,
Opdat het hem door 't woud de paden vind';
Zij weigert hem het lieve wicht en vlecht
Er kransen voor, is teêr er aan gehecht;
En waar hij nu bij 't sterrenlicht haar ziet,
In veld of bosch, of aan een heldren vliet,
Daar volgt een twist, die heel hun elfenstoet
Verschrikt in eikelnapjens schuilen doet.

Elf.

Erken ik wèl uw wijs van doen, uw leest,
Dan zijt ge wis die sluwe, plaagsche geest,
't Kaboutertjen, dat boerenmeisjens kwelt,
Haar melk ontroomt en deerlijk haar ontstelt,
De boerenvrouw soms plaagt en boot'ren laat,
En buiten adem karnen, zonder baat;
Nù 't bier niet gisten laat, dàn in de nacht
Den wandlaar dolen doet, zijn leed belacht?
Maar die u vleiend noemen lieve Puck,
Die helpt ge in 't werk en brengt hun steeds geluk;
Die zijt ge, naar ik denk?

Puck.

Ja, juist gedacht;
Ik ben die snaaksche zwerver van de nacht,
Die Oberon vaak lustig lachen doet,
Als ik een hengst, van boonen wel doorvoed,

Bedrieglijk toebriesch als een merriepaard;
Of op een oudevrijsters-krans, bedaard,
In 't glas mij houd als een morel, maar nauw
Brengt één mij aan den mond, of ik bedauw
Al spartlend de' ouden boezem met het nat.
Soms kraamt een oude moei een grooten schat
Van wijsheid uit, houdt voor een driestal mij,
En wil gaan zitten, maar ik spring op zij,
En, plomp! daar ligt ze, hoest, roept moord en brand,
En heel de kring, die eerst nog in de hand
Wou proesten, giert van 't lachen, en roept uit:
„Dat was daar van de preek een mooi besluit!" —
Maar, elfjen, daar komt Oberon! Op zij!

Elf.

En hier mijn meesteres! — O waar' 't voorbij!

(Van de eene zijde komt Oberon *met zijn Gevolg, van de andere* Titania *met haar Gevolg op.)*

Oberon.

Boos maanlicht, hoofdige Titania!

Titania.

Wat, ijverzuchtige Oberon! — Wij gaan;
Komt, elfen, vlug; ik zwoer zijn omgang af.

Oberon.

Toef, kreegle vrouw! Ben ik niet uw gemaal?

Titania.

Ja, dan moet ik uw vrouw zijn. — Maar ik weet,
Hoe gij eens wegsloopt uit het elfenland,
En dagen lang, als Corydon vermomd,
Voor Phyllida, dat minziek kind, op 't riet
Uw minnewijsjens speeldet. Waarom ijlt
Gij van 't gebergt van Indië hierheen,
Zoo niet, omdat die stevige Amazoon,

Uw hooggelaarsde schoone, uw strijdbaar lief,
Met Theseus in den echt treedt, en gij thans
Hun sponde heil en voorspoed schenken wilt?

Oberon.

Hoe kunt gij zonder blos, Titania,
Mij heeklen met Hippolyta, bewust,
Dat ik wel weet, hoezeer gij Theseus mint?
Waart gij zijn gids niet, toen hij in de nacht
Van de eens geschaakte Periguna vlood?
Om wien verbrak hij de' eed van trouw aan Aegle
Aan Ariadne en Antiopa?

Titania.

Dat zijn verdichts'len van uw ijverzucht;
Reeds sinds verleden zomer troft gij mij
Nooit meer op berg, in dal, in weide of bosch,
Aan 't kiezlig beekjen of aan 't rietrijk meer,
Of aan het strand der zee meer aan, als wij
Een reidans hielden bij het windgefluit,
Of uw getwist heeft ons genot verstoord.
Dies zoog de wind, die nutloos voor ons floot,
Als waar' 't uit wraaklust, uit de zee een heer
Van booze dampen, dat, op 't land verbreid,
Elk nietig stroompjen zwellen deed van trots,
Zoodat het bruisend uit zijn bedding brak;
Dies droeg ook de os zijn juk nu te vergeefs,
De landman zwoegde om niet, en 't groene graan
Verrotte, aleer zijne jeugd een baard bekwam;
Leêg staat de schaapskooi op 't verdronken land,
En kraaien smullen aan 't bezweken vee;
De kegelbaan is opgevuld met slijk;
De kronkelpaadjens zijn in 't weeldrig groen
Onkenbaar, omdat niemand ze betreedt;
Dies derft het menschdom thans des winters lust,
En maken lied noch koorzang de' avond kort;

Dies heeft de maan, die 't waatrenrijk gebiedt,
Van toren bleek, de lucht van damp vervuld,
Zoodat de kilheid tal van ziekten kweekt; —
Ziet, ons verstoord zijn heeft den loop verstoord
Der jaargetijden; wit berijpte vorst
Valt in den schoot der teedre lenteroos;
Den ouden winter wordt op 't gladde hoofd
Als waar' 't voor spot, een geur'ge krans gedrukt
Van frissche zomerknoppen; lente, zomer,
De gulle herfst, de stuursche winter ruilden
Van kleed; de wereld, gansch verbijsterd, kent
Hen, zelfs aan bloem en vrucht, niet uit elkaâr;
En heel deez' sleep van plagen komt alleen
Van onze oneenigheid, van onzen twist;
Wij hebben dien verwekt, dien voortgebracht.

Oberon.

Breng gij dan hulp; het ligt aan u; waarom
Weerstreeft Titania haar Oberon?
Ik vraag alleen een kind, dat gij bezit,
Mij tot een edelknaap.

Titania.

Vermoei u niet,
Heel 't elfenland koopt dat kind mij niet af.
Zijn moeder had zich aan mijn dienst gewijd,
En zat in Indië's zoet doorgeurde lucht
Vaak gansche nachten keuvlend aan mijn zij
Op 't blanke strand der zee; wij sloegen dan
De handelsschepen, die er zeilden, gâ;
Hoe lachten wij, bij 't bollen van het zeil
En 't spannen van den schoot door dartlen wind,
Als zij dan aardig met haar dobbergang, —
Zij droeg mijn kleinen knaap toen in den schoot, —
Een schip geleek, dat voortzeilde op het land,
Mij snuisterijën haalde en, rijk belaân,

Als van een zeereis, tot mij wederkwam.
Zij was een stervling; 't jongsken was haar dood;
Om harentwil breng ik haar jongsken groot;
Om harentwille scheide ik niet van hem.

Oberon.

Hoe lang vertoeft gij denklijk in dit woud?

Titania.

Waarschijnlijk, totdat Theseus is getrouwd. —
Neemt gij weer rustig deel aan onzen dans,
En ziet ge ons maanlichtfeest weer aan, zoo kom;
Zoo niet, mijd mij, en ik mijd uw verblijf.

Oberon.

Geef mij dien knaap en 'k ben niet meer verstoord.

Titania.

Zelfs niet voor heel uw rijk. — Komt, elfen, voort!
Dit wierd een twist, vertoefde ik in dit oord.

(Titania *en haar Gevolg af.*)

Oberon.

Nu ga, maar 'k laat u uit dit bosch niet vrij,
Voor ik u boeten deed voor uw vergrijp. —
Mijn waarde Puck, kom hier; gij weet nog wel,
Hoe ik eens op een voorgebergte zat,
En een meermin er zag op een dolfijn,
Die zulke schoone melodiën zong,
Dat haar gezang de woeste zee bedwong,
En meen'ge ster snel uit haar baan verschoot,
Om 't lied der maagd te hooren.

Puck.

Ja, ik weet het.

Oberon.

Terzelfder tijd zag ik, — gij kondt het niet, —

Cupido vliegen tusschen aarde en maan,
Met pijl en boog; hij mikte, scherp en lang,
Op een Vestale, tronend in het west,
En dreef zijn liefdeschicht met zooveel klem,
Alsof 't wel honderdduizend harten gold;
Maar 'k zag de vuur'ge schicht des jongen gods
In 't kuische licht der vochte maan gebluscht;
De hooge kluiz'naresse ging haar weg,
In maagdlijke overdenking, ongedeerd.
Ik speurde, waar Cupido's pijlschot viel,
De schicht viel op een kleine bloem van 't west,
Voorheen melkwit, nu purper door zijn schot,
Door maagden „Liefde uit lediggang" genoemd.
Haal mij die bloem; ik wees u eens het kruid;
Haar sap, gedrukt op oogleên in den slaap,
Maakt man of vrouw, ja ieder, dol verzot
Op 't eerste levend wezen, dat hij ziet.
Haal mij dat kruid; maar wees terug, aleer
Een mijl de Leviathan zwemmen kan.

Puck.

Een veertigtal minuten, en ik ben
Den aardbol driemaal om.

(Puck *af.*)

Oberon.

Heb ik dit sap,
Dan let ik op Titania, en drup,
Zoodra zij slaapt, het vocht haar in het oog;
En 't eerste, wat zij bij 't ontwaken ziet, —
Het zij een leeuw, een beer, een wolf of stier,
Een valsche baviaan of drollige aap, —
Dat hang' zij aan met alle kracht der min.
En eer haar oog door mij onttooverd word', —
Ik kàn 't onttoovren door een ander kruid, —
Staat ze op mijn eisch haar edelknaap mij af. —

Maar wie komt daar? Ik wil onzichtbaar zijn,
En luister eens wat hier verhandeld wordt.

(DEMETRIUS *komt op en* HELENA *volgt hem*).

Demetrius.

Ik min u niet, vervolg mij dus niet meer,
Maar wijs Lysander mij en Hermia.
Ik vel den een, en de andere velt mij neer.
Gij meldde mij hun vlucht hier in het woud,
Thans ben ik hier en woed hier in het woud,
Omdat ik Hermia vergeefs er zoek.
Van hier, ga heen, en volg mij verder niet.

Helena.

Gij trekt mij aan, gij zeilsteen, hard van hart;
Niet ijzer trekt gij aan; voorwaar, mijn hart
Is deugdlijk staal; leg af de kracht, die trekt;
Dan is de kracht, waarmeê ik volg, voorbij.

Demetrius.

Lok ik u uit? en maak ik u het hof?
En zeg ik niet veeleer in ronde taal,
Dat ik u niet bemin, noch minnen kan?

Helena.

En juist daarom bemin ik u te meer.
Ik ben uw hond; geloof, Demetrius,
Kastijdt ge mij, te slaafscher vlei ik u;
Behandel me als uw hond; sla, stoot mij weg,
Verwaarloos mij, vergeet mij, — maar vergun,
Dat ik, hoezeer 'k onwaardig zij, u volg'.
Wat minder plaats kan 'k beedlen in uw hart,
En toch een plaats door mij zoo hooggeschat,
Dan dat ge mij behandelt als uw hond?

Demetrius.

Wek niet te zeer den afschuw mijner ziel,
Want zie ik u slechts aan, dan ben ik ziek.

Helena.

En ik ben ziek, als ik u niet mag zien.

Demetrius.

Gij zet te zeer uw goeden naam op 't spel,
Als gij de stad verlaat en aan een man,
Die u niet lijden mag, u toevertrouwt,
Aan de verleiding van de donkre nacht,
De influistring van een afgelegen plaats,
Uw kostlijke eerbaarheid te hoeden geeft.

Helena.

Wat dat betreft, is mij uw eer een borg;
Het is geen nacht, als ik uw aanschijn zie,
En daarom denk ik, 't is ook nu geen nacht;
Een wereld menschen is met mij in 't woud,
Want gij zijt heel de wereld in mijn oog;
Wie kan dan zeggen, dat ik eenzaam ben,
Waar heel de wereld is en mij aanschouwt?

Demetrius.

Ik vlied van u en schuil in 't kreupelbosch,
En dan moog' 't wild gedierte u goedig zijn.

Helena.

Het wildste dier heeft zachter hart dan gij;
Vlied, als ge wilt en zie een ommekeer:
Apollo vlucht en Daphne jaagt hem na;
De duif vervolgt den valk; de zachte hinde
IJlt op den tijger los; o ijdle ren,
Als lafheid jaagt en moed de hielen toont!

Demetrius.

Ik wil niets verder hooren; laat mij gaan,
Of loopt gij nog mij na, geloof dan vrij,
Dat u in 't bosch nog leed van mij weervaart.

Helena.

Steeds, in den tempel, in de stad, in 't veld,

Doet gij mij leed aan. Foei, Demetrius!
Uw smaadlijk doen werpt op mijn kunne een smet;
De man voer' strijd om liefde, niet de maagd;
Die verg' geen min, om min zij haar gevraagd.
Toch volg ik, en tot hemel wordt mijn hel,
Mag 't zijn, dat uw geliefde hand mij vell'!

(DEMETRIUS *en* HELENA *af.)*

Oberon.

Wees, nimf, gerust; eer hij dit woud verlaat,
Zoekt hij uw min en wordt door u versmaad.

(PUCK *komt weder op.)*

Hebt gij de bloem daar? Welkom, vleugelvoet!

Puck.

Daar is zij, Heer.

Oberon.

Geef hier dan; zoo is 't goed.
Ik weet een plekjen, waar de thym nu bloeit,
De sleutelbloem en 't zacht viooltjen groeit,
Waar 't roosjen met jasmijn zijn geur verbreidt,
Door zoete kamperfoelie overspreid;
Dáár zoekt des nachts Titania soms rust,
In 't groen door dans en zang in slaap gesust;
Daar werpt de slang vaak af haar glinsterhuid,
Dat kleed, dat nog met ruimte een elf omsluit;
Ik raak haar de oogen met dit bloemsap aan,
En vul haar 't brein met ijdlen, dollen waan.
Neem gij er ook iets van en zoek hier rond;
Een lieve Atheensche is dwars door 't hart gewond,
En wordt versmaad door wien zij mint. Bestrijk
Zijn oogen, maar draag zorg, dat te gelijk,
Als hij ze ontsluit, de jonkvrouw voor hem staat;
Gij kent den man aan zijn Atheensch gewaad.

Volbreng dit wel; hij blake in fellen gloed
Voor haar, veel meer dan zij voor hem nu doet;
En wees terug voor 't eerste morgenlicht!

Puck.

Gerust, mijn vorst; uw dienaar kent zijn plicht.
(Beiden af.)

TWEEDE TOONEEL.

Een ander gedeelte van het woud.

TITANIA *komt op met haar Gevolg van Elfen.*

Titania.

Komt, nu een ronddans en een elfenzang;
Dan weg voor 't derde deel van een minuut;
Gij, doodt den worm in knoppen van de roos;
Gij, rooft het vleugelvlies der vledermuis,
Tot rokjens voor mijn elfjens; gij, verdrijft
Den uil, die krijschend zijn verbazing uit,
Als hij ons doen bespiedt. Zingt nu me in slaap;
Gaat dan uw diensten doen en laat me in rust.

(ELFENZANG.)

Eerste Elf.

Booze slangen, schuifelt niet!
Weg, gij egels, scherp van pin!
Uilen, hagedissen, vliedt!
Wijkt van de Elfenkoningin!

Koor.

Nachtegaal, stem met ons in,
Zing hier: suja, slaap nu in!

Suja, suja, slaap nu in; suja, suja, koningin!
Booze macht,
Noch tooverkracht
Naadre de Elfenkoningin!
Suja, suja, slaap nu in!

Tweede Elf.

Langgebeende spinnen, vlucht!
Salamanders, padden, voort!
Zwarte torren, geen gerucht!
Worm en slak, haar niet gestoord!

Koor.

Nachtegaal, stem met ons in,
Zing hier: suja, slaap nu in!
Suja, suja, slaap nu in; suja, suja, koningin!
Booze macht,
Noch tooverkracht
Naadre de Elfenkoningin!
Suja, suja, slaap nu in!

Eerste Elf.

Nu van hier; 't is goed gedaan;
Eéne blijve op schildwacht staan.

(De Elfen verdwijnen. Titania *is in slaap.)*

(Oberon *komt op en drukt het bloemsap op* Titania's *oogleden.*)

Oberon.

Wat gij ziet, als gij ontwaakt,
Zij hiermeê uw lief gemaakt,
't Liefjen, waar uw ziel om blaakt;
Zij het panther, beer of rat,
Borstlige ever, aap of kat,

Wat het eerst voor 't oog u trad
Bij 't ontwaken, worde uw schat!
Zij 't afzichtlijk als een pad!

(OBERON *af.*)

(LYSANDER *en* HERMIA *komen op.*)

Lysander.

Mijn lief, dit dwalen heeft u afgemat;
En ik erken, ik ben den weg hier kwijt;
Vindt gij het goed, dan rusten wij, mijn schat,
En wachten tot de daagraad ons verblijdt.

Hermia.

Goed; zoek, Lysander, u een rustplaats uit,
En laat deez' heuvel over aan uw bruid.

Lysander.

Eén zode steune 't hoofd van man en vrouw;
Eén hart, één bed, twee boezems en één trouw!

Hermia.

Neen, mijn Lysander, doe zooals ik zeg;
Neen, neen, niet hier bij mij; lig verder weg.

Lysander.

Ik zei 't in onschuld, lieve, neem dit aan;
Wat liefde spreekt, moet liefde goed verstaan.
Zóó boeide uw hart het mijn, dat, naar ik meen,
Het mijne met het uwe telt voor één;
Een eed heeft onze boezems saamgesmeed;
Twee boezems en één trouw, ziedaar onze eed.
Vertrouwt ge u zelf, duld, dat ik me aan uw zij, —
Want mij kunt gij vertrouwen, — nedervlij.

Hermia.

Gij haalt er dat „vertrouwen" aardig bij; —
Geloof toch, 't was geen wantrouwen of vrees,

Dat ik u maar wat verder ginds verwees.
Maar hoor, mijn beste vriend, ronduit gezeid:
Lig verder weg uit liefde en voegzaamheid,
Zóó ver, dat op dien afstand van een man
Een eerbre maagd zich passend vlijën kan;
Goê nacht! ik slaap met dit gebed steeds in:
Standvastig zij tot 's levens end uw min!

Lysander.

Ik zeg er „amen" op; ja, wat verkeer',
Mijn liefde blijft dezelfde. — 'k Vlij mij neêr;
Dat alle rust des slaaps nu bij u woon'!

Hermia.

Dat half die wensch uw schoonen wensch beloon'!
(Zij slapen in, op eenigen afstand van elkander.)

(Puck *komt op.*)

Puck.

Door het woud ben ik gegaan,
Geen Athener trof ik aan,
Door wiens oog mij worde ontdekt,
Hoe dit bloempjen liefde wekt. —
Wie ligt daar? O, stille nacht!
't Is de Atheensche kleederdracht.
Meester, ja, dit is de maat,
Die de Atheensche maagd versmaadt;
En ook 't meisjen slaapt gezond
Op den vochten, killen grond.
't Lieve kind, zelfs in den slaap
Ducht zij de' ongelikten knaap.
Op uw oogen, barre beer,
Stroom' dit krachtig bloemsap neer;
(Hij drukt het sap op Lysander's *oogen.)*
Als ge ontwaakt, de liefde moog'
Sluimring weren van uw oog.

Word nu wakker, 'k laat u vrij;
Oberon verlangt naar mij.

(PUCK *af.*)

(DEMETRIUS *en* HELENA, *in snellen loop, komen op.*)

Helena.

Toef, toef, Demetrius, dood mij veeleer,

Demetrius.

Ga, zeg ik u, en kwel mij zoo niet meer.

Helena.

Laat gij me in 't duister hier? o, ga niet heen!

Demetrius.

't Is u geraden, blijf! ik ga alleen.

(DEMETRIUS *af.*)

Helena.

O ademloos maakt mij deze ijdle jacht!
Hoe meer ik smeek, hoe meer hij mij veracht.
't Geluk is een trawant van Hermia,
Haar oog trekt aan, waar ze ook haar blik op sla.
Hoe kreeg haar oog dien glans? Door tranen niet,
Daar ik er eindloos meer dan zij vergiet.
Neen, neen, afzichtlijk ben ik als een beer;
Wat dier me ook zag, 't vlood angstig iedren keer;
Geen wonder, dat Demetrius mij ducht,
En mij, of ik een monster ware, ontvlucht.
Wat leugenspiegel blies mij in, dat ik
Mij meten kon met haren fonkelblik? —
Maar wie is daar? — Lysander! op den grond!
Dood, of in slaap? — Ik zie noch bloed, noch wond. —
Lysander, vriend! ontwaak, indien gij leeft.

Lysander *(ontwakend).*

En 'k loop door vuur, als dit u vreugde geeft.

Doorluchte Helena! Wat wonder daar,
Dat ik uw hart in uwe borst ontwaar!
Waar is Demetrius? o, dubbel waard
Door zijn verraad, te sneven door mijn zwaard

Helena.

O spreek zoo niet, Lysander; spreek zoo niet;
Schoon hij aan Hermia zijn liefde bied',
't Is niets, want zij mint u. Wees dus tevreên.

Lysander.

Tevreên met Hermia? Neen, ik beween
Elk uur, met haar verspild; ik min alleen
U, Helena, en Hermia verdwijnt.
Wie kiest een kraai, als hem een duif verschijnt?
De rede sture steeds den wil des mans;
De rede zegt mij: u behoort de krans.
Wat groeit, bereikt zijn rijpheid schreê voor schrede
Mijn jeugd eerst nu de rijpheid van de rede;
En heb ik 't oordeel nu van onderscheid,
Dan zij 't de rede, die mijn keus geleid';
Die laat mij nu der liefde doen en wezen
In gouden lett'ren uit uw oogen lezen.

Helena.

Waarom verdiende ik zulk een hoon van 't lot,
Wanneer van u, Lysander, zulk een spot?
Is 't niet genoeg, is 't niet genoeg, jong man,
Dat ik noch nu, noch ooit verwerven kan,
Dat hij, dien 'k min, een zoeten blik mij schenkt?
Is 't recht, dat ge om die onmacht zoo mij krenkt?
Voorwaar, 't is onrecht, ja, 't is godgeklaagd,
Dat gij, vol bittren spot, me om liefde vraagt!
En nu vaarwel, maar dit zij u gemeld,
Ik had bij u meer adel ondersteld.
O, dat een vrouw, door éénen man versmaad,

Dies van een andren krenking ondergaat!

(HELENA *af.*)

Lysander.

Haar blik viel niet op Hermia. — Slaap gij,
En kom Lysander nimmermeer nabij!
Want evenals een overmaat van zoet
Steeds weerzin wekt, ja meer, zelfs walgen doet,
En hij een ketterij op 't felste haat,
Die haar bedrog erkent en haar verlaat;
Zoo gij, mijn overmaat, mijn ketterij,
Wek ieders haat, maar allermeest van mij!
Mijn hulde zij, met jonglingsvuur en kracht,
Voortaan alleen aan Helena gebracht!

(LYSANDER *af.*)

Hermia *(ontwakend).*

O help, Lysander, help toch! mij is bang!
Een beest kruipt op mijn boezem; 't is een slang!
Wee mij! erbarm u! — Welk een droom was dat?
O zie, ik bibber nog van vrees, mijn schat!
Ik droomde, een booze slang knaagde aan mijn hart,
En gij keekt lachend naar mijn gruwbre smart! —
Lysander! — Wat! — Lysander! — Ongehoord!
Waar zijt ge? — Weg? ver weg? geen enkel woord? —
Helaas! waar zijt ge? spreek! ik roep u, ik!
Bij al wat heilig is, ik zwijm van schrik.
Nog niets? waar zijt ge? — wee, dat gij ontvloodt!
Geen andre keus: u vind ik of den dood!

(HERMIA *af.*)

DERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Het woud bij Athene. *De Elfenkoningin in slaap.*

DISSEL, SCHAAF, SPOEL, WIND, TUIT *en* SLOKKER *komen op.*

Spoel.

Zijn wij er allen?

Dissel.

Op een prik; en dit is een almachtig goede plaats voor onze rippetitie; deze groene plek moet ons tooneel zijn, deze doornhaag onze kleedkamer; en wij willen er alles bij doen, zooals wij het zullen opsnijden voor den hertog.

Spoel.

Pieter Dissel, —

Dissel.

Wat wilt ge, ijzervreter Spoel?

Spoel.

Er zijn dingen in deze komedie van „Pyramus en Thisby," die nooit zullen bevallen. Vooreerst, Pyramus

moet een zwaard trekken om zijn eigen te dooden; en dat kunnen de dames niet verdragen. Hoe zult gij dat verantwoorden?

Tuit.

Sapperment, dat is een kwaad ding!

Slokker.

Ik geloof dat wij, alles wel beschouwd, dat doodsteken er maar uit moesten laten.

Spoel.

Neen, geen zier er uitlaten; ik heb een inval om alles in den haak te brengen. Schrijf maar een voorafspraak, of proloog; en in die voorafspraak moet zooveel als gezegd worden, dat we geen kwaad zullen doen met onze zwaarden, en dat Pyramus niet wezenlijk doodgestoken wordt; en om er nog meer gerust te stellen, zeg haar, dat ik, Pyramus, niet Pyramus ben, maar Spoel de wever; dat zal 'er heelemaal op haar gemak zetten.

Dissel.

Goed, we willen zoo'n voorafspraak hebben; en die moet dan geschreven worden in verzen zoo van vier en drie voet, om en om.

Spoel.

Neen, neen, neem er nog wat meer voeten bij, dan staat het beter op pooten.

Tuit.

Zouden de dames ook niet angstig zijn voor den leeuw?

Slokker.

Daar ben ik wel bang voor, dat kan ik je zeggen.

Spoel.

Mannen, je moogt het bij je zelve wel bedenken: een leeuw, God beter 't, zoo onder dames te brengen, dat

is iets heel eiselijkst, want er is geen schrikachtiger roofvogel dan zoo 'n leeuw, als hij levendig is; en daar mogen wij wel voorzichtig meê zijn.

Tuit.

En daarom moet nog een andere voorafspraak zeggen, dat hij geen leeuw is.

Spoel.

Ja, je moet zijn naam noemen, en zijn halve gezicht moet te zien wezen door den leeuw zijn hals, en daar moet hij zelf door heen spreken, en zich, om zoo te zeggen, aldus 'spectoreeren: Dames, of schoone dames, ik wou vragen, of ik wou verzoeken, of ik wou aandringen, dat gij niet bang zijt en niet siddert: mijn leven voor het uwe. Als ge dacht, dat ik een leeuw was, die hier kwam, dan speet het mij bij mijn ziel; neen, ik ben zoo iets volstrekt niet; ik ben een man precies als andere mannen; — en laat hij dan wezenlijk zijn naam noemen, en haar ronduit zeggen dat hij Schaaf de schrijnwerker is.

Dissel.

Goed, dat zal gebeuren. Maar er zijn nog twee kwade dingen; en dat is, het maanlicht in een kamer te brengen; want ge weet, Pyramus en Thisbe ontmoeten elkaâr bij maanlicht.

Schaaf.

Schijnt de maan, dien avond dat wij spelen?

Spoel.

Een almanak, een almanak! kijk in den almanak! zoek naar den maneschijn, zoek naar den maneschijn.

Dissel.

Ja wel, ze schijnt dien avond.

Spoel.

Wel, dan kun je een luik van het groote kamervenster open laten, als we spelen, en de maan zal door het luik naar binnen schijnen.

Dissel.

Ja, of anders moet er een komen met een takkebos en een lantaren, en zeggen, dat hij komt om te verfigureeren of te presenteeren de persoon van den Maneschijn. Maar dan is er nog een ander ding; wij moeten een muur hebben in de groote kamer, want Pyramus en Thisby, zegt de geschiedenis, praatten samen door de spleet van een muur.

Schaaf.

Je kunt nooit een muur daar binnen brengen. — Wat zegt gij, Spoel?

Spoel.

De een of ander moet den muur verpresenteeren; laat hem wat pleister, of wat kalk, of wat mortel bij zich hebben, om den muur uit te duiden; en laat hem zijn vingers zoo uit elkaar houden, en door die spleet moeten Pyramus en Thisby fluisteren.

Dissel.

Als dat kan, is alles klaar. Komt, gaat zitten, zooals ge daar zijt, en gaat de rollen rippeteeren. Pyramus, gij begint; als gij uw rede gesproken hebt, ga dan achter die heg, en zoo doet iedereen naar gelang van zijn wachtwoord.

(Puck *verschijnt op den achtergrond.*)

Puck.

Wat boerenezels balken hier zoo luid
Vlak bij de koets der Elfenkoningin?

Wat! een vertooning? Nu, die zie ik aan,
En speel nog mee, als ik er lust in krijg.

Dissel.

Spreek, Pyramus! Gij, Thisby, kom vooruit.

Pyramus.

Thisby, zooals een roosjen lieflijk scheurt, —

Dissel.

Geurt, geurt!

Pyramus.

O ja! *een roosjen lieflijk geurt,*
Zoo geurt uw adem, beste Thisby mijn; —
Maar zie, een stem! Wacht maar eens effen hier
Een korte poos, tot ik op nieuw verschijn.

(Pyramus *af.*)

Puck *(ter zijde).*

Een Pyramus, zooals er weinig zijn!

(Puck *af.*)

Thisbe.

Is nu de beurt aan mij?

Dissel.

Ja zeker is het, want ge moet begrijpen, hij is maar effen heengegaan, om naar een geluid te kijken, dat hij gehoord heeft, en hij komt zoo dadelijk weerom.

Thisbe.

O straallicht Pyramus, hoogst leliewit van kleur,
Zoo blozend als de roos van de' eedlen eglantier,
Gij pronkjuweel, o gij, der jongre mannen keur,
Trouw als het trouwste paard, dat nooit vermoeid en wier,
'k Ontmoet u, Pyramus, aan Ninny's graf.

Dissel.

„Ninus' graf", mensch. Maar dat moet ge nu nog niet

zeggen; dat is je antwoord aan Pyramus; je zegt zoo je heele rol achter mekaâr op, wachtwoorden en alles. — Pyramus, kom toch; je wachtwoord is er al geweest; het is: „vermoeid en wier."

(Puck *komt terug, en* Spoel, *van een ezelskop voorzien.*)

Thisbe.

O! trouw als 't trouwste paard, dat nooit vermoeid en wier.

Pyramus.

Ware ik, o Thipsy, schoon, dan minde ik u alleen.

Dissel.

O, wat een monster! wonderlijk! wonderlijk! een spook! een spook! vlucht, mannen, vlucht! help! help!

(De Handwerkslieden loopen weg.)

Puck.

Nu volg ik u en voer u om en rond,
Door bosch, moeras, struik, dorens, heen en weer;
Nu zal ik ever zijn en dan weer hond,
Nu dwalend vuur, dan paard en dan een beer;
En knor en blaf en vlam en briesch en brom,
Als ever, hond, vuur, paard, beer, om en om.

(Puck *af.*)

Spoel.

Waarom loopen ze weg? Dat is een schelmsche streek van hen, om me bang te maken.

(Tuit *komt weer op.*)

Tuit.

O Spoel! wat ben je veranderd! wat zie ik daar voor een kop! (Tuit *af.*)

Spoel.

Wat je ziet? Je ziet je eigen ezelskop? Is het zoo niet?

(Dissel *komt weer op.*)

Dissel.

God bewaar je, Spoel! je bent verfigureerd!

(Dissel *af.*)

Spoel.

Ik ruik hun schelmerij; ze zouden een ezel van me willen maken; me schrik willen aanjagen, als ze maar konden. Maar ik ga hier niet van daan, laten ze doen wat ze willen; ik wil hier op en neer wandelen en een liedjen zingen; dan kunnen ze hooren, dat ik niet bang ben.

(Hij zingt.) „De merel, met zijn zoet gefluit,
„Met bek als eierstruif,
„De lijster met zijn fraai geluid,
„'t Goudhaantjen met zijn kuif;"

Titania *(ontwakend).*

Welke engel roept mij van mijn bloembed op?

Spoel.

„De leeuwrik, vink en wielewaal,
„De koekoek, met dat woord,
„Dien roep, die meer dan één gemaal
„Wel minder gaarne hoort; —

want niemand is wel zoo gek, een vogel te willen tegenspreken, al roept hij het nog zoo dikwijls achtereen, maar het is toch niet pleizierig zoo aangeroepen te worden.

Titania.

O, zing mij eens, beminn'lijk sterveling;
Uw zang drong door mijn oor in mijne ziel,
Zooals uw schoon mijn oog in boeien sloeg;

En zoo nam uw waardij het hart mij in,
Dat ik na de' eersten blik u zweer; „ik min."

Spoel.

Mij dunkt, jonkvrouw, dat gij daar toch wel eenige reden voor zoudt mogen hebben; maar toch, om de waarheid te zeggen, rede en liefde gaan tegenwoordig al heel weinig samen om; het is daarom wel jammer, dat eenige brave buren de moeite niet willen doen om ze bijeen te brengen. — Niet waar, ik kan ook wel geestig zijn, als het zoo te pas komt?

Titania.

Ge zijt zoo wijs, als gij bekoorlijk zijt.

Spoel.

Och neen, dat ook al niet. Maar als ik nu maar wijsheid genoeg had om uit dit woud te komen, dan had ik genoeg om het er mede te stellen.

Titania.

Neen, neen, geen vlucht; ziedaar wat ik verbied;
Gij moet hier blijven, of gij wilt of niet.
Ik ben een geest van ongemeenen stand;
't Is eeuwig zomer in mijn elfenland,
En ik bemin u; daarom, gaat met mij;
Ik geef tot dienaars u een elfenrij,
Die op den zeegrond parels voor u raapt,
En voor u zingt, terwijl ge op bloemen slaapt;
En 'k louter zoo de logheid van uw leest,
Dat gij zult zweven, luchtig als een geest.
Mot! Erwtebloesem! Spinrag! Mosterdzaad!

(*Vier Elfen treden naar voren.*)

1ste Elf.

Gereed.

2de Elf.

En ik!

3de Elf.

En ik!

4de Elf.

Wat is te doen?

Titania.

Bedient deze' edelman, vliegt op zijn wenk;
Omzweeft zijn schreên, springt hupp'lend om hem heen;
Zoekt abrikoos en moerbei, zoete peen,
Brengt vijg en druif, wat edel is alleen;
Rooft 't honigblaasjen aan de bij; haar scheen,
Met was beladen, zij zijn kaars, en leen'
Van 's glimworms oog het vuur; verlicht zijn schreên
Met zorg, als hij ter ruste wenscht te treên;
En 't bonte wiekjen, vlinders afgesneên,
Weer' 't maanlicht van zijn slapende oogeleên;
Buigt voor hem, Elfen, viert hem ongemeen!

1ste Elf.

Heil, sterv'ling!

2de Elf.

Heil!

3de Elf.

Heil!

4de Elf.

Heil!

Spoel.

Ik bedank uw edelheden recht hartelijk. — Mag ik u verzoeken, uw edelheids naam?

Spinrag.

Spinrag.

Spoel.

Ik hoop nog wel eens nader met u kennis te maken,

beste heer Spinrag; als ik mij in den vinger gesneden heb, zal ik zoo vrij zijn aan te kloppen. — Uw naam, edel heer?

Erwtebloesem.

Erwtebloesem.

Spoel.

Ik bid u, mijn eerbiedige groete te doen aan mejufvrouw Erwteschil, uw moeder en aan mijnheer Dopper, uw vader. Beste heer Erwtebloesem, ik hoop ook met u nader kennis te maken. — Uw naam, heer, als ik vragen mag?

Mosterdzaad.

Mosterdzaad.

Spoel.

Beste heer Mosterdzaad, ik ben met uw lijdzaamheid wel bekend, dat flauwhartige, lompzware ossenvleesch heeft al menigen edelman van uw familie verslonden; ik kan u verzekeren, menigeen van uw geslacht heeft mij al heel wat tranen uit de oogen geperst. Ik hoop nog nadere kennis te maken, beste sinjeur Mosterdzaad.

Titania.

Komt, voert hem naar mijn bloemengrot nu heen;
Ziet, 't is alsof de maan weemoedig blikt;
En als die weent, weent iedre bloem, hoe kleen,
Wijl ruw een maagdebloemken wordt geknikt.
Stil, boeit mijn lief de tong, dat hij niet kikt.

(Allen af.)

TWEEDE TOONEEL.

Een ander gedeelte van het woud.

OBERON *komt op.*

Oberon.

Ik ben benieuwd, of reeds Titania
Ontwaakte en wat het eerst in 't oog haar viel,
Waar ze op verlieven moest met hart en ziel.

(PUCK *verschijnt.*)

Daar komt mijn bode. — Zeg, mij, dolle geest,
Wat is er in dit spookbosch aan de hand?

Puck.

Voor een gedrocht is mijn meestres ontbrand.
Zij lag in zoete sluim'ring op haar koets,
Door heilig groen omhuld, toen onverhoeds
Een troepjen handwerkslui daar komt, gewend
Aan 't werken voor den kost, een narrenbent,
En in haar buurt een schouwspel repeteert,
Voor Theseus huwlijksfeest door hen geleerd.
Den dwaasten bott'rik van dien dollen kring,
Die Pyramus bespott'lijk speelde, ging,
Zooals zijn rol dit eischte, wat ter zij,
Tot Thisbe roepen zou; ik gauw er bij,
En zet hem op het hoofd een ezelskop.
En fluks moet hij verschijnen en treedt op,
Als ware er niets gebeurd; en allen vliên;
Als ganzen, die den voog'laar sluipen zien,
Of kraaien, die bij 't knallen van 't geweer
Opschrikken, krijschen, vliegen, op en neer,
En raadloos zich verspreiden, ver uiteen, —
Zoo spat hun troep naar alle kanten heen;

Elk rolt omver, zoodra ik even stamp,
Roept „moord!" en „brand!" en „hulp!" en „o, wat ramp!"
Hun ziel, zoo zwak, gaf, gansch verbijsterd, toen
Zielloozen dingen kracht hun leed te doen;
Deez' neemt een struik de mouw, aan dien den hoed
Zij vlieden door, half naakt, met dubb'len spoed;
En met die angst dreef ik geheel de schaar;
Den lieven Pyramus slechts liet ik daar;
En nauwlijks is Titania ontwaakt,
Of de ezel is het lief, waar zij voor blaakt.

Oberon.

Dat valt nog beter uit, dan ik wel dacht.
Maar hebt gij verder mijn bevel volbracht
En den Athener 't sap op 't oog gedrukt?

Puck.

Ik vond hem slapend, — ja, dat is gelukt, —
Met het Atheensche meisjen aan zijn zij;
Ontwaakt hij, haar ziet hij dan niet voorbij.

(Demetrius *en* Hermia *komen op.*)

Oberon.

Daar is de man. Zorg dat hij ons niet ziet.

Puck.

Dat is het meisjen, maar de man is 't niet.

Demetrius.

Wat kwetst ge een minnaar met zoo bittren smaad?
Kwel zoo den vijand, die u 't bitterst haat.

Hermia.

Ik hoon nog slechts, wijl ik 't bewijs nog zoek,
Maar vrees, er waar' wel reden voor mijn vloek.
Hebt gij Lysander in den slaap gedood?
Zoo baad in bloed, nu ge eenmaal bloed vergoot,

En dood ook mij.
De zon was aan den dag wis nooit zoo trouw,
Als hij aan mij. En hij zou vluchten, zou
Mij slapend achterlaten? Neen, ik waan
Veeleer, dat de aard doorboord wordt en de maan
Door 't boorgat kruipt en zoo de zon verstoort,
Als die bij de antipoden 's middags gloort.
Ja, gij hebt hem vermoord! Erken 't en bloos!
Zoo blikt een moord'naar, ja, zoo strak, zoo boos!

Demetrius.

Neen, zoo blikt een, die door u werd vermoord;
Door uwe wreedheid is mij 't hart doorboord;
Maar gij, de moord'nares, blikt met een gloed,
Die Venus aan den hemel tanen doet.

Hermia.

Maar waar is dan Lysander? Vriend, ik smeek,
Demetrius! geef hem mij weer! o spreek!

Demetrius.

Veeleer wierp ik zijn lijk mijn honden voor.

Hermia.

Gij hond, gij wolf! Gij brengt mij uit het spoor
Van 't vrouwlijk doen! Hebt gij hem dus geveld?
Word nimmer onder menschen dan geteld!
O, spreek, voor eens, om mijnentwille, waar!
Zeg, hadt gij, zoo hij waakte, hem een haar
Gekrenkt? en moorddet gij den slaap? Wat moed!
Is 't niet een slang, een adder, die zoo doet?
Een adder deed het, ja; en valscher beet
Deed nooit een slang, dan dien gij, adder, deedt.

Demetrius.

Wat ijdle waan! 't is nutteloos gewoed!
Ik ben niet schuldig aan Lysanders bloed;

Ook stierf hij niet, zoover ik zeggen kan.

Hermia.

En is hij wel? O zeg, wat weet ge er van?

Demetrius.

En wist ik iets, wat gunst wilt gij mij biên?

Hermia.

Het voorrecht van mij nimmer weer te zien. —
Gehaat is mij uw bijzijn, ik ontvlied:
Zie nooit mij weer, hetzij hij leve of niet.

(Hermia *af.*)

Demetrius.

't Is dwaasheid haar te volgen; ze is te boos;
't Is beter, dat ik hier mij nu verpoos.
Steeds zwaarder drukt de zwaarte van het leed,
Als slaap, zijn schuldnaar, van geen afdoen weet;
Misschien ontvang ik thans een deel der schuld,
Verwacht ik hier zijn kwijting met geduld.

(Hij vlijt zich neder en slaapt in.)

Oberon.

Wat deedt ge? Op 't oog, — zoozeer hebt gij gefaald, —
Van trouwe min is 't minnesap verdwaald;
En door die feil is echte min gedeerd,
Niet valsche min tot echte min bekeerd.

Puck.

Ja, één zij trouw; miljoenen, in 't gemeen,
Doen eed op eed, maar houden er niet een.

Oberon.

Nu vlug door 't woud, nog vlugger dan de wind,
Of gij de Atheensche Helena er vindt;
Ze is bleek van wang en krank door liefdegloed,
Want minnezuchten drinken 't hartebloed.

Geleid haar hier door uw begoochlingsmacht;
Intusschen proev' zijn oog mijn tooverkracht.

Puck.

Ik ijl, ik ijl, zie hoe ik ijl:
Sneller dan ooit van Parthers boog een pijl.

(Puck *af.*)

Oberon.

Bloem, die Liefdes pijl zoo goed
Spelend trof, uw purpren bloed
Dringe in 't oog hem en gemoed!
Als zijn lief zich tot hem spoedt,
Straal' ze in even heldren gloed,
Als de Morgenster het doet! —
Als ge ontwaakt en zij u groet,
Smeek dan, dat ze uw leed verzoet'!
(Hij drupt het sap in Demetrius' *oogen.)*

(Puck *komt weder op.*)

Puck.

Koning van der Elfen rij,
Helena is hier nabij;
Hij, in wien 'k mij heb verzien,
Wil nu haar zijn liefde biên;
Wilt ge deze klucht bespiên?
God! hoe dwaas zijn toch die liên!

Oberon.

Kom ter zij! Hun schett'ren maakt
Dat Demetrius ontwaakt.

Puck.

Dan zijn twee op een verliefd!
Of dat grapjen mij gerieft!
Want dat is mijn grootste pret,
Als ik 't onderst boven zet.

(LYSANDER *en* HELENA *komen op.*)

Lysander.

Geldt u mijn liefde als hoon? wat vreemde waan!
Geen hoon en spot, die zich in tranen meldt;
'k Zweer weenend, zie! van eeden, zoo ontstaan,
Blijkt, dat zij uit het hart zijn opgeweld.
Kan 't zijn, dat gij als bitt'ren hoon verklaagt,
Wat zóó van trouwe min den stempel draagt?

Helena.

Uw dubbelhartigheid wordt zonneklaar;
Doodt trouwe trouwe, o booze heil'genstrijd!
Uw eed heeft Hermia; verzaakt gij haar?
't Weegt niets, die eeden, haar en mij gewijd;
Leg de' eed aan haar, aan mij elk in een schaal,
Beide even licht, licht als een droomverhaal!

Lysander.

Ik was waanzinnig, toen 'k mijn woord haar gaf!

Helena.

En zinneloos, zweert gij haar weder af!

Lysander.

Demetrius mint haar; u mint hij niet.

Demetrius *(ontwakend).*

O Helena, volschoone, nimf, godin!
Wat glans straalt u uit de oogen, hartvriendin!
Kristal is dof! — Wat kersenlippenpaar,
Zoet zwellend, of 't ten kus geschapen waar'!
De sneeuw op Taunus' kruin, zoo menig jaar
Door wind gebuild, wordt raafzwart, als gij daar
Uw blanke hand verheft; o reik ze mij,
En dat een kus mijn heilbezeeg'ling zij!

Helena.

O hel! Ik zie, u allen is 't genot,

Als gij mij overladen kunt met spot!
Wist gij, wat edel en wat passend is,
Gij zocht geen vreugd in mijne droefenis.
Moet gij, nog niet tevreden met uw haat,
Ook nog vereend mij krenken door uw smaad?
O, hadt gij van den man meer dan den schijn,
Nooit zoudt ge voor een vrouw zoo kwetsend zijn,
Mij grieven met uw lof en liefdesmart,
Terwijl ik weet, gij haat mij in uw hart.
Wedijvrend maakt gij 't hof aan Hermia,
Wedijvrend ook verguist gij Helena;
Een mann'lijk stuk, een ware heldendaad,
Een weerloos meisjen tranen door uw smaad
Te ontlokken! maar geen edel man, niet één,
Die zoo een maagd zou hoonen, haar zoo treên
Op 't hart, — en dat voor uw vermaak alleen!

Lysander.

Demetrius, houd op; gij doet haar leed;
En gij mint Hermia; weet, dat ik 't weet.
Hier schenk ik u, — van heeler harte, ja! —
Mijn aandeel in de gunst van Hermia;
Sta gij nu die van Helena mij af,
Die ik bemin, zal minnen tot aan 't graf.

Helena.

Nooit was een spotternij zoo laag, zoo laf!

Demetrius.

Lysander, houd uw Hermia; ik dank;
Minde ik haar ooit, thans gloeit in mij geen sprank;
Mijn hart had eens bij haar als gast een kluis,
Maar kwam voor goed bij Helena weer t'huis;
Daar blijft het nu.

Lysander.

Geloof 't niet, Helena.

Demetrius.

Spreek niet een trouw, die gij niet kent, te na,
Als gij niet wilt, dat gij er duur voor boet! —
Daar komt uw liefste; zie, zij wacht uw groet.

(Hermia *komt weder op.*)

Hermia.

De nacht ontneem' zijn werking aan 't gezicht,
Wel dubbel goed vervult het oor zijn plicht;
En wat het zintuig van 't gezicht verloor,
Hergeeft de nacht verdubbeld aan 't gehoor; —
't Was niet mijn oog, Lysander, dat u vond,
Mijn oor heeft vriendlijk mij uw stem verkond.
Maar wat dreef tot die wreede vlucht u aan?

Lysander.

Wie bleef wel ooit, als liefde drong tot gaan?

Hermia.

Wat liefde was het, die u van mij dreef?

Lysander.

Lysander's min verbood hem, dat hij bleef:
Deez' schoone Helena, die in de nacht
Meer licht verspreidt dan gindsche sterrenpracht.
Wat zoekt ge mij? begreept gij dus nog niet,
Dat haat tot u de grond is, dat ik vlied?

Hermia.

Dat kan niet zijn; gij spreekt uit spotternij.

Helena.

Helaas! ik zie het, zij kiest hun partij!
Zij drieën spannen samen tegen mij,
En ik ben 't offer van hun mart'larij.
O wreede deerne, ondankbre Hermia!
Verstondt ge u en verbondt ge u met deez' twee
Om mij te sarren met zoo valschen spot?

Zijn die geheimen, eens elkaâr vertrouwd,
Die eed van zusterschap, zoo menig uur,
Dat ons den snellen tijd, die scheiding bracht,
Verwenschen deed, — o! alles nu vergeten?
Die schoolvriendschap, die onschuld onzer jeugd?
Wij schiepen, als een kunstrijk godenpaar,
Met onze naalden samen ééne bloem,
Naar één patroon, en op éénzelfden stoel,
En kweelden één gezang, uit éénen toon,
Als was ons beider hart en stem en ziel
Tot één versmolten. Samen groeiden we op,
Een dubbelkers gelijkend, schijnbaar twee,
Maar bij die tweeheid innig toch vereend;
Twee bessen, minnend op één steel gegroeid;
Twee lichamen, naar 't scheen, maar met één hart;
Twee schilden, met geheel gelijk blazoen,
Aaneen gevoegd, met éénen helm gekroond.
En rijt gij onzen ouden band van een
En hoont gij, saam met mannen, uw vriendin?
Dit is geen vriendschap, en dit past geen maagd;
Heel onze kunne laakt u zooals ik,
Schoon ik alleen deez' krenking ondervind.

Hermia.

Ik sta verbaasd van uw verstoorde taal,
Ik hoon u niet; maar gij hoont, schijnt het, mij.

Helena.

Dreeft gij Lysander niet, dat hij mij hoon',
Mij volg', mijn oogen roeme en mijn gelaat?
En ook uw ander lief, Demetrius, —
Die nog zoo even met den voet mij stiet, —
Dat hij volschoon mij noeme, nimf, godin,
Onschatbaar, hemelsch? Waarom spreekt hij zoo,
Tot wie hij haat? En wat ontkent Lysander
Die min voor u, die heel zijn ziel vervult,

En biedt aan mij, als meende hij 't, zijn hart,
Dan opgestookt door u, door uwen wil?
Ben ik niet zoo in gunst als gij, niet zoo
Door liefde omringd, hebt gij geluk, maar ik
De ellend van onbemind te minnen, 't moest
Veeleer uw meêlij wekken, niet uw smaad.

Hermia.

Ik weet, begrijp niet, wat gij hiermee meent.

Helena.

Ja goed, houd vol, bewaar uw huichel-ernst,
En barst dan uit, als ik den rug u keer;
Ja, wenkt elkander, zet deez' fijne scherts
Toch netjes voort, men zingt ze ras op straat!
Wist gij wat goed, wat zacht is, wat betaamt,
Dan hadt gij zulk een schande mij bespaard.
Vaartwel! Gedeelt'lijk is 't mijn eigen schuld,
Die 'k weldra boet door ballingschap of dood.

Lysander.

Blijf, lieve Helena, en hoor mij aan;
Mijn hart, mijn ziel, mijn schoone Helena!

Helena.

O, prachtig!

Hermia.

Lieve, hoon haar toch niet zoo!

Demetrius.

Beweegt haar bede u niet, dan zal 't mijn dwang.

Lysander.

Uw dwang verkrijgt niet meer dan hare beê;
Wat dreigt ge? 't Is zoo krachtloos als haar smeeken;
Ik min u, Helena, zoo waar ik leef;
En 'k zweer, ik waag dat leven, kwam er een,
Die last'ren dorst, dat ik u niet bemin.

Demetrius.

Ik zeg, ik min u meer, dan hij het kan.

Lysander.

Beweert ge dat, kom meê en staaf het dan.

Demetrius.

Terstond!

Hermia.

Lysander, wat beteekent dit?

Lysander.

Laat los, gij zwarte heks!

Demetrius.

Ei zoo! — Gij wringt
In schijn u los, doet of gij volgen woudt,
En komt toch niet! Loop, mak zijt gij genoeg!

Lysander.

Weg, tang! weg, kat! weg, haatlijk schepsel, los!
Of ik schud als een slang u van mij af!

Hermia.

Hoe zijt ge zoo veranderd? hoe zoo woest,
Mijn lief?

Lysander.

Uw lief? weg, weg, gij taanhuid, weg!
Weg, leelijk drankjen, bitt're pil, laat los!

Hermia.

Dus schertst gij niet?

Helena.

Ja zeker, juist als gij.

Lysander.

Demetrius, voorwaar, ik houd u woord.

Demetrius.

Uw woord! Wat fraais! Haar hand houdt u terug!
Een zwakke hand! Uw woord, noch hand, zijn iets!

Lysander.

Gij wilt, dat ik haar sla, haar wond, haar dood?
Al haat ik haar, ik doe haar toch geen leed.

Hermia.

Kan grooter leed mij treffen, dan uw haat?
Gij haat mij! En waarom? Waarom, mijn lief?
Ben ik niet Hermia? Gij niet Lysander?
'k Ben even schoon nog als ik gistren was;
Gij mindet mij, ontvloodt mij de eigen nacht;
Hoe is 't? Moet ik gelooven, gij ontvloodt
Me in vollen ernst?

Lysander.

Ja, ja; zoo waar ik leef;
En met den wensch u nimmer weer te zien.
Daarom, geen hoop, geen vrees, geen twijfling meer;
Geloof mij, niets is warer; 't is geen scherts,
Dat ik u haat en Helena bemin.

Hermia.

Wee mij, gij tooverkol, gij bloesemworm!
Gij liefderoofster! wat! kwaamt gij bij nacht,
Het hart mijns liefsten stelen?

Helena.

Mooi, voorwaar!
Hebt gij geen zedigheid, geen maagdeblos,
Geen spoor van schroom? Is dit uw doel, dat gij
Mijn teedren lippen schampre taal ontlokt?
Foei! veinzend, huichlend, vinnig nufjen, gij!

Hermia.

Ben ik een nufjen? — Zoo! was dat uw spel?

Nu zie ik, dat zij mijne en hare leest
Hem vergelijken deed; zij liet hem zien,
Hoe lang, hoe rank, hoe schraal zij was, en wist
Hem in te pakken met haar lang figuur! —
En zijt gij groot geworden in zijn gunst,
Omdat ik zulk een dwerg ben, nietig klein?
Hoe klein ben ik, gij bonte boonenstaak?
Hoe klein ben ik? zoo klein toch niet, dat ik
Uw oogen met mijn nagels niet bereik!

Helena.

O, houdt gij beiden, hoe gij mij ook hoont,
Nu haar toch tegen! Twistziek was ik nooit;
'k Heb geen talent voor kijven, maar ik ben
Echt meisjensachtig schuchter, bloode en laf.
Ach! laat ze mij niet slaan! Ge denkt wellicht,
Omdat ze een weinig kleiner is dan ik,
Dat ik haar aan kan.

Hermia.

Kleiner! hoor, alweer!

Helena.

Wees, goede Hermia, zoo bitter niet!
'k Hield altijd veel van u; 'k heb nooit verklapt,
Wat gij mij hadt vertrouwd, u nooit gekrenkt!
Slechts dreef mijn liefde tot Demetrius
Mij aan, dat ik hem uwe vlucht verried.
U volgde hij; uit liefde volgde ik hem.
Hij dreef mij weg met schimp, en dreigde mij
Met stoot en slag, ja erger, met den dood.
En nu, — laat gij mij vreedzaam gaan, dan ijl
Ik met mijn dwaasheid naar Athene weer
En volg u verder niet. Ach, laat mij gaan,
Gij ziet, hoe dom en dwaas en bloode ik ben.

Hermia.

Wel nu dan, ga; wie houdt u hier terug?

Helena.

Een arm dwaas hart, dat ik hier achterlaat!

Hermia.

Wat, bij Lysander?

Helena.

Bij Demetrius.

Lysander.

Geen angst; mijn Helena, zij doet u niets.

Demetrius.

Neen, zeker niet, al staat ge uw lief ook bij.

Helena.

O, in haar toorn is zij zoo valsch en fel!
Reeds toen ze school ging, was zij al een feeks,
En ze is een echte draak, zoo min als ze is.

Hermia.

Nu weder min? Dus niets dan min en klein? —
Wat duldt ge toch, dat zij me zoo beschimpt?
Ik vlieg haar aan.

Lysander.

Kom, kom! van hier, gij dwerg!
Gij peuzel, gij onuitgegroeide kriel,
Gij bruine noot!

Demetrius.

Gij zijt wat heel beleefd
Voor haar, die uwe diensten toch versmaadt.
Laat haar met rust; spreek niet van Helena;
Neem geen partij voor haar; want zoo ge 't waagt,
Dat gij haar 't minste blijk van liefde geeft,
Dan boet ge er voor.

Lysander.

Nu houdt ze mij niet vast,

Volg me als ge durft, en 't blijke, wie van ons
Het meeste recht op Helena bezit.

Demetrius.

U volgen? neen, ik wijk van u geen duim.

(Lysander *en* Demetrius *af.*)

Hermia.

't Is alles uwe schuld; neen, loop niet heen!

Helena.

Neen, neen, 'k vertrouw u niet, gij zijt te fel;
Ik heb genoeg van uw verfoeid gekwel.
Gelukkig, dat, zijt ge ook een handjesnel,
Mijn beenen langer zijn, 'k ontloop u wel.

(Helena *loopt heen.*)

Hermia.

Ik sta verstomd; wat is hier toch in 't spel?

(*Zij ijlt* Helena *achterna.*)

Oberon.

Hoe onbedachtzaam! gij vergist u steeds,
Of voert moedwillig schelmsche streken uit.

Puck.

Geloof mij, 't was vergissing, schimmenvorst.
Hebt gij mij niet gezegd, dat ik den man
Aan zijn Atheensche dracht herkennen zou?
En verre dwaalde ik niet, want ik bestreek
Een jonkman de oogen, die Athener bleek,
En in zoo verre ben ik puik geslaagd,
Dat heel die twist mij kostlijk heeft behaagd.

Oberon.

Gij ziet wel, hoe dit paar te vechten tracht;
Dus haast u, Puck, en hul ze in donkre nacht;
Bedek met nevels 't lichte firmament,

Zoo zwart als enkel de onderwereld kent;
En leid die mededingers zoo rondom,
Dat de een niet in 't bereik des andren kom.
Nu borgt gij van Lysander stem en spraak
En steekt gij met Demetrius den draak;
Dan scheldt gij, als Demetrius, Lysander;
Zoo leidt gij ze om en altijd van elkander;
Tot loodzwaar slaap met vledermuizenvlerk
Hun oogleên drukke en doodsche rust bewerk'.
Druk op Lysanders oogen dan het sap
Van dezen knop; zijn kostlijke eigenschap
Is, dat van de oogen iedre waan verdwijnt,
En 't eens beminde weder minlijk schijnt.
Hoe hoog nu ook hun hoon, hun woede klimm',
't Is hun, ontwaakt, een droom, een hersenschim;
En zijn ze naar Athene weêrgekeerd,
Hun trouw blijft tot den dood dan ongedeerd.
Terwijl ge deze taak voor mij verricht,
Vraag ik mijn koningin haar Indisch wicht;
Dan drijf ik 't monster uit haar oog; gezond
Zij zin en ziel, en vrede heersche in 't rond.

Puck.

Mijn Elfenvorst, dit moet met spoed volbracht;
Reeds ijlt naar 't west het drakenspan der Nacht;
En zie, hoe ginds Aurora's bode gloort,
Wiens glans de geesten, die nog waren, stoort,
En grafwaarts drijft; 't verdoemde geestenheer,
Dat aan een kruisweg of in 't kille meer
Een graf vond, zocht alreeds zijn wormenbed;
Beducht, dat soms de dag hun vloekbre smet
Ontwaren mocht, verbannen ze uit de pracht
Van 't licht zich bij de zwartgebrauwde nacht.

Oberon.

Maar wij zijn geesten van een andren kring;

Vaak jaagde ik met Aurora's lieveling,
En bleef in 't dichte bosch zijn jachtgenoot,
Zelfs tot de poort van 't oosten, vlammend rood,
Zijn zegen stralend op Neptunus' zout,
Den groenen stroom verandren deed in goud.
Maar toch, maak haast, bedien u van de nacht,
Deez' taak zij voor den morgen nog volbracht.

(OBERON *af.*)

Puck.

Op en neer, heen en weer;
Beiden voer ik heen en weer;
Burger, boer, elk ducht mij zeer,
Kom, Puck, voer hen heen en weer.
Daar komt er een.

(LYSANDER *komt op.*)

Lysander.

Demetrius, spreek op! waar zijt ge nu?

Puck.

Hier schurk! het zwaard ontbloot, verwacht ik u.

Lysander.

Ik kom en 'k heb getrokken.

Puck.

Volg mij dan
Naar effen grond!

(LYSANDER *vertrekt, de stem volgende.*)

(DEMETRIUS *komt op.*)

Demetrius.

Lysander! zijt ge een man?

Spreek, lafaard, vluchtling! 'k zoek u, spreek een woord!
Waar schuilt ge in 't woud, of vlucht gij altijd voort?

Puck.

Gij bloodaard! snoeft gij tegen 't zwerk en pocht
Gij tegen 't bosch, dat ge, o zoo gaarne! vocht,
En komt gij niet? Knaap, kom! kom, laffe kwant,
Een roede zij uw straf; 't waar zonde en schand,
Het zwaard op u te trekken.

Demetrius.

Zoo! gij daar?

Puck.

Ja, hier is niet te vechten; volg mij maar.

(Puck *en* Demetrius *af.*)

(Lysander *komt weder op.*)

Lysander.

Hij loopt mij voor en daagt mij uit meteen;
Maar kom ik waar hij roept, dan vlood hij heen.
Zijn voet doet vleuglen aan, nu hij mij ducht;
Ik volgde snel, maar sneller is zijn vlucht.
Wat donker, hobb'lig pad! niet te begaan!
Ik vlij mij neer. O, lieve dag, breek aan!

(Hij legt zich neder.)

Want ja, hoe flauw en grauw uw licht zich toon',
Ik vind Demetrius en wreek zijn hoon.

(Hij slaapt in.)

(Puck *en* Demetrius *komen weder op.*)

Puck.

Komaan! komaan! hei lafaard! komt gij niet?

Demetrius.

Kom hier dan, als gij durft; maar 'k weet, gij biedt

Mij geen gelegenheid, wacht mij niet af,
Maar loopt nu hier, dan daar, en ducht uw straf.
Waar zijt ge?

Puck.

Hier; ik ga u voor; kom na!

Demetrius.

Gij spot met mij, maar boet het duur, zoodra
Ik uw gehaat gezicht bij dag ontdek.
Thans laat ik u; 'k ben afgemat en strek
Mijn leden uit hier op den kouden grond,
Maar vind u wel, vroeg in den morgenstond.
(Hij legt zich neder en slaapt in.)

(Helena *komt weder op.*)

Helena.

O lange, trage nacht, versnel uw gang;
O dag, breng uit het oost mij troost; ik smacht
Dat gij mij huiswaarts leidt; mij is zeer bang,
Want ik ben hier zoo eenzaam en veracht;
Gij slaap, die somtijds de oogen sluit van 't leed,
Kom, troost me een wijl, dat ik mij zelf vergeet!
(Zij legt zich neder en slaapt in.)

Puck.

Drie? nog een verwacht ik hier;
Twee van iedre soort is vier;
Daar komt ze aan, van weedom vol; —
Guitig is Cupido's rol,
Arme meisjens maakt hij dol.

(Hermia *komt op.*)

Hermia.

O wat vermoeiing, welk een leed, ik ril,

Door dorens fel geschramd, door dauw bespat;
Zelfs kruipen gaat niet meer; drijve ook mijn wil
Mij immer voort, ik ben te moe, te mat.
Ik vlij mij neer. Weest, Goden, aan mijn zij,
En staat toch, komt er strijd, Lysander bij.

(Zij legt zich neder en slaapt in.)

Puck.

Slaap gezond
Op den grond;
Minnaar, 'k bied
In 't verdriet
Heulsap, dat op 't oog u vliet.

(Hij drupt het sap op Lysanders *oogen.)*

Als ge ontwaakt,
O dan smaakt
Gij weer heil
Boven peil,
Als ge uw vroeger liefjen ziet.
Wat de boerenspreuk beweert,
„Elk het zijne" is niet verkeerd,
't Wordt met voorbeeld hier geleerd,
Als ge ontwaakt, want, ziet!
Hans krijgt zijn Griet,
De man die krijgt zijn merrie weer, en twist en twijfel vliedt.

(Puck *af.* — Demetrius, Lysander, Helena *en* Hermia *blijven slapen.*)

VIERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Het woud bij Athene. DEMETRIUS, LYSANDER, HELENA *en* HERMIA *in slaap.*

TITANIA *en* SPOEL *komen op, gevolgd door* ERWTEBLOESEM, SPINRAG, MOT, MOSTERDZAAD *en andere Elfen.* OBERON *ongezien op den achtergrond.*

Titania.

Kom, vlij u naast mij op dit bloemenbed,
Opdat ik u de lieve wangen streel',
Een rozenkrans op 't glad, zacht hoofd u zett',
En 't schoon breed oor u kuss', mijn pronkjuweel!

Spoel.

Waar is Erwtebloesem?

Erwtebloesem.

Tot uw dienst.

Spoel.

Krab me wat achter 't oor, Erwtebloesem. — Waar is sinjeur Spinrag?

Spinrag.

Tot uw dienst.

Spoel.

Sinjeur Spinrag, mijn best sinjeurtjen, neem uw wapens eens ter hand, en dood mij 'reis een roodschenigen hommel op den top van een distel; en, beste sinjeur, breng mij zijn honigblaasjen. Maar span u niet te veel in bij deze taak, sinjeur; en, beste sinjeur, draag zorg, dat het honigblaasjen niet breekt; het zou me leed doen, als gij uit een honigzakjen overstroomd werdt, heerschap. — Waar is sinjeur Mosterdzaad?

Mosterdzaad.

Tot uw dienst.

Spoel.

Geef mij uw knuist, sinjeur Mosterdzaad. Ik bid u, geen complimenten, beste sinjeur.

Mosterdzaad.

Wat is uw verlangen?

Spoel.

Niets, beste sinjeur, dan dat ge Mosjé Erwtebloesem helpt krabben. Ik moet naar den barbier, heerschap; want me dunkt, ik ben verwonderlijk harig in mijn gezicht; en ik ben zoo 'n gevoelige ezel, dat ik dadelijk krabben moet, als mijn haar mij prikkelt.

Titania.

Kan wat muziek u streelen, liefste schat?

Spoel.

Ik heb nog al een tamelijk goed gehoor voor muziek; laten wij de tangen en stokken eens hebben!

Titania.

Of, liefste schat, hebt ge ook tot eten lust?

Spoel.

Ja zeker, een schepel voer; ik zou graag wat mommelen van dien goeden drogen haver. Me dunkt, ik heb groot verlangen naar een bundel hooi; goed hooi, zoet hooi, heeft zijns gelijke niet.

Titania.

Ik heb een waagzieke elf, die uit de schuur
Eens eekhoorns nieuwe noten voor u haal'.

Spoel.

Ik had liever een of twee handvollen droge erwten. Maar, ik bid u, laat niemand van uw volkjen mij storen; ik voel, dat een expositie van slaap mij overvalt.

Titania.

Zoo slaap nu, met mijn arm omvang ik u.
Gij, elfen, gaat, verspreidt u in het rond.
(De Elfen verspreiden zich.)
Zoo windt zich lieflijk om haar honigbloem
De kamperfoelie; — en zoo teer omringt
Klimop de ruwe vingers van den olm.
O hoe bemin ik u; ik bid u aan.
(TITANIA *en* SPOEL *vallen in slaap.*)

(OBERON *treedt naar den voorgrond;* PUCK *komt op.*)

Oberon.

Wees welkom, Puck; ziet gij dat fraai tooneel?
Nu boezemt mij haar waan toch meelij in.
Pas trof ik in het woud haar aan; zij las
De fijnste kruiden voor dit wangedrocht;
Ik heb haar fel berispt en viel haar hard;
Zij had de ruige slapen met een krans
Van frissche en geur'ge bloemen hem gekroond;
En de eigen dauw, die op de knoppen vaak
Als ronde kostbre parels drupp'lend zwelt,

Stond in der schoone bloempjens oogen nu
Als tranen, over eigen smaad geschreid.
Toen ik naar lust haar had bestraft, en zij
Deemoedig bad om mijn toegevendheid,
Toen vorderde ik dien lievlingsknaap haar af;
Zij gaf hem daad'lijk en haar elfe droeg
Hem naar het elfenland in mijn prieel.
Nu ik het knaapjen heb, bevrijd ik ook
Haar oogen van de' afschuwelijken waan.
Gij, beste Puck, neem dezen vreemden kop
Nu af van 't hoofd van dien Atheenschen knaap,
Opdat hij, even als die andren ginds,
Bij zijn ontwaken naar Athene keer',
En al die avonturen van deez' nacht
Hun zijn als 't nijdig plagen van een droom.
Maar eerst bevrijd ik de elfenkoningin.

(Hij bestrijkt haar oogen met een tooverkruid.)

Wees, zooals ge placht te zijn;
Zie weer 't wezen, niet den schijn;
Deze struik, Diana's roem,
Fnuike alsnu Cupido's bloem.

Ontwaak, Titania, mijn koningin!

Titania.

Mijn Oberon! Wat droombeeld nam mij in!
Mij dunkt, dat ik een ezel heb bemind.

Oberon.

Daar ligt uw lief.

Titania.

Hoe kwam ik zoo ontzind?
O foei, wat pijnigt dit gezicht mijn oog!

Oberon.

O stil nog! — Puck, bevrijd hem van dien kop. —

Titania, een slaap, die diep verdooft,
Zij door muziek op 't vijftal uitgestort.

Titania.

Muziek dan, die een diepen slaap verwekk'!
(Een zachte muziek doet zich hooren.)

Puck (*tot* Spoel).

Kom dan; wees, als ge ontwaakt, weer de oude gek.

Oberon.

Ja, klink, muziek! — Mijn gâ, geef mij de hand,
En dansend wieg'len wij dit slapersland.
Op nieuw is onze liefdevlam ontbrand,
Wij brengen samen Theseus' heil tot stand,
Als morgen nacht zijn woning ons omspant;
En zeeg'nen 't huis met menig liefdepand,
En daar vereenige ook de huwlijksband,
Deez' paren, met hun vorst, op blijden trant.

Puck.

Elfenkoning, hoort gij 't niet,
De uchtendleeuwrik zingt zijn lied.

Oberon.

Zacht, in schaduw van de nacht,
Lieve, dan de reis volbracht;
Sneller, dan de mane vaart,
Doen wij onzen tocht om de aard.

Titania.

Kom, mijn vorst en heer, en zeg
Mij uitvoerig onder weg,
Welk geval mij deze nacht
Bij deez' stervelingen bracht.

(Oberon *en* Titania *met gevolg af.*
Horengeschal achter het tooneel.)

(THESEUS, HIPPOLYTA, EGEUS *en Gevolg komen op.*)

Theseus.

Dat een van u den jachtopziener zoek',
Want onze meibegroeting is volbracht;
En daar de dag zich nu heeft aangemeld,
Verneem' mijn bruid der honden jachtmuziek. —
Ontkoppelt hen in 't westlijk dal; vooruit!
En zoekt, zeg ik, den jachtopziener op. —
Mijn schoone bruid, beklim met mij den berg;
Daar klinkt zoo schoon 't verwarde hondgeblaf,
Dat met der dalen echo's samensmelt.

Hippolyta.

Ik was met Hercules en Cadmus eens,
Die met Spartaansche honden op een beer
In Creta's bosschen jaagden; 'k hoorde nooit
Een schooner jachtrumoer; niet enkel 't woud,
Ook hemel, beek en veld, heel de omtrek was
Eén roep en tegenroep; ik hoorde nooit
Een zoeter wanklank, liefelijker donder.

Theseus.

Mijn honden zijn van 't echt Spartaansche ras,
Breedlippig, geel; hun ooren hangen laag
En vagen van het gras den morgendauw;
Krombeenig, met een kossem als een stier;
Niet snel, maar bij het blaffen fraai gestemd
Als klokkenspel. Welluidender geblaf
Klonk nooit bij jachtgeroep of horenschal,
In Creta, Sparta noch Thessalia;
Beoordeel 't zelf! — Doch wat zijn dat voor nimfen?

Egeus.

Mijn vorst, dat is mijn dochter, die daar slaapt;
Daar is Lysander, hier Demetrius,

Hier Helena, des grijzen Nedars kind;
Ik sta verbaasd, dat zij hier samen zijn.

Theseus.

Zij kwamen zonder twijfel vroeg den Mei
Hier vieren, en, verwittigd van ons plan,
Vertoefden zij, ter wille van ons feest. —
Maar Egeus, spreek, is 't heden niet de dag,
Dat Hermia haar keus verkonden moet?

Egeus.

Zoo is 't, mijn vorst.

Theseus.

Nu, laat de jagers hen met horens wekken!

(Horengeschal en jachtgedruis achter het tooneel.
DEMETRIUS, LYSANDER, HERMIA *en* HELENA
ontwaken en springen verschrikt op.)

Theseus.

Zoo, goeden dag! Sint Velten is voorbij;
En paren deze vogels eerst van daag?

Lysander.

Vergeving, heer.

(*Hij knielt met de overigen voor* THESEUS.)

Theseus.

Staat, bid ik, op. Ik weet,
Vijandig zijt ge elkaar, als mededingers.
Van waar die lieflijke eendracht zoo op eens,
Dat vrij van argwaan haat bij haat zich vlijt,
En ijverzucht haar vijand ducht noch mijdt.

Lysander.

Spreek ik verward, heer, 't breng' mij geen verwijt;
Het is me, als droom ik nog. Wàt is geschied,
Hoe ik hier kwam, ik zweer 't, ik weet het niet.

Maar denk ik juist, (want gaarne spreek ik waar; —
En nu bedenk ik, dat het wel zoo is;)
Ik kwam met Hermia naar 't woud, van plan,
Athene te verlaten voor een plaats,
Waar ons de Atheensche wet niet meer bedreigt.

Egeus.

Genoeg, genoeg; mijn vorst, dit zij genoeg;
Thans treff' de wet, de wet, zijn schuldig hoofd! —
Te vluchten was het plan, het plan, Demetrius!
Ze wilden ons berooven, u en mij,
U van uw vrouw, mij van mijn vaderrecht,
Dat recht, waardoor ik haar aan u reeds gaf.

Demetrius.

Mijn vorst, de schoone Helena verried
Aan mij hun vlucht, hun plan tot vlucht naar hier,
Uit woede sloop ik hen toen na in 't woud,
Uit liefde mij de schoone Helena.
Maar, goede vorst, ik weet niet door wat macht,
(Maar 't moet een hoog're macht zijn,) mijne min
Voor Hermia als sneeuw versmolt en mij
Nu als de erinn'ring van een speelgoed schijnt,
Waarop ik in mijn kindsheid was verzot.
Mijn liefde en trouw, de kracht van heel mijn ziel,
Het eenig beeld, dat thans mijn oogen streelt,
Is Helena alleen. Ik minde haar,
Mijn vorst, aleer ik Hermia ooit zag.
Zooals een' zieke nooit een spijs behaagt,
Eer zijn gezonde smaak is weergekeerd,
Zoo wensch ik thans naar haar, en smacht naar haar,
Bemin ik haar, blijf eeuwig trouw aan haar.

Theseus.

Gelieven, het treft goed dat ik u vond,
Maar later hoor ik van dit alles meer. —

Gij, Egeus, moet u voegen naar mijn wil;
Dat beide paren in den tempel nu
Gelijk met ons een eeuw'ge knoop verbind'. —
En daar de morgen reeds ten deel verstreek,
Zij nu de ontworpen jacht ter zij gesteld. —
Komt, naar Athene! Een feest van drie bij drie
Zij thans gevierd, dat nooit zijn weerga zie!
Wij gaan, Hippolyta.

(THESEUS, HIPPOLYTA, EGEUS *en Gevolg af.*)

Demetrius.

't Is alles ver en klein, onkenbaar flauw,
Als verre bergen, door een wolk omhuld.

Hermia.

En mij is alles, als waar 't oog gedeeld,
En zag ik alles dubbel.

Helena.

Zóó is 't mij;
Ik vond Demetrius, als een juweel,
Dat mij behoort en niet behoort.

Demetrius.

Ik denk,
Wij droomen nog. — Was niet de hertog hier,
Die ons den last van hem te volgen gaf?

Hermia.

Ja, en mijn vader.

Helena.

En Hippolyta.

Lysander.

De last was, hem te volgen naar den tempel.

Demetrius.

Dan zijn wij toch ontwaakt. Komt, hem gevolgd;

En elk deele onderweg zijn droomen mee.

(DEMETRIUS, LYSANDER, HERMIA *en* HELENA *af.*)

(*Terwijl zij heengaan, ontwaakt* SPOEL.)

Spoel.

Als mijn wachtwoord komt, roept me dan, en ik zal antwoorden; — mijn eerste is: „volschoone Pyramus". — Holà, hé. — Pieter Dissel! Wind, de blaasbalkmaker! Tuit, de ketellapper! Slokker! God zegen' me! weggeslopen en mij hier laten slapen! Ik heb een allervreemdst gezicht gehad. Ik heb een droom gehad, — het gaat boven iemand zijn verstand, te zeggen, wat voor een droom het was; de mensch is eenvoudig een ezel, als hij dien droom wil gaan uitleggen. Mij dacht, ik was, — o, geen mensch kan zeggen, wat. Mij dacht, ik was, en mij dacht, ik had, — maar een mensch is maar een bont gekleede nar, als hij het hart heeft te gaan zeggen, wat mij dacht, dat ik had. Geen menschenoog heeft het gehoord, geen menschenoor heeft het gezien; geen menschenhand is in staat om het te proeven, geen tong om het te begrijpen, geen hart om het over te vertellen, wat mijn droom was. Ik zal Pieter Dissel vragen, van dezen droom een ballade te schrijven; en die zal genoemd worden „de weversdroom," omdat het zoo 'n raar samenweefsel is; en ik zal die tegen het eind van het stuk zingen voor den hertog; misschien zing ik ze, om het wat sierlijker te maken, als zij zich doodsteekt.

(SPOEL *af.*)

TWEEDE TOONEEL

Athene. *Een kamer in* DISSEL's *huis.*

DISSEL, WIND, TUIT, *en* SLOKKER *komen op.*

Dissel.

Hebt gij al naar Spoel zijn huis gestuurd? Is hij al terug?

Slokker.

Geen mensch weet waar hij is. Hij is zeker vertransforteerd.

Wind.

Als hij niet komt, is ons spel bedorven; dan gaat het niet door, niet waar?

Dissel.

Onmogelijk; er is geen man in geheel Athene, die in staat is Pyramus op te spelen, behalve hij.

Wind.

Neen, dat is zoo; hij heeft, ronduit gezeid, het mooiste vernuft van alle handwerkslui in Athene.

Dissel.

Ja, en de knapste kerel er bij, en hij is, om zijn liefelijke stem, een echt liefhebber.

Wind.

Zeg toch „minnaar", man; een „liefhebber", God beter 't, is zoo 'n raar ding.

(SCHAAF *komt op.*)

Schaaf.

Mannen, de hertog komt daar uit den tempel, en er is nog twee of drie andere heeren en dames meer ge-

trouwd. Als ons spel was doorgegaan, dan waren wij er allen boven op geweest.

Wind.

O, die lieve bullebak van een Spoel! Zoo heeft hij dan wel een schelling daags levenslang verloren; een schelling daags kon hem niet ontgaan; als de hertog hem niet een schelling daags gegeven had voor het spelen van Pyramus, wil ik gehangen worden: hij zou het verdiend hebben; een schelling daags voor zijn Pyramus, of niets!

(Spoel *komt op.*)

Spoel.

Waar zijn mijn kerels? waar zijn die beste jongens?

Dissel.

Spoel! O allerhartelijkste dag! O heerlijk oogenblik!

Spoel.

Mannen! ik heb wonderen te vertellen; maar vraagt mij niet wat; maar als ik het je vertel, wil ik geen goed Athener heeten. Ik zal je alles en alles vertellen, haarfijn, zooals het gebeurd is.

Dissel.

Laat hooren, beste Spoel.

Spoel.

Neen, ik zeg geen woord. Al wat ik je zeggen wil, is, dat de hertog al gegeten heeft. Brengt al je zaken in orde, doet goed bindtouw aan de baarden, nieuwe linten aan de schoenen; komt dadelijk aan het paleis bij elkaar; laat ieder zijn rol nog eens overkijken; want het kort en het lang van de zaak is, dat ons stuk vóórkomt. In elk geval, laat Thisbe schoon linnengoed aandoen, en laat, die den leeuw speelt, toch vooral zijn nagels niet

korten, want die moeten lang uithangen, als leeuwenklauwen. En, mijn allerliefste spelers, eet toch geen uien of knoflook, want wij moeten een liefelijken adem uitblazen, en ik twijfel er niet aan, of we zullen ze hooren zeggen, het is een liefelijke komedie! Nu geen woord meer; voort! gaat! voort!

(Allen af.)

VIJFDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Athene. *Een kamer in het paleis van* THESEUS.

THESEUS, HIPPOLYTA, PHILOSTRATUS, *Hovelingen en Gevolg komen op.*

Hippolyta.

Vreemd, Theseus, is 't verhaal van die gelieven.

Theseus.

Meer vreemd dan waar. 'k Sla geen geloof aan al
Die sprookjens of die elfenspokerij.
En liefde èn waanzin maakt het brein verhit
En wekt verbeelding op en doet steeds zien
Veel meer dan 't koel verstand ooit vatten kan.
Waanzinnigen, verliefden, dichters zijn
Geheel verbeelding: deez', de dolle, ziet
Meer duivels dan de hel bevat; de minnaar,
Niet minder zinloos, schoone Helena,
Waar hij een bruin, getaand gelaat ontwaart;
In schoonen waanzin rolt des dichters oog,
Blikt uit den hemel neer, van de aard ten hemel;
En waar verbeelding dingen, ongekend,

Te voorschijn roept, daar schept des dichters stift
Hun een gestalte, en schenkt aan 't ijdel niets
Op de aard bestaan, een woning en een naam.
Verbeelding is in grillen overrijk;
Zoodra zij iets gevoelt, dat haar verheugt,
Staat haar voor 't oog een brenger van de vreugd;
Terwijl, als 's nachts haar angst bekruipt in 't woud,
Zij licht een ruigte voor een ondier houdt.

Hippolyta.

Maar al wat zij vertellen van deez' nacht,
En hun gezindheid, zoo gelijk veranderd,
Moet meer zijn dan een spel der phantasie.
Het toont verband, het wordt tot werkelijkheid;
Doch altijd blijft het vreemd en wonderbaar.

Theseus.

Daar zijn de paren, vol van lust en vreugd.

(Lysander, Demetrius, Hermia *en* Helena *komen op.*)

Heil, vrienden! Heil en heldre levensdagen
Naar 's harten wensch!

Lysander.

Nog hooger heil, mijn vorst,
Zij met uw uit- en ingaan, disch en bed!

Theseus.

Kom aan, wat dans of schouwspel zal er zijn,
Dat ons die eeuw verkort, dat drietal uren,
Dat avondmaal en uur van rust nog scheidt?
Waar is de man van onze feestlijkheid? —
Kom, is er niets? geen schouwtooneel, dat ons
De mart'ling spaar' van 't dralen van den tijd? —
Waar is Philostratus?

Philostratus.

Hier, edel vorst.

Theseus.

Wat tijdverdrijf biedt ge ons van avond aan?
Muziek? of maskerfeest? Hoe foppen wij
Den tragen tijd, zoo niet door vroolijkheid?

Philostratus.

Hier vindt ge, vorst, wat op uw wenken wacht;
Gelief te kiezen, wat gij 't eerst wilt zien.
(Hij reikt een geschrift over.)

Theseus (*leest*).

„De strijd met de Kentauren; voor te dragen
„Door een Atheenschen zanger bij de harp."
Neen, dank; ik heb 't mijn bruid alreeds verteld
Ter eere van mijn neef, van Hercules.
„Het woeden der Bacchanten, die den zanger
„Van Thracië verscheuren in haar roes."
Neen, dat is oud; het werd me al reeds vertoond,
Toen ik in zegepraal van Thebe kwam.
„De negen Muzen, jamm'rend om den dood
„Der bedelarm gestorven wetenschap."
Dat is een strenge, bijtende satyre,
Volstrekt niet passend op een bruiloftsfeest.
„Een kortgerekt vertoon van Pyramus
„En Thisbe, zijn beminde; een treurspelklucht."
Een treurspel en een klucht? kort en gerekt?
Dat klinkt als gloeiend ijs en heete sneeuw.
Wie wijst mij de eenheid van die tweeheid aan?

Philostratus.

't Is, heer, een stuk, nauw twintig woorden lang,
En dus zoo kort, als ik er een maar ken.
Maar twintig woorden is het ruim te lang,
En dus gerekt; in 't gansche stuk toch is
Geen woord naar eisch, geen speler op zijn plaats.
Een treurspel is het ook, doorluchte heer,

Want Pyramus steekt er zich zelf in dood.
Ik zwom, toen ik de repetitie zag,
In tranen, ja; maar blijder tranenvloed
Heeft nooit de dolste klucht mij afgeperst.

Theseus.

Wie zijn de spelers?

Philostratus.

Mannen, hard van hand,
Handwerkers van Athene, die nog nooit
Hun brein met arbeid plaagden, maar die nu,
Hoe vreemd het werk ook viel, het met dit stuk
Bezwaarden om uw feestdag op te luistren.

Theseus.

Wij willen 't hooren.

Philostratus.

Neen, mijn eedle vorst,
't Is niets voor u; ik heb het pas gehoord,
En het is niets, ter wereld niets, tenzij
Gij u verlustigt in hun goeden wil,
Die zich heeft afgemarteld, om dit vod
Voor u te leeren.

Theseus.

Hooren wil ik 't stuk,
Want nooit is iets verkeerd of ongepast,
Wat eenvoud in oprechten ijver biedt.
Ga, breng hen hier; — en ieder neme plaats.
(Philostratus *af.*)

Hippolyta.

'k Zie noode hijgende onmacht zwaar belast,
Of ijver, die zijn best doet en bezwijkt.

Theseus.

Mijn waardste, zoo iets zult gij ook niet zien.

Hippolyta.

Hij zegt, zij kunnen niets; het is niets goeds.

Theseus.

Te goediger is 't, hen voor niets te danken.
Hoe 't streven ook mislukk', wie edel denkt,
Let op hun kracht, maar ziet op de' uitslag niet.
Waar ik ooit kwam, bereidden zich ten groet,
In keur van taal, geleerden, groot van naam;
Hoe velen zag ik sidd'ren en verbleeken,
Ophouden in het midden van een zin;
Angst kneep den anders ruimen gorgel toe;
In 't eind verstomden zij en braken af,
En zonder welkomstgroet. Maar, lieve, toch
Klonk uit dat zwijgen mij een welkom toe;
En de bescheidenheid van schuchtere angst
Sprak me even duidlijk als de rateltong
Van onbeschroomde, stoute redenaars.
Spreke eenvoud, liefde, stottrend en bedeesd,
Toch treft, die 't minste zegt, mij vaak het meest.

(Philostratus *komt terug.*)

Philostratus.

Zoo 't u behaagt, Heer, de Proloog slaat klaar.

Theseus.

Hij trede binnen.

(Trompetgeschal achter het tooneel.)

(Dissel, *als* Proloog, *komt op.*)

Proloog (Dissel).

„Mishagen we u, we wenschen dit als gunst.
„Dat gij ons ijvrig denkt uw lof te winnen,

„'t Kan dwaling zijn. Dit toonen onzer kunst,
„'t Is toch het eind, waarmee we thans beginnen.
„Daar dit zoo is, zijn wij niet bang voor spot
„Bij uwen echt. Drijft lust om te behagen
„Ons hier aan 't hof. Voor uw en ons genot
„Acht ons niet hier. Opdat ge u zoudt beklagen
„Staan hier de spelers klaar. Ziet, gij verstaat
„Wat gij behoeft, zoo gij hen gadeslaat."

Theseus.

Die knaap let niet bijzonder op komma's en punten.

Lysander.

Hij heeft zijn proloog gereden als een wild veulen; hij weet niet, waar hij moet ophouden. Een goede moraal, mijn vorst; het is niet genoeg te spreken, men moet ook juist spreken.

Hippolyta.

Inderdaad, hij heeft op zijn proloog gespeeld als een kind op zijn fluitjen, er komen wel tonen uit, maar er is niets van te maken.

Theseus.

Zijn aanspraak was als een verwarde keten, geen schakel stuk, maar heel en al warboel. Wat komt er nu?

(Pyramus, Thisbe, Muur, Maneschijn *en* Leeuw *komen als stomme personen op.*)

Proloog.

„Verwondert ge u, dat gij ons hier ziet staan,
„Blijf dan verwonderd, tot wij 't duid'lijk maken.
„Deez' man is Pyramus, ja, zonder waan,
„Deez' schoone vrouw is Thisby, wilt 't niet laken.
„Die man, met leem en mortel, is de muur,
„Die muur, zoo wreed, die de gelieven scheidde;

„En door een muurspleet wist hun minnevuur
„Te fluistren; denkt, wat vreugd hun dit bereidde!
„Deez' man, met takkebos, lantaarn en hond,
„Stelt voor den maneschijn; want, zonder schroomen,
„Bij maneschijn, aan Ninus' graf, daar vond
„Het paar gelegenheid om saam te komen.
„Dit grimmig beest, de leeuw dat is zijn naam,
„Heeft trouwe Thisby, die het eerste kwam,
„Geweldig doen verschrikken, en zij nam,
„De vlucht, en liet daarbij haar mantel vallen;
„Dien heeft de leeuw toen met zijn muil bebloed;
„En Pyramus, de schoonste bloem van allen,
„Komt, vindt er dood zijn Thisby's mantel goed;
„Hij trekt zijn zwaard, dat bloedig blanke zwaard,
„Treft boos zijn borst, zijn brave breede borst;
„Thisby, die bij een moerbeiboom daar waart,
„Komt, trekt zijn dolk, en sterft met bloed bemorst.
„Laat maanschijn, muur, en leeuw, en 't minnend paar
„Nu 't restje' uitvoerig melden, kort en klaar."

(De Prologe, Thisbe, Leeuw *en* Maneschijn *af.)*

Theseus.

Ik ben benieuwd, of ook de leeuw zal spreken.

Demetrius.

Geen wonder, Heer, als één leeuw dit kan, terwijl zooveel ezels het kunnen.

Muur (Tuit).

„Het komt er in dit treffend stuk op neer,
„Dat ik, Jan Tuit, den muur verpresenteer;
„Geloof nu van dien muur, dat is niet mis,
„Dat die verdistreweerd, gespleten is;
„En door die spleet, daar lispelt zeer geheim
„Met Thisby Pyramus wel menig rijm.

„Wilt uit deez' steen en kalk en leem verstaan,
„Dat ik die muur ben, twijfel daar niet aan;
„En rechts en links toon ik u hier de spleet,
„Die van 't gefluister der gelieven weet."

Theseus.

Wie vergt, dat leem en kalk nog beter spreken?

Demetrius.

Het is de geestigste scheidsmuur, die ik nog ooit heb hooren redeneeren, Heer!

Theseus.

Pyramus komt daar op den muur af; stilte!

(Pyramus *komt op.*)

Pyramus (Spoel).

„O gruwb're nacht! o nacht, zoo zwart van waas!
„O nacht, die na het daglicht altijd doorbreekt!
„O nacht, o nacht, o nacht, helaas! helaas!
„Ik vrees, ik vrees, dat Thipsy mij haar woord breekt.
„En gij, o Muur, o lieve, beste Muur!
„Die 't huis haars vaders en het mijne scheidt,
„Gij Muur, o Muur, o lieve, beste Muur,
„Toon mij uw spleet, waar ik mijn blik door weid'.
(Muur *spreidt zijn vingers uiteen.*)
„Beleefde Muur, heb dank! God loone 't u!
„Wat zie ik daar? Thipsy, die zie ik niet.
„O booze Muur, door wien ik niets zie nu!
„Vervloekt, gij steenen, die mij zoo verriedt!"

Theseus.

Daar de muur gevoel bezit, moet hij, dunkt mij terug vloeken.

Pyramus.

Waarlijk niet, heer, 't is zijn beurt nog niet. „Mij zoo

verriedt" is Thipsy's wachtwoord; zij moet nu opkomen, en ik moet haar door den muur uitvinden. Gij zult zien, het komt krek uit, zooals ik zeg. Daar komt ze al.

(THISBE *komt op.*)

Thisbe (WIND).

„O muur, zeer vaak vernaamt ge mijn geween,
„Die van mijn Pyramus mij scheidt zoo wreed;
„Mijn kersenlippen kusten vaak uw steen,
„Uw steen, uit leem en koehaar saamgekneed."

Pyramus.

„Ik zie een stem, ik ga ter spleet en schouw
„Of ik mijn Thipsy's aanschijn hooren kan.
„Thipsy!"

Thisbe.

„Zijt gij 't, mijn lief, naar ik vertrouw?"

Pyramus.

„Vertrouw het, ja, 'k ben uw aanstaande man,
„En trouw ben 'k ook, zooals Limander was."

Thisbe.

„En ik als Hello, tot mij 't lot velt ras."

Pyramus.

„Geen Sjefilus van Procrus hield zooveel."

Thisbe.

„'k Ben Sjefilus voor Procrus, ja geheel."

Pyramus.

„O kus mij door deez' halfverganen muur."

Thisbe.

„Ik proef den muur, niet uwer lippen vuur."

Pyramus.

„Komt gij zoo daadlijk thans naar Ninny's graf?"

Thisbe.

„Ik kom, ja, dood of levend, op een draf."

(Pyramus *en* Thisbe *af.*)

Muur.

„Zoo heb ik, Muur, nu braaf mijn plicht gedaan,
„En, afgedaan, mag muur nu henen gaan."

(Muur *af.*)

Theseus.

Nu is de muur tusschen de twee buren ingestort.

Demetrius.

Dat mag ook wel, Heer, als muren het durven wagen zonder waarschuwen alles af te luisteren.

Hippolyta.

Dit is wel het onzinnigste ding, dat ik ooit gehoord heb.

Theseus.

De beste van deze soort zijn slechts schimmen, en de slechtste zijn niet slechter, wanneer de verbeeldingskracht maar te hulp komt,

Hippolyta.

Ja, maar dan uwe verbeeldingskracht en niet de hunne.

Theseus.

Nu, als onze verbeelding niet slechter van hen denkt, dan zij van van zich zelf, dan kunnen ze voor uitstekende lui doorgaan. Daar komen twee edele gedierten op, een Maan en een Leeuw.

(Leeuw *en* Maneschijn *komen op.*)

Leeuw (Schaaf).

„Jonkvrouwen, gij, wier teeder hart vervaart,
„Als 't kleinste monstermuisjen piept, gewis,
„Gij beeft en siddert als gij thans ontwaart

„'t Gebrul des felsten leeuws, die woedend is.
„Maar weet, ik Schaaf de kastenmaker bin,
„Geen felle leeuw, nog minder een leeuwin;
„Want kwam ik als een echte leeuw alhier
„En snoof naar buit, wis, uit was mijn pleizier."

Theseus.

Een allerliefst beest en zeer gemoedelijk.

Demetrius.

Het beste, mijn vorst, wat ik nog ooit van beesten gezien heb.

Lysander.

Die leeuw is een echte vos, wat zijn moed betreft.

Theseus.

Juist, en een gans, wat zijn verstand betreft.

Demetrius.

Toch niet, heer, want zijn dapperheid kan zijn verstand niet meesleepen, zooals de vos het de gans doet.

Theseus.

En ik ben overtuigd, dat zijn verstand zijn dapperheid niet meêsleept, want de gans loopt niet met den vos weg. Maar komaan; wij zullen dat maar aan zijn verstand te raden geven, en nu naar de maan luisteren.

Maan (Slokker).

„Ziet, deez' lantaarn is de gehoornde maan; —"

Demetrius.

Hij moest de horens op het hoofd dragen.

Theseus.

Hij is een volle maan, zijn horens zitten onzichtbaar in de schijf.

Maan.

„Ziet, deez' lantaarn is de gehoornde maan;
„Ik zelf stel voor het mannetje' in de maan;" —

Theseus.

Dat is de grootste flater van allen; die man moest in de lantaarn zitten; hoe kan hij anders het mannetjen in de maan zijn.

Demetrius.

Hij gaat er niet in, uit bangigheid, want er is een dief aan de kaars.

Hippolyta.

Die maan verveelt mij, ik wenschte dat hij maar veranderde.

Theseus.

Naar het weinigjen licht van zijn verstand te oordeelen, is hij aan het afnemen; maar wij moeten uit beleefdheid zoo redelijk zijn en eens afwachten.

Lysander.

Ga voort, Maan.

Maan.

„Al wat ik te zeggen heb, is u te vertellen, dat de lantaren de maan is; ik het mannetjen in de maan: deze takkenbos mijn takkebos; en deze hond mijn hond."

Demetrius.

Wel, die dingen moesten allen in de lantaren wezen, want zij zijn in de maan. Maar stil, daar komt Thisbe.

(Thisbe *komt op.*)

Thisbe.

„Dit 's ouden Ninny's graf, waar is mijn lief?"

Leeuw.

„Ooh!"

(De Leeuw *brult;* Thisbe *loopt weg.)*

Demetrius.

Mooi gebruld, Leeuw.

Thisbe.

Mooi gevlucht, Thisbe.

Hippolyta.

Mooi geschenen, Maan. — Waarlijk, de maan schijnt niet zonder bevalligheid.

(De Leeuw *rijt* Thisbe's *mantel stuk en gaat heen.)*

Theseus.

Mooi geklauwd, Leeuw.

Demetrius.

En daar kwam Pyramus.

Lysander.

En daar verdween de Leeuw.

(Pyramus *komt op.*)

Pyramus.

„Ik dank u, maanlicht, voor uw zonneglans,
„Ik dank u, maan, dat gij zoo helder straalt,
„Want bij dien gouden lichtgloed is er kans,
„Dat mij 't gezicht van trouwe Thisby smaakt.
„Maar stil! — wat leed!
„O lot, hoe wreed!
„Wat jammer is dit hier?
„Mijn oog, o ziet!
„Dat kan toch niet;
„Mijn hartlap, mij zoo dier!
„Uw mantel goed
„Bevlekt met bloed?
O, alle Furiën, kom!
„O, noodlot, schaf
„Mijn leven af;
„Blusch, doof, verplet, breng om!"

Theseus.

Die hartstocht zou, als de dood van een geliefde vriendin er bij kwam, toch wel haast in staat zijn iemand naar te maken.

Hippolyta.

Bij mijn ziel, ik beklaag den man.

Pyramus.

„Waarom, natuur, deedt gij den leeuw ontstaan?
„Verslikte een leeuw de schoonste jonkvrouw niet,
„Die is, — neen was? — waar is zij heengegaan,
„Die, lieflijk lachend, 't leven loven liet?
„Weg, tranenschaar!
„Kom, zwaard, doorvaar
„De borst van Pyramus!
„Hier links geprikt,
„Waar 't hart mij tikt,
„Dus sterf ik, dus, dus, dus!
„Nu ben ik dood;
„Mijn ziel die vlood
„En zweeft in hooger dreef;
„O, tong, wordt blind!
„O, maan, verzwind!
„O, sneef, sneef, sneef, sneef, sneef!"

(Hij sterft. Maneschijn *af.)*

Demetrius.

't Is zonde, zonde, hij kwam juist op dreef.

Lysander.

Zou er geen hoop zijn, dat hij leven bleef?

Theseus.

Mijn heelmeester moge hem verplegen; wat de kunst vermag, zal gedaan worden, want er zijn geen twee zoo in heel Athene.

Hippolyta.

Hoe komt het, dat Maneschijn is weggegaan, voor Thisbe terugkomt en haar minnaar vindt?

Theseus.

Ze zal hem bij sterrenlicht vinden. — Daar komt zij al, en haar jammerklacht is het besluit van 't stuk.

(Thisbe *komt op.*)

Hippolyta.

Mij dunkt, ze heeft geen lange weeklacht noodig voor zulk een Pyramus; ik hoop dat ze kort zal wezen.

Demetrius.

Een stoffen kan de schaal doen overslaan, wie beter is, Pyramus of Thisbe.

Lysander,

Zij heeft hem met haar liefelijke oogen alreeds opgespoord.

Demetrius.

En ze jammert als volgt:

Thisbe.

„In slaap, mijn schat?
„Wat, wat is dat?
„O, Pyramus, ontwaak!
„O spreek, o spreek!
„Wat ziet ge bleek!
„Wat! zijt ge dood? o wraak!
„Uw leliemond,
„Uw neus zoo blond,
„Uw wangen van saffraan,
„Zijn heen, zijn heen,
„O bruidjens, ween,

„Dat lookgroen oog vergaan!
„Drie zustren, gij,
„Komt thans tot mij!
„Hoe melkwit is uw hand!
„O doopt ze in 't bloed;
„Uw schaar verwoed
„Doorsneed zijn levensband!
„O tong, geen woord!
„O zwaard, ga voort,
„Doorweek mijn boezem mee;
„Vaart, vrienden, wel;
„Thipsy sneeft snel;
„Atjé, atjé, atjé!"

Theseus.

Maneschijn en Leeuw zijn overgebleven om de dooden te begraven.

Demetrius.

Ja, en Muur ook.

Spoel *(opspringend).*

Neen, zeker niet; de muur is neergehaald, die hunne vaders scheidde. Behaagt het u nu ook den epiloog te zien of een zelfbedachten dans tusschen een paar van ons gezelschap te hooren?

Theseus.

Geen epiloog, verzoek ik u, want uw stuk heeft geen verontschuldiging noodig. Geen enkele verontschuldiging; want als de spelers allen dood zijn, kan er van geen enkelen iets kwaads gezegd worden. Inderdaad, als hij, die het stuk geschreven heeft, zelf voor Pyramus gespeeld had en zich aan Thisbe's kouseband had verhangen, zou het een treffelijk treurspel geweest zijn; en dat is het nog, inderdaad; en zeer opmerkelijk gespeeld. Maar komt, uw zelfbedachten dans; en laat den epiloog weg.

(Een dans van de Handwerkslieden.)

Twaalf riep daar middernacht met koop'ren tong; —
Ter rust, gij paren! 't Is dra geestentijd.
Een stuk van de' uchtend, vrees ik, slapen wij,
Zooals een deel der nacht is doorgewaakt.
Dit tastbaar dwaze spel deed toch de nacht
Haar tragen gang vergeten. — Komt, ter rust. —
Zóó duur' nog veertien daag de feestlijkheid;
Dat iedere avond nieuwe vreugd bereid'!

(Allen af.)

(PUCK *komt op*, *met een bezem op schouder.*)

Puck.

Hongrig brult de leeuw nu weer;
Huilend groet de wolf de maan;
Snurkend ligt de ploeger neer,
Nu zijn dagtaak is gedaan;
Nauw één vonk in de asch nu gloort;
Uilgekras klinkt in de nacht;
En de kranke, die het hoort,
Huivert, dat het graf hem wacht.
't Is nu middernacht, de tijd,
Dat de graven openstaan,
En, van hunnen boei bevrijd
Alle geesten waren gaan;
En wij elfen, die met dans
Om 't gespan van Hecaté
Zweven, doch voor zonneglans
Vlieden, met het duister mee,
Zijn nu lustig; niet een muis
Store dit gewijde huis;
'k Veeg het met den bezem schoon,
Dat geen smetjen zich vertoon'!

(OBERON *en* TITANIA, *met Gevolg*, *komen op.*)

Oberon.

Spreidt uw lichtgloed om u heen,
Want geen vonkjen geeft hier schijn;
Iedere Elfe repp' de leên,
Vlug en lucht als 't vogelkijn,
En herhale wat ik zing,
Zinge 't lustig, danse en spring'!

Titania.

Zing, — en klink' op ieder woord
Van het lied het juist akkoord!
Vorm een keten en versprei
Zoeten zegen, elfenrei!

(Gezang en dans.)

Oberon.

Danst tot de uchtendzonneglans,
Elfen, in dit huis uw dans.
Zeeg'nend zweven onze schreên
Om het schoonste bruidsbed heen.
Groeien, bloeien, jaar op jaar,
Zal het kroost van 't edel paar;
Eeuwig bind' de teêrste trouw
Deze drie paar man en vrouw;
En de spruiten van hun bed
Blijven vrij van elke smet;
Hen ontsier' geen moedervlek,
Geen misvorming of gebrek,
Dat een ouder in zijn kind,
Schriklijk ducht en gruwlijk vindt!
Sprenkelt, Elfen, op den grond
Dezen heil'gen dauw in 't rond;
Wijdt er iedre kamer mee
Van 't paleis, tot vreugde en vreê:

Eeuwig worde, die er woont,
Met het hoogste heil gekroond!
Flink uw plicht
Nu verricht; —
Treft mij weer bij 't morgenlicht!
(OBERON, TITANIA *en Gevolg af.*)

Puck *(tot het Publiek).*

Heeft dit schimmenspel mishaagd,
Denkt dan, dat ge in sluim'ring laagt,
En 't u, — dan vergeeft gij 't wis, —
Als gezicht verschenen is.
Gispt het niet, dat deze nacht
U een droom, niets anders, bracht,
Want wij geven u misschien
Dra wat beters weer te zien.
Hebben wij, — dit zegt u Puck, —
Heden 't onverdiend geluk,
Dat geen slangenstem ons groet,
Weldra maken we alles goed; —
Of noem Puck een leugenaar.
Goede nacht nu, al te gaar!
Zijt ge overtuigd, juicht toe dan, juicht,
Nu Puck tot afscheid voor u buigt!

ROMEO EN JULIA.

PERSONEN:

Escalus, vorst van Verona.
Paris, een jong edelman, bloedverwant van den vorst.
Montague, *Capulet*, } hoofden van twee vijandelijke huizen.
Een *Oom* van Capulet.
Romeo, zoon van Montague.
Mercutio, bloedverwant van den vorst, vriend van Romeo.
Benvolio, neef van Montague, vriend van Romeo.
Tybalt, neef van gravin Capulet.
Broeder *Lorenzo*, een Franciskaner.
Broeder *Johannes*, van dezelfde orde.
Balthazar, dienaar van Romeo.
Samson, *Gregoor*, *Peter*, } dienaars van Capulet.
Abraham, dienaar van Montague.
Een *Apotheker*.
Drie *Muzikanten*.
Chorus.
Een *Page* van Paris.
Een *Burger* van Verona.

Gravin *Montague*.
Gravin *Capulet*.
Julia, dochter van Capulet.
De *Voedster* van Julia.

Burgers van Verona; mannelijke en vrouwelijke Verwanten van beide huizen; Gasten van Capulet; een Page van Mercutio; Gemaskerden, Wachters, Bedienden van Capulet en verder Gevolg.

Het tooneel is in Verona, alleen in het begin van het vijfde bedrijf te Mantua.

PROLOOG.

Chorus.

Bij twee geslachten, even groot in macht,
In 't schoon Verona, waar we thans u brengen,
Barst de oude haat weer uit met nieuwe kracht,
En doet den burger 't bloed van burgers plengen.
Uit dezer haters lend'nen is gesproten
Een minnend paar, ten ondergang gewijd;
Het noodlot heeft hun vroegen dood besloten,
En in hun groeve rust der vaad'ren strijd.
Het hoogste heil van 't paar, hun bitt'ren nood,
Der oudren wrok en 't al te laat berouwen,
Door niets gewekt dan door der kindren dood,
Zult ge in een tweetal uren nu aanschouwen.
Wat ook ontbreek', verleent ons toch uw gunst;
Die schenkt ons moed en betert onze kunst.

EERSTE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Verona. — *Een marktplein.*

SAMSON *en* GREGORIO *komen op, met zwaard en schild gewapend.*

Samson.

Op mijn woord, Gregoor, wij moeten niets langs onzen kant laten gaan.

Gregorio.

Zeker niet, want dan krijgen wij er langs.

Samson.

Neen, maar dan zal ik mijn kantjen wel keeren en van leêr trekken.

Gregorio.

Neen vriend, je houdt je leêren kolder wel aan, daar ken ik je voor.

Samson.

Pas op, als ik eens aan den gang kom, gaat het er op los, alsof ik den kolder in den kop had.

Gregorio.

Zoo? maar je komt niet gauw aan den gang.

Samson.

Een hond van het huis Montague kan me al aan den gang brengen.

Gregorio.

Aan den gang gaan is te gaan loopen, en een kerel, die een hart in 't lijf heeft, houdt stand; dus, als je aan den gang gaat, loop je weg.

Samson.

Een hond van dat huis beweegt mij om stand te houden; laat komen wie wil, dienstman of dienstmaagd van Montague, ik houd hen aan.

Gregorio.

Dat doet je alweer als een zwakken bloed kennen; want de zwakste houdt zich aan alles vast.

Samson.

't Is waar, en daarom moeten vrouwen, die de zwakste vaten zijn, aan het vasthouden gelooven; — daarom wil ik de dienstmannen van Montague aanpakken en wegjagen, en zijn dienstmaagden aanpakken en vasthouden.

Gregorio.

De twist is tusschen onze meesters, en ons, hun dienstmannen.

Samson.

Dat doet er niet toe, ik wil mij een tyran toonen; als ik de mannen heb afgemaakt, wil ik wreed zijn en aan de dienstmaagden beginnen.

Gregorio.

Wilt gij die ook afmaken?

Samson.

Ja, ik wil ze afmaken of maagd-af maken; neem het op, zooals gij wilt.

Gregorio.

Ik wil er niets van hebben; laten zij het opnemen, die het moeten voelen.

Samson.

Mij zullen zij voelen, zoolang ik een kerel van stavast ben; en 't is bekend, dat ik nog al een stevig stuk vleesch ben.

Gregorio.

Gelukkig, dat je geen visch bent, want dan was je al lang gebeukte leng. — Trek nu maar je stuk ijzer, want daar komen er van dat huis van Montague.

(Abraham *en* Balthazar *komen op.*)

Samson.

Ik heb al getrokken; maak nu maar twist, ik zal je den rug dekken.

Gregorio.

Wat, mij den rug keeren en wegloopen?

Samson.

Wees maar niet bang.

Gregorio.

Ik bang voor jou? nu nog mooier!

Samson.

Laat ons het recht aan onze zij houden, laten zij beginnen!

Gregorio.

Ik zal een boos gezicht zetten, als ik langs hen ga, dan kunnen ze dat opnemen zooals zij willen.

Samson.

Neen, zooals ze durven. Ik zal met duim en vinger tegen hen knippen; 't is een eeuwige schande voor hen, als ze 't verdragen.

Abraham.

Knip je tegen ons, met je duim tegen je vingers, vrindjen?

Samson.

Ik knip met me duim tegen me vinger, vrindjen.

Abraham.

Knip je met je duim tegen je vinger tegen ons, vrindjen?

Samson (*tot* Gregorio).

Hebben we 't recht aan onzen kant, als ik ja zeg?

Gregorio.

Neen.

Samson.

Neen, vrindjen, ik knip met me duim niet tegen u, maar tegen mijn vinger, vrindjen.

Gregorio.

Zoek je ruzie, vrindjen?

Abraham.

Ruzie, vrindjen? Neen, vrindjen.

Samson.

Zoo je anders ruzie zoekt, dan ben ik je man, ik dien zoo goed een heer als gij.

Abraham.

Geen beet'ren, zeker.

Samson.

Wat meen je?

(Benvolio *komt onopgemerkt op;* Tybalt *in het verschiet, door* Gregorio *en* Samson *ontwaard.*)

Gregorio.

Zeg maar gerust, een beetren; daar komt een neef aan van onzen heer.

Samson.

Ja wel, een beetren.

Abraham.

Dat is gelogen.

Samson.

Trek, als je 't hart hebt. — Gregoor, denk aan dien fameusen uitval van je.

(Zij vechten.)

Benvolio.

Gij dwazen, uit elkaar!
Steekt op uw zwaard; gij weet niet wat gij doet.

(Hij slaat hun zwaarden neder.)

(Tybalt *komt op.*)

Tybalt.

Wat! handgemeen met knechten zonder hart?
Benvolio, hier! en zie uw dood in 't oog.

Benvolio.

Ik noop hen tot den vreê; steek op uw zwaard;
Zoo niet, gebruik 't met mij, om deez' te scheiden.

Tybalt.

Het zwaard ontbloot en vrede! 'k gruw van 't woord,
Als van de hel, van uw geslacht en u.
Hier, lafaard, hier!

(Zij vechten; van verschillende zijden komen Dienaars en Aanhangers van de beide huizen toe-

schieten en nemen deel aan den strijd; dan komen Burgers, met knuppels en hellebaarden, die zich tusschen de strijdenden werpen.)

Eerste burger.

De hellebaarden voor! steekt, houwt ze neer!
Weg met die Capulets en Montagues!

(De oude Capulet *komt op, in huisgewaad, gevolgd door Gravin* Capulet.*)*

Capulet.

Wat is dat voor rumoer? — Geef mij mijn zwaard!

Gravin Capulet.

Wat roept gij om uw zwaard? roep om uw kruk!

Capulet.

Mijn zwaard! Daar is die oude Montague,
En dreigt mij sarrend met de ontbloote kling!

(Montague *komt van de andere zijde op, door zijn Vrouw gevolgd.*)

Montague.

Laat los, laat los! — Vervloekte Capulet!

Gravin Montague.

Neen, 'k duld niet, dat ge een voetstap verder zet!

(De Vorst *komt op, met Gevolg.)*

Vorst.

Oproerige onderdanen, vredehaters!
Die 't staal bevlekt, ontwijdt door 's buurmans bloed! —
Wat! hoort men niet? — Gij mannen, wilde dieren,

Die het verterend vuur van uwe woede
Met purperstroomen uit uw aad'ren bluscht, —
Op folterstraf, werpt uit de onzaal'ge handen
Die waap'nen neêr, tot euveldaad gestaald,
Gij hebt uw vorst gekrenkt! geeft acht op 't vonnis!
Driemaal heeft oproer, door een vluchtig woord
Verwekt van u, bejaarde Capulet
En Montague, de rust der stad verstoord,
Zoodat Verona's oudste burgers, zich
Van 't statig kleed van hunnen rang ontdoend,
Met oude handen oude zwaarden zwaaiden,
Van vredes roest doorknaagd, om u te scheiden,
Wien lange haat de harten heeft doorknaagd.
Stoort ge ooit de rust op nieuw, uw beider leven
Is dan verbeurd door 't breken van den vreê. —
Gij andren, gaat, voor ditmaal, uwes weegs;
Gij volgt mij, Capulet; u, Montague,
Verwacht ik na den middag op mijn slot,
Om daar mijn wil te hooren en gebod. —
Nog eens, op straf des doods, een ieder ga!

(De Vorst *en zijn Gevolg,* Capulet, *Gravin* Capulet, Tybalt, *Burgers en Dienaren af.)*

Montague.

Wie bracht die oude veete op nieuw ter bane?
Spreek, waarde neef, waart gij ook bij 't begin?

Benvolio.

De dienaars van uw weêrpartij en de uwe
Vond ik hier reeds in fel gevecht, en trok
Het zwaard, om hen te scheiden; daar verscheen
De vuur'ge Tybalt, met ontbloote kling,
En zwaaide, met verderf en dood mij dreigend,
Ze boven 't hoofd en kliefde de ijle lucht,
Die, hierdoor niet gedeerd, hem fluitend hoonde.
Toen volgde meen'ge stoot en houw; daar kwamen

Er meer en meer, en vochten met elkaar;
Toen kwam de vorst en scheidde ons van elkaar.

Gravin Montague.

O, waar is Romeo? zaagt gij hem? — Mij is 't
Een groote vreugd, — hij was niet bij deez' twist.

Benvolio.

Meer dan een uur, voordat de heil'ge zon
In 't oosten door zijn gouden venster gluurde,
Joeg de onrust van mijn geest mij in het veld,
En, in de dreef van wilde vijgenboomen,
Ginds westlijk van de stad, zag ik uw zoon
Zoo vroeg reeds aan het dwalen. 'k Nam mijn weg
Om hem te ontmoeten, maar hij merkte mij,
En was weldra in 't dichte bosch verdwenen;
Ik, die zijn wenschen afmat naar mij zelf,
Die plekjens opzocht, waar ik niemand vond,
Die voor mij zelf, vermoeid, reeds één te veel was,
Volgde eigen luim en liet hem gaarne alleen,
Die even gaarne mij te ontwijken scheen.

Montague.

Reeds meen'gen morgen werd hij daar gezien,
Nog tranen voegend bij den morgendauw,
De wolken meerd'rend door zijn diepe zuchten;
Maar nauw begint de zon, die 't al verheugt,
In 't uiterst oosten van Aurora's koets
Het schaduwig behangsel weg te schuiven,
Of Romeo sluipt somber weg van 't licht,
En sluit zich eenzaam in zijn kamer op,
De luiken dicht, den blijden morgen buiten,
En schept kunstmatig zich een donkre nacht.
Die zwarte stemming moet noodlottig blijken,
Zoo de oorzaak niet voor goeden raad wil wijken.

Benvolio.

En, oom, weet gij volstrekt de reden niet?

Montague.

Ze is me onbekend, hij wil mij niets ontdekken.

Benvolio.

Gij drongt toch bij hem aan, om ze te weten?

Montague.

Niet ik alleen, maar andre vrienden ook.
Doch hij, die zelf zijn eigen neiging raad geeft,
Is voor zich zelf, — ik zeg niet, hoe betrouwbaar, —
Maar zoo geheimnisvol en zoo gesloten,
Zoo ver van zich te onthullen en te ontplooien,
Als 't knopjen, waar een booze worm aan knaagt,
Eer 't in de lucht zijn geur'ge blaadjens spreiden,
Of aan de zon zijn schoonheid wijden kan.
O, wisten wij, van waar zijn leed ontstaat,
Wij zochten door die wetenschap hem baat.

(Romeo *komt op*, *in de verte.*)

Benvolio.

Hij komt! — Gaat heen; ik vraag hem naar zijn leed,
En laat niet los, aleer ik de oorzaak weet.

Montague.

O, kreegt ge door uw toeven dit gedaan,
Dat hij u waarheid biechtte! — Kom, wij gaan.
(Montague *en gravin* Montague *af.*)

Benvolio.

Mijn waarde, goeden morgen!

Romeo.

Wat! nog morgen?

Benvolio.

't Is negen uur.

Romeo.

Ach, tijd valt lang door zorgen. —
Was 't niet mijn vader, die met haast daar ging?

Benvolio.

Hij was 't. — Wat zorg maakt u den tijd zoo lang?

Romeo.

Dat ik niet heb, wat mij dien korten zou.

Benvolio.

Verliefd?

Romeo.

Ach, verre —

Benvolio.

Ver van verliefd?

Romeo.

Ver van de gunst der schoone, die ik min.

Benvolio.

Ach, dat de min, zoo lieflijk zacht in schijn,
In waarheid zulk een wreed tyran kan zijn!

Romeo.

Ach, dat de min, schoon hem een sluier blindt,
Toch naar zijn doel zoo goed de paadjens vindt!
Waar eten wij? — Wee mij! — Wat twist was hier? —
Neen, zeg 't maar niet; 'k heb alles reeds gehoord.
Veel zorg baart hier de haat, maar liefde meer; —
Twistzieke liefde en liefdevolle haat!
O, al wat is, geheel uit niets ontstaan!
O zware luchtheid! ernstige ijdelheid!

Misvormde chaos van recht schoone vormen!
Loodveder, lichtsmook, ijsgloed, kranke welstand,
Steeds wakkre slaap, die rust zoekt door gewoel,
Zoo voel ik min, maar min niet wat ik voel!
Nu, lacht gij niet?

Benvolio.

Neen, vriend, eer zou ik weenen.

Romeo.

Waarom, mijn vriend?

Benvolio.

Dat zooveel wee u griefde.

Romeo.

Mijn waarde vriend, zoo grieft de pijl der liefde. —
Mijn eigen leed ligt mij reeds zwaar op 't hart,
Uw leed om mij vermeerdert nog mijn smart;
Gij toont, hoe gij een ware vriend wilt zijn,
Maar voegt meer leed bij de overmaat van 't mijn.
Liefde is een nevel, saamgevloeid uit zuchten;
Zij straalt als vuur, wanneer die neevlen vluchten,
In 't oog der minnenden; wordt zij te zeer,
Te wreed verdrukt, dan wordt ze een tranenmeer.
Wat is zij verder? Waanzin vol verstand,
Verfrisschend koeltje' en felle zonnebrand. —
Vaarwel mijn vriend.

(Hij keert zich af, om heen te gaan.)

Benvolio.

Neen, neen, ik ga met u;
Miskenning is 't, toont ge u voor mij zoo schuw.

Romeo.

Mij zelven ben ik bijster; hier ben 'k niet;
Neen, vriend, 't is Romeo niet, dien gij hier ziet.

Benvolio.

Kom, zeg me in ernst, wie is 't, die gij bemint?

Romeo.

Het is een droevige ernst, verlangt gij tranen?

Benvolio.

Neen, zeg 't in ernst, en niet in tranen.

Romeo.

Zeg
Een zieke in ernst, zijn zaken te beschikken;
't Is kwade troost, den lijder te verschrikken! —
In ernst dan; 'k min een vrouw.

Benvolio.

Dat heb ik wel
Getroffen, vriend, toen ik uw verliefd-zijn giste.

Romeo.

Voortreff'lijk schutter! — En ze is schoon, die 'k min.

Benvolio.

Het schoonste wild valt eerst in 's jagers macht.

Romeo.

Thans treft gij 't niet; zij tart Cupido's macht,
Daar ze evenals Diaan zijn pijl belacht;
Der kuischheid pantser maakt haar onbedwingbaar;
't Is voor zijn kinderschoten ondoordringbaar.
Zij slaat den storm van liefdebeden af,
Geen blik dringt in haar hart, geen schat ter aard,
Die heiligen zelfs verleidde, kan haar winnen;
O, zij is rijk in schoon, maar, als zij sterft,
Is ze arm; haar schoon vergaat, en geen, die 't erft.

Benvolio.

Zij zwoer, voor zich haar schoonheid te bewaren?

Romeo.

Ja, maar een groote spilzucht is dat sparen;
Die strengheid doet haar schoon voor niet versmachten,
En rooft dat schoon aan komende geslachten.
Ze is te overschoon en wijs, dan dat dat ze denkt,
Dat mijn ellende zaligheid haar schenkt;
De liefde zwoer zij af; en door dien eed
Ben 'k levend dood, slechts klaag ik nog mijn leed.

Benvolio.

Hoor dan mijn raad; vergeet aan haar te denken.

Romeo.

O! leer mij dan, het denken te vergeten.

Benvolio.

Geef aan uw blik de vrijheid weer en sla
Ook andre schoonen gade.

Romeo.

Dan voorwaar
Noem ik haar uitgelezen schoon het hoogst.
't Gelukkig mom, dat, zwart, een blank gelaat
Mag kussen, stelt de blankheid meer in 't licht;
De blindgeword'ne kan den dierbren schat
Van 't licht, dat hij moet derven, nooit vergeten.
Toon mij een vrouw, uitnemend schoon; wat is
Haar schoonheid meer, dan een vermaan aan haar,
Die de uitgelezenste overtreft? Vaarwel;
Gij wilt mij doen vergeten; ijdel streven!

Benvolio.

Ik doe 't, of blijf uw schuld'naar heel mijn leven.

(Beiden af.)

TWEEDE TOONEEL.

Een straat.

CAPULET, PARIS *en Bedienden komen op.*

Capulet.

Maar Montague is met dezelfde boete
Als ik bedreigd, en ons, die oud zijn, kan 't
Zoo zwaar niet vallen vrede te bewaren.

Paris.

U beiden noemt een ieder eerbiedwaardig;
't Is te betreuren, dat deez' veete u scheidt. —
Maar, eedle graaf, wat antwoordt ge op mijn aanzoek?

Montague.

Hetzelfde, wat ik vroeger heb gezegd:
Mijn kind is nog een vreemd'ling in de wereld;
Geen veertien lentes heeft zij nog aanschouwd;
Een tweetal zomers prijk' nog en verdwijn',
Eer ze als een bruid in vollen bloei verschijn'.

Paris.

Zelfs jong'ren smaken reeds de moedervreugd.

Capulet.

Die 't zoo vroeg doen, betreuren vroeg hun jeugd.
Ze is de een'ge hoop, die de aard niet van mij eischte,
De hoopvolle erfgenaam van al mijn goed.
Maar, jonge vriend, beproef, of gij haar wint;
Mijn wil is met den haren eensgezind;
Als gij haar hart, haar woord verwerven kunt,
Dan is volgaarne ook mijn stem u gegund.
Deze' avond is te mijnent feest, een bal,
Zooals ik jaarlijks geef; ik noodde een tal
Van lieve gasten; gij behoort er bij;

Hoogst welkom is 't mij, schaart ge u in hun rij.
Mijn needrig huis wordt heden door 't gewemel
Van aardsche sterren tot een lichten hemel;
Genot, zooals een blijde jongling smaakt,
Wanneer April, in al zijn schoon ontwaakt,
Den kreup'len winter voortdrijft, zulk een vreugd
Wacht u bij mij, als gij de ontloken jeugd
Der schoonste knoppen ziet; kom, zie en hoor,
En dat alsdan de minn'lijkste u bekoor'!
Ook mijn kind neem' daar, onder velen een,
Een plaatsjen in, al tell' zij nog voor geen. —
Kom, ga met mij. — Hier knaap, neem gij dit blad
En draaf eens rond bij allen in de stad,
Die hier geschreven staan, en zeg: zij zijn
Te mijnent hartlijk welkom op 't festijn.

(CAPULET *en* PARIS *af.*)

Dienaar.

Gaan ronddraven bij die hier geschreven staan? Er staat geschreven, dat de schoenmaker zich bij zijn el moet houden, en de kleermaker bij zijn leest, de visscher bij zijn kwasten en de verver bij zijn netten; maar ik word rondgestuurd om de menschen te gaan vragen, wier namen hier geschreven staan; maar dat kan ik niet zonder te vragen, welke namen de schrijver hier geschreven heeft. Ik moet geleerde lui hebben. — Ha, dat treft goed!

(ROMEO *en* BENVOLIO *komen op.*)

Benvolio.

Kom vriend, het eene vuur kan 't andre dooven,
Een oude pijn neemt af door nieuwe smarten,
Een tegendraai komt duiz'ligheid te boven,
Een nieuwe hartwond heelt verwonde harten;
Een nieuw vergif grijp' thans uw oogen aan,

De kracht van 't oude is dan te niet gedaan.

Romeo.

Een weegbreeblad zal wel voldoende zijn.

Benvolio.

Waarvoor dan, vriend?

Romeo.

Voor een geschaafde scheen.

Benvolio.

Wat, Romeo, zijt ge dol?

Romeo.

Niet dol, maar als een dolleman in banden,
Gekerkerd en door honger afgemat,
Gestriemd, gemarteld; — goeden avond, vriend!

Dienaar.

Hetzelfde, heer. — Ik bid u, kunt gij lezen?

Romeo.

Ja, 'k lees mijn noodlot in mijn diepe ellend'.

Dienaar.

Dat hebt gij misschien zonder boek geleerd, maar ik bid u, kunt gij ook lezen, wat gij geschreven ziet?

Romeo.

Als ik de letters en de taal maar ken.

Dienaar.

Dat zegt gij wel; ik groet u, heer.

Romeo.

Geef op maar, ik kan lezen, knaap.

(Hij leest.)

„Signor Martino, met zijn vrouw en dochters,
Dan graaf Anselmo met zijn schoone zusters,
Mevrouw de weduwe Vitruvio,

Signor Piacenzo en zijn lieve nichten,
Mercutio en zijn broeder Valentijn,
En Capulet, mijn oom, met vrouw en dochters,
En Rosalind, mijn schoone nicht, en Livia,
Signor Valentio en Tybalt, zijn neef,
En Lucia met de lieve Helena." —
Een schoon gezelschap, waar komt dit bijeen?

Dienaar.

Boven.

Romeo.

Waar zoo?

Dienaar.

Op 't avondfeest in ons huis.

Romeo.

In wiens huis?

Dienaar.

In 't huis van mijn meester.

Romeo.

Daar had ik maar het eerst naar moeten vragen.

Dienaar.

Nu, ik zal het u wel vertellen, zonder dat gij 't vraagt. Mijn meester is de groote rijke Capulet, en als gij niet van het huis der Montagues zijt, kom er dan gerust een roemer wijn doodslaan. — Leef gezond!

(Dienaar af.)

Benvolio.

Op dit festijn van Capulet verschijnt
Met alle schoonen, die Verona roemt,
Uw Rosalind; bezoek het, vergelijk
Met heldren blik eens haar gelaat met andre,
Die ik u wijs; en met een ommezwaai

Verklaart gij zelf uw zwaan dan voor een kraai.

Romeo.

Verloochnen zoo mijn oogen hun geloof,
Mijn tranen mogen dan in vuur verkeeren,
Dat aan die ketters 't levenslicht dan roov',
Die vocht zoo vaak bedolf en nooit kon deren.
Een schooner maagd! De zon, die alles ziet,
Zag sinds de schepping haars gelijke niet.

Benvolio.

Gij zaagt slechts haar alleen, en in uw oogen
Werd ze enkel met haar zelve steeds gewogen;
Maar weegt gij in diezelfde heldre schalen
Haar eens met andren, die ge op 't feest ziet stralen,
En die 'k u wijzen wil, dan blijkt u ras,
Dat zij, die 't best u scheen, slechts taam'lijk was.

Romeo.

'k Ga mee, — maar weet, dat dit u nooit gelukt;
Zij blijft mijn zon, wier luister mij verrukt.

(Beiden af.)

DERDE TOONEEL.

Een kamer in CAPULET*'s huis.*

Gravin CAPULET *en de* VOEDSTER *komen op.*

Gravin Capulet.

Waar is mijn dochter, voedster? Roep haar eens.

Voedster.

Nu, bij mijn onschuld, toen ik twaalf jaar oud was,
'k Heb al geroepen. — Zeg, mijn lam, mijn poetjen; —
Bewaar! — Waar zit ze toch? — Hé, Julia!

(JULIA *komt op.*)

Julia.

Wie roept mij daar?

Voedster.

Uw moeder.

Julia.

Nu, hier ben ik,
En tot uw dienst. Wat is uw wensch?

Gravin Capulet.

Ik zal 't u zeggen. Minne, ga eens heen;
'k Wil een geheim gesprek. — Wacht, minne, blijf;
'k Bedenk mij daar, gij moogt het mede hooren.
Ge weet, mijn dochter krijgt nu haast de jaren.

Voedster.

'k Weet op een uur precies hoe oud of ze is.

Gravin Capulet.

Geen veertien nog.

Voedster.

'k Verwed wel veertien tanden, —
Ach, tien te veel, ik heb er nog maar vier; —
Dat zij geen veertien is. Hoe lang is 't nog
Tot Pieters-banden?

Gravin Capulet.

Veertien dagen ruim.

Voedster.

Nu, ruim of krap, maar op dien dag van 't jaar,
Op Pieters-banden, 's avonds, is ze veertien.
Mijn Suze en zij, — vrede allen Christenzielen! —
Ze waren even oud; — nu, Suze is lang bij God;
Ze was te goed voor mij; — maar, als ik zeide,
Op Pieters-banden, 's avonds, wordt ze veertien;

Dat wordt zij, inderdaad, ik weet het goed.
De aardbeving, ja, is elf jaar nu geleên;
Ze werd toen juist gespeend, — 'k vergeet het nooit, —
Ja, juist dien dag van 't jaar, dien eigen dag;
Want ik had alsem op mijn borst gelegd,
En zat in 't zonnetje' aan de duiventil; —
De graaf en gij waart toen naar Mantua, —
Ja, òf 'k onthouden kan! — zooals ik zeî,
Toen 't kind den alsem aan mijn tepel proefde
En bitter vond, wat was dat kleine ding
Balsturig en hoe boos was ze op de borst!
Krak, zeî de duiventil, en 't was, geloof me,
Niet noodig mij te zeggen: pak je weg!
En ja, dat is elf jaren nu geleên;
Ze stond toen goed alleen, ja, bij mijn ziel
Ze liep en dribbelde door 't huis, want, ja,
Den dag te voren viel ze een buil aan 't voorhoofd;
Ja, en toen nam mijn man, — God hebb' zijn ziel, —
Hij was een grappenmaker, 't kind op de' arm;
„Wel," zeî hij, „kind, wat! valt gij op 't gezicht?
Gij valt wel achterover, als gij wijs wordt;
Niet, Juultjen?" En zoo waar ik leef, het kind
Hield op met haar geschrei en zeide: „ja". —
En kijk, nu komt het uit, zooals hij 't zeî;
'k Verzeker u, al word ik duizend jaar,
'k Vergeet het nooit; „niet Juultjen?" zeî hij; en
Het kleine nest werd stil en zeide: „ja".

Gravin Capulet.

Genoeg hiervan, ik bid u, minne, zwijg.

Voedster.

O, 'k zwijg, maar 'k moet toch lachen, als ik denk,
Het kind hield op met schreien en zeî: „ja".
En toch, het schaap had op haar voorhoofd, links,
Een buil, zoo groot wel als een duivenei,

Een grooten bult, en 't huilde van geweld.
„Wel" zeî mijn man, „wel! valt gij op 't gezicht?
„Gij valt wel achterover, als gij groot zijt;
Niet, Juultje'?" En 't kind werd stil en zeide: „ja"!

Julia.

Genoeg, wees stil toch, minne, zeg ik nu.

Voedster.

O, 'k heb gedaan, dat God u gunstig zij!
Gij waart het liefste zoogkind, dat ik had;
Als ik 't beleefde u nog getrouwd te zien,
Dan waar' mijn wensch vervuld.

Gravin Capulet.

In trouwe, trouwen is nu juist de zaak,
Waarvan ik spreken woû. Mijn dochter Julia,
Zeg mij, wat zoudt ge van een huwelijk denken?

Julia.

Ik heb van zulk een eer nog niet gedroomd.

Voedster.

Een eer! ware ik uw min niet, 'k zeide, dat
Gij wijsheid met de melk hadt ingezogen.

Gravin Capulet.

Nu, denk dan thans aan 't huw'lijk. Jongren nog
Dan gij zijn in Verona achtbre vrouwen,
Ja moeders zelfs; ik was te nauwernood
Zoo oud als gij nu zijt, toen ik alreeds
Uw moeder was. Genoeg, verneem in 't kort:
De wakk're Paris wenscht u tot zijn vrouw.

Voedster.

Dat is een man, mejonkvrouw, dat 's een man,
Er is ter wereld, — o, een man van was!

Gravin Capulet.

Verona's zomer heeft geen bloem als hij.

Voedster.

Een bloem! Gewis, hij is een ware bloem.

Gravin Capulet.

Wat zegt gij, kind? kunt gij den graaf beminnen?
Gij ziet hem dezen avond op ons feest;
Lees dan het boek van zijn gelaat, en zie
Daar met de pen der schoonheid vreugd geschreven;
Beschouw er iedren enklen trek en vind,
Hoe de eene met de andre lieflijk zich verbindt.
Waar 't schoone boek u duister blijven moog',
Vindt gij 't verklaard door 't spreken van zijn oog.
Dit kostlijk boek, waar liefde in is te lezen,
Mist slechts een band, om waarlijk schoon te wezen;
En zooveel schoons in schoonen band te slaan,
Brengt aan die 't doet een schat van luister aan;
Niet minder wint dat boek in veler oogen,
Welks gouden kern op gouden slot mag bogen.
Zoo hebt gij deel aan alles wat hij heeft,
En wordt niet minder, schoon ge u zelf hem geeft.

Voedster.

Niet minder, neen, eer neemt gij door hem toe.

Gravin Capulet.

Spreek, hebt ge zin aan Paris' zij te leven?

Julia.

'k Heb zin te zien, of 't zien mij zin kan geven.
Doch dieper zendt mijn oog geen liefdeschicht,
Dan naar de klem, waarmede uw wil ze richt.

(Een Bediende komt op.)

Bediende.

Mevrouw, de gasten zijn er, het maal wordt opgedischt,
w edelheid wordt geroepen, de jonkvrouw in de zaal

gewenscht, de voedster in de keuken verwenscht, en alles is op het tipjen. Ik moet oogenblikkelijk heen om te gaan bedienen. Ik bid u, kom dadelijk.

(Bediende af.)

Gravin Capulet.

Wij komen. — Julia, laat den graaf niet wachten.

Voedster.

Ja, voeg bij schoone dagen schoone nachten.

(Allen af.)

VIERDE TOONEEL.

Een straat.

Romeo, Mercutio, Benvolio *met 5 of 6 Maskers, Toortsdragers en Anderen komen op.*

Romeo.

Verschoonen we onze stoutheid met deze aanspraak,
Wat denkt ge er van? of gaan we zoo naar binnen?

Benvolio.

De tijd is uit van zulke omslachtigheid;
Geen liefdegod, die ons naar binnen brengt,
Geblinddoekt en als een Tataar gewapend,
Met een geverfde lat voor boog, die als
Een vogelschrik de dames weg doet vluchten!
Geen toespraak bij onze intreê, half geleerd,
En opgedreund, terwijl een ander voorzegt!
Neen, nemen zij het op zooals zij willen,
Wij nemen 't luchtig op en dansen meê.

Romeo.

Geef mij een toorts, ik houd niet van dat springen,

'k Ben zwaar te moê en draag dus liefst het licht.

Mercutio.

Neen, dansen moet gij, beste Romeo.

Romeo.

Ik niet, geloof me toch. Gij, zieltjens zonder zorg,
Hebt lichte zooltjens voor den dans; mijn ziel,
Zij is bezwaard, gedrukt; met looden zool
Gaat dansen niet; ik kwam niet van den grond.

Mercutio.

Gij zijt verliefd, leen dus Cupido's wieken,
En vlieg er hooger mee dan een die springt.

Romeo.

Zijn pijl vloog mij te zwaar in 't hart, om met
Zijn luchte wiek te vliegen, en ik kan
Niet springen over 't wee, dat voor mij ligt;
De zware last der liefde drukt mij neer.

Mercutio.

Veeleer moest gij uw liefde nederdrukken,
Schoon gij een teeder ding dan zwaar belast.

Romeo.

Is liefde een teeder ding? Ze is veel te ruw,
Te scherp, te onstuimig, en als doornen steekt ze.

Mercutio.

Is liefde ruw met u, wees ruw met haar;
Steek weder, als zij steekt, en gij blijft boven. —
Geef mij nu zoo'n foed'raal voor mijn gezicht.

(Hij doet een masker voor.)

Een mom nog voor een mom! Wat scheelt het mij,
Wat scherpziend oog mijn leelijkheid hier monstert?
Dit zware voorhoofd bloze nu voor mij.

Benvolio.

Kom, klopt nu aan; naar binnen! zijn wij daar,
Dan geve een elk zijn beenen flink te doen.

Romeo.

Voor mij een toorts; dat dart'len, licht van hart,
't Gevoelloos strooibies kitt'len met de voeten;
Voor mij, ik houd me aan 't oude en ware woord:
„Wie 't licht te dragen heeft, zie rustig toe;"
Hoe mooi het spel moog' wezen, ik ben 't moe.

Mercutio.

Ja, dat zegt elk, die in den modder spartelt.
Zijt gij 't nu moe, wij brengen koord en trekken
U uit dat minneslijk, waarin ge steekt
Tot over de ooren toe. — Wij branden licht bij dag.

Romeo.

't Is ver van dag.

Mercutio.

Verzuimen wij het feest,
Ons licht ware, als bij dag, voor niet geweest.
Kom mee, wij meenen 't goed, stel dit op prijs,
Veel meer dan onzen geest, dan doet gij wijs.

Romeo.

't Zij goed van mij, met u naar 't feest te gaan,
't Is toch niet vroed.

Mercutio.

Hoe moet ik dit verstaan?

Romeo.

Ik had van nacht een droom.

Mercutio.

Ik ook.

Romeo.

En wat?

Mercutio.

Dat droomen leugens zijn.

Romeo.

Geloof me, ik had
Er een, zóó waar, dat ik niet twijflen mocht.

Mercutio.

O zoo, ik zie, fee Mab heeft u bezocht.
Ze is de elfenkoningin, die droomen brengt;
Zij komt, niet grooter dan het beeldjen op
De' agaatsteen in den ring eens aldermans,
En rijdt, met een gespan van zonnestofjens,
Over den neus van menschen in hun slaap.
De raderspeeken zijn van spinnebeenen,
Van fijne sprinkhaanvleugels is de kap,
Van 't web der kleinste spinnen zijn de teugels,
Van maanschijnstralen is het tuig; de zweep
Is van een krekelscheen en biezepluis;
Haar voerman is een mug, in 't grijs gekleed,
Niet half zoo groot als 't ronde wormpjen, dat
In 't vingertopjen huist van luie meisjens;
Haar rijtuig is een holle hazelnoot,
Gemaakt door meester Eekhoorn of baas Wurm,
Van oudsher reeds der elfen wagenmakers.
En met dit span bezoekt ze nacht op nacht
Het brein van minnaars, die alsdan van liefde,
De knie van hoov'lingen, die dan van buigen,
De hand van procureurs, die dan van kosten,
Den mond van meisjens, die van kussen droomen;
Maar deze straft vaak Mab in toorn met puistjens,
Wijl snoeperij haar adem heeft vervalscht.
Soms galoppeert zij op den neus eens hoov'lings,

Die speurt dan droomend nieuwe gunstbewijzen.
Soms neemt zij 't staartjen van een bigge en kittelt
Een zielenherder in zijn slaap den neus,
Dan droomt hij daad'lijk van een vetter kerspel.
Soms draaft zij op den hals van een soldaat,
Die meen'gen vijand dan den hals doorklieft,
Van bressen, hinderlagen, Spaansche klingen,
Van drinken uit een reuzenpokel droomt;
Dan hoort hij vlak aan 't oor een trom, springt op,
Ontwaakt, en vloekt een schietgebed of twee,
En slaapt weer in. Dit is dezelfde Mab,
Die 's nachts de manen van de paarden vlecht,
En slordig haar dooreenwart tot een vilt,
Waarvan de ontwarring tal van rampen spelt;
Dit is dezelfde heks, die meisjens drukt,
Als ze op den rug gaan liggen, en haar zoo
Aan 't dragen went, waardoor zij vrouwen worden
Van veel gewicht; 't is —

Romeo.

Stil, Mercutio, stil!
Gij praat van iets, dat niets is.

Mercutio.

Ja van droomen,
En die zijn kindren van een spelend brein,
Verwekt door niets dan ijle fantasie,
Die lucht van wezen is gelijk de lucht,
En wisselzieker dan de wind, die nu
Zijn heil zoekt aan de ijskoude borst van 't noord,
En dan, verbolgen, heensnelt met een storm,
't Gelaat gekeerd naar 't zoel, dauwdropp'lend zuid.

Benvolio.

Met al dien wind blaast gij ons af van 't doel;

't Maal is voorbij; zoo komen wij te laat.

Romeo.

Ik vrees te vroeg; ik heb een voorgevoel:
Een onheil, dat nog in de sterren zweeft,
Is op het punt verschrikk'lijk los te breken
In deze feestnacht, en van 't haatlijk leven,
In deze borst besloten, mij te ontslaan
Door 't laag vergrijp van een te vroegen dood.
Maar Hij, die op mijn vaart de roerpen houdt,
Richt' mij mijn zeil! — Vooruit, met lust, mijn vrienden!

Benvolio.

Kom aan! de trom!

(Allen af.)

VIJFDE TOONEEL.

Een zaal in CAPULET's *huis.*

Muzikanten staan gereed. Bedienden komen op.

Eerste Bediende.

Waar is Braadpan, dat hij niet helpt afnemen? Hei! bordenwiss'laar! hei! bordenschraap!

Tweede Bediende.

Als het voor de netheid aankomt op een paar menschenhanden, en die zijn bovendien ongewasschen, dan ziet het er treurig uit.

Eerste Bediende.

Weg met de vouwstoelen, op zij met die aanrechttafel, let op het zilvergoed! — Zeg vriend, bewaar een stuk marsepein voor mij, en als je mij een pleizier wilt doen,

zeg dan aan den portier, dat hij Suze Slijpsteen en Leentjen binnenlaat. — Hei! Teunis en Braadpan!

Tweede Bediende.

Ja zeker, kerel; in orde!

Eerste Bediende.

Er wordt naar je uitgekeken, naar je geroepen, naar je gevraagd, naar je gezocht, in de groote zaal.

Tweede Bediende.

We kunnen toch niet tegelijk hier wezen en daar. — Met lust, jongens, vlug wat; de langstlevende krijgt alles.

(De Bedienden af.)

(Capulet *komt op, met zijne Echtgenoote en Dochter, een Oom en andere Gasten, evenzoo de Maskers.*)

Capulet.

Weest welkom, heeren! ziet, wie van de dames
Geen likdoorns heeft, doet gaarne een dans met u.—
Wel, schoone dames! spreekt! wie van u allen
Zou nu niet willen dansen? 'k Zweer, wie hier
Zich nuffig toont, heeft zeker eksteroogen.
Niet waar, ik heb 't getroffen? — Welkom, heeren,
O, 't heugt me, dat ook ik een masker droeg
En menig streelend woord mijn schoone in 't oor
Gefluisterd heb; dat is voorbij, voorbij!
Weest welkom, heeren! — Kom, muziek, muziek!
Ruim baan, ruim baan! Komt, meisjens, rept de voeten!

(Muziek en dans.)

(Tot de Bedienden.)

Meer licht, gij droomers! klept de tafels op!
Weg met het vuur, 't is hier al veel te warm! —
Waarachtig, die verrassing komt van pas!
Oom Capulet, laat ons er bij gaan zitten;

Voor u en mij is 't dansen wel voorbij; —
Hoe lang zou 't zijn, dat gij en ik voor 't laatst
Een masker droegen?

Oom Capulet.

Vast wel dertig jaar.

Capulet.

Kom, man, zoo lang is 't niet, zoo lang is 't niet.
't Was op de bruiloft van Lucentio;
Als Pinkst'ren weer in 't land is, laat het dan
Een vijfentwintig jaar zijn, meer toch niet.

Oom Capulet.

't Is meer, 't is meer; zijn zoon is ouder; ja,
Die is wel dertig.

Capulet.

Wat vertelt ge daar?
Kom, kom, voor twee jaar was hij nog vervoogd.

Romeo *(tot een Bediende).*

Wie is die schoone jonkvrouw, die de hand
Van gindschen ridder siert?

Bediende.

Ik weet niet, heer.

Romeo.

O, zij eerst leert den toortsen gloed en pracht!
Het is, als rustte ze op de wang der nacht,
Gelijk in 't oor eens moors een rijk juweel;
't Is schoonheid, voor deze aard te rijk en te eêl!
Een duif, sneeuwwit, bij 't kraaiengvolk verdwaald,
Straalt zooals zij bij haar genooten straalt.
Ik nader haar na dezen dans; de druk
Dier hand schenke aan de mijne 't zoetst geluk.
Beminde ik ooit? Mijn oog zegg' neen! want, ziet!
Wat ik ooit zag, was de echte schoonheid niet.

Tybalt.

Dat moet een Montague zijn, naar zijn stem.
Haal mij mijn degen, knaap! — Hoe! waagt die schurk
Hierheen te komen, met een grijns bedekt,
Om schimp en hoon te werpen op ons feest?
Nu, bij den roem en luister van mijn stam,
't Waar' goed gedaan, als ik hem 't leven nam.

Capulet.

Wat hebt ge, neef? Wat drijft, wat prikkelt u?

Tybalt.

Zie, oom, die daar, dat is een Montague,
Een schurk, die, achter 't masker, onbevreesd
Hier komt, ons hoont, beschimpt op 't plechtig feest.

Capulet.

't Is jonge Romeo?

Tybalt.

't Is Romeo, die schurk.

Capulet.

Bedaar, mijn waarde neef, laat hem met vreê;
Hij toont zich steeds een wakker edelman;
En, waar is waar, Verona boogt op hem,
Wijl hij een braaf, bescheiden jong'ling is.
'k Zou voor de schatten onzer stad niet willen,
Dat hier in huis hem hoon wierd aangedaan;
Verdraag hem dus, bemoei u niet met hem.
Ik wil dit zoo; hebt ge eerbied voor mijn wil,
Wees vriendlijk; neen! toon op 't gelaat geen wrevel,
Want dat is iets, wat op een feest niet past.

Tybalt.

Het past, dringt zulk een schurk zich in als gast;
Ik duld hem niet.

Capulet.

Ik wil, dat gij hem duldt; —
Wat, jonge heer! — Ik zeg, het moet! — kom aan!
Ben ik hier baas of gij? — Ik zeg 't, kom aan;
Gij duldt hem niet? — Wel, bij mijn zaligheid,
Zoudt gij hier tweedracht stoken? Wil uw haan
Hier koning kraaien? Gij de man hier zijn?

Tybalt.

Maar oom, 't is schande!

Capulet.

Wel, komaan, komaan!
Gij ingebeelde knaap, gij zegt, 't is schande?
Ik peper 't u wel in; ik zal 't onthouden.
Gij mij weerstreven? Nu voorwaar, 't is fraai! —
Goed zoo, mijn vrienden! — Hoor, waanwijze knaap,
Pas op, of ik....! — Meer licht, meer licht! — Ik zal 't
U wel verleeren! — Goed zoo, goed, mijn vrienden!

Tybalt.

Gedwongen dulden en verwoede spijt,
Zij doen mij trillen door hun fellen strijd!
Ik ga; maar 'k zweer, het zoet, dat hem dit bal
Verschafte, wordt hem bitterder dan gal!

(Tybalt *af.*)

Romeo (*tot* Julia).

Ontwijdt deez' hand vermetel dit altaar,
't Zij zonde, ja, maar wil 't vergeeflijk achten;
Mijn mond wil met een blozend pelgrimpaar
Door teed'ren kus dien ruwen druk verzachten.

Julia.

O goede pelgrim, smaad uw hand niet langer;
Welpassend eerbetoon bewijst ge aldus;
Een heil'ge gunt zijn hand den beêvaartganger,
En hand in hand is vrome pelgrimskus.

Romeo.

Maar hebben heil'gen niet ook lippen?

Julia.

Ja,
Als pelgrims, voor het murm'len van gebeden.

Romeo.

Dan doen, wat handen deden, lippen na;
Zij smeeken, spaar mij wanhoop, hoor mijn eeden!

Julia.

Stil staat een heil'ge, al staat hij beden toe.

Romeo.

O sta dan stil, nu 'k dus mijn bede doe.
(Hij kust haar.)
Zoo is mijn mond door uwen mond ontzondigd.

Julia.

Zoo heeft mijn mond dus zonde voor zijn gunst?

Romeo.

Van mij een zonde? O misdrijf, zoet verkondigd!
Geef mij mijn zonde weer!

Julia.

Gij kent de kunst.

Voedster.

Jonkvrouw, uw moeder vraagt, waar gij toch blijft.

Romeo.

Wie is de moeder van de jonkvrouw?

Voedster.

Haar moeder is de vrouw des huizes, jonker!
En ze is een goede en wijze en vrome vrouw,
En ik, ik was de minne van haar dochter,
Met wie gij spraakt; en 'k zeg u, die haar krijgt,

Die krijgt nog wel een aardig duitje' er bij.

Romeo.

Een Capulet! Wat pandbrief! Ja, mijn leven
Heb ik als schuld mijn vijand prijs gegeven.

Benvolio.

Komt, laat ons gaan, genoten is de lust.

Romeo.

En 'k vrees, voor goed vervloten mijne rust!

Capulet.

Komt, heeren, gaat nog niet, er staat voor u
Wat vruchten, wijn, zoo'n kleinigheid gereed. —
Is niets er aan te doen? — Dan dank ik u;
Ik dank u zeer, mijn' heeren; goede nacht. —
De toortsen bij de hand! — Kom dan, naar bed;
't Is wèl geweest, voorwaar, het is al laat,
En ik verlang naar rust.

(Allen af, behalve Julia *en de Voedster.)*

Julia.

Kom, voedster, hier. — Wie is die heer daar ginds?

Voedster.

Tiberio's een'ge zoon en erfgenaam.

Julia.

En hij, die daar nu juist de zaal verlaat?

Voedster.

Dat is Petruccio, zoover ik zie.

Julia.

En die nu volgt, en die niet dansen wou?

Voedster.

Dien ken ik niet.

Julia.

Ga 't even vragen.

(De Voedster gaat naar den uitgang.)

Is zijn hand niet vrij,
Dat dan het graf mijn huwlijkssponde zij!

Voedster *(terugkeerend).*

Zijn naam is Romeo; 't is een Montague,
En van uw grooten vijand de een'ge zoon.

Julia.

Mijn een'ge liefde ontsproot mijn een'gen haat!
'k Zag onbewust te vroeg, ik wist te laat!
O! had mij 't lot voor zulk een min behoed,
Dat ik mijn ergsten vijand minnen moet!

Voedster.

Wat zegt ge daar?

Julia.

Een rijmpjen, dat ik pas
Daar van een danser leerde.

(Achter het tooneel wordt geroepen:) Julia!

Voedster.

Kom, ieder is nu weg; wij komen; — ja!

CHORUS

treedt op.

Chorus.

Zoo ligt nu de oude hartstocht op de baar,
En jonge liefde smacht, zijn schatten te erven;
Verbleekt bij Julia is nu 't schoon van haar,
Waar Romeo pas om zuchtte en wilde sterven.
Betoov'ring sloeg hun beider hart in boeien;
Die liefde wekte, is zelve in liefde ontbrand;
Zijn schijnb're vijandin doet hem ontgloeien,
En zij plukt liefdes bloem aan 's afgronds rand.
Daar hij als vijand geldt, staat hem niet vrij,
Haar met een eed van eeuw'ge min te groeten;
Nog minder is, hoe echt haar liefde ook zij,
Het haar vergund, dien minnaar ooit te ontmoeten.
Maar min geeft kracht, en tijd gelegenheid; —
Zoo mengt zich met vertwijfling zaligheid.

TWEEDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Een open plaats bij CAPULET's *tuin.*

ROMEO *komt op.*

Romeo.

Hoe kan ik voortgaan, als mijn ziel hier blijft?
Keer om, nietswaardig stof, en zoek uw ziel.
(Hij klimt over den muur en springt in den tuin.)

(BENVOLIO *en* MERCUTIO *komen op.*)

Benvolio.

Hé, Romeo, Romeo, kom toch!

Mercutio.

Hij doet wijs;
Hij sloop naar huis, waarachtig, naar zijn bed.

Benvolio.

Hij liep hierheen en sprong den tuinmuur over.
Mercutio, roep hem!

Mercutio.

Ja, 'k bezweer hem zelfs. —

Hé, Romeo! grillen, dolkop, hartstocht, minnaar!
Vertoon u in gedaante van een zucht!
Spreek slechts één rijm, dan laat ik u met vreê;
Roep maar, „wee mij!" en zeg maar „liefde" en „griefde,"
Geef aan vrouw Venus een paar zoete woordjens,
Een aardig spotnaampje' aan haar blinden zoon,
Aan 't jonksken, dat zoo treflijk schoot, toen koning
Cophetua het beed'laarsmeisjen minde! —
Hij hoort niet, roert zich niet, beweegt zich niet;
Ons aapje' is dood, maar 'k wek het. — Ik bezweer
U bij den glans van Rosalinde's oog,
Haar prachtig voorhoofd, haar kersroode lippen,
Haar kleinen voet, slank been, en malsche heup,
En bij 't gebied, dat verder hieraan grenst, —
Dat gij in uw gedaante aan ons verschijnt!

Benvolio.

Gij ergert hem, als hij u hoort.

Mercutio.

Dit kan
Hem wis niet erg'ren. Erg'ren zou het hem,
Deed ik een andren, vreemden geest verrijzen,
Die in den tooverkring van zijn geliefde
Te dringen wist, en wijken wou noch buigen,
Aleer zij daartoe hem bezworen had.
Dit waar' hem ergernis, maar mijn bezwering
Is goed, betaamlijk; in haar lieven naam
Bezweer ik hier hem-zelf, dat hij verrijz'.

Benvolio.

Kom! hij heeft zich verborgen in 't geboomt';
Zijn gril is 't, in den killen nacht te rillen;
Zijn liefde is blind; het duister past er bij.

Mercutio.

Is liefde blind, dan kan zij 't doel niet treffen.

Nu strekt hem wis een mispelboom tot dak,
En wenscht hij, dat zijn liefjen zulk een vrucht waar',
Die tot hem riep, „kom, pluk me, pluk terstond!"
O Romeo, waar' dit zoo! O waar' dit zoo!
En viel zij maar van zelve u in den schoot! —
Nu, Romeo, goede nacht; 'k ga naar mijn mandjen;
Dit veldbed is voor 't slapen mij wat frisch.
Kom, gaan we?

Benvolio.

Ja, 't is toch vergeefs gezocht;
Die zich niet vinden laat, wordt niet gevonden.

TWEEDE TOONEEL.

De tuin van CAPULET*'s huis.*

ROMEO *komt op.*

Romeo.

Die nooit het schrijnen voelde, spot met wonden.
(JULIA *verschijnt aan het open venster, boven.*)
Maar stil! wat licht breekt door het venster ginds?
't Is 't oosten daar, en Julia is de zon! —
Rijs, schoone zon! verdrijf de Maangodin,
Die bleek en ziek van afgunst is, dat gij,
Haar dienares, veel schooner zijt dan zij.
Verlaat haar dienst, nu zij afgunstig is!
Haar maagden zijn in zieklijk bleek gehuld;
Dat kleed, slechts dwazen dragen 't; werp het af! —
Zij is het, mijn gebiedster, mijne liefde;
O wist zij, dat ze 't is! —
Zij spreekt, al zegt ze niets; maar niettemin,

Haar oog spreekt duidlijk, ik wil antwoord geven. —
Neen, al te stout; ik ben 't niet, wien ze toespreekt;
Een tweetal schoonste sterren aan den hemel,
Naar elders afgezonden, smeekt haar oogen
In hare plaats te schittren, tot zij keeren.
Maar waren ginds haar oogen, hier de sterren,
Waar nu haar oogen stralen? O, de glans
Dier wangen zou die sterren diep beschamen,
Als 't licht des dags een lamp; en aan haar oogen
Ontstraalde van den hemel dan een gloed,
Door 't voog'lenkoor als morgenlicht begroet!
Zie, hoe zij met de wang leunt op haar hand;
O ware ik slechts de handschoen aan die hand,
En kuste ik zoo die wang!

Julia.

Helaas!

Romeo.

Zij spreekt! —
Spreek voort, gij schitt'rende engel! Ja, gij straalt
Zoo heerlijk in de nacht hier boven mij,
Als een gevleugeld hemelbode glanst
Voor de in bewondring 't wit vertoonende oogen
Der stervelingen, die, teruggezonken,
Hem volgen, als hij op de wolken stijgt,
En, door de lucht gedragen, statig zweeft.

Julia.

O Romeo, Romeo! waarom zijt gij Romeo?
Verloochen uwen vader, uwen naam,
Of, wilt ge dat niet, wees in liefde mijn,
En 'k ben van stonden aan geen Capulet.

Romeo.

Moet ik nog verder luistren, of nu spreken?

Julia.

't Is slechts uw naam, die vijand is; — gij zijt
U zelf geheel, geen Montague. Want wat
Is Montague? dat is noch hand, noch voet,
Noch arm, noch aangezicht, noch eenig deel,
Dat van een man is. Wees een andre naam!
Wat is een naam? Het ding, dat roos nu heet,
Geurde, als 't een andren naam had, even lieflijk;
Ook Romeo zou, waar' Romeo niet zijn naam,
Zijn eigen, volle, dierbre waarde houden. —
O Romeo, werp af uw naam, en neem
Voor uwen naam, die van u zelf geen deel is,
Mij zelf geheel.

Romeo.

Ik houd u aan uw woord.
Noem mij uw liefste, op nieuw laat ik mij doopen;
Voortaan wil ik nooit Romeo meer zijn.

Julia.

Welk man zijt gij, die, dus in nacht gehuld,
Hier mijn geheim beluistert?

Romeo.

Met een naam
Weet ik u niet te zeggen, wie ik ben.
Mijn naam, o schoone heil'ge, is voor mij zelf,
Wijl hij uw vijand is, een haat'lijk woord;
Had ik dat hier, geschreven, 'k scheurde 't stuk.

Julia.

Nog heeft geen honderd woorden van uw tong
Mijn oor gedronken, toch, ik ken de stem;
Zijt gij niet Romeo, en een Montague?

Romeo.

Neen, lieve, niets van dat, als 't u mishaagt.

Julia.

Hoe kwaamt gij hier? o zeg mij, en waarom?
Hoog is de muur, en moeilijk te beklimmen;
Denk wie ge zijt; gij waart een kind des doods,
Als een van mijn verwanten u hier vond.

Romeo.

Op lichte liefdevleug'len overzweefde ik
Deez' muur; geen steenen wal kan liefde keeren;
Wat liefde kan, dat waagt ze ook te beproeven;
En daarom ducht ik uw verwanten niet.

Julia.

't Is uw verderf, als een van hen u ziet.

Romeo.

Ach, meer gevaar dan twintig van hun zwaarden
Dreigt mij uw oog; straal' dat mij vriendlijk toe,
Hun vijandschap vindt mij gestaald.

Julia.

O, 'k wensch
Voor heel de wereld niet, dat ze u hier zien.

Romeo.

Het kleed der nacht verbergt mij voor hun oog;
Hebt gij mij lief, zoo laat hen vrij mij vinden;
Maar liever, daadlijk sneven door hun haat,
Dan kwijnend sterven zonder uwe liefde.

Julia.

Wie was 't, die naar deez' plaats den weg u wees?

Romeo.

De liefde, die mij aandreef u te zoeken;
Die diende mij van raad, ik haar van oogen;
Ik ben geen zeeman, maar, waart ge ook zoo ver
Als de oever, door de verste zee bespoeld,

Ik waagde toch de vaart voor zulk gewin.

Julia.

Gij weet, de nacht omsluiert mijn gelaat;
Mijn wang bleke anders door een blos geverfd
Om wat deez' nacht u daar verraden heeft.
Liefst ware ik zedig; liefst, ja liefst, herriep ik
Wat ik daar sprak; maar, zedigheid, vaarwel!
Bemint ge mij? Ik weet, gij antwoordt, „ja!"
En ik vertrouw uw woord; doch als gij zweert,
Kondt gij wel trouwloos blijken; Jupiter
Lacht, zoo men zegt, om valsche minnaarseeden.
O, dierbre Romeo, bemint gij mij,
Zeg 't eerlijk, trouw, of, als ge denkt, dat ik
Te snel mij winnen liet, wil ik verstoord
En stuursch zien, „neen" u zeggen, als ge aldus
Mij winnen wilt, maar anders, neen, om niets
Ter wereld niet. Voorwaar, mijn Montague!
Mijn liefde is al te machtig; zoo kon 't zijn,
Dat gij mij in mijn doen lichtzinnig acht;
Maar, o, geloof mij, ik zal trouwer blijken,
Dan die de kunst verstaan, bedeesd te zijn.
'k Had me ook bedeesd getoond, ik wil 't erkennen,
Hadt gij mij niet beluisterd, eer ik 't dacht,
Toen 't innigst harte sprak; vergeef mij dus,
En acht me om 't uiten dezer liefde, die
De donkre nacht verried, niet licht van zin.

Romeo.

Geliefde, ik zweer u bij die heil'ge maan,
Die aller boomen toppen daar verzilvert, —

Julia.

O zweer niet bij de maan; ze is ongestadig,
En eeuwig wisselt ze in haar schijf; uw liefde
Mocht onbestendig blijken, zooals zij.

Romeo.

En waarbij zweer ik dan?

Julia.

Zweer ganschlijk niet,
Of, zoo gij wilt, zweer bij u zelf; gij zijt
De god, dien ik vereer, en ik geloof u.

Romeo.

Wanneer de reine liefde van mijn hart —

Julia.

Neen, zweer toch niet; 'k begroet u blij, maar niet
Dat wiss'len van geloften in deez' nacht;
Dat is te snel, te plotsling, te onberaden,
Te zeer als 't weerlicht, dat verdwijnt, nog eer
Men zegt: „het licht!" Vaarwel! Deez' liefdeknop,
Door 's zomers aâm gekoesterd, is misschien
Een schoone bloem bij 't volgend wederzien.
Vaarwel, vaarwel, geliefde! Dat deez' nacht
Uw hart, als 't mijne, een zoete ruste wacht'!

Romeo.

O, laat ge mij zoo onbevredigd gaan?

Julia.

Wat wenscht gij dan? Wat laat u onvoldaan?

Romeo.

O, schenk me uw mingelofte voor de mijne.

Julia.

Ik gaf ze u reeds, en eer gij er om vroegt;
Maar 'k wenschte, 't stond aan mij, ze nog te schenken.

Romeo.

Gij wenscht ze weer terug? waartoe, geliefde?

Julia.

Om mild te zijn, en ze u nog eens te schenken;

En toch, ik wensch naar wat ik steeds bezit;
Mijn mildheid is zoo grensloos als de zee,
Mijn liefde is peilloos; deel ik meer u mee,
Te meer blijft me over; beide zijn oneindig.
(De Voedster roept achter het tooneel.)
Ik hoor geroep; hoe gaarne ik toeven zou,
Vaarwel! — Ik kom! — Wees, Montague, mij trouw! —
Toef nog een korte poos; ik kom terug.
(JULIA *af.*)

Romeo.

O zaal'ge, zaal'ge nacht! Ja, maar 't is nacht,
En daarom ducht ik, alles is een droom,
't Is al te schoon om werklijkheid te zijn.

(JULIA *verschijnt weer, boven.*)

Julia.

Drie woorden, dierbre Romeo, — dan vaarwel!
Als uwe liefde oprecht en edel is,
En gij me als gâ verlangt, geef mij dan morgen
Door een, die 'k tot u zenden zal, bericht,
Waar en wanneer gij 't plechtig huw'lijk wenscht;
'k Leg al mijn heil dan in uw hand, en volg
U, als mijn gade en heer, de wereld door.

Voedster *(achter het tooneel).*
Jonkvrouw!

Julia.

Ja, ja, ik kom! — Maar meent ge 't niet oprecht,
Dan smeek ik u, —

Voedster *(achter het tooneel).*
Mejonkvrouw!

Julia.

Daadlijk, ja! —
Laat af dan, en laat me over aan mijn smart;
Maar morgen zend ik.

Romeo.

Bij mijn eeuwig heil —

Julia.

Goed' nacht, wel duizend keer!

(Julia *af.*)

Romeo.

Neen, duizend keer
Stikdonk're nacht, nu ik uw licht ontbeer!
Liefde ijlt tot liefde, als knapen van het leeren,
Maar draalt bij 't gaan, zooals zij schoolwaarts keeren.
(Hij gaat langzaam heen.)

(Julia *verschijnt weer, boven.*)

Julia.

H'st, Romeo, h'st! — O, nu den roep, waarmeê
De valkenier zijn edelvalk weer lokt!
Gevangenschap is heesch en moet wel fluistren;
'k Scheurde anders de spelonk, waar Echo woont,
En dwong haar galm zich heescher dan mijn stem
Te roepen met den naam van Romeo.

Romeo *(terugkeerend).*

Het is mijn ziel, die bij mijn naam mij roept!
Hoe zilvren zoet klinkt liefdes stem bij nacht,
Als streelendste muziek in 't luistrend oor!

Julia.

Romeo!

Romeo.

Mijn dierbre?

Julia.

Hoe vroeg zal ik mijn bode morgen zenden?

Romeo.

Te negen uur.

Julia.

Gerust, ik zal het doen.
't Is twintig jaar wel tot dat uur. 'k Vergat,
Waarom ik, lieve, u heb teruggeroepen.

Romeo.

Laat mij hier toeven, tot ge u hebt bedacht.

Julia.

'k Vergeet het steeds, opdat gij toeven zoudt,
Als ik bedenk, hoe lief me uw bijzijn is.

Romeo.

En ik vertoef, opdat gij 't blijft vergeten,
En ik vergeet elk ander t'huis dan dit.

Julia.

't Is uchtend schier, ik wensch nu dat ge gaat;
Maar verder niet dan 't vinkjen, dat een meisjen
Al spelend even van haar hand laat springen,
Een arm, gevangen, vastgebonden dier,
Dat zij met zijden draad terug kan trekken,
Uit liefde angstvallig, dat het vrijheid zoek'.

Romeo.

Ware ik uw vogel!

Julia.

'k Wenschte 't ook, maar bracht
Door liefde u dood wellicht. Nu goede nacht!
In 't scheiden is zoo lieflijk wee verborgen,
Dat ik goed' nacht zou zeggen tot den morgen.
(Julia *af.*)

Romeo.

Dat slaap op 't oog u daal', vrede in 't gemoed!
Ware ik dan vrede en slaap, dan rustte ik zoet! —

Nu spoedig naar des vromen vaders cel,
Wien ik om hulpe smeek, mijn heil vertel!
(ROMEO *af.*)

DERDE TOONEEL.

De cel van broeder LORENZO.

LORENZO *komt op, met een mand.*

Lorenzo.

De blonde morgen wenkt de sombre nacht,
En streept het zwerk in 't oost met lichte pracht;
En als beschonken stort het vlekkig duister
Van 't pad der zonkar voor dien vuur'gen luister;
Maar eer het oog der zon nog blaak'rend blinkt,
Den dag bezielt, den killen nachtdauw drinkt,
Moet ik deez' wilgenkorf vol kruiden lezen,
Die giftig zijn of dienstig tot genezen.
't Is de aard, die aan natuur het leven gaf,
Diezelfde schoot der aarde is ook haar graf;
Verscheidenheid van kindren van haar schoot
Brengt zij met voedsel van haar boezem groot;
En velen zijn een tal van krachten rijk,
Geen zonder kracht, geen twee geheel gelijk.
O, krachtig is de groote schat van zegen,
In kruiden, steenen, juist erkend, gelegen;
Niets zoo gering van wat op aarde leeft,
Dat niet aan de aarde iets goeds, iets nuttigs geeft;
En niets zoo goed, dat, in verkeerde hand,
Zijn oorsprong niet, door 't misbruik, maakt te schand;
In ondeugd wordt door misbruik deugd verkeerd,
Door waardig handlen ondeugd soms geëerd.
In 't fijn omhulsel van deez' jonge bloem

Woont fel vergif en vindt geneeskunst roem;
Men ruikt, de geur wekt ziel en lichaam op;
Men proeft, en daadlijk staakt het hart zijn klop;
Twee machten zijn, in plant en in 't gemoed,
Strijdvaardig steeds, de een boos en de ander goed,
En waar de slechte de overmacht verwerft,
Daar knaagt de worm in 't hart, de boom versterft.

(ROMEO *komt op.*)

Romeo.

Gegroet, eerwaarde vader!

Lorenzo.

Tecum dominus!
Wie brengt zoo vroeg den broedergroet me aldus?
Het tuigt, mijn zoon, van een ontroerden geest,
Dat gij zoo vroeg reeds uit het bed verreest.
In 's grijsaards oog houdt steeds de zorg de wacht,
Dan wijkt de slaap, die nooit bij zorg vernacht;
Maar als vermoeid en onbezorgd een knaap
De leden strekt, dan heerscht de gulden slaap.
Uw vroege komst bewijst me, dat ge uw bloed
Verhit hebt, wat u 't bed ontvluchten doet;
Of heeft wellicht mijn Romeo de nacht
Niet in zijn bed, maar wakend doorgebracht?

Romeo.

Zoo is 't; maar dat ik zoeter rust nooit vinde!

Lorenzo.

God helpe u, knaap; waart gij bij Rosalinde?

Romeo.

Bij Rosalinde, neen, mijn vader! weet,
't Vergat dien naam. en tevens al zijn leed.

Lorenzo.

Mijn brave zoon! Doch wáar zijt gij geweest?

Romeo.

'k Zeg alles; hoor dan, dat ik op een feest
Ten huize van mijn vijand mij bevond;
Daar heeft mij iemand plotseling verwond,
Maar ik die ook; wij beiden wachten nu
Genezing, heul en heil alleen van u.
Het is geen haat, die mij hierheen voert; neen,
'k Vraag voor mijn vijand en mijzelf meteen.

Lorenzo.

Mijn zoon, leg mij ronduit uw wenschen open;
Wie raads'len biecht, kan niets dan raads'len hopen.

Romeo.

Ronduit dan, 'k heb geheel mijn hart gezet
Op de eedle telg van de' ouden Capulet;
Mijn hart is 't hare, en ook het hare 't mijn;
Eenswillend, wenschen we ook vereend te zijn,
Door u in heil'gen echt. Wanneer, hoe, waar,
Ik haar ontmoette en zij mij won, ik haar,
Dit alles zij u onder weg gezegd;
Eén beê, vereen nog heden ons in de' echt.

Lorenzo.

Heil'ge Franciscus, welk een ommekeer!
Is schoone Rosalind, nog pas zoo teer
Vergood, alreeds vergeten? 'k Zie, de min
Dringt bij de jeugd het oog, maar 't hart niet, in.
Jesu Maria! hoeveel tranen vloten
U langs de wang, om Rosalind vergoten!
Wat zilte vloed begoot die teêre plant
Der liefde, nu gewied met snelle hand!
Nog heeft de zon de neev'len niet verjaagd
Van uwe zuchten; 't gonst me, alsof gij klaagt,

In 't oor nog; 't is me, als zie ik meen'gen traan
Onafgewischt u nog in de oogen staan;
Waart ge ooit u zelf, en leedt gij liefdesmart,
Dan trof toen smart om Rosalinde uw hart.
Zijt gij nu omgezwaaid? erken het dan:
Een vrouw zij zwak, want krachtloos is de man.

Romeo.

Vaak hebt gij om mijn liefde mij berispt.

Lorenzo.

Niet liefde, maar vergoding werd gegispt.

Romeo.

Ik moest die min begraven.

Lorenzo.

In geen graf,
Dat daadlijk aan een andre 't leven gaf.

Romeo.

Geen blaam! want zij, wier hand ik nu verlang,
Schenkt hart voor hart; ik geef en ik ontvang;
Zoo deed die andre niet.

Lorenzo.

Die zag: uw min
Was oogelust, maar drong uw ziel niet in.
Maar kom, mijn jonge vlinder, laat ons gaan;
Eén zaak beweegt me, u hierin bij te staan:
Misschien bekroont deez' zegen uwen echt,
Dat de oude veeten vreedzaam zijn beslecht.

Romeo.

Kom, vader, kom; elk uur is van gewicht.

Lorenzo.

Al zacht, mijn zoon! wie voortholt, struikelt licht.

VIERDE TOONEEL.

Een straat.

BENVOLIO *en* MERCUTIO *komen op.*

Mercutio.

Waar kan toch, voor den drommel, Romeo zijn? —
Kwam hij van nacht niet t'huis?

Benvolio.

Niet naar zijns vaders huis; ik sprak zijn dienaar.

Mercutio.

Dat bloed- en hartloos heksjen, Rosalinde,
Maakt door haar koelheid hem in 't eind nog gek.

Benvolio.

Tybalt, die neef van de' ouden Capulet,
Heeft aan zijns vaders huis een brief gestuurd.

Mercutio.

Dan heeft hij, op mijn eer, hem uitgedaagd.

Benvolio.

En Romeo blijft het antwoord wel niet schuldig.

Mercutio.

Ieder, die schrijven kan, kan een brief beantwoorden.

Benvolio.

Ja, maar hij zal den briefschrijver antwoorden, hoe hij hem aandurft, als die maar durft.

Mercutio.

Ach die arme Romeo! hij is al dood, doorboord door het zwart oog van een bleek heksjen; in 't oor geschoten door een minneliedjen; in de roos van 't hart getroffen

door den pijl van het blind boogschuttertjen; — is dat nu een man om zich met Tybalt te meten?

Benvolio.

Wel, wat is die Tybalt dan voor een kerel?

Mercutio.

Meer dan de vorst van het kattengeslacht, dat kan ik u verzekeren; hij is de moedige aanvoerder van alle fijne manieren. Hij vecht, zooals gij een liedjen zingt; neemt tempo en maat en alles in acht, tot een halve rust toe, en dan één, twee, drie in uw borst; hij slacht een zijden knoop midden door; hij is een duëllist, een echt duëllist; een edelman uit het allereerste huis, een kenner van de eerste en tweede redenen voor een duël. O, die prachtige *passado!* die *punto reverso!* die *touché!*

Benvolio.

Die wat?

Mercutio.

Och, naar de maan met al die bespottelijke, lispelende, gemaakte windbuilen, die nieuwe bauwers van brabbelwoorden! — „Verduiveld, een recht goede kling! — wat een lange kerel! — wat een prachtige meid!" — Is het niet allertreurigst, grootvader, dat wij zoo moeten bezocht worden door zulke uitheemsche goudvliegen, zulke modegekken, zulke *pardonnez-moi*'s, die zoo staan op het nieuwe, dat zij geen rust meer vinden in het oude. O, al dat *bon*, *bon!*

(Romeo *komt op.*)

Benvolio.

Daar komt Romeo, daar komt Romeo!

Mercutio.

Laat den Room maar weg; 't is spoeling, wat er is overgebleven! Zoo dadelijk druipt hij door zijn kleeren! — Nu is hij verzonken in sonnetten, waar Petrarca in vervloeide; met zijne schoone vergeleken, was Laura maar een keukenmeid, maar ze had toch een beter lief om haar te berijmen, Dido maar een slons, Cleopatra een zwart heidinnetjen, Helena en Hero lompe deerns van geener waarde, Thisbe, nu ja, een aardig bekjen met blauwe oogen, maar volstrekt niets om van te roemen. — Signore Romeo, *bonjour!* zie daar een Fransche salutatie voor uw Fransche hozen. Ge hebt ons van nacht een aardig bad bezorgd.

Romeo.

Goeden morgen beiden! Hoe zoo heb ik u een bad bezorgd?

Mercutio.

Begrijpt ge niet? Zijt gij niet ongemerkt afgedropen?

Romeo.

Vergeef me, beste Mercutio; als iemand zooveel in zijn hoofd heeft als ik, moogt ge wel een kleine onbeleefdheid door de vingers zien.

Mercutio.

Integendeel, ge zijt al te beleefd geweest, ge zijt ons onder onze handen weggedoken.

Romeo.

Zoodat ik een recht diepe buiging gemaakt heb?

Mercutio.

Juist getroffen, vriend!

Romeo.

Ge legt het zeer hoffelijk uit.

Mercutio.

O, ik hoor in een hof t'huis.

Romeo.

Zoodat gij een ware bloem zijt?

Mercutio.

Alweer juist.

Romeo.

O, ik ben ook zeer hoffelijk, ik draag rozen op mijn schoenen.

Mercutio.

Gij treft het weer; o treffelijk vernuft! Deze geestigheid zal mij bij blijven, tot gij uw schoenen hebt afgesleten; maar als ge door de dunne zool heen zijt, zal geestigheid niet gangbaar meer zijn.

Romeo.

Ach arme ziel, als geestigheid geen opgang meer maakt!

Mercutio.

Help mij, goede Benvolio, mijn geestigheid kan hem niet bijhouden.

Romeo.

Zweep en sporen, zweep en sporen, of ik roep gewonnen!

Mercutio.

Neen, als wij onze geestigheden als wilde ganzen tegen elkaar op laten snateren, dan ben ik verloren; want gij hebt in uw pink meer van een wilde gans dan ik in mijn geheele lichaam, dat is zeker; — erken maar, dat dit raak was, van die gans.

Romeo.

Ik kan er waarlijk niet geraakt om wezen; ik wachtte

zoo iets, want als ik met u aan den gang was, heb ik dikwijls aan een wilde gans gedacht.

Mercutio.

Voor die scherts zal ik u in 't oor bijten.

Romeo.

Neen bijt niet, goede gans.

Mercutio.

Uw scherts heeft wel wat wrangs, gij wordt scherp als moes van zure appelen.

Romeo.

Komt dat niet goed als toespijs bij een gans?

Mercutio.

Nu wordt het een aardigheid van zeemleer, dat van een duim tot een el breedte wordt uitgerekt.

Romeo.

Alleen om u gelegenheid te geven om uw talent als zemelknooper te toonen.

Mercutio.

Kijk, is dit alles niet vrij wat beter dan te grienen om een liefjen? Nu zijt ge genietbaar, nu zijt ge Romeo; nu zijt ge weer zooals natuur en kunst u gemaakt hebben; want die dwaze verliefdheid is als een groote nar, die met zich zelf geen raad weet en zich voor een meisjen nederwerpt om haar zijn zotskolf op te dringen.

Benvolio.

Houd op, genoeg!

Mercutio.

Wat, ophouden! doorgaan is beter, 't mooiste moet nog komen.

Benvolio.

Dat verhaal zou wat lang van adem worden.

Mercutio.

Geen nood, ik zou er schielijk kortademig van worden, en moeten rusten om weer op mijn verhaal te komen; ik was inderdaad van plan het kort te maken.

Romeo.

Nu, ziedaar wat moois!

(De Voedster en PETER *komen op.)*

Mercutio.

Een zeil, een zeil!

Benvolio.

Twee, twee; een manshemd en een vrouwehemd.

Voedster.

Peter!

Peter.

Wat?

Voedster.

Mijn waaier, Peter.

Mercutio.

Ja, beste Peter, doe dat om voor haar gezicht te houden, want de waaier is een mooier gezicht.

Voedster.

Goeden morgen, heeren.

Mercutio.

Goeden avond, schoone dame!

Voedster.

Loopt het naar den avond?

Mercutio.

Waarachtig, als ik goed zie, is de koppelachtige wijzer van het uurwerk al vrij wel over den middag heen.

Voedster.

Loop heen, wat zijt gij er voor een?

Romeo.

Iemand, vrouwtjen, dien God in zijn toorn geschapen heeft.

Voedster.

Bij mijn ziel, goed gezegd. In zijn toorn, zegt gij? — Heeren, kan een van u mij ook zeggen, waar ik den jongen Romeo vinden kan?

Romeo.

Ik kan 't u zeggen, maar de jonge Romeo zal ouder wezen, als gij hem gevonden hebt, dan toen gij hem gingt zoeken; ik ben de jongste van dien naam, bij gebreke van slechter.

Voedster.

Goed gezegd.

Mercutio.

Wat, hoe slechter hoe beter? Mooi bedacht, wijs, heel wijs!

Voedster.

Als gij het zijt, heer, heb ik u in vertrouwen iets meê te deelen.

Benvolio.

Zij wil hem bepraten voor een avondmaaltjen hier of daar.

Mercutio.

Een koppelaarster! een koppelaarster! waar ik het weet! ho!

Romeo.

Wat hebt gij opgejaagd?

Mercutio.

't Is geen wild, vriend, geen wild; of het zit in een

pastei, die al wat oud en schimmelig is, eer zij gebruikt wordt.

„Een wildpastei, die streelt de maag;
„Ze is welkom in de vasten;
„Maar schimmelt ze al, dan vond ik staâg,
„Dat gasten er voor pasten."

Romeo, ge komt toch naar uws vaders huis? wij komen van middag bij u eten.

Romeo.

Ik volg u dadelijk.

Mercutio.

Vaarwel, eerwaarde juffer; vaarwel, mejuffer, juffer, juffer!

(Mercutio *en* Benvolio *af.*)

Voedster.

Nu, ook vaarwel. — Heer, zeg mij toch, wat is dat voor een raren snuiter, met al die vrijmoedigheden?

Romeo.

Een man, goede vrouw, die zich zelf graag hoort praten, en die meer zegt in een minuut, dan hij in een maand verantwoorden kan.

Voedster.

Als hij tegen mij begint, zal ik hem wel onder krijgen, al was hij nog joliger dan hij is, ja, en wel twintig zulke apen; en als ik het niet kan, vind ik des noods anderen, die 't wel kunnen. Zoo'n weergasche losbol! Ik ben geen van zijn kwikstaarten, ik ben geen van zijn kornuiten. — (*Tot* Peter). En moet jij daar bij staan en toelaten, dat iedere schelm gekheid met mij maakt?

Peter.

Ik heb van dat gekheid maken niets gezien; anders was ik wel dadelijk tusschenbeide gekomen, en had ik er ook het mijne van willen hebben, dat verzeker ik u.

Ik trek net zoo goed van leer als een ander, als er wat aan de hand is, en ik het recht aan mijn zij heb.

Voedster.

Nu, bij mijn ziel, ik ben zoo buiten mij zelf, dat er geen lid aan mijn lijf is, dat niet beeft. — Die weergasche losbol! — Maar ik bid u, heer, een woordjen met u; en, zooals ik u gezegd heb, mijn jonge meesteres heeft mij gelast u te gaan opzoeken; wat ze mij gelast heeft u te zeggen, zal ik voor mij houden, maar laat ik u eerst zeggen, als gij haar om den tuin wilt leiden, om zoo te zeggen, dat het een heel leelijke manier van doen zou wezen, om zoo te zeggen, want ze is nog een jong ding; en daarom, als ge valsch spel met haar zoudt willen spelen, zou het een leelijke streek wezen, om die aan een jonge dame te spelen, en een valsche manier van doen ook.

Romeo.

Voedster, breng mijn eerbiedige groete aan uwe jonkvrouw en meesteres over; ik bezweer u —

Voedster.

O beste heer, zeker zal ik haar dit vertellen; Heere, Heere, wat zal ze blij zijn!

Romeo.

Wat zult gij haar vertellen, goede vrouw, gij laat me niet uitspreken.

Voedster.

Ik zal haar vertellen, dat gij bezweert; en dat is, als ik het wel vat, als een edelman gehandeld.

Romeo.

Bericht haar dit: zij denke een middel uit,
Om deez' namiddag nog ter biecht te gaan
In Fra Lorenzo's cel, waar op haar biecht
Het huw'lijk volgen zal. Hier, — dit voor u!

Voedster.

Neen, waarlijk niet, geen penning, heer.

Romeo.

Neem 't aan, ik wil het; hier!

Voedster.

Deez' achtermiddag, Heer? Zij zal er zijn.

Romeo.

En, voedster, wacht nu aan den achtermuur
Van 't klooster; binnen 't uur brengt u mijn dienaar
Een ladderkoord, dat tot den hoogsten top
Mijns heils mij in de stille nacht moet brengen. —
Vaarwel! — Wees trouw, en rijklijk is uw loon! —
Vaarwel, en breng uw meesteres mijn groeten.

Voedster.

Dat u de hemel zeeg'ne, heer; maar hoor —

Romeo.

Wat wilt ge, goede vrouw?

Voedster.

Uw dienaar, heer, —
Hij klapt toch niet? Gij kent het zeggen wel:
Twee zwijgen nog, de derde geeft gerel.

Romeo.

Ik sta u borg, de man is trouw als goud.

Voedster.

Ach ja, heer; mijn meesteres is de liefste jonkvrouw, die er loopt; Heere, Heere! toen ze nog zoo'n klein snapstertjen was; — O! er is een edelman hier in de stad, een zekere Paris, die haar graag aan boord zou klampen, maar 't lieve kind ziet al zoo graag een pad, een leelijke pad, als hem. Ik plaag haar soms door te zeggen, dat Paris toch eindelijk een knapper slag van een man is;

maar ik kan u verzekeren, als ik dat zeg, dan wordt ze zoo bleek als er één tafellaken in de godganschelijke wereld is. Begint niet Roosmarijn en Romeo met dezelfde letter?

Romeo.

Ja, voedster, maar wat zou dat? Beide met een R*rrr*

Voedster.

Och, spotvogel, dat kan niet! rrr! dat snort zoo; R is goed voor —, neen, het moet met een andere letter beginnen; — en ze heeft er de aardigste zinnetjens of rijmpjens van gemaakt, van u en roosmarijn, dat het u goed zou doen het te hooren.

Romeo.

Nu, breng mijn groeten aan uw meesteres.

(Romeo *gaat heen.*)

Voedster.

Ja, wel duizend maal. — Peter!

Peter.

Hier ben ik.

Voedster.

Peter, neem mijn waaier, en ga vooruit.

(Beiden af.)

VIJFDE TOONEEL.

De tuin van Capulet's *huis.*

Julia *komt op.*

Julia.

't Was negen uur, toen ik de voedster zond;
En 'k wachtte binnen 't uur haar weer terug.

Vond zij hem mooglijk niet? Dit kan niet zijn.
Neen, neen; ze is lam! Der liefde boden moesten
Gedachten zijn, die tienmaal sneller ijlen,
Dan zonnestralen over duistre heuvels
De schaduwen der nacht terug doen gaan.
Daarom zijn 't lucht gewiekte duiven, die
Der liefde wagen trekken; daarom heeft
De windsnelle Cupido vleugels. — Zie,
De zon heeft van haar weg nu 't zuidersteil
Bereikt; en 't zijn van negen uur tot twaalf
Drie eind'looze uren, en nog komt zij niet.
Had zij een hart, en warm en jeugdig bloed,
Zij zweefde door de lucht gelijk een bal,
Door mijn woord aan den dierbre toegekaatst,
Door 't zijne aan mij terug;
Maar menig ouder mensch houdt zich als dood,
Is traag en stromp'lend, zwaar en dof als lood.

(De Voedster en PETER *komen op.)*

O God, zij komt! — O liefste minne, zeg!
Gij vondt hem immers? — Zend uw dienaar weg.

Voedster.

Ga, Peter, wacht mij aan de deur.

(PETER *af.*)

Julia.

Nu, beste minne, — o God, wat strak gezicht!
Zij 't nieuws ook droevig, uw gelaat geev' moed!
Is 't goed, bederf de zoete wijs van 't nieuws
Niet door 't te zingen met een zuur gelaat.

Voedster.

Ik ben dood af; een oogenblik geduld!
Mijn botten doen mij pijn van zulk geloop.

Julia.

Hadt gij mijn botten dan; en ik uw nieuws!
Kom, spreek toch, beste, beste minne, spreek!

Voedster.

God, welk een haast, een oogenblik geduld!
Ziet gij dan niet, hoe 'k buiten adem ben?

Julia.

Gij buiten adem? en gij hebt toch adem,
Dat gij me uw buiten-adem-zijn vertelt?
Verschoont ge aldus het talmen met uw nieuws?
Eer ware 't nieuws verteld, dan uw verschooning.
Is 't goed of slecht, uw nieuws? Zeg dit alleen,
Slechts dit, en stel het oov'rige even uit;
Maar zulk een martling niet! Is 't goed of slecht?

Voedster.

Wel, gij hebt zoo maar eenvoudig weg gekozen; neen, gij hebt geen verstand om een man te kiezen, wel neen! zoo 'n Romeo! al is zijn gelaat beter dan van eenig ander, zijn been is mooier dan van alle mannen; en een hand heeft hij, en een voet, en een lichaam! — men kan er eigenlijk niet van spreken, maar zij zijn buiten alle vergelijking; hij is niet het puikjen van beleefdheid, — maar, waarachtig, hij is zoo zacht als een lam. Ga uw gang maar, meisjen; dank er God voor! — Is er al gegeten hier?

Julia.

Neen; — maar dit alles weet ik lang en breed;
Zeg nu, hoe staat het met ons huw'lijk? spreek!

Voedster.

O God, wat doet mijn hoofd mij pijn! Het klopt,
Als moest het in wel twintig stukken springen.
En hier mijn rug! O, o! mijn arme rug!
Vergeev' 't u God, er mij op af te zenden!

Dat draven heen en weer, het is mijn dood.

Julia.

Dat gij niet wel zijt, is mij waarlijk leed;
Maar beste, beste, beste min, wat zegt hij?

Voedster.

Hij spreekt, gelijk een waardig edelman,
Een hoff'lijk, vriend'lijk en beminn'lijk jonkman,
En braaf ook, naar ik denk; — waar is uw moeder?

Julia.

Waar is mijn moeder? vraagt ge. Wel, in huis.
Waar anders? Maar wat zonderling bescheid!
„Hij spreekt, zooals een waardig edelman; —
Waar is uw moeder?"

Voedster.

Ach, mijn lieve God!
Welk een gejaagdheid! zie toch eens! Is dit
Een balsem voor die pijn in al mijn leden?
Doe liever zelf uw zaken in 't vervolg.

Julia.

Wat omhaal toch! — Kom, wat zegt Romeo?

Voedster.

Hebt gij verlof, van daag ter biecht te gaan?

Julia.

Natuurlijk, ja.

Voedster.

Ga dan met spoed naar Fra Lorenzo's cel.
Daar wacht een man, om u tot vrouw te maken. —
Nu stijgt het schalksche bloed u in de wang;
Scharlaken wordt ge fluks bij ieder woord. —
IJl gij ter kerke! ik ga een andren kant,
En haal een ladder, die, als 't donker is,

Uw schat zal voeren tot een vogelnestjen. —
Ik zorg en zwoeg en slaaf voor uw geluk;
Maar deze nacht gevoelt gij zelf den druk.
Ga; 'k moet nu eten; spoed u naar de cel!

Julia.

Naar 't hoogste heil! — Dank, beste min, vaarwel!
(Beiden af.)

ZESDE TOONEEL.

De cel van Broeder Lorenzo.

Broeder Lorenzo *en* Romeo *komen op.*

Lorenzo.

Zoo kroon' de hemel dit gewijd verbond,
Dat ons de toekomst nooit met hartzeer griev'!

Romeo.

Amen, zoo zij 't! maar welke zorg ook koom',
Zij weegt de onnoemb're zaligheid niet op,
Die één minuut, dat ik haar zie, mij schenkt.
Voeg gij slechts zeeg'nend onze handen saam,
Dan moog' de dood, de minverdelger, woeden;
Genoeg, zoo 'k haar de mijne noemen mag.

Lorenzo.

Een vreugd, zoo heftig, neemt een heftig eind;
Zij zegepraalt — en sterft, als vuur en kruid
Vergaan door hunnen kus. Het honingzeem
Staat tegen door zijn overmaat van zoet;
't Genieten gaat verloren door 't genot.
Die liefde is duurzaam, die bemint met maat;
Te haastig en te traag komt even laat.

(JULIA *komt op.*)

Daar komt de jonkvrouw. — O, een tred, zoo licht,
Slijt nimmer hard gesteente uit; ja, wie mint,
Die kan wel zweven op de zilvren draden,
Die fladd'ren in de dartle zomerlucht,
En valt toch niet; zoo licht is ijdelheid.

Julia.

Ik wensch mijn zielverzorger goeden avond.

Lorenzo.

U danke Romeo voor ons beiden, dochter.

Julia.

't Geldt hem ook, anders is zijn dank te groot.

Romeo.

O Julia, is de mate van uw heil
Vol als de mijne, en hebt gij meer dan ik
De macht van 't woord, beziel dan met uw adem
De lucht om ons; uw zilvren stem verkonde
In rijke melodie de zaligheid,
Die bij dit samenzijn ons hart doortintelt!

Julia.

't Gevoel is rijk in schatten, niet in woorden;
't Is trotsch op wat het is, maar mint geen praal;
Die weet, hoeveel hij waard is, is een beed'laar;
Mijn echte liefde is rijk, onmeet'lijk rijk;
Ik kan niet schatten, welk een schat ik heb.

Lorenzo.

Komt, volgt me, en spoedig zij de knoop gelegd;
Want zooveel liefde laat ik niet alleen,
Eerdat de kerk u tweeën smolt tot een.

(Allen af.)

DERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Een marktplein.

MERCUTIO, BENVOLIO, *een Page en Dienaars komen op.*

Benvolio.

Ik bid u, vriend Mercutio, laat ons gaan;
't Is heet van daag, de Capulets zijn uit,
En treffen wij die aan, dan komt er twist,
Want bij deez' hitte woelt het dolle bloed.

Mercutio.

Gij lijkt er wel een, die, als hij de gelagkamer van een wijnhuis binnenkomt, met zijn zwaard op de tafel slaat en zegt: „God geve, dat ik u niet noodig hebbe"; en die dan, als de tweede roemer zijn werking doet, het trekt op den tapper, als dit toch werkelijk niet noodig is.

Benvolio.

Ben ik zoo iemand?

Mercutio.

Ja, ja; gij zijt zoo'n opstuivende kerel in je drift, als

er één in Italië loopt, en even zoo kitteloorig om driftig, en even zoo driftig om kitteloorig te worden.

Benvolio.

Wat meer?

Mercutio.

Waarachtig, als er meer zoo waren, dan zou er in korten tijd geen een meer over wezen, want de een zou den ander doodslaan. Gij, waarachtig, gij krijgt met iemand twist, omdat hij een haar meer of een haar minder in zijn baard heeft, dan gij hebt. Gij krijgt met iemand twist, als hij een kastanje schilt, alleen omdat gij kastanjebruine oogen hebt. Wat oog ter wereld, dan zulk een oog, zou zulk een twist kunnen opsporen? Uw hoofd is van twist zoo vol als een ei, en toch is van slagen uw hoofd zoo bedorven als een ei, door uw twistzoeken. Gij hebt twist gezocht met een man, die op straat kuchte, omdat hij uw hond wakker maakte, die in de zon lag te slapen. Zijt gij niet uitgevaren tegen een kleermaker, omdat hij zijn nieuw kamizool aantrok vóor Paschen? en tegen een ander, omdat hij zijn nieuwe schoenen met oude linten opbond? en wilt gij mij de les lezen over twistzoeken?

Benvolio.

Nu, als ik zoo twistziek was als gij zijt, zou niemand, zelfs voor geen vijf kwartier, een weddingschap op mijn hoofd willen aangaan.

Mercutio.

Uw hoofd! o dwaashoofd!

Benvolio.

Bij mijn ziel, daar komen de Capulets.

Mercutio.

Bij mijn zolen, ik geef er niet om.

(TYBALT *en eenige Anderen komen op.*)

Tybalt.

Volgt me op den voet, ik heb met hen te spreken. —
Goên dag, een woord met een van u, mijn' heeren!

Mercutio.

En niets dan één woord met een van ons? Voeg er wat bij, maak er een woord en een slag van.

Tybalt.

Gij zult er mij bereid genoeg toe vinden, heer, als gij er mij maar aanleiding toe wilt geven.

Mercutio.

Kunt ge geen aanleiding vinden, al geef ik u die niet?

Tybalt.

Mercutio, gij harmonieert met Romeo, —

Mercutio.

Harmonieeren! Wat! wilt ge ons tot muzikanten maken? Als gij muzikanten van ons maakt, reken er dan op niets dan snijdende tonen te hooren; hier is mijn strijkstok, die u wel zal laten dansen. Duivels! harmonieeren!

Benvolio.

't Is hier een plein, door menschen druk bezocht;
Kiest voor uw twist een afgelegen plek;
Of wel, bespreekt te zamen kalm uw grieven;
Of gaat uit een; — hier staart ons ieder aan.

Mercutio.

Daar heeft de mensch zijn oogen voor, hij staar'!
Ik wijk van hier om niemands wil een haar.

(ROMEO *komt op.*)

Tybalt.

'k Laat u met vrede hier; daar komt mijn man.

Mercutio.

Een strop voor mij, als hij uw dienstpak draagt;
Maar ja, ga hem vooruit naar 't veld, hij volgt u;
In dien zin, heerschap, blijkt hij wis uw man.

Tybalt.

Romeo, mijn vriendschap laat niet toe, dat ik
Iets anders zeg dan dit: gij zijt een schurk!

Romeo.

Tybalt, de grond, dien 'k heb uw vriend te zijn,
Ontschuldig', dat ik niet zoo toornig word,
Als past op zulk een groete; — ik ben geen schurk:
Daarom, vaarwel! ik zie, gij kent mij niet.

Tybalt.

Knaap, dit is geen voldoening voor den hoon,
Dien gij mij aandeedt; keer dus om, en trek!

Romeo.

En ik betuig, dat ik u nimmer hoonde!
Maar meer uw vriend ben, dan gij gissen kunt,
Aleer gij weet, wàt mij uw vriend doet zijn. —
Hoor, Capulet, ik stel uw naam zoo hoog
Als van mij zelven; — daarom, wees bevredigd.

Mercutio.

O makke en laffe en eerlooze onderwerping!
Alla stoccata, dat is beter taal. — *(Hij trekt zijn zwaard.)*
Tybalt, gij rattenvanger, durft gij? zeg!

Tybalt.

Maar wat wilt gij dan toch van mij?

Mercutio.

Niets anders, waarde kattenkoning, dan een van uw

negen levens, dat zal ik zoo vrij zijn u te ontnemen, en de andere acht wil ik voor later gebruik droogkloppen. Wees zoo goed uw degen bij de ooren uit zijn huis te halen, en wat schielijk ook, of de mijne fluit u om de ooren, eer de uwe er uit is.

Tybalt *(het zwaard trekkend).*

'k Ben tot uw dienst.

Romeo.

Mercutio, vriend, steek op uw zwaard!

Mercutio.

Kom, heer, uw passado.

(MERCUTIO *en* TYBALT *vechten.*)

Romeo.

Benvolio, trek en sla hun wapens neer! —
Schaamt u, mijn' heeren! staakt dit vechten! —
Tybalt, Mercutio! pas verbood de vorst
Met klem dit vechten in Verona's straten.
Tybalt, houd op! — Mercutio!

(Hij komt tusschenbeide: MERCUTIO *wordt onder zijn arm gewond;* TYBALT *en zijn Volgers af.)*

Mercutio.

'k Ben gewond! —
De pest haal' beide uw huizen! — 't Is gedaan; —
Ontkwam hij? — ongedeerd?

Benvolio.

Gij zijt gewond?

Mercutio.

Ja, ja! een prik, een prik; maar 't is genoeg. —
Waar is mijn page? Vlegel, haal een wondarts.

(Page af.)

Romeo.

Moed, vriend, het kan zoo erg niet zijn.

Mercutio.

Neen, 't is niet zoo diep als een put en niet zoo wijd als een kerkdeur, maar 't is genoeg; ik kan 't er mee doen; laat morgen maar naar me vragen, ik zal dood bedaard zijn. Ik heb mijn bekomst, dat verzeker ik je, voor dit leventjen. — De pest hale beide uw huizen! — Duivels! een hond, een rat, een muis, een kat, dat die een mensch kan krabben, dat hij het besterft! een pochhans, een schurk, een schoelje, die vecht naar de regels van de rekenkunst! — Wat duivel kwam je tusschenbeide? Ik kreeg den steek onder uw arm door.

Romeo.

Ik deed het al om bestwil.

Mercutio.

Help me in een huis, Benvolio, of ik zwijm
Op straat hier neer. — De pest haal' beide uw huizen! —
Die hebben wormenaas van mij gemaakt;
't Was raak, en goed ook; — beide uw huizen!

(Mercutio *en* Benvolio *af.*)

Romeo.

Deze edelman, den hertog na verwant,
Mijn trouwe vriend, werd dood'lijk daar gewond
Om mijnentwil, mijn goede naam bevlekt
Door Tybalt's hoon, door Tybalt, sinds een uur
Mijn bloedverwant! — O, dierbre Julia!
Uw lieflijk schoon heeft mij verwijfd gemaakt,
En 't staal der dapperheid in mij verweekt.

(Benvolio *komt terug.*)

Benvolio.

O, Romeo, Romeo, onze vriend is dood;

Ten hemel is die wakkre geest gezweefd,
Die al te ontijdig de aarde heeft versmaad.

Romeo.

Veel zwarte dagen spelt deez' dag van moord;
Hij bracht ons wee, en andre zetten 't voort.

(Tybalt *komt weder op.*)

Benvolio.

Hoe! Tybalt, die daar razend wederkeert!

Romeo.

Hij levend, juichend! en Mercutio dood!
Vaar op ten hemel, zachtheid, die ontziet!
U volg ik, woede, gij, die vlammen schiet! —
Thans, Tybalt, geef ik u dat „schurk!" terug;
Dat gij mij voor de voeten wierpt; thans zweeft
Kort boven ons Mercutio's ziel, en wacht
Op uwe ziel, dat die haar begeleid';
Of gij, of ik, of beiden gaan met hem.

Tybalt.

Ellend'ling, gij, die staâg zijn makker waart,
Zult met hem gaan.

Romeo.

Dit worde aldus beslist!
(Zij vechten; Tybalt *valt.)*

Benvolio.

Weg, Romeo, snel! van hier!
Het volk is op de been, en Tybalt viel; —
Wat suft ge, voort! — de vorst doemt u ter dood,
Als men u grijpt; — van hier! — van hier, en vlied!

Romeo.

'k Ben speelbal der Fortuin!

Benvolio.

IJl! sammel niet!

(Burgers enz. treden op.)

Eerste Burger.

Waar vlood de moord'naar van Mercutio heen?
Waar vlood hij heen, die Tybalt, die het deed?

Benvolio.

Hier ligt die Tybalt.

Eerste Burger.

Heer, sta op! en weet,
Ik spreek in 's vorsten naam, gij gaat met mij.

(*De Vorst komt op, met Gevolg;* MONTAGUE *en* CAPULET, *met hunne Echtgenooten, en Anderen.*)

Vorst.

Wie wekte deez' verfoeibre muiterij?

Benvolio.

Mijn eedle vorst, ik was getuige, en deel
U alles mee van dit vloekwaard krakeel.
Hij, die daar ligt, geveld door Romeo's hand,
Versloeg Mercutio, uw bloedverwant.

Gravin Capulet.

Tybalt, mijn neef! O gij, mijns broeders kind!
O vorst! mijn neef! — Mijn gâ! men heeft ontzind
Zijn bloed geplengd! — Heer, ik bezweer het u,
Stort, voor ons bloed, nu bloed van Montague!
Mijns broeders zoon, mijn neef!

Vorst.

Door wien, Benvolio, is deez' strijd ontbrand?

Benvolio.

Door Tybalt, hier geveld door Romeo's hand.
Eerst sprak hem Romeo vriendlijk toe, en wees
Hem op de nietige oorzaak van den twist
En op uw streng verbod; — maar of hij ook
Met zachte stem en kalmen blik, ja, smeekend
Het fel gemoed van Tybalt wou bezweren, —
Die dolkop luistert naar geen vrede en richt
Zijn vlijmend wapen op Mercutio's borst,
Die even vurig nu de degens kruist
En, als een fier soldaat, met de' eersten slag
Den dood terugslaat, met den tweeden dien
Naar Tybalt zendt, die vlug van oog en hand
Den stoot weer afweert. — Thans roept Romeo luid:
Houdt op, mijn vrienden, vrede! en vlugger nog
Dan 't woord, is de arm; hij slaat hun moordstaal neer
En werpt zich tusschenbeide; een valsche stoot
Van Tybalt trof toen onder Romeo's arm
Mercutio's moedig leven; Tybalt vlood;
Maar dra keert hij terug tot Romeo,
Die na deez' moord door wraakzucht wordt bezield;
En snel als 't weerlicht volgt hun strijd; want eer
Ik 't staal ontbloot om hen te scheiden, ligt
De forsche Tybalt reeds ter neer geveld;
En nauwlijks zonk hij neer, of Romeo vlood;
Zoo droeg 't zich toe, of ik verdien den dood.

Gravin Capulet.

O vorst, hij is den Montagues verwant,
Hij spreekt daar leugens, is op hunne hand.
Wel twintig van die schelmen vielen aan,
En hun geweld kon één man niet weerstaan.
Ik smeek om recht: doem Romeo ter dood;
Hij is 't geweest, die Tybalt's bloed vergoot.

Vorst.

Boet Romeo aldus voor Tybalt's bloed,
Door wien wordt dan Mercutio's dood geboet?

Montague.

Door Romeo niet; die was Mercutio's vriend;
Den dood had Tybalt naar de wet verdiend;
Hij kwam de wet slechts voor.

Vorst.

En voor die daad
Verban ik hem onmidd'lijk uit den staat.
Ik zelf blijf van uw woeden niet bevrijd,
Ook mijn bloed vloot door uwen fellen strijd.
Maar zulk een boete valle u thans te beurt,
Dat ge allen dit verlies van mij betreurt.
Op voorspraak, noch verschooning wil ik achten,
Mijn vonnis zal geween noch beê verzachten;
Beproef dus niets; 't is goed, dat Romeo vlood,
Want keert hij, 't eigen uur brengt hem den dood.
Voert weg dit lijk, en overweegt mijn woord!
Genâ voor moord'naars is zoo goed als moord.
(Allen af.)

TWEEDE TOONEEL.

Een kamer in CAPULET's *huis.*

JULIA *komt op.*

Julia.

Jaag voort, jaag voort, gij vlammenspattend span,
Naar Phebus' woning! Zulk een wagenaar

Als Phaëton, hij zweepte u voort naar 't west,
En bracht ons onverwijld de omwolkte nacht. —
Breid uit uw floers, gij nacht, die liefde kroont,
Luik ieder zwervend oog, dat Romeo
Onzichtbaar, heimlijk, in deze armen snell'! —
Voor minnenden straalt eigen schoon genoeg
Bij 't feest der min, of is de liefde blind,
Dan past de nacht er bij. — Kom, eerb're nacht,
In stemmig zwart gehuld, en leer mij thans,
Hoe, winnend, te verliezen bij een spel,
Welks inzet zijn twee reine maagdebloemen;
Huif met uw zwarten mantel 't angstig bloed,
Dat in mijn wangen klopt, tot schuwe liefde
Stoutmoedig wordt, en 't doen der echte min
Voor niets dan zedigheid en onschuld acht.
Kom, nacht! kom Romeo! gij, dag bij nacht,
Die op de vleug'len van de nacht zult schitt'ren,
Meer dan ooit sneeuw op veed'ren van den raaf! —
Kom, lieve nacht, kom, donkre liefdenacht,
Geef mijnen Romeo mij; en sterft hij eens,
Herneem, en deel hem dan in kleine sterren;
Dan schenkt hij 's hemels aanschijn zulk een glans,
Dat heel de wereld op de nacht verlieft,
En niemand meer den pronk der zonne huldigt. —
O, 'k heb een liefdewoning mij gekocht,
Maar niet betrokken; zelf ben ik verkocht,
Maar steeds nog niet aanvaard. O, deze dag
Duurt mij zoo lang, als de avond voor een feestdag
Aan 't hunk'rend kind, dat nieuwe kleed'ren heeft
En nog niet aan mag trekken. — O! daar komt
Mijn voedster; zij brengt nieuws; en elk, wiens tong
Mijn Romeo slechts noemt, spreekt hemeltaal. —

(De Voedster komt op met een ladderkoord.)

Nu zeg, wat is 't? wat hebt ge daar? het koord,
Dat Romeo u halen liet?

Voedster.

Ja, 't koord.
(Zij werpt het op den grond en wringt de handen.)

Julia.

Wee mij, wat is 't? Wat is dat handenwringen?

Voedster.

O hemel, hij is dood, is dood, is dood!
Wij zijn verloren, jonkvrouw, zijn verloren!
O, welk een dag! hij is gedood, vermoord!

Julia.

Gij, hemel, zoo verbolgen?

Voedster.

Romeo is 't,
De hemel is het niet. — O Romeo, Romeo —
Wie had dit kunnen denken? — Romeo —

Julia.

Wat booze geest zijt gij, die zoo mij martelt?
Deez' kreet waar' goed bij foltring in de hel.
Heeft Romeo zich gedood? Is 't antwoord „ja",
Dan is die klank, dat „ja" een scherper gift,
Dan 't doodlijk blikken van den basilisk,
Dan ben 'k vernietigd door dat enkle woord,
En 't sluiten van zijn oog sluit ook het mijn.
Is hij gedood, zeg „ja", zoo niet, zeg „neen",
Mijn wel of wee hangt aan dien klank alleen.

Voedster.

Ik zag de wond, zag die met eigen oog, —
God help' mij! — hier, vlak in die forsche borst;
Een aak'lig lijk, een bloedig, aak'lig lijk,
Grauw, grauw als asch, geheel met bloed bevlekt, —
Geronnen bloed; — ik zwijmde, toen ik 't zag.

Julia.

O, breek mijn hart! — arm bankroetier, o breek!
Ter gijz'ling, oogen, kent geen vrijheid meer!
Laag stof, keer weer tot stof! leg 't leven af!
En u en Romeo berge 't zelfde graf!

Voedster.

O Tybalt, Tybalt! gij, mijn beste vriend!
Beleefde Tybalt, wakk're en eed'le heer!
Dat ik 't beleven moest, u dood te zien!

Julia.

Wat storm is dit, die van twee kanten loeit?
Is Romeo vermoord, en Tybalt dood?
Mijn liefste neef, en eindloos liever gâ? —
Dan, schrikbazuin, blaas dan den jongsten dag!
Want wie, wie leeft, zijn deze twee niet meer?

Voedster.

Tybalt is dood, en Romeo verbannen;
Romeo, die hem gedood heeft, is verbannen.

Julia.

O God! — heeft Romeo Tybalt's bloed gestort?

Voedster.

Ja, ja, o jammerdag! hij deed het, ja!

Julia.

O slangenhart, bij bloemzoet aangezicht!
Woonde ooit een draak in zulk een schoone grot?
Verleid'lijk woestling! duivel in een lichtkleed!
Gij raaf in duivedos! wolfsch-vratig lam!
Verfoeibre kern, door 't godd'lijkst schoon omhuld!
Boos tegendeel van 't goede dat gij schijnt!
Vloekwaarde heilige! eerbiedwaarde schurk! —
Natuur, waartoe ter helle neergedaald
Om zulk een euv'len geest, dien gij deedt wonen

In zulk een vleeschgeworden paradijs? —
Wie gaf een boek van zulk een snooden inhoud
Ooit zulk een schoonen band? O, dat bedrog
Zulk prachtpaleis bewonen mag!

Voedster.

Er is
Geen trouw, geen braafheid meer in mannen; allen
Zijn trouwloos, valsch, meineedig, allen huich'laars. —
Waar is mijn dienaar? Geef mij iets versterkends; —
Deez' kommer, zorg en droefheid maakt mij oud.
Smaad, schande op Romeo!

Julia.

Uw tong verstijv'
Om zulk een wensch! hem werd nooit smaad bestemd;
Smaad is beschaamd te zeet'len op zijn voorhoofd;
Dat is een troon, waar, als beheerscheres
Der gansche wereld, de eere zij gekroond!
O, 'k was geen mensch, toen ik hem daar beschimpte.

Voedster.

Wilt gij den moord'naar prijzen van uw neef?

Julia.

Zou ik mijn heer dan smaden, mijn gemaal?
Wiens tong zal, arme, uw naam in eere houden,
Nu ik, drie uur uw vrouw, hem heb gesmaald?
Maar, booze man, wat dooddet gij mijn neef?
Die booze man doodde anders mijn gemaal.
Terug, gij dwaze tranen, naar uw bron;
Aan weedom komt die droppelplenging toe;
Vloeit niet, verdwaasd, om wat verblijdend is.
Mijn gade leeft, dien Tybalt woû verslaan;
Dood is die Tybalt, die mijn gâ wou dooden.
Troost is dit alles; waarom ween ik dan?
Er was een erger woord dan Tybalt's dood,

Dat mij versloeg. Waar' 't uit mijn ziel gewischt!
Maar o! het klemt zich vast in mijn geheugen,
Als zware schuld in 't zondige gemoed,
„Tybalt is dood en Romeo — gebannen"!
„Gebannen"! O, dat ééne woord „gebannen"
Verslaat tienduizend Tybalts. Tybalt's dood
Waar' wee genoeg, volgde ook geen verder wee;
Of, — zoekt het leed zich steeds een metgezel
En sleept het altijd andre smarten mee, —
Waarom volgde op dat „dood is Tybalt" niet
Uw vader of uw moeder, ja, of beiden,
Die passend rouwbeklag betreuren mocht?
Maar door wat nakwam achter Tybalt's dood,
Dat „Romeo is gebannen", door dat woord
Zijn vader, moeder, Tybalt, Romeo, allen,
En ook ik zelf, verslagen en gevallen;
Ja eind- en grens- en maatloos is de dood
Van 't ééne woord; onpeilbaar is mijn nood. —
Waar zijn mijn vader en mijn moeder? waar?

Voedster.

Weeklagend, weenend staan ze aan Tybalt's baar;
Zal ik u bij hen brengen?

Julia.

Wasschen zij
Zijn wonden met hun tranen, o, die zijn
Reeds lang gedroogd, dan vloeien nog de mijn'
Om Romeo's ballingschap. Uw toekomst, koord,
Is, als de mijn', door dezen doem verstoord;
Door u waar' hij ten top van heil verheven,
Ik eindig vroeg mijn maagdlijk weduwleven.
Ik vlij me op 't bruidsbed neer; breng 't koord mij na,
En zij de dood, voor Romeo, mijn gâ!

Voedster.

Ga naar uw kamer; Romeo zal ik halen

Om u te troosten; 'k weet wel, waar hij is.
Geloof mij, Romeo komt nog deze nacht;
Hij is verborgen in Lorenzo's cel.

Julia.

O! breng deez' ring en zeg hem: ik verwacht
Van mijn getrouwen gade 't laatst vaarwel.

(Beiden af.)

DERDE TOONEEL.

De cel van broeder Lorenzo.

Broeder Lorenzo *en* Romeo *komen op.*

Lorenzo.

Kom, Romeo, voor den dag, gij man van vrees;
Bekomm'ring klemt verliefd zich aan u vast,
Ellende is u een levensgezellin.

Romeo.

Vader, hoe is 't? wat vonnis sloeg de vorst?
Wat rampspoed is 't, die thans de hand mij grijpt,
En dien ik nog niet ken?

Lorenzo.

Te veel, mijn zoon,
Zoekt gij den omgang van zoo droeve vrienden;
Ik breng bericht van 't vonnis van den vorst.

Romeo.

Is 't minder, vader, dan het laatst gericht?

Lorenzo.

Een zachter vonnis vloot hem van de lippen,
Het brengt geen dood, het brengt u ballingschap.

Romeo.

Ha, ballingschap? — Erbarming! zeg mij — „dood"!
Verbanning is verschrikk'lijker van aanblik,
Veel meer dan dood! — o, zeg niet — „ballingschap."

Lorenzo.

Hier van Verona slechts zijt gij verbannen;
Wees kalm, de wereld toch is ruim en wijd.

Romeo.

De wereld is slechts in Verona's wallen,
Daar buiten folt'ring, vagevuur, de hel.
Verbannen is verbannen van de wereld;
Die ballingschap is dood; — dus is „verbanning"
De dood, misnoemd. Noemt gij den dood — „verbanning",
Gij houwt mij 't hoofd af met een gouden bijl,
En glimlacht bij den slag, die mij vermoordt.

Lorenzo.

O zware zonde, o, zwarte ondankbaarheid!
De wet eischt uwen dood; de goede vorst
Erbarmt zich uwer, stoot de wet ter zij,
Verkeert dat woord „ter dood" in „ballingschap";
Dat is genade, en gij erkent het niet.

Romeo.

't Is mart'ling, geen genâ; hier is de hemel,
Waar Julia woont, en iedre kat en hond
En kleine muis, ja 't laagste schepsel, leeft
Hier in den hemel, want het mag haar zien,
Slechts Romeo niet. — Meer waarde, hoog'ren stand,
Meer recht tot liefdediensten heeft een vlieg
Dan Romeo; dat wonderblank der hand
Der dierbre Julia roert zij vrij aan,
En steelt zich hemelwellust van haar lippen,
Die rein en met Vestaalsche zedigheid
Steeds blozen, alsof kussen zonde waar';

Doch Romeo mag het niet; hij is verbannen;
Wat vliegen mogen doen, moet ik ontvlîen;
Zij leven vrij, maar ik, ik ben verbannen;
En zegt gij nog, „verbanning is geen dood"?
Hadt gij geen gift, geen scherpgeslepen mes,
Geen spoedig werkend middel, hoe veracht,
Dan — „ballingschap" — om mij te dooden? „Ballingschap"!
O, vader, spreken in de hel verdoemden
Dit woord, dan volgt gehuil; hoe hebt gij 't hart,
Gij godsman, geestelijke vader, gij,
Ontheffer van de zonde, uw dierbren zoon
Te brijz'len met dat woord van „ballingschap"?

Lorenzo.

Gij dolle liefdedwaas, hoor toch een woord!

Romeo.

O weêr een woord, gewis, van ballingschap.

Lorenzo.

'k Geef u een harnas, waar dat woord op afstuit,
De zoetste melk in 't leed: philosophie,
Die u, al zijt gij balling, troosten zal.

Romeo.

Toch „ballingschap"! — Weg met philosophie!
Indien philosophie geen Julia schept,
Geen stad verzet, geen vorstenvonnis stuit,
Dan baat zij niets, vermag niets; dan geen woord!

Lorenzo.

O, 'k zie te wel, krankzinnigen zijn doof!

Romeo.

Geen wonder, als de wijzen blinden zijn!

Lorenzo.

Kom, overleggen we eens, hoe 't met u staat.

Romeo.

Van wat gij niet gevoelt, kunt gij niet spreken.
Waart gij zoo jong als ik, en Julia de uwe,
Slechts voor een uur gehuwd, Tybalt vermoord,
Verliefd als ik, verbannen zooals ik,
Dan mocht ge spreken, woelen in uw haar,
U storten op den grond, als ik nu doe,
Om u een ongedolven graf te meten.

(Er wordt geklopt.)

Lorenzo.

Op, Romeo, op! daar wordt geklopt; verberg u.

Romeo.

Ach neen; ik laat de zuchten van mijn ziel
Mij als een mist voor 't vorschend oog omhullen.

(Er wordt weder geklopt.)

Lorenzo.

't Geklop houdt aan! — Wie is daar? — Romeo, op!
Men vat u zeker! — Op! *(Geklop.)* Een oogenblik geduld!
IJl in mijn bidcel ginds! — Zoo daadlijk, ja! —
God, welk een dwaasheid! — Ja, ik kom, ik kom!

(Geklop.)

Wie klopt zoo luid? Wie zijt gij en wat wilt gij?

Voedster.

Laat mij toch binnen; 'k breng een boodschap over;
Ik kom van jonkvrouw Julia.

Lorenzo.

Welkom dan.

(De Voedster treedt binnen.)

Voedster.

O heil'ge vader, zeg mij, heil'ge vader,
Waar is haar man toch? waar is Romeo?

Lorenzo.

Daar op den grond, bedwelmd door eigen tranen.

Voedster.

O, hij is als mijn jonkvrouw, juist als zij.
O, 't zelfde wee, beklaagbre staat! Juist zoo
Ligt zij en snikt en weent, en weent en snikt. —
Sta op, sta op! zijt gij een man, sta op!
Om Julia's wil, om harentwil, rijs op!
Waarom verzonken in zoo diep een wee?

Romeo.

Ach goede vrouw!

Voedster.

Ach, heer, ach, heer! — De dood is aller lot.

Romeo.

Spraakt gij van Julia? spreek, hoe is 't met haar?
Houdt zij mij niet voor moord'naar van nature,
Nu ik met bloed, haar bloed zoo na verwant,
De kindsheid onzer vreugde heb bespat?
Waar is zij en hoe is 't haar? O hoe diep
Is zij verstoord om ons verstoord geluk?

Voedster.

Zij spreekt geen enkel woord, maar weent en weent;
Nu stort ze neer op 't bed, dan weer vliegt ze op,
En „Tybalt!" roept ze en schreit om Romeo
En zijgt op nieuw ter neer.

Romeo.

Als bracht die naam
Uit doodelijke buks geschoten, haar
Den dood, zooals de vloekhand van dien naam
Haar bloedverwant den dood bracht! — Zeg mij, vader,
Waar in deez' snooden stofklomp huist mijn naam?

O zeg 't mij, zeg 't, opdat ik 't vloekbre huis
Ten grond toe sloop'!

(Hij trekt zijn dolk.)

Lorenzo.

Weerhoû die dolle hand!
Zijt gij een man? Uw uiterlijk roept „ja";
Gij weent, gelijk een vrouw; uw woest gedrag
Is als het reed'loos woeden van een dier.
Onschoone vrouw, in 't schijnschoon van een man,
Wanschapen dier, dat beider schijn vereent!
Ik sta verbaasd; ja, bij mijn heilige orde,
Ik achtte uw geest meer tegen 't leed gestaald.
Versloegt ge Tybalt? Wilt ge u zelf verslaan?
En wilt ge uw gâ, die in uw leven leeft,
Door uw vloekwaarden zelfhaat doen vergaan?
Wat smaalt gij op uw stam, op aarde en hemel?
Schoon stam en aarde en hemel, die ge saam
Wegwerpen wilt, in u vereenigd zijn.
Gij smaadt uw leest, uw liefde en uwen geest!
Een woekeraar gelijk, hebt ge overvloed
Van goeds, maar maakt van niets het recht gebruik,
Dat eere schenkt aan leest en liefde en geest;
Een wassen beeld slechts is uw lichaamsschoon,
Verzaakt gij zoo de kloekheid van een man;
Een ijdle meineed is uw liefdeseed,
Doodt gij die liefde, aan wie gij liefde zwoert;
Uw geest, die leest en liefde u sieren moest,
Te uitzinnig om deez' twee tot gids te zijn,
Vat vuur door eigen onverstand, gelijk
't Kruit in de flesch eens onbedreven krijgers;
Wat u beschermen moest, brengt u verderf.
Verman u, Romeo! uw Julia leeft,
Om wie ge als dood zoo even nederlaagt;
Ziedaar reeds heil! U wilde Tybalt dooden,

En gij hebt hem gedood; alweder heil!
't Recht, dat den dood u dreigde, wordt uw vriend,
En dood wordt ballingschap; ook dit is heil!
Een last van zegen daalt u op de schoudren;
't Geluk in pronkgewaad vleit om uw gunst,
Maar, als een eigenzinnig, geem'lijk meisjen,
Pruilt gij bij al uw liefde en uw geluk.
O hoed u, hoed u; zulker einde is wee! —
IJl tot uw gâ, zooals besloten was;
Beklim haar kamer, ga en breng haar troost;
Maar toef er niet, totdat men wachten stelt,
Die u den weg naar Mantua versperren.
Dáar woont gij, tot gelegen tijd uw echt
Bekend make, en uw vrienden weer verzoen',
En vorstlijke genade u herwaarts roep',
Met twintighonderd duizendmaal meer vreugd,
Dan gij met jammer thans van hier vertrekt. —
Ga, goede vrouw, breng uw meestres mijn groet,
En zeg haar zorg te dragen, dat een elk
Van 't huisgezin zich vroeg ter rust begeev'; —
De droefnis zoekt van zelve reeds de rust; —
En meld haar: Romeo komt.

Voedster.

O Heere God;
Hoe gaarne bleef ik luistren, heel de nacht,
Naar zooveel goeds. Wat is geleerdheid schoon! —
Ik meld, heer, mijn meestresse, dat gij komt.

Romeo.

Ga, zeg ook, dat ik haar verwijten wacht.

Voedster.

Hier is een ring, heer, dien 'k u geven moest,
Maar spoed u, haast u, want reeds wordt het laat.

(De Voedster af.)

Romeo.

O, hoe is nu de moed in mij herleefd!

Lorenzo.

Ga nu, vaarwel! Denk, waar uw lot aan hangt:
Gij vlucht, aleer de wacht is uitgezet,
Of met den dageraad, vermomd, van hier.
Verblijf in Mantua; ik zoek uw dienaar,
En zend van tijd tot tijd door hem bericht,
Als iets gebeurt, dat gunstig voor u is.
Reik mij de hand, 't is laat; vaarwel, vaarwel!

Romeo.

Zoo vreugde boven vreugd mij niet verbeidde,
Het waar' mij leed, dat ik zoo haastig scheide.
Vaarwel!

(Beiden af.)

VIERDE TOONEEL.

Een kamer in CAPULET'S *huis.*

CAPULET, *Gravin* CAPULET *en* PARIS *komen op.*

Capulet.

Het liep hier alles tegen, vriend; er was
Geen tijd om bij mijn dochter aan te dringen;
Ziet gij, zij was aan Tybalt zeer gehecht;
Ik ook; — maar sterven is ons aller lot. —
't Is laat, zij komt van avond niet beneden;
En 'k moet ook zeggen, zonder uw bezoek
Ware ik al voor een uur ter rust gegaan.

Paris.

Deez' tijd van rouw is wis geen tijd van trouw; —
Dus goede nacht, gravin; ik bid u, spreek
Een woord te mijnen gunste bij uw dochter.

Gravin Capulet.

'k Zal morgen peilen, hoe ze er over denkt,
Deze' avond sloot ze met haar smart zich op.

Capulet.

Graaf, 'k waag 't voor Julia's jawoord in te staan;
Ik denk, ze doet in alles naar mijn wensch,
Ja meer, ik twijfel zelfs geen oogenblik.
Ga tot haar, vrouw, eer ge u ter rust begeeft,
Bericht haar, hoe zoon Paris haar bemint,
En zeg haar, dat, let wel, aanstaanden Woensdag, —
Maar stil, wat is 't vandaag?

Paris.

't Is Maandag, heer.

Capulet.

Maandag, o ja. Neen, Woensdag is te kort;
Maar Donderdag, — ja, zeg haar, Donderdag
Treedt zij in 't huwlijk met deze' eed'len graaf. —
Zijt gij bereid? en is die haast u welkom?
Wij vieren 't onder ons; — een vriend of twee; —
Want, ziet ge, Tybalt is zoo pas vermoord,
En vierden wij 't met praal, licht zou men denken,
Dat onze neef ons onverschillig was.
Wij vragen dus een zes of zeven vrienden,
En daarmeê uit. — Is Donderdag u goed?

Paris.

O 'k wenschte, morgen ware 't Donderdag.

Capulet.

Goed, afgesproken; — 't blijft dus Donderdag. —

Ga, vrouw, naar Julia, voor gij slapen gaat;
Bereid haar op den huwlijksfeestdag voor. —
Vaarwel dus! — Hé, brengt licht in mijn vertrek! —
O foei, 't is meer dan laat; het is bijna
Weer vroeg te noemen. Nogmaals, goede nacht.
(Allen af.)

VIJFDE TOONEEL.

De kamer van JULIA.

ROMEO *en* JULIA *komen op.*

Julia.

Wilt gij reeds gaan? Het is nog lang geen dag;
Het was de nachtegaal, de leeuwrik niet,
Wiens schelle stem in 't angstig oor u drong;
Op dien granaatboom zingt hij elke nacht;
Geloof me, lieve, 't was de nachtegaal.

Romeo.

Het was de leeuwrik, 's daag'raads bode, en niet
De nachtegaal; zie, lieve, daar in 't oost,
Wat booze strepen 't scheurend zwerk omzoomen;
De nacht heeft lang haar kaarsen opgebrand,
En vroolijk gluurt, hoog op de teenen staand,
De dag daar van der bergen neveltoppen;
't Is tijd van gaan en 'k leef, of 'k blijf en sterf.

Julia.

Dat is geen daglicht daar, ik weet het, ik;
't Is een verheev'ling, uit de zon gevloeid,
Die u deez' nacht tot fakkeldrager zij,
En voorlichte op uw weg naar Mantua;
O toef dus nog; uw heengaan heeft nog tijd.

Romeo.

Men grijp' mij dan, en leide mij ter dood;
't Is ook mijn keuze, als gij het zoo verlangt.
Neen, dat is niet het stralend oog des morgens,
Maar bleeke weerglans van 't gelaat der maan;
't Is 't lied des leeuwriks niet, dat boven ons
Hoog aan 't gewelf des hemels wordt weerkaatst;
O zalig blijven! bitter is 't vaarwel; —
Wees welkom, dood! 't is Julia's bestel. —
Kom, liefste! een zoet gesprek! het daagt nog niet.

Julia.

Het daagt, het daagt! spoed, spoed u heen en vlied!
't Is wel de leeuwrik, die zoo snerpend valsch
Met scherpe keel zijn schrille trillers zingt;
Men zegt wel, dat de leeuwrik lieflijk zingt,
Maar deze niet, die schettert ons van een;
Men zegt, dat pad en leeuwrik de oogen ruilden;
O! hadden zij van stem dan ook geruild,
Daar toch die stem u uit mijn armen wringt,
En als een jachtkreet u tot vluchten dringt! —
O, ga nu; licht en lichter wordt de morgen!

Romeo.

Licht, lichter! zwart en zwarter onze zorgen.

(De Voedster komt op.)

Voedster.

Jonkvrouw!

Julia.

Wat is er, minne?

Voedster.

Uw moeder is op weg naar dit vertrek;
Wees op uw hoede; zie, de dag breekt aan.

(De Voedster af.)

Julia.

Laat, venster, 't licht dan binnen, 't leven gaan.

Romeo.

Vaarwel, vaarwel! een kus nog, ik moet heen!
(Hij daalt af.)

Julia.

Mijn vriend, mijn gâ, mijn ziel! ik blijf alleen;
O, zend mij tijding iedren dag van 't uur,
Want één minuut omsluit wel meen'gen dag;
En naar die reek'ning ben ik hoogbejaard,
Eer ik u wederzie, mijn Romeo.

Romeo.

Vaarwel! Zoodra 'k de mooglijkheid bevroed,
En telkens, liefste, zend ik u mijn groet.

Julia.

O, zeg, gelooft gij aan ons wederzien?

Romeo.

O, 'k twijfel niet, en in de toekomst is
't Geleden wee ons stof tot zoet gesprek.

Julia.

O God! een voorgevoel beklemt mijn hart!
Nu gij beneden staat, nu is 't me, als zag ik
U dood, daar in de diepte van een graf;
Bedriegt mijn oog mij niet, dan ziet gij bleek.

Romeo.

Zoo komt ook gij mij voor. Ja, zielsgekwel
Drinkt, liefste, gretig bloed. Vaarwel, vaarwel!
(Romeo *af.*)

Julia.

Fortuin, fortuin! een ieder noemt u wuft!
En zijt gij wuft, wat doet ge dan met hem

Die zich getrouw betoont? Wees wuft, Fortuin,
Dan hoop ik, houdt gij hem niet lang, maar geeft
Hem dra mij weer.

Gravin Capulet *(achter het tooneel).*

Hé, Julia, zijt gij op?

Julia.

Wie roept mij daar? Is 't niet mijn moeders stem?
Is zij nog niet ter rust, of zoo vroeg op?
Wat ongewone reden voert haar hier?

(Gravin Capulet *komt op.*)

Gravin Capulet.

Wat is er, Julia?

Julia.

Moeder, 'k ben niet wel.

Gravin Capulet.

Beweent ge steeds den dood nog van uw neef?
Al wiescht gij hem met tranen uit zijn graf,
Toch riept ge hem in 't leven niet terug;
Bedwing u dus; gepaste rouw toont liefde,
Maar te veel rouw toont mangel aan verstand.

Julia.

O laat mij weenen om mijn grievend leed!

Gravin Capulet.

Te dieper grieft u 't leed, maar 't roept den vriend,
Dien gij beweent, niet weer.

Julia.

Het grieft te diep,
Ik kan niet anders dan den vriend beweenen.

Gravin Capulet.

't Is minder, kind, zijn dood dien gij beweent,

Dan dat de schurk nog leeft, die hem versloeg.

Julia.

Gij zegt, die schurk?

Gravin Capulet.

Ja, Romeo, die schurk.

Julia *(ter zijde).*

Een schurk en hij, wat hemelsbreed verschil! —
(Luid.) Vergeev' hem God! ik doe 't met heel mijn hart;
En toch, geen man griefde ooit als hij mijn hart.

Gravin Capulet.

't Is enkel, dat die schelmsche moorder leeft.

Julia.

En waar deze arm hem niet bereiken kan! —
O! wierd aan mij alleen de wraak vertrouwd!

Gravin Capulet.

De wraak zal ons geworden, wees getroost!
En ween niet langer zoo. Ik vind wel iemand
In Mantua, waar de verworp'ling leeft,
Die zulk een ongewonen dronk hem reikt,
Dat hij weldra met Tybalt samenwoont;
En dan is, hoop ik, uw gemoed voldaan.

Julia.

Voorwaar, dat blijft, wat Romeo betreft,
Steeds onvoldaan, aanschouw ik hem niet — dood —
Doorboord is 't hart mij, om mijn nabestaande! —
Maar hadt gij iemand opgespoord, die hem
Vergif wou reiken, zelf zou ik het mengen,
En zóó, dat Romeo, 't gebruikend, ras
In vrede sliep. — O, schrikk'lijk is 't, zijn naam
Te hooren, en hem niet nabij te zijn,
Om van mijn liefde voor mijn armen neef
Me aan hem te kwijten, die hem heeft gedood.

Gravin Capulet.

Vind gij de middlen; — ik vind wel den man. —
Maar hoor, ik breng u blijde tijding, kind!

Julia.

Bij zooveel druk moet blijdschap welkom zijn. —
Wat blijde tijding brengt mijn moeder mij?

Gravin Capulet.

Hoor dan, gij hebt een zorgend vader, kind!
Een, die, om u te ontheffen van uw druk,
Een dag van vreugd u plotsling heeft bereid,
Dien gij niet wachttet, ik niet had voorzien.

Julia.

O zeg, wat is dat, moeder, voor een dag?

Gravin Capulet.

Begrijp, mijn kind, aanstaanden Donderdag
Zal u een jong en wakker edelman,
Graaf Paris, in Sint Petrus' dom reeds vroeg
Naar 't altaar leiden, als zijn blijde bruid.

Julia.

Nu, bij Sint Peters dom en Petrus zelf,
Daarheen leidt hij mij niet als blijde bruid.
Wat wonderbare haast! een echt, aleer
De man, dien 'k huwen zou, mijn liefde vroeg!
Ik bid u, moeder, zeg mijn heer en vader,
Dat ik nog niet wil huwen, en, ik zweer 't,
Als ik het doe, nog eerder Romeo
Zou nemen, — en gij weet hoe ik hem haat! —
Dan Paris. — Wèl is 't nieuws, wat gij mij meldt!

Gravin Capulet.

Daar komt uw vader; deel dit zelf hem mee,
En hoor, welk antwoord hij u geven zal.

(CAPULET *en de Voedster komen op.*)

Capulet.

Bij 't ondergaan der zon drupt dauw op de aard;
Bij 't ondergaan des zoons van mijnen broeder
Is 't hier een stortbui. — Wat! nog immer weenend!
Zijt ge een fonteinbeeld, meisje'? En telkens weer
Een nieuwe tranenvlaag! Uw nietig lichaam
Speelt hier voor zee en wind en bark meteen;
Uw oogen zijn een ware zee te noemen,
Met tranenvloed en eb; uw lichaam is
De boot, die 't zilte nat bezeilt; uw zuchten
De stormwind, die, met uwe tranen worstlend,
Als zij met hem, 't van storm geslingerd schip
Zal brijz'len, als het weêr niet fluks bedaart. —
Hoe is 't? Hebt ge ons besluit haar meêgedeeld?

Gravin Capulet.

Ik deed het, maar ze wil niet, zegt u dank.
O waar' 't zottinnetje' aan haar graf gehuwd!

Capulet.

Wacht, vrouw; spreek duid'lijker, spreek duid'lijker!
Wat! wil zij niet? en zegt zij ons geen dank?
Is zij niet trotsch op zulk een grooten zegen,
Dat hare onwaardigheid zoo'n waardig man
Als bruidegom ontvangt van onze hand?

Julia.

Niet trotsch, maar dankbaar voor uw goeden wil;
Trotsch kan ik nimmer zijn op wat ik haat,
Maar dankbaar, bij dien haat, voor 't liefdrijk doel.

Capulet.

Zie, wat spitsvondig nest! wat praat is dit?
„Trotsch" en „ik dank u" en „ik dank u niet",
En toch „niet trotsch"; — hoor! preutsche, kleine heks,

Geen dankjens mij gedankt, geen trots getrotst!
Uw fijne voetjens dragen 't fijne popjen
Op Donderdag met Paris naar den dom,
Of op een horde sleep ik u er heen.
Dat blijft zoo; voort, gij bleekneus! voort, gij feeks!
Gij wasgezicht!

Gravin Capulet.

Foei, foei, wat raast ge, man!

Julia.

Mijn goede vader, op mijn knieën smeek ik,
Hoor slechts een enkel woord geduldig aan.

Capulet.

Ter helle, jonge feeks! weerspannig ding!
Ik zeg u, — scheer u Donderdag ter kerke,
Of kom mij nimmer weder onder 't oog.
Geen woord, geen tegenspraak, geen antwoord meer!
Mijn vingers jeuken. — Vrouw, wij dachten eens,
Dat ons dit eenig kind ten zegen was;
Nu blijkt, dit eenige is nog één te veel,
En haar bezit is ons een vloek, een vloek!
Verworp'ne, weg!

Voedster.

De Hemel zeeg'ne haar!
Heer, 't is niet goed gedaan; vaar zoo niet uit!

Capulet.

Ei zoo, vrouw wijsheid? Wat! Bedwing uw tong;
Bemoeial, snap met uw kornuiten! weg!

Voedster.

Ik zeg toch niets, dat kwaad is.

Capulet.

Ga met God!

Voedster.

Mag niemand dan iets zeggen?

Capulet.

Zwijg, oud vel!
En kraam uw wijsheid uit bij uws gelijken;
Hier komt ze niet te pas.

Gravin Capulet.

Gij zijt te fel.

Capulet.

Gods sacrament! het maakt me dol. Dag, nacht,
Bij tijd en ontijd, spel en arbeid, immer,
Alleen en in gezelschap, was 't mijn zorg
Voor haar een man te vinden; en nu ik
Een edelman van goeden stam, van midd'len,
Heb opgespoord, nog jong, wel opgevoed,
Om zoo te zeggen, opgepropt met deugden,
Een man, als ieder meisjen wenschen zou,
Nu komt me daar zoo'n voddig, grienend nest,
Zoo'n nuf, nu zij 't geluk voor 't grijpen heeft,
En antwoordt: „neen, ik trouw niet"; — „neen, ik kan
Hem niet beminnen"; — „'k ben te jong"; — „vergeef me".
Wilt gij geen man, nu goed, mij is het wel;
Graas waar gij wilt, gij huist bij mij niet meer;
Let op; bedenk, dat ik geen scherts versta.
De donderdag klopt aan; weet, wat gij kiest!
Doet gij mijn wil, ik geef u aan mijn vriend; —
Zoo neen: ga, bedel, honger, sterf op straat;
Zoo waar ik leef, verlooch'nen doe ik u,
En niets van 't mijn', dat ooit ten deel u valt!
Bedenk dus wel; en weet, ik staaf mijn eed.

(Capulet *af.*)

Julia.

Troont in de wolken geen erbarming meer,
Die in de diepte blikt van mijne ellend? —

O, lieve moeder, ach, verstoot mij niet!
Verschuif dit huwlijk nog een maand, een week;
Of, wilt gij dit niet, spreid het bruidsbed mij
In 't sombre grafgewelf, waar Tybalt ligt.

Gravin Capulet.

Spreek niet tot mij, ik spreek geen enkel woord;
Doe wat ge wilt, ik heb met u gedaan!

(Gravin Capulet *af.*)

Julia.

O God! — Spreek, voedster, hoe is dit te keeren?
Mijn gade leeft op aard, mijn trouw bij God!
Hoe keert die trouw naar de aard', tenzij die gâ
Deze aard ontwijke en uit den hemel mij
Mijn trouw terugzend'? — Geef mij troost, geef raad! —
Wee mij! hoe kan de hemel ooit een wezen,
Zoo teer als ik, arglistig zoo belagen? —
Wat zegt gij, voedster? hebt ge niet één woord,
Geen enkel, dat mij opbeurt en vertroost?

Voedster.

Voorzeker, hoor slechts: Romeo is verbannen;
En, alles tegen niets, hij komt niet weer,
En eischt u nimmer op; — of waagt hij dit,
Dan is 't ter sluik. Zooals de zaken staan,
Schijnt mij het best, dat gij den Graaf maar trouwt.
't Is een beminn'lijk man, en Romeo
Is er een stoflap bij; een arend, jonkvrouw,
Heeft zulk een schitt'rend, helder, wakker oog
Als Paris niet. Ja, bij mijn zaligheid,
Deez' tweede keus is uw geluk; ze is beter
Dan de eerste was; en, zelfs al waar 't zoo niet,
Uw eerste man is dood, — zoo goed als dood,
Al leeft hij nog, daar gij niets aan hem hebt.

Julia.

Meent gij dit met uw hart?

Voedster.

Met hart en ziel.
God straff' me, als 't zoo niet is.

Julia.

Dan amen!

Voedster.

Wat?

Julia.

Voorwaar, gij hebt mij wonderbaar getroost. —
Ga, deel mijn moeder mee: ik ga ter biecht;
Lorenzo wete, hoe 'k mijn vader griefde,
En schenke mij vergiff'nis voor mijn schuld.

Voedster.

Ja daad'lijk, gaarne; zie, nu doet ge wijs.
(De Voedster af.)

Julia.

Vloekwaarde heks, verleidster, booze geest!
Is 't grooter zonde, meineed aan te prijzen,
Of mijn gemaal te smaden met die tong,
Die menig duizendmaal als weêrgâloos
Hem heeft geroemd? — Raadgeefster, weg! Voortaan
Een klove tusschen ons! — Nu tot Lorenzo;
Hij is 't alleen, van wien ik raad verwacht;
En is er geen, dan heb ik stervenskracht.
(Julia *af.*)

VIERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

De cel van broeder LORENZO.

Broeder LORENZO *en* PARIS *komen op.*

Lorenzo.

Op Donderdag? voorwaar, dat is kort dag.

Paris.

Zoo wil 't mijn vader Capulet, en ik
Ben niet zoo koel, dat ik zijn spoed vertraag.

Lorenzo.

Gij weet niet, zegt ge, hoe de jonkvrouw denkt;
De weg is ongebaand, 't bevalt mij niet.

Paris.

Ze weent onmatig over Tybalt's dood,
En daarom sprak ik weinig nog van liefde,
Want Venus glimlacht niet in 't huis der tranen.
Maar wijl haar vader er gevaar in ziet,
Dat zij aldus haar droefheid heerschen laat,
Verhaast hij in zijn wijsheid onzen echt,
Om zoo dien tranenvloed te stuiten, die,
Door 't eenzaam leven al te zeer gevoed,

Gekeerd zal worden door gezelligheid; —
Nu weet gij de oorzaak van deez' haast.

Lorenzo *(ter zijde).*

Wist ik
Den grond maar niet, die hier vertraging eischt!
(Luid.) Zie, graaf, daar treedt de jonkvrouw in mijn cel.

(Julia *treedt binnen.*)

Paris.

Wat schoone ontmoeting, mijn geliefde bruid!

Julia.

Schoon zal 't eerst zijn, begroet ik u als bruid!

Paris.

Zoo groeten wij toch Donderdag elkaâr.

Julia.

Wat moet zijn, zal zijn.

Lorenzo.

Dat is altijd waar.

Paris.

Komt gij ter biecht bij deze' eerwaarden man?

Julia.

Zeide ik U dit, ik kwam bij u ter biecht.

Paris.

Verzwijg het hem niet, dat gij mij bemint.

Julia.

Aan u belijde ik, dat ik hem bemin.

Paris.

En zeker hem ook, dat ge mij bemint.

Julia.

Als ik dit doe, stel 't zeer op prijs; ik spreek
Dan achter uwen rug, niet in 't gezicht.

Paris.

Ach! uw gezicht heeft van geween geleden.

Julia.

Een kleine zege voor mijn tranen; 't was,
Aleer zij zoo het schonden, niet veel waard.

Paris.

Die smaad is erger schennis, dan die tranen.

Julia.

De waarheid, graaf, kan nimmer schennis zijn;
En 'k smaalde daar mij zelf in 't aangezicht.

Paris.

't Gezicht, dat gij zoo smaadt, is mijn gezicht.

Julia.

't Zou kunnen zijn, 't is van mij zelve niet. —
Kom ik u, heil'ge vader, thans gelegen,
Of zal ik keeren tegen vespertijd?

Lorenzo.

'k Heb thans wel tijd voor u, bezwaarde dochter. —
Ik bid u, eedle graaf, laat ons alleen.

Paris.

Verhoede God, dat ik uw vroomheid stoor!
Ik wek u, Julia, Donderdag reeds vroeg;
Zoolang vaarwel; en neem deez' heil'gen kus!

(Paris *kust haar de hand en gaat heen.*)

Julia.

O, sluit de deur, en dan, o ween dan met mij!
't Is alles uit, geen hulp, geen heil, geen hoop!

Lorenzo.

Ach Julia, 'k weet uw leed alreeds; het maakt
Mij zelf verward, verbijsterd, radeloos;
Ik hoor, gij moet, — en niets vertraagt dit meer, —
Op Donderdag gehuwd zijn met den graaf.

Julia.

Zeg, vader, niet, dat gij dit hebt gehoord,
Of zeg mij ook, hoe ik 't verhoeden kan.
En als uw wijsheid mij geen redding weet,
Erken dan slechts, wat ik besloot, als wijs,
En 'k help terstond mijzelve met dit staal.
God voegde Romeo's hart en 't mijne saam
Gij onze handen; en eer deze hand,
Die gij gezegeld hebt aan Romeo,
Zich aan een ander echtverbond laat zeeg'len,
Of mijn trouw hart verraad pleegt, van hem afvalt,
Zich naar een ander keert, doodt dit die beide.
Dus geef, uit uw veeljarige ondervinding,
Mij snellen raad; of anders zij dit staal
Scheidsrechter tusschen 't dreigend lot en mij;
't Beslechte, wat uw wijsheid en ervaring
Niet tot een eervolle uitkomst brengen kan.
Spreek bondig, snel; gewenscht is mij de dood,
Brengt, wat gij spreekt, geen redding in mijn nood.

Lorenzo.

Houd op, mijn dochter, 'k speur een zweem van hoop;
Maar ze eischt een hand'ling zoo wanhopig, als
De wanhoop is, die gij te ontkomen wenscht.
Hebt gij de kracht van wil, dat ge eer u zelf
Den doodsteek geeft, dan dat gij Paris huwt,
Dan biedt ge ook wel den schijn des doods de hand,
Keert gij daardoor deez' smaadheid van u af,
Gij, die in de' arm des doods haar wilt ontgaan.
Hebt gij dien moed, dan bied ik 't middel aan.

Julia.

O, zeg mij, liever dan den graaf te huwen,
Een sprong te doen van gindschen torentrans;
Zend mij, waar roovers loeren, slangen sissen,
Of keten mij aan woeste beren vast;
Of sluit mij op, 's nachts, in een knekelhuis,
Rondom door ramm'lend doodsgebeent bedolven,
Door bruine schenkels, kakelooze schedels;
Of doe mij in een pas gedolven graf,
Mij hullen met een lijk in 't zelfde kleed, —
Ja, al waarvan 't verhaal mij siddren deed,
Ik zal het zonder vrees of weifling doen,
Om de onbevlekte gâ mijns liefs te blijven.

Lorenzo.

Welaan, ga welgemoed naar huis, en stem
In de' echt met Paris toe. 't Is morgen Woensdag;
Draag zorg, de nacht, die volgt, alleen te zijn;
Uw voedster slaap' dan niet in uw vertrek.
Neem dan dit fleschje', als gij te bedde ligt,
En drink dit vocht, van kruidensap bereid;
Onmidd'lijk zal een kille slaaprigheid
Door al uw aad'ren stroomen; iedre pols
Verflauwt, staat stil; geen warmte of adem tuigt,
Dat gij nog leeft; het rood van wang en lip
Wordt grauw als asch; het luik der oogen valt,
Als sloot de dood den dag des levens af.
Elk lid, van buigingskracht beroofd, wordt stijf
En strak en koud, als door de hand des doods.
En zulk een schijnbeeld van den killen dood
Verblijft gij twee en veertig uren lang;
Dan zult ge ontwaken als uit zoeten slaap.
Verschijnt des morgens dus uw bruidegom,
En wekt hij u tot de' echt, dan zijt ge dood;
En, naar 's lands wijze, wordt gij op de baar

In uwe schoonste kleedren, onbedekt,
Gedragen naar datzelfde aloud gewelf,
Dat heel 't geslacht der Capulets omsluit.
Omstreeks den tijd, dat gij ontwaken zult,
Zal Romeo, wien 'k alles schrift'lijk meld,
Hierheen zich spoeden; samen wachten wij
't Ontwaken af, en nog die eigen nacht
Geleidt hij u van hier naar Mantua.
Dit redt u van den smaad, die u bedreigt,
Als niet door wankelheid of vrouw'lijke angst
Uw kloeke moed in 't handlen zelf bezwijkt.

Julia.

O, geef toch, geef; spreek niet tot mij van angst.

Lorenzo.

Neem 't dan, en ga. Volhard in uw besluit;
Dan wacht u heil. Een kloosterbroeder brengt
Terstond mijn brief naar uwen gade heen.

Julia.

Dat liefde kracht, en kracht mij hulp verleen!
Vaarwel, eerwaarde vader!

TWEEDE TOONEEL.

Een kamer in CAPULET's *huis.*

CAPULET, *Gravin* CAPULET, *de Voedster en twee Bedienden komen op.*

Capulet.

Ga, neem deez' lijst en noodig al die gasten.
(Bediende af.)
Gij, huur me een twintigtal bekwame koks.

Tweede Bediende.

Ik zal zorgen, heer, dat er geen enkele slechte onder

loopt, want ik zal zien, of ze hun vingers wel goed kunnen aflikken.

Capulet.

Waartoe moet die proef dienen?

Tweede Bediende.

Wel, heer, het zeggen is, dat het een slechte kok is, die zijn eigen vingers niet kan aflikken; daarom, die dit niet kan, daar wil ik niets van weten.

Capulet.

Ga, maak voort.

(Bediende af.)

De tijd is kort, wij komen nauw'lijks klaar. —
Zeg, is mijn dochter naar Lorenzo toe?

Voedster.

Ja, zeker, heer.

Capulet.

Nu, 'k hoop dan maar, dat zijn vermaan wat helpt;
Zij is een eigenzinnig, luimig ding.

(Julia *komt op.*)

Voedster.

Daar komt zij van de biecht en welgemoed.

Capulet.

Hoe is 't, mijn stijfkop? Waar hebt gij gezworven?

Julia.

Waar 'k leerde, door berouw de schuld te boeten,
Dat ik halsstarrig weerstand bood aan u
En uw gebod; en waar de heil'ge man
Mij heeft gelast, geknield, heer, u vergiff'nis
Te vragen. — Schenk vergeving, smeek ik u;
Voortaan vindt gij mij steeds een volgzaam kind.

Capulet.

Een boodschap naar den graaf! bericht hem dit;
En morgen vroeg zij nu de knoop gelegd.

Julia.

Den jongen graaf ontmoette ik bij Lorenzo,
En heb hem zooveel minzaamheid getoond,
Als met de zedigheid bestaanbaar is.

Capulet.

Dat hoor ik gaarne; nu is 't goed; sta op;
Zoo moet het zijn! — Ik wil den graaf nu spreken;
Kom, ga dan, zeg ik, ga toch, haal hem hier. —
Bij God, die eerbiedwaarde, heil'ge vader
Heeft heel de stad ten zeerste aan zich verplicht.

Julia.

Kom, voedster, ga nu mede, naar mijn kamer,
En help mij bij de keuze van den tooi,
Dien gij op morgen 't beste voor mij acht.

Gravin Capulet.

Neen, Donderdag is 't eerst, er is geen haast.

Capulet.

Ga, voedster, mee; 't is morgen; dan ter kerk.

(Julia *en de Voedster af.*)

Gravin Capulet.

't Is veel te kort om alles te beschikken,
Zie, de avond valt!

Capulet.

Stil, laat mij maar begaan;
't Zal alles klaar zijn, vrouw, ik sta u borg.
Ga gij naar Julia, help haar aan haar kleeding.
'k Ga niet naar bed van nacht; laat mij begaan,
'k Wil nu ook eens voor huisvrouw spelen. — Hé! —

Wat! allen weg! — Dan zal ik zelf graaf Paris
Gaan zeggen, dat hij zorg' gereed te zijn
Op morgen vroeg. — Het is me een steen van 't hart,
Nu zoo dat koppig ding tot inkeer kwam.

DERDE TOONEEL.

JULIA's *kamer.*

JULIA *en de Voedster komen op.*

Julia.

Ja, dit kleed is het best; maar, lieve min,
Laat, bid ik u, mij deze nacht alleen;
Want ik behoef wel meen'ge bede, opdat
De hemel vriendlijk op mijn toestand blikk',
Die, als ge weet, verkeerd is en vol zonde.

(GRAVIN CAPULET *komt op.*)

Gravin Capulet.

Hoe, zoo bedrijvig nog? kan ik u helpen?

Julia.

Neen, moeder, alles is gereed gelegd,
Wat voor mijn kerkgang morgen wordt vereischt;
Wees slechts zoo goed en laat mij nu alleen,
En laat deez' nacht de voedster met u waken,
Want gij hebt zeker wel uw handen vol
Bij zulk een haastig huw'lijk.

Gravin Capulet.

Goede nacht!
Ga gij te bed, neem rust; dat hebt ge noodig.

(GRAVIN CAPULET *en de Voedster af.*)

Julia.

Vaarwel! — God weet, wanneer we elkander weêrzien. —
Door de aad'ren rilt me een matte, killende angst,
Die 's levens warmte schier bevriczen doet;
Ik roep haar weer tot stilling van mijn vrees.
Hé, voedster! — Maar waartoe?
Mijn schrikb're taak moet ik alleen voleinden. —
Kom, fleschjen! —
Maar hoe, als deze drank geen werking had?
Moet ik volstrekt dan morgen ochtend huwen?
Neen; gij belet dit, gij; lig daar gereed.
(Zij legt een dolk bij zich neêr.)
Doch, als het eens vergift was, dat de monnik
Arglistig had bereid, opdat ik sterve,
En hij door dezen echt niet worde onteerd,
Wijl hij mij eerst met Romeo verbond?
Ik vrees het; en toch, dunkt mij, 't kán niet zijn;
Hij is beproefd, bleek steeds een heilig man. —
Maar hoe, wanneer ik, in het graf gelegd,
Ontwake vóór den tijd, dat Romeo
Mij komt bevrijden? welk ontzettend lot!
Zal ik dan niet versmoren in 't gewelf,
Welks giftmond nimmer zuivre lucht doorstroomt,
Den stikdood sterven, eer mijn Romeo komt?
Of, leef ik al, is 't niet waarschijnlijk, dat
Het huivringwekkend beeld van dood en nacht,
Vereend met al de afgrijslijkheid der plaats, —
Dat grafgewelf, dat oud verblijf des doods,
Waar, al zoo menig honderd jaar, 't gebeent'
Van heel mijn voorgeslacht is opgehoopt;
Waar Tybalt, bloedig, pas aan de aard vertrouwd,
In zijne wâ vergaat; waar, zoo men zegt,
Des nachts op sommige uren geesten waren; —
Wee mij, wee mij, is 't niet waarschijnlijk, dat
Ik, vroeg ontwakend, in die pestlucht, bij

Gekrijsch als van alruinen, de aard ontscheurd,
Dat levenden, die 't hooren, zinloos maakt; —
O, zal 'k, ontwakend, niet verbijsterd zijn,
Omringd door al die aak'ligheid en schrik,
En zinloos spelen met eens grootvaârs rif,
En Tybalt's lichaam plukken uit zijn wâ;
En mij, zoo razend, met eens voorzaats knook,
Als met een knots, 't arm brein te pletter slaan?
O zie! daar is 't me, als zie ik Tybalt's geest!
Hij zoekt mijn Romeo, die met een zwaard
Hem heeft gespietst! — Sta, Tybalt, weg! ik gruw! —
Romeo, ik kom! Deez' dronk wijd ik aan u.
(Zij werpt zich op haar bed.)

VIERDE TOONEEL.

Een zaal in CAPULET's *huis.*

GRAVIN CAPULET *en de Voedster komen op.*

Gravin Capulet.

Hier, neem de sleutels, haal nog specerijen.

Voedster.

Voor de pasteien zijn nog dadels noodig,
En kweeën ook.

(CAPULET *komt op.*)

Capulet.

Kom, vlug, vlug! vlug! daar is
Het tweede haangekraai al. Hoor, daar luidt
Het morgenklokjen reeds. Het is drie uur.
Angelica, kijk gij naar de pasteien;
Geen geld gespaard!

Voedster.

Kom, keukenklauwer, ga!

Ga liever slapen; morgen zijt gij ziek
Van 't waken van deez' nacht.

Capulet.

Neen, neen, geen nood;
'k Heb vroeger vaak een heele nacht gewaakt,
Als 't minder noodig was; en 't deed mij niets.

Gravin Capulet.

Ja, ja, ge hieldt wel van een maanschijnjacht;
Maar 'k waak wel, dat ge thans zoo niet meer waakt.
(Gravin Capulet *en de Voedster af.*)

Capulet.

Jaloersch, waarachtig nog jaloersch?

(Bedienden met braadspitten, houtblokken en manden komen op.)

Hé knaap!
Wat hebt ge daar?

Eerste Bediende.

't Is voor den kok, heer, maar ik weet niet wat.

Capulet.

Maak voort, maak voort! —
(Eerste Bediende af.)
Gij knaap, haal droger blokken;
Laat Peter u maar wijzen, waar ze zijn.

Tweede Bediende.

'k Ben, heer wel slim genoeg om zelf de blokken
Te keuren, en 'k laat Peter maar met rust.
(Bediende af.)

Capulet.

Nu, bij mijn ziel, wilt gij zoo'n slimmert zijn,
Dan maak ik u tot blokkersbaas! — 't Is dag;

Zoo daadlijk komt de graaf hier met muziek;
Zoo, zeî hij, was zijn plan. —
(Muziek buiten.)
Ik hoor hem al. —
Hé, minne! vrouw! kom hier! hé, minne, kom!

(De Voedster komt op.)

Ga Julia roepen, tooi haar op als bruid.
Ik ga wat keuvlen met graaf Paris. — Vlug!
Maak spoed, maak spoed! De bruîgom is er al;
Maak spoed, zeg ik.
(Beiden af.)

VIJFDE TOONEEL.

JULIA'S *kamer.* JULIA *op haar bed.*

De Voedster komt op.

Voedster.

Hé jonkvrouw! — jonkvrouw! — Julia! — Nu, die slaapt!
Mijn duifjen! — kom toch, jonkvrouw! — Foei, gij slaapster! —
Mijn hartjen! — Hoor toch, jonkvrouw! — Kom toch, bruidjen! —
Hoe is 't? Geen woord? — Wel, wel, ge slaapt vooruit
Wel voor een week; — nu, nu, de nacht, die komt
Zet wis graaf Paris wel zijn rust op 't spel,
Dat gij uw rust niet hebt. — Wel, God vergeev' me!
Waarachtig; zie eens! nu, die slaapt gezond!
Maar wakker moet ze. — Jonkvrouw, jonkvrouw, jonkvrouw!
Zoo straks verrast de graaf u nog in bed;
Dan springt gij op met schrik. — Hoe is 't, nog niet? —
(Zij slaat de gordijnen open.)
Wat! aangekleed! en zoo gekleed gaan liggen!

Ik moet u wekken. Jonkvrouw! jonkvrouw! jonkvrouw!
O God! wat is dat? help, help, help! ze is dood!
O dag van ramp! o ware ik nooit geboren! —
Een hartversterking, ach! — O graaf! gravin!

(GRAVIN CAPULET *komt op.*)

Gravin Capulet.

Wat is dat hier?

Voedster.

O jammervolle dag!

Gravin Capulet.

Wat is er dan?

Voedster.

Zie, zie! O, dag van ramp!

Gravin Capulet.

Wee mij, wee mij! Mijn kind, mijn eenig leven!
Herleef! zie op, of ik, ik sterf met u!
Hulp, hulp! Roep hulp!

(CAPULET *komt op.*)

Capulet.

Wel foei! Breng Julia toch! haar man is daar.

Voedster.

Ze is dood, gestorven, dood; o dag van wee!

Gravin Capulet.

O dag van wee, ze is dood, ze is dood, ze is dood!

Capulet.

Wat! Laat mij zien! Helaas, 't is uit! ze is koud!
Haar bloed staat stil, haar leden zijn verstijfd,
Dien lippen is het leven lang ontvloden!

De dood ligt op haar, als een booze nachtvorst
Op 't schoonste, geurigst bloempjen van het veld.

Voedster.

O jammervolle dag!

Gravin Capulet.

O tijd van wee!

Capulet.

De dood, die haar geroofd heeft tot mijn jammer,
Verstijft mijn tong en laat geen klacht mij toe.

(Broeder Lorenzo *en* Paris *komen op, door muzikanten vergezeld.)*

Lorenzo.

Komt, is de bruid gereed ter kerk te gaan?

Capulet.

Gereed tot gaan, om nimmer weer te keeren. —
O zoon, de nacht voor uwen huwelijksdag,
Nam haar de dood tot gade. Zie, daar ligt zij;
Een schoone bloem, ontbladerd door den dood.
Mijn schoonzoon is de dood; de dood beërft mij,
Als man van mijn dochter. Sterven wil ik;
Mijn lijf, mijn have en goedren erv' de dood.

Paris.

Hoopte ik zoo lang dit morgenrood te zien,
En geeft het zulk een jammer mij te aanschouwen?

Gravin Capulet.

O vloekdag, rampvol, aaklig, zwart, verfoeilijk!
Onzaligst bitterst uur, dat ooit de tijd
Aanschouwd heeft op zijn langen pelgrimstocht!
Slechts één, één arm, één arm, beminnend kind,
Eén enkel wezen voor mijn vreugde en troost,
En dat heeft mij de wreede dood ontrukt!

Voedster.

O jammer-, jammer-, jammervolle dag!
O dag van jammer, dag van 't diepste wee,
Zooals ik nimmer, nimmer heb gezien!
O dag, o dag, o dag, o vloekb're dag!
Nooit werd een dag, zoo zwart als deze, aanschouwd;
O dag van wee, o dag van wee!

Paris.

Misleid, beroofd, gehoond, gekrenkt, vernietigd!
Vloekwaarde, booze dood, door u misleid;
Door u zoo wreed, zoo wreed ter neer geveld!
O liefde, o leven! — Neen, geen leven meer,
Slechts liefde nog, den dood gewijd!

Capulet.

Veracht,
Gehaat, tot smaad gedoemd, gemarteld, dood!
Onzaal'ge dag, waarom verreest ge alleen
Om 't plechtig feest te niet, te niet te doen? —
O kind, o kind! — Mijn ziel, en niet mijn kind! —
Dood zijt ge, dood! — Helaas, mijn kind is dood!
Mijn vreugd zinkt mèt haar in der aarde schoot!

Lorenzo.

Stil, schaamt u! stil! Dit heilloos jamm'ren schenkt
Geen troost in 't leed. Gij deeldet met den hemel
Deze engel; nam de hemel haar geheel,
Het heerlijkst lot viel aan uw kind ten deel.
Gij kondt ùw deel niet veil'gen voor den dood,
De hemel schenkt zijn deel onsterflijkheid
Haar te verheffen was uw hoogste doel;
Uw hemel was 't, verheven haar te zien,
En weent gij, nu gij haar verheven ziet,
Hoog boven wolken, ja ten hemel zelf?
Verkeerde liefde wijdt ge uw kind; uw leed

Is redeloos, nu gij haar zalig weet!
Een lange trouw is niet de beste trouw;
Die vroeg den hemel trouwt, heeft nooit berouw.
Wischt dan uw tranen! siert dit schoone lijk
Met rosmarijn, en brengt haar naar 's lands wijs
In 't schoonste feestgewaad ter kerke heen;
Want dwing' natuur in 't leed ons tranen af,
De rede noemt die plenging dwaas, ja, laf.

Capulet.

Ach, al wat tot het feest was voorbereid,
Wordt thans de tolk van onze treurigheid;
't Blij snarenspel wordt romm'lend klokgebrom,
De bruiloftsdisch een droevig doodmaal nu,
De jubellied'ren sombre graïgezangen,
De bruidskrans dient tot tooiing van een lijk,
En alles is in 't tegendeel verkeerd.

Lorenzo.

Heer, thans van hier; — en volg gij, eedle vrouwe! —
Ook gij, graaf Paris; — maak' zich elk gereed,
Deez' schoone doode naar het graf te volgen.
De hemel straft hier wis een booze daad;
Tergt hem niet meer en eert zijn hoogen raad.

(Capulet, Gravin Capulet, Paris *en* Lorenzo *af.*)

Eerste Muzikant.

Op mijn woord, wij kunnen onze instrumenten we inpakken, en aftrekken.

Voedster.

Ja goede lieden, pakt maar in, pakt in;
Gij ziet het zelf, 't is treurig met dit huis.

(De Voedster af.)

Eerste Muzikant

(op het foedraal van zijn instrument wijzende).

't Wordt tijd voorwaar, dit huis weer op te lappen.

(PETER *komt op.*)

Peter.

Muzikanten, o muzikanten; speelt toch eens: „Schep vreugde in 't leven!" O! als ge wilt, dat ik 't leven heb, speelt dan: „schep vreugde in 't leven!"

Eerste Muzikant.

Waarom „Schep vreugde in 't leven"?

Peter.

Och muzikanten, omdat mijn hart zelf speelt: „Breek, breek mijn hart, van 't wee!" O speelt mij eens een vroolijke weeklacht om mij wat op te beuren.

Eerste Muzikant.

Niets van weeklacht, 't is nu geen tijd van spelen.

Peter.

Ge wilt dus niet?

Muzikanten.

Neen.

Peter.

Daar zult gij voor hebben!

Eerste Muzikant.

Wat wilt gij geven?

Peter.

Geen geld voorwaar, maar een naam: ik noem je stomme muzikanten.

Eerste Muzikant.

En wij jou een stommeknecht.

Peter *(zijn koksmes trekkend).*

En dan bespeel ik je met dezen strijkstok, tot ge ge-

luid geeft; ge zult wel merken, ik heb wel noten op mijn zang, ik zal je mifasollen, heele maat!

Eerste Muzikant.

Als je met ons sollen wilt, dan staat hier je maat!

Tweede Muzikant.

Kom, pak dat scherp stuk ijzer maar weer in, en wat geest uit.

Peter.

Past dan maar op voor mijn geest. Ik zal je steken met mijn scherpen geest en mijn stuk ijzer weer opsteken. Geeft mij nu antwoord als mannen:

„Is 't hart van zware zorgen krank,
„En droef en dof 't gemoed,
„Muziek maakt met haar zilverklank" —

Waarom „muziek met haar zilverklank"? — Wat zegt gij, Simon Kattesnaar?

Eerste Muzikant.

Wel, man, omdat zilver een liefelijken klank heeft.

Peter.

Lorrepraat! — Wat zegt gij, Hans Strijkstok?

Tweede Muzikant.

Ik zeg „zilverklank", omdat muzikanten voor zilver spelen.

Peter.

Al even mooi. — Wat zegt gij, Kobus Windkast?

Derde Muzikant.

Och, ik weet waarachtig niet, wat ik zeggen zal.

Peter.

't Is waar ook, gij zijt de zanger van 't gezelschap, en daarom zal ik voor u spreken. Het is „muziek met haar zilverklank", omdat muzikanten geen goud kunnen laten klinken;

„Muziek maakt met haar zilverklank
„Met spoed weer alles goed."

(PETER *af.*)

Eerste Muzikant.

Wat een giftige schavuit is dat!

Tweede Muzikant.

De nikker haal' hem! — Komt, laat ons hier binnengaan, en op de rouwklagers wachten, en zien, of er niets te smullen valt.

(Allen af.)

VIJFDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Mantua. *Een straat.*

ROMEO *komt op.*

Romeo.

Wanneer de slaap niet, vleiend, mij bedriegt,
Verkondt mijn droom, dat heuchlijk nieuws mij nadert.
Licht zit mijn liefde in mijne borst ten troon;
Een ongewone moed heft heel den dag
Mij boven de aard door streelende gedachten.
Mijn gade, droomde ik, kwam en vond mij dood; —
Wat vreemde droom, die dooden denken laat! —
Mijn lippen kussend, blies zij me adem in,
Zoodat ik weer herleefde en keizer was.
Hoe heerlijk is 't bezit der liefde zelf,
Als liefdes schaduw reeds zoo vreugdrijk is!

(BALTHAZAR *komt op.*)

Nieuws van Verona! Balthazar, wat is er?
Brengt gij geen brieven van den pater mee?
Hoe is 't mijn gade? En is mijn vader wel?

Hoe is 't mijn gâ, mijn Julia? vraag ik weêr;
Want niets kan kwalijk zijn, is 't haar slechts wèl.

Balthazar.

Dan is 't haar wel, en niets kan kwalijk zijn;
Haar lichaam slaapt in 't graf der Capulets,
En haar onsterflijk deel leeft ginds, bij de eng'len.
Ik zag haar bij haar vaad'ren neêrgelegd,
En ijlde spoorslags om u dit te melden.
Vergeef mij deze slechte tijding, heer,
Ik deed slechts naar 't bevel, dat gij mij gaaft.

Romeo.

Is 't zoo, is 't zoo? — Dan, sterren, 'k loochen u! —
Gij weet mijn huis; haal mij papier en inkt,
En huur mij paarden, 'k wil deez' nacht van hier.

Balthazar.

O heer, ik bid, bezweer u, wees toch kalm!
Gij ziet zoo bleek er uit, zoo woest; die blik
Verkondigt onheil.

Romeo.

Neen, stel u gerust;
Verlaat me, en doe, wat ik u daar beval.
Gij brengt geen brief mij van den pater mee?

Balthazar.

Neen, beste heer.

Romeo.

't Is wèl zoo; maak u op,
En huur de paarden; spoedig kom ik na.
(Balthazar *af.*)
O Julia, deze nacht rust ik bij u.
Welk middel kies ik? — Euveldaad! hoe snel
Neemt gij de ziel van radeloozen in! —
'k Herinner mij: er woont hier in de buurt

Een apotheker; onlangs zag ik hem
In haveloos gewaad; met somb'ren blik
Verlas hij kruiden; de oogen stonden hol;
't Gebrek had hem doorknaagd tot op 't gebeent';
En in zijn schaam'len winkel hing een schildpad,
Een krokodil en andere huiden van
Wanschapen visschen; op de schappen stond
Een armlijk boeltjen van wat leêge doozen,
Groene aarden potjens, blazen, schimm'lig zaad,
Met eindjens bindtouw, koekjens, uitgedroogd,
Wat ver uit een, voor 't maken van vertoon.
Bij 't zien dier armoê zeide ik tot mij zelf:
„De dood staat op 't verkoopen van vergift
„In Mantua, maar als één 't noodig had,
„Hier vond hij de' armen schelm, die 't hem verkocht."
Dat was een voorgevoel van mijn behoefte,
En deez' behoeftige verschaft het mij.
Hier is zijn huis, zoo 'k wel heb; maar 't is feestdag,
En daarom is des beed'laars winkel dicht.
Hé, apotheker, hé!

(Een Apotheker komt naar buiten.)

Apotheker.

Wie roept zoo luid?

Romeo.

Kom nader, man! — Ik zie wel, gij zijt arm,
Neem, daar zijn veertig stuks dukaten; geef me
Een slok vergift, een drank, die snel en krachtig
Door de aad'ren zich verspreidt, zoodat de man,
Die levensmoê is, drinkt en nederstort;
En dat zijn borst van de' adem zich ontlaadt
Met zulk geweld, als 't haastig kruit ontvlamt
En losbreekt uit moorddadig krijgsgeschut.

Apotheker.

Ik heb zulk moordend gif, doch Mantua
Straft met den dood een elk, die het verkoopt.

Romeo.

Gij, gij, zoo naakt, zoo van ellend' bezocht,
Vreest gij den dood? De honger groeft uw wang;
Gebrek en kommer smachten in uw oog;
Verguizing hangt in lompen op uw rug;
De wereld noch haar wetten zijn uw vriend;
De wereld heeft geen wet, die u verrijkt;
Wees dan niet arm, neem dit, en breek de wet.

Apotheker.

Alleen mijn armoê, niet mijn wil, stemt toe.

Romeo.

'k Betaal alleen uw armoê, niet uw wil.

Apotheker.

Giet dit in welke vloeistof gij maar wilt,
En drink het op; al hadt gij ook de kracht
Van twintig man, onmidd'lijk zijt ge een lijk.

Romeo.

Hier is uw goud, een erger zielsvergif,
Een boozer moorddrank in deez' booze wereld,
Dan 't brouwsel, dat gij niet verkoopen moogt.
Gij kocht vergift van mij, ik niet van u.
Vaarwel, koop eten, zet u eens in 't vleesch! —
Kom, laaf'nisdrank, geen gift verzel mij nu
Naar Julia's graf, want daar behoef ik u.

(Beiden af.)

TWEEDE TOONEEL.

Verona. LORENZO's *cel.*

Broeder JOHANNES *komt op.*

Johannes.

Eerwaarde Franciskaner! broeder, hé!

(LORENZO *komt op.*)

Lorenzo.

De stem is 't van Johannes, onzen broeder. —
Welkom van Mantua! En welk bericht
Van Romeo? Of schreef hij? Geef dan hier.

Johannes.

Ik zocht mij tot geleide een barvoets-broeder.
Een van onze orde, die hier in de stad
Zich aan 't bezoek van kranken heeft gewijd.
Ik vond hem, maar de wacht der stad verdacht
Zijn huis van door de pest besmet te zijn,
Verzegelde de deur en sloot ons op;
Onmooglijk werd mijn tocht naar Mantua.

Lorenzo.

Wie bracht mijn schrijven dan aan Romeo?

Johannes.

Ik kon 't niet zenden; — hier is 't weer terug.
Ik vond geen bode zelfs om 't u te brengen,
Zoo angstig voor besmetting was een elk.

Lorenzo.

Onzalig noodlot! Bij mijn heilige orde,
De brief was niet een beuz'ling, doch zwaarwichtig,
Van 't hoogst belang, — en 't niet-bestellen brengt
Licht groot gevaar. Broeder Johannes, ga,
Haal mij een koevoet, breng mij dien terstond.

Johannes.

Ik breng 't u daadlijk, broeder.

(Broeder JOHANNES *af.)*

Lorenzo.

Alleen moet ik naar 't graf nu. In drie uur
Ontwaakt de schoone Julia. O, zij zal
Bedroefd en boos zijn, dat ik Romeo
Geen kennis gaf van wat er is gebeurd.
Maar 'k schrijf nog eens naar Mantua; mijn cel
Verberg' haar, tot de komst haars echtgenoots;
Die arme, levend in 't verblijf des doods!

(LORENZO *af.*)

DERDE TOONEEL.

Verona. *Een kerkhof; daarop het familiegraf der* CAPULETS.

PARIS *en zijn Page, met bloemen en een fakkel, komen op.*

aris.

Geef mij de fakkel, knaap; sta verder weg; —
Neen, doe haar uit; men moet mij hier niet zien.
Ga, vlij u onder gindsche taxisboomen,
En houd uw oor vlak op den hollen grond;
Zoo kan geen voet het kerkhof hier betreên,
Dat overal van 't graven is doorwoeld,
Of gij verneemt het. Komt er iets, zoo fluit
Als teeken, dat gij iemand naad'ren hoort.
Geef mij die bloemen; ga, doe wat ik zeg.

Page *(ter zijde).*

Ik ben beangst, zoo op het kerkhof hier

Alleen te blijven, maar ik wil het wagen.

(Hij verwijdert zich.)

Paris.

'k Strooi rozen op uw bruidsbed, rozeknop; —
Helaas, dat overwelven stof en steen! —
En sprenkel 's nachts er geur'ge waat'ren op,
Of wel de zilte tranen, die ik ween;
Zoo zij met frisch gebloemte nacht op nacht,
Mijn hulde en rouw u weenend toegebracht!

(De Page fluit.)

Daar geeft de knaap het sein, dat iemand komt.
Wat vloek'bre voet komt in de nacht hierheen
En stoort mijn liefdes-lijkdienst met zijn schreên?
Wat, met een toorts? Omhul me een wijle, nacht.

(Hij gaat ter zijde.)

(Romeo *en* Balthazar *komen op, met een toorts, een koevoet enz.*)

Romeo.

Geef mij den koevoet hier, en het houweel.
Hier, neem deez' brief; bezorg hem morgen vroeg,
Gij zelf, in handen van mijn heer en vader.
Geef mij de toorts, en, op verbeurt' van 't lijf,
Wat gij ook hoort of ziet, blijf verre staan,
En zorg mij niet te storen in mijn doen.
Ik daal in deze woning van den dood,
Deels om nog eens haar lief gelaat te zien,
Maar toch vooral, om van haar dooden vinger
Een kostb'ren ring te nemen, ja, een ring,
Die tot gewichtig werk mij dienen moet.
Daarom, ga heen; — maar drijft uw argwaan u
Terug te keeren en te zien, wat ik
Mij verder voorgenomen heb te doen,
Bij God! in stukken rijt ik u en zaai

Hier op dit vratig kerkhof uwe leden.
De tijd en mijn gemoed zijn razend wild,
Meer grimmig en veel min vermurwbaar, dan
Hongrige tijgers, of de woeste zee.

Balthazar.

'k Wil gaan, heer, en ik zorg u niet te storen.

Romeo.

Dan handelt ge als een vriend. — Hier, neem gij dit;
Vaarwel, en leef gelukkig, goede vriend!

Balthazar *(ter zijde).*

'k Verschuil mij hier, wat hij mij ook verbied';
Ik ducht dien blik; zijn doel vertrouw ik niet.
(Hij gaat terug.)

Romeo.

Verfoeib're muil, gij ingewand des doods,
Die 't kostelijkst gerecht der aard verslondt,
Zoo breek ik uw verdervingskaken open,
(Hij breekt de deur van het grafgewelf open.)
En dwing, uws ondanks, u meer voedsel op!

Paris.

Wat, die verbannen, trotsche Montague,
Die Julia's neef vermoordde, aan welke smart,
Naar men vermoedt, dit lieflijk wezen stierf,
Nu komt hij op deez' heil'ge plaats en wil
Hier lijkenschennis plegen; 'k wil hem vatten.
(Hij treedt naar voren.)
Staak, lage Montague, uw snood bestaan!
Gaat dan de wraak nog verder dan het graf?
Verbannen schurk! Gevangen neem ik u;
Gehoorzaam en ga mee, want sterven moet gij!

Romeo.

Dat moet ik, ja; en daartoe kwam ik hier. —
Tart, edel jong'ling, niet een raad'loos man,
Vlied en verlaat mij; denk aan deze dooden;
Hun noodlot schrikke u af. — 'k Bezweer u, jonkman,
Hoop op mijn hoofd geen nieuwe zonde, en wek
Mijn razernij niet op; ga, jongling, ga!
Bij God, 'k zorg meer voor u dan voor mij zelf,
Want ik belaag gewapend hier mij zelf;
Draal niet, maar ga, blijf leven, en zeg dan
Ik week op de' aandrang van een razend man.

Paris.

Ik stoor mij niet aan uw bezweringen,
En vat u als een snood weerspanneling.

Romeo.

Gij wilt mij tarten, knaap? Verweer u dan.

(Zij vechten.)

Page.

O God, zij vechten daar; ik haal de wacht.

(De Page af.)

Paris.

O, 'k ben getroffen, dood'lijk! *(Hij valt.)* Hebt ge erbarmen
Zoo open 't graf, leg mij naast Julia.

(Hij sterft.)

Romeo.

Dat wil ik doen. — Dat ik 't gelaat eens zie;
't Is Paris, de eed'le graaf, Mercutio's neef!
Wat zeide toch mijn dienaar, bij den rit,
Waar mijn geschokte ziel geen acht op sloeg?
Hij zeide, Paris zou met Julia huwen.
Ik meen, dat hij dit zeide; of droomde ik dit?
Of is 't mijn waanzin, die zoo denkt, wijl hij
Daar zelf van Julia sprak? O! geef me uw hand,
Gij, met me in 't boek des onspoeds opgeschreven!

'k Begraaf u in een zegepralend graf;
Een graf? Een lichtgewelf, verslagen jongling;
Want hier rust Julia; haar schoonheid maakt
Deez' krocht tot feestlijk hel verlichte zaal.
Rust, doode, hier, begraven door een doode.
(Hij legt PARIS *in het grafgewelf.)*
Hoe vaak speelt niet een glimlach om den mond
Van stervenden! Hun wakers noemen dat
Een flikk'ring vóor den dood; o, zoo mag ik
Dit flikk'ring heeten! Mijn geliefde vrouw!
De dood zoog 't honigzoet uws adems in,
Maar heeft op uwe schoonheid niets vermocht.
Nog zijt gij niet verwonnen; schoonheids vaan
Dekt purperrood uw lippen nog en wang,
Daar werd geen vale doodsvlag nog ontrold! —
Ligt gij daar, Tybalt, in uw bloedig kleed?
Hoe bied ik beter zoen u aan, dan dat
De hand, die ùw jeugd afsneed, ook de jeugd
Van hèm doorkliev', die eens uw vijand was?
Vergeef mij, neef! — Ach, dierbre Julia,
Waarom zijt gij nu nóg zoo schoon? Moet ik
Gelooven, dat de lichaamlooze dood
Verliefd is, en het dor, verafschuwd monster
U hier in 't duister houdt als zijn boelin?
Ik vrees 't, en daarom blijf ik bij u wijlen,
Om nooit uit dit paleis der donkre nacht
Weêr heen te gaan; hier wil ik blijven, hier,
Bij wormen, uwe kameniers; ja, hier
Spreid ik mij 't bed der eeuw'ge rust en schud
Ik 't ijuk, door booze sterren me opgelegd,
Van 't afgesloofde lijf. — Uw laatsten blik,
Gij oogen! uwe laatste omhelzing, armen!
En, ademspoorten, lippen, zeeg'le uw kus
Den eeuwigen bond met de' alverzwelger, Dood! —
(Hij kust haar en haalt een fleschjen te voorschijn.)

Kom, wreede leidsman, kom, afzichtbre gids!
Zet, raad'loos stuurman, 't afgesolde schip
In eens nu op de brijzelende klip!
Dit, liefste, aan u! *(Hij drinkt.)* — Braaf man! 't was
[waarheid dus;
Uw drank is snel; — zoo sterf ik met een kus.
(Hij sterft.)

(Lorenzo *verschijnt aan het andere einde van het kerkhof, met lantaren, koevoet en spade.*)

Lorenzo.

Wees, Sint Franciscus, mij nabij! Hoe vaak
Stiet ik mijn oude voeten aan een graf! —
Wie daar?

Balthazar.

Een vriend, en een die goed u kent.

Lorenzo.

God zegen' u! En zeg mij, goede vriend,
Wat is dat voor een toorts, die licht verspilt
Aan wormen en aan oogenlooze schedels?
Zie 'k wel, dan brandt ze in 't graf der Capulets.

Balthazar.

Zoo is het, heilig man; daar is mijn meester;
Gij hebt hem lief.

Lorenzo.

Wien meent gij?

Balthazar.

Romeo.

Lorenzo.

Sinds hoe lang is hij daar?

Balthazar.

Ruim een half uur.

Lorenzo.

Ga met mij naar 't gewelf.

Balthazar.

Ik durf niet, Heer
Mijn meester weet niet anders, of ik ging;
En dreigde mij met meer dan éénen dood,
Als ik vertoefde en naging wat hij deed.

Lorenzo.

Blijf dan, ik ga alleen. — Vrees slaat me om 't hart;
Ik ducht, er is een ongeluk geschied.

Balthazar.

Ik droomde, toen ik hier was ingeslapen,
Dat ginds mijn meester met een ander vocht,
En dat hij de' ander doodde.

Lorenzo *(het graf naderend).*

Romeo!
O wee mij, wee mij, wat voor bloed bevlekt
Den steenen drempel van dit grafgewelf?
Wat zijn 't voor zwaarden, die bevlekt en heerloos
Wankleurig liggen op deez' plaats van vreê?
(Hij treedt het grafgewelf binnen.)
Romeo! Doodsbleek! Wie meer? — Wat! Paris ook?
En in zijn bloed? — Onzaal'ge, wreede stonde,
Die zooveel, zooveel jammer hebt gebaard! —
De jonkvrouw, zij ontwaakt!

(Julia *ontwaakt.*)

Julia.

O trouwe trooster! O, waar is mijn gade?
'k Herinner mij, waar ik ontwaken moest;
Daar ben ik nu. — Waar is mijn Romeo?

(Men hoort gedruis.)

Lorenzo.

Ik hoor gedruis. — Kom, jonkvrouw, uit deez' groeve
Van dood en pest, dit schriklijk slaapvertrek;
Een hoog're macht, en die geen weerspraak duldt,
Heeft onzen raad verijdeld. Kom, van hier!
Uw gade ligt hier aan uw zijde dood,
En Paris ook. Kom mede, ik zoek voor u
Een veil'ge toevlucht in een klooster. Spil
Geen tijd met vragen; hoor, daar komt de wacht!
(Het gedruis komt naderbij.)
Kom, lieve Julia! — 'k Durf niet langer toeven.

Julia.

Ga, spoed u dan; ik wijk hier niet van daan.
(Lorenzo *af.*)
Mijn gade! Hoe! gij houdt een fleschje' omklemd? —
Verkortte gift dan 't leven, u bestemd? —
O, vrek, dronkt ge alles, liet gij mij geen drup,
Om u te volgen? — 'k wil uw lippen kussen;
Misschien kleeft nog wat gift er aan, genoeg,
Om als een laafnis mij den dood te brengen.
(Zij kust hem.)
Warm zijn uw lippen!

Eerste Wachter *(achter het tooneel).*

Knaap, wijs ons den weg!

Julia.

Gedruis? — Dan niet gedraald! Ha, welkom, dolk!
(*Zij grijpt* Romeo's *dolk en doorsteekt zich.*)
Dit zij uw scheê; roest daar, en laat mij sterven.
(Zij sterft.)

(*De Wacht komt op, met den Page van* Paris.)

Page.

Dit is de plaats, dáar, waar de fakkel brandt.

Eerste Wachter.

De grond is hier met bloed; doorzoekt het kerkhof;
Gijlieden, gaat, vat ieder dien gij vindt.

(Eenige Wachters af.)

O schriktooneel! Hier ligt de graaf vermoord; —
En Julia bloedend, warm, gestorven pas,
Die voor twee dagen reeds begraven was. —
Ga, zeg 't den vorst; — ijl tot de Capulets, —
Wek op de Montagues; — gij and'ren, zoekt; —

(Andere Wachters af.)

Wij zien den grond, die dezen jammer draagt,
Maar des rampzaal'gen jammers waren grond
Kan slechts nauwkeurig onderzoek ontdekken.

(*Eenige Wachters komen op met* BALTHAZAR.)

Tweede Wachter.

Wij vonden Romeo's dienaar hier op 't kerkhof.

Eerste Wacht.

Bewaakt hem goed, totdat de vorst verschijnt.

(*Andere Wachters komen op met broeder* LORENZO.)

Derde Wachter.

Deez' monnik beeft en zucht en weent; wij namen
Dien koevoet en die spade van hem af,
Toen hij aan deze zij van 't kerkhof kwam.

Eerste Wachter.

Dat is verdacht; ook hij zij goed bewaard.

(De Vorst met zijn Gevolg komt op.)

Vorst.

Wat onheil is zoo vroeg reeds op de been,
En roept van onze morgenrust ons op?

(CAPULET, *gravin* CAPULET *en Anderen komen op.*)

Capulet.

Wat kan het zijn, dat elk zoo roept en jammert?

Gravin Capulet.

Het volk roept op de straten: Romeo!
Dan weder: Julia! en dan weer Paris!
En spoedt met luid geschreeuw zich naar ons graf.

Vorst.

Wat schrik is dit, die zoo ons oor verscheurt?

Eerste Wachter.

Mijn vorst, hier ligt graaf Paris, pas verslagen,
En Romeo dood; en Julia, lang gestorven,
Nog warm en pas gedood! —

Vorst.

Spoort na, vorscht uit, wie 't schendig stuk bedreef

Eerste Wachter.

Hier zijn een monnik, heer, en Romeo's dienaar;
Zij hadden spade en koevoet om 't verblijf
Van dooden te oop'nen.

Capulet.

O God! Zie, vrouw, hoe onze dochter bloedt!
Die dolk, ach! is verdwaald, want zie, zijn huis
Rust ledig op den rug van Montague, —
Zijn dwaalscheede is de boezem mijner dochter.

Gravin Capulet.

Wee mij, dit doodsgezicht is als een klok,
Die mij vermaant en oproept tot het graf.

(MONTAGUE *en Anderen komen op.*)

Vorst.

Kom, Montague, verreest gij vroeg, nog vroeger
Ligt hier uw zoon en erfgenaam geveld.

Montague.

Ach, edel vorst, mijn vrouw bezweek deez' nacht
Van kommer om de ballingschap mijns zoons.
Welk meerder wee belaagt mijn ouden dag?

Vorst.

Kom, en aanschouw het hier!

Montague.

O, onbescheiden kind! betaamt het u,
Voorbij uw vader naar een graf te dringen?

Vorst.

Weerhoû uw bitt're klachten nog, tot wij
Licht in dit duister brengen, en de bronaâr,
Den waren oorsprong dezer rampen kennen.
Dan wil ik veldheer van uw weeklacht zijn,
Al voert' die ook ten doode. Zwijg intusschen,
En zij de weedom slaaf nu van 't geduld. —
Stel hèn thans voor ons, op wie argwaan rust.

Lorenzo.

Schoon 't minst in staat tot boosheid, ben ik 't meest,
Wijl tijd en plaats zich tegen mij verbonden,
Verdacht van aandeel in deez' gruwbren moord.
Als klager en gedaagde sta ik hier;
'k Beschuldig en ontschuldig hier mij zelf.

Vorst.

Zeg ons in 't kort, al wat gij hiervan weet.

Lorenzo.

Kort zal ik zijn, want de adem, die mij rest,

Reikt voor een lang verhalen niet meer toe.
Hij, Romeo, die daar ligt, was Julia's man;
Zij, die daar ligt, was Romeo's trouwe gade.
Ik trouwde ze in 't geheim; hun huw'lijksdag
Was Tybalt's doodsdag: zijn ontijdig sterven
Verwees den jongen man in ballingschap.
Om hem, om Tybalt niet, was Julia's smart.
Om uit den greep van 't wee haar los te maken,
Hebt gij aan Paris haar verloofd en drongt
Haar tot het huw'lijk; — daar komt zij tot mij
En eischt, met wilden blik, van mij een middel
Om van dien tweeden echt haar te bevrijden,
Of in mijn cel zou zij zich zelve dooden.
Toen gaf ik haar, — mijn wetenschap vond baat,
Een slaapdrank, die naar eisch zijn werking deed;
Want hij omgaf haar met den schijn des doods.
Onmidd'lijk schreef ik ook aan Romeo,
Hierheen te komen in deez' gruwb're nacht,
Om haar te ontrukken aan 't geborgde graf;
Dan was de werking van den drank gedaan.
't Noodlottig toeval wilde, dat de broeder,
Johannes, die mijn brief had, niet kon gaan;
Hij bracht hem gist'ren mij terug. Alleen
Ging ik dus tegen 't uur van haar ontwaken
Haar halen uit het graf van haar geslacht,
Van plan haar te verbergen in mijn cel,
Tot ik aan Romeo tijding zenden kon;
Maar toen ik kort voor haar ontwaken kwam,
Vond ik den eedlen Paris hier geveld,
En nevens haar den trouwen Romeo dood.
Ze ontwaakt; ik bad haar dringend mij te volgen
En in Gods wil gelaten te berusten.
Gedruis dreef uit het grafgewelf mij heen,
En zij wilde in haar wanhoop mij niet volgen,
Maar sloeg, als blijkt, de hand toen aan zich zelf.

Ziedaar al wat ik weet; van haren echt
Weet ook de voedster. Valt nu van deez' ramp
Iets van de schuld op mij, neem 't kleine deel,
Dat van mijn wankel leven mij nog rest,
En offer 't aan den strengsten eisch der wet.

Vorst.

Steeds hebben we u als heilig man gekend. —
Waar is nu Romeo's dienaar? Die treê voor!

Balthazar.

Ik bracht mijn heer 't bericht van Julia's dood;
Hij ijlde spoorslags toen van Mantua
Naar deze plaats en naar dit grafgewelf.
Deez' brief hier moest ik aan zijn vader brengen;
Hij ging in 't graf en dreigde met den dood,
Als ik niet ging en hem daar achterliet.

Vorst.

Geef mij den brief; ik neem er kennis van. —
Des graven page riep de wacht, waar is hij? —
Jong mensch, wat deed uw heer op deze plaats?

Page.

Hij kwam om bloemen op haar graf te strooien,
En gaf mij last terug te gaan; zoo deed ik;
Toen kwam er een met licht, die 't graf wilde oop'nen,
En weldra viel mijn meester op hem aan,
En ik liep, om de wacht te roepen, heen.

Vorst.

Dit schrijven staaft de woorden van den monnik,
Hun huwlijk en de tijding van haar dood;
Hij schrijft ook, van een hongrige' apotheker
Kocht hij vergift, om hier in Julia's graf
Aan hare zij te sterven en te rusten. —
Waar zijn die haters? Ziet nu, Capulet
En Montague, wat geesel striemde uw haat!

Door liefde doodt de hemel al uw vreugd!
Ook ik, te zacht bij uwen twist, verloor
Een tweetal magen; — allen zijn gestraft.

Capulet.

O, broeder Montague, reik mij uw hand;
Dit zij mijn dochters weduwgift, want meer
Kan ik niet vordren.

Montague.

Maar ik meer u geven;
In zuiver goud doe ik haar beeld verrijzen;
Zoolang Verona nog Verona heet,
Koom' nooit in waarde een beeld dit beeld nabij,
Dat ik aan uw getrouwe Julia wij.

Capulet.

En nevens haar zij zoo uw zoon herdacht!
Rampzalige offers, onzen haat gebracht!

Vorst.

Een sombren vrede brengt ons deze morgen;
Van wee omfloerst de zon haar aangezicht;
Dit onderzoek eischt nog mijn droeve zorgen,
Opdat ik streng, en toch genadig, richt.
Nooit trof het noodlot twee gelieven zoo,
Als 't Julia deed en haren Romeo.

(Allen af.)

DE

KOOPMAN VAN VENETIË.

PERSONEN:

De *Doge* van Venetië.
De *Prins* van Marocco, } dingende naar Portia's hand.
De *Prins* van Arragon, }
Antonio, de koopman van Venetië.
Bassanio, zijn vriend.
Solanio, }
Salarino, } vrienden van Antonio en Bassanio.
Gratiano, }
Lorenzo, minnaar van Jessica.
Shylock, een Jood.
Tubal, een Jood, zijn vriend.
Lancelot Gobbo, Shylock's knecht.
De *oude Gobbo*, vader van Lancelot.
Leonardo, bediende van Bassanio.
Balthazar, } bedienden van Portia.
Stefano, }

Portia, een rijke erfgename.
Nerissa, haar kamerjuffer.
Jessica, dochter van Shylock.

Senatoren van Venetië, Beambten van het gerechtshof, een Gevangenbewaker, Bedienden en verder Gevolg.

Het stuk speelt gedeeltelijk te Venetië, gedeeltelijk te Belmont, het landgoed van Portia.

EERSTE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Venetië. *Een straat.*

ANTONIO, SALARINO *en* SOLANIO *komen op.*

Antonio.

'k Weet waarlijk niet, hoe ik zoo somber ben;
Ik ben het moe; gij zegt, dat zijt gij ook;
Maar hoe 't mij aanwoei, hoe ik er aan kwam,
Van welken aard het is, en hoe ontstaan,
Dat is me een raadsel;
Die somberheid maakt mij tot zulk een zwakhoofd,
Dat ik te nauwernood mij zelf herken.

Salarino.

Uw geest wordt op den oceaan geslingerd,
Waar uw galjoenen, fier het zeil in top,
Als eed'len en grootburgers van de zee,
Door statigheid hun hoogen rang verkonden
En neerzien op de kleine handelsluî,
Die needrig buigend hem begroeten, als
Zij langs hen vliegen met geweven vleug'len.

Solanio.

Geloof mij, stond voor mij zoo veel op 't spel,
Het beste deel van mijn gedachten waar'
Ginds met mijn hoop aan 't dwalen. Telkens zou ik
Gras plukken om de windstreek na te gaan,
Op kaarten zien naar reeden, havens, hoofden;
En alles, wat mij onheil kon doen duchten
Voor schepen of voor lading, zou gewis
Mij somber maken.

Salarino.

Mijn blazen, dat mijn soep bekoelde, joeg
Me een koude koorts op 't lijf, als ik bedacht,
Wat schade op zee een sterke wind kan doen.
Ik zag het zand niet loopen in het uurglas,
Of dacht ook reeds aan ondiepten en banken,
En zag mijn rijken Andries omgeslagen,
Den masttop lager dan de zijde in 't zand,
Als om zijn graf te kussen. Ging ik op
Ter kerke, zou het heilig steengevaart'
Mij fluks niet denken doen aan booze rotsen,
Die, raakten zij mijn ranke kiel slechts aan,
Haar specerijën op den vloed verstrooiden,
Mijn zijde als mantels spreidden op de golven,
Kortom, mijn kostbre schatten in een oogwenk
Vernietigden? Is 't denkbaar, dat mijn geest
Dit denken zou, en dan niet zou gaan denken,
Hoe zulk een ongeval mij leed zou doen?
Neen, zeg maar niets; ik weet, Antonio
Is treurig, wijl hij aan zijn zaken denkt.

Antonio.

Geloof mij, neen, want, dank zij mijn geluk,
Ik heb mijn goed niet aan één schip vertrouwd,
Niet aan één plaats, en mijn vermogen hangt

Niet af van 't slagen in een enkel jaar;
Daarom, 't is niet mijn handel, die me ontstemt.

Salarino.

Nu, dan zijt gij verliefd.

Antonio.

Foei, foei!

Salarino.

Ook niet verliefd? Nu, dan, dan zijt ge treurig,
Wijl gij niet vroolijk zijt, en even goed kondt gij
Ook lachen, springen, zeggend: „ik ben vroolijk,
Wijl ik niet treurig ben." Bij Janus dubb'len kop,
Natuur brengt soms toch rare snuiters voort:
Die knijpt voortdurend de oogen toe van 't lachen,
Als bij een doedelzak een papegaai;
En de ander heeft zoo'n uitzicht van azijn,
Dat hij van 't lachen nooit zijn tanden toont,
Al deed een grap ook de' ouden Nestor schaat'ren.

(Bassanio, Lorenzo *en* Gratiano *komen op.*)

Solanio.

Ziedaar Bassanio, uw eed'len neef,
Gratiano en Lorenzo; vaar nu wel;
Wij laten u in 't best gezelschap achter.

Salarino.

'k Had willen blijven, tot ge monter waart,
Maar thans, nu beter komt, moog' minder wijken.

Antonio.

Geloof me, heeren, ik waardeer u hoog,
Maar reken, dat uw zaken thans u roepen,
En gij nu vrijheid vindt om heen te gaan.

Salarino.

Vaartwel dan, eed'le heeren.

Bassanio.

Vrienden, zegt,
Wanneer weer eens een prettig samenzijn?
Wij zien elkaar zoo weinig; waartoe dit?

Salarino.

Als 't u gelegen komt, wij zijn bereid.
(Salarino *en* Solanio *af.*)

Lorenzo.

Daar gij Antonio nu gevonden hebt,
Bassanio, willen wij u thans verlaten;
Maar denk op 't etensuur present te zijn.

Bassanio.

Ik zal het niet vergeten.

Gratiano.

Gij ziet er niet goed uit, Antonio,
Gij trekt te veel u 's werelds zaken aan;
Die daar zijn hart op zet, verliest zijn rust.
Geloof me, uw uitzicht is geheel veranderd.

Antonio.

Ik acht de wereld, vriend, zooals zij is,
Een speeltooneel, waar elk zijn rol op speelt;
De mijne is treurig.

Gratiano.

Ik speel dan den Nar.
'k Wacht dartlend, lachend, rimplige' ouderdom,
En laat, al drinkend, eer mijn lever schudden,
Dan dat, door ach en wee, mijn hart verkilt.
Waarom, als 't warme bloed nog stroomt, te zitten
Als grootvaârs marm'ren beeld? waartoe te slapen,
Als 't wakenstijd is? en de geelzucht zich

Op 't lijf te kniezen? Neen, Antonio, hoor,
Ik heb u lief en zoo spreekt nu mijn liefde:
Er is een slag van lieden, wier gelaat
Steeds ondoorschijnend is als stilstaand water,
Die eigenzinnig zwijgen altijd door,
Met doel om zich een dunk en roep te geven
Van wijsheid, waardigheid en diepen zin,
Als zeiden zij: „Ik ben 't orakel zelf,
En open ik den mond, dan blaff' geen hond";
Die daarom slechts den naam van wijzen dragen,
Omdat zij nooit iets zeiden, doch voorwaar
Hun hoorders, als zij spraken, strafbaar maakten,
Wijl deez' hun broeders „dwazen" zouden noemen.
Maar meer hiervan een ander maal; gij, hengel
Dus niet met uw droefgeestigheid als aas
Naar narren-katvisch, dezen wijsheidsschijn.
Kom mee, Lorenzo. — Houd zoolang u goed;
Na 't eten krijgt gij 't einde van mijn toespraak.

Lorenzo.

Ja, wij verlaten u tot na den noen;
Ik moet nu wel zoo'n wijze zwijger zijn,
Want Gratiano laat mij nooit aan 't woord.

Gratiano.

Ja, klamp u vast aan mij twee jaren lang,
Dan kent gij zelfs uw eigen stem niet meer.

Antonio.

Vaarwel; op uw vermaan word ik een prater.

Gratiano.

Zeer goed, want weet, dat zwijgen nooit behaagt,
Dan van gerookte tong en van een schuchtre maagd.
(Gratiano *en* Lorenzo *af.*)

Antonio.

Heeft hij daar nu iets ter wereld gezegd?

Bassanio.

Gratiano praat oneindig veel dat niets is, meer dan eenig mensch in geheel Venetië. Zijn verstandige gedachten zijn als twee tarwekorrels in twee schepels kaf; gij kunt er den geheelen dag naar zoeken, eer gij ze vindt; en als gij ze hebt, zijn ze de moeite van 't zoeken niet waard.

Antonio.

Hoe 't zij, vertel mij nu, naar welke jonkvrouw
Gij in 't geheim die beêvaart zwoert te doen,
Waarover gij vandaag mij spreken wildet?

Bassanio.

Antonio, 't is u al te wel bekend,
Hoe zeer ik mijn vermogen heb verspild,
Door vrij wat weidscher, rijker staat te voeren,
Dan mijn gering fortuin verduren kon.
Maar 'k roep geen ach en wee, dat ik moet afzien
Van zulk een glans; mijn groote zorg is nu
Met eer die groote schulden af te doen,
Waarin mijn jeugd, die al te spilziek was,
Mij heeft verstrikt; Antonio, 'k ben aan u
Het meeste schuldig, geld niet slechts, maar liefde;
Diezelfde liefde is mij een borg, dat ik
U oop'ning doen mag van mijn plan, om al
Die schulden, die mij drukken, af te werpen.

Antonio.

Ik bid u, vriend Bassanio, deel het mee,
En kan 't, zooals gij zelf nog immer deedt,
Voor 't oog der eer bestaan, wees dan verzekerd,
Ik zelf, mijn beurs en al wat ik vermag,
't Is alles 't uwe, voor uw dienst gereed.

Bassanio.

Verloor ik in mijn schooltijd soms een pijl,

l. 1. 114.

Dan schoot ik hem een tweeden van die soort,
Denzelfden weg uit, na, gaf beter acht,
Tot waar hij vloog, en, beide wagend, vond ik
Ze beide vaak. Dit kindervoorbeeld past,
Omdat wat volgt, ook louter onschuld is.
Gij gaaft mij veel, en, als een wilde knaap,
Verloor ik wat gij gaaft, maar waagt gij 't nu,
Een tweeden pijl denzelfden weg te schieten,
Den eersten achterna, ik maak mij sterk,
Daar ik zijn vlucht bespiê, ze beî te vinden,
Of breng, wat gij het laatste waagdet, weêr,
En blijf uw dankb're schuldnaar voor het eerste.

Antonio.

Gij kent mij toch; wat spilt gij dan uw tijd,
En neemt een kronklende' omweg tot uw vriend;
Gij grieft mij waarlijk dieper, als ge twijfelt,
Of ik voor u het uiterste wel zou doen,
Dan als gij heel mijn have hadt verspild.
Deel dus mij mee, wat gij van mij verlangt,
Wat gij vermeent, dat ik vermag te doen;
Ik ben bereid en daad'lijk; zeg het dus.

Bassanio.

In Belmont woont een jonkvrouw, rijk in goedren,
In schoonheid rijk, en, rijker nog dan dit,
Ook rijk in deugden; uit haar oogen ving ik
Reeds vroeger lieve stomme tijding op.
Haar naam is Portia; ze is wedergâ
Van Cato's dochter, Brutus' Portia.
De wereld door is reeds haar roem verbreid;
Van 't uiterste eind der aard, van iedre kust,
Brengt iedre wind, om naar haar hand te dingen,
De bloem der jonglingschap. Haar zonnig haar
Golft om haar slapen als een gulden vlies;
En Belmont is een tweede Colchisch strand,

En menig Jason komt om haar te erlangen.
Antonio, vriend, o, had ik slechts de midd'len,
Om waardig mij met een van hen te meten,
Dan mocht ik, — onbedrieglijk spelt mijn geest,
Mijn hart mij dit, — het hoogste heil verwachten.

Antonio.

Gij weet, mijn gansch vermogen is op zee;
Ik heb geen geld en ook geen koopmansgoedren,
Die ik verpanden kan; maar ga, beproef,
Wat in Venetië mijn crediet vermag;
Ik verg er 't uiterst van, om u naar eisch
Voor Portia, naar Belmont, uit te rusten.
Vraag na, waar geld beschikbaar is; ook ik
Doe 't zelfde, en ben geen oogenblik bezorgd,
Dat men niet gaarne, en op mijn woord, mij borgt.

TWEEDE TOONEEL.

Belmonte. *Een kamer in* Portia's *huis.*

Portia *en* Nerissa *komen op.*

Portia.

Op mijn woord, Nerissa, mijn klein persoontjen heeft van deze groote wereld meer dan genoeg.

Nerissa.

Dat mocht zoo wezen, lieve jonkvrouw, als uw ellende evenzoo bovenmatig was als thans uw geluk. Maar voor zoo ver ik zie, zijn zij, die zich overladen met te veel, al even ziek, als zij die aan alles gebrek hebben. Het is daarom geen middelmatig geluk juist in de middelmaat te zijn; overvloed krijgt vroeger grijze haren, maar juist van pas leeft langer.

Portia.

Goede spreuken, en goed voorgedragen.

Nerissa.

Nog beter zouden zij wezen, als zij goed werden opgevolgd.

Portia.

Als doen even gemakkelijk was, als weten wat goed is te doen, dan waren kapelletjens kerken, dagloonerswoningen vorstenpaleizen geworden. Het is een goed geestelijke, die zijn eigen voorschriften opvolgt; ik kan gemakkelijker aan twintig menschen leeren, wat zij moeten doen om goed te doen, dan een van de twintig zijn en mijn eigen lessen opvolgen. Het brein kan wel wetten voor het gestel uitdenken, maar een vurig bloed springt over een koel voorschrift heen; zulk een haas is de jongeling Onverstand, dat hij heenwipt over het net van Goeden Raad, den kreupele. Maar dit redeneeren helpt mij volstrekt niet bij het kiezen van een man. — O wee, dat woord kiezen! Ik mag niet kiezen, dien ik zou willen, en niet afwijzen dien ik niet mag lijden; en zoo is de wil van een levende dochter aan banden gelegd door den wil van een dooden vader. — Is het niet hard, Nerissa, dat ik niemand kiezen mag, en ook niemand afwijzen?

Nerissa.

Uw vader was een braaf man, en vrome menschen hebben bij hun dood goede ingevingen. Daarom zal bij de loterij, die hij uitgedacht heeft van die drie kastjens van goud, zilver en lood, (waardoor hij, die in zijn geest kiest, u kiest,) zonder eenigen twijfel door niemand de echte keus gedaan worden dan door een, die u echte liefde toedraagt. Maar hoe staat het met de warmte van uw genegenheid jegens een van de vorstelijke aanbidders, die alreeds gekomen zijn?

Portia.

O, wees zoo goed en noem ze op; als gij ze noemt, zal ik ze u beschrijven; en naar mijn beschrijving moogt ge mijn genegenheid afmeten.

Nerissa.

Vooreerst dan, de Napelsche prins.

Portia.

O, die is inderdaad een veulen, want hij doet niets dan van zijn paard spreken; en hij vindt het een belangrijk toevoegsel aan zijn begaafdheden, dat hij het zelf beslaan kan; ik vrees inderdaad, dat mevrouw zijn moeder valsch spel speelde met een hoefsmid.

Nerissa.

Dan verder de paltsgraaf.

Portia.

Die zet altijd een zuur gezicht, alsof hij zeggen wou: „Ben ik voor u niet goed genoeg, geen nood". Hij hoort vroolijke kwinkslagen en vertrekt geen spier; ik vrees dat, als hij oud wordt, hij de weenende philosoof zal wezen in eigen persoon, daar hij nu in zijn jeugd al zoo onhebbelijk somber is. Ik was liever getrouwd met een doodshoofd, zoo met twee gekruiste knoken er onder, dan een van die beiden. God beware mij voor alle twee!

Nerissa.

Wat zegt gij dan van den Franschen heer, Monsieur Le Bon?

Portia.

God schiep hem, laat hem daarom voor een man doorgaan. Ik weet dat het zonde is een spotter te zijn, maar hij! Hij heeft een paard, beter dan de Napolitaan, een beter slechte gewoonte van zuurkijken dan de paltsgraaf; hij is iedereen en niemand; als een lijster zingt, begint hij

dadelijk kapriolen te maken; hij zou kunnen vechten met zijn eigen schaduw. Als ik hem nam, nam ik vijftig mannen te gelijk. Als hij mij versmaadde, zou ik het hem vergeven; want al had hij mij lief tot razend wordens toe, ik zou niets van hem willen weten.

Nerissa.

Wat hebt ge dan te zeggen tegen Faulconbridge, den jongen Engelschen baron?

Portia.

Ge weet, ik zeg niets tegen hem, want hij verstaat mij niet en ik hem ook niet; hij kent geen Latijn of Fransch noch Italiaansch, en wat mijn Engelsch betreft, gij kunt gerust voor het gerecht een eed gaan doen, dat het geen armzaligen duit waard is. Hij is het afbeeldsel van een knap man, maar, ik bid u, wie kan omgaan met een stom beeld? En hoe bespottelijk kleedt hij zich! Ik geloof, dat hij zijn kamizool in Italië, zijn pofbroek in Frankrijk, zijn muts in Duitschland en zijn manieren overal heeft opgedaan.

Nerissa.

Wat denkt ge van zijn buurman, den Schotschen lord?

Portia.

Dat hij wezenlijk wel kristelijke liefde tot zijn naaste bezit, want hij borgde laatst een oorveeg van den Engelschman, en zwoer, dat hij hem die terug zou betalen, zoodra hij in de gelegenheid zou wezen; ik denk, dat de Franschman zijn borg werd en voor den ander onderteekende.

Nerissa.

Hoe bevalt u de jonge Duitscher, de neef van den hertog van Saksen?

Portia.

Afschuwelijk in den morgen, als hij nuchter is, en allerafschuwelijkst in den namiddag, als hij beschonken is; als hij op zijn best is, is hij toch nog altijd iets minder dan een mensch, en als hij op zijn slechtst is, is hij nauwlijks meer dan een dier; als het ergste mocht gebeuren, dat gebeuren kan, hoop ik toch, dat ik wel een uitvlucht zal vinden om hem vrij te loopen.

Nerissa.

Als hij zich mocht aanmelden om te kiezen en het rechte kastjen koos, dan zoudt ge toch weigeren uws vaders uitersten wil te volbrengen, als gij weigerdet hem te nemen.

Portia.

Daarom bid ik u, om het ergste te voorkomen, zet een flinken roemer Rijnwijn op het verkeerde kastjen; want als de duivel er in was en deze verzoeking van buiten er bij, dan weet ik, dat hij het zou kiezen. Alles liever, Nerissa, dan met een spons te moeten trouwen.

Nerissa.

Gij behoeft niet beducht te wezen, mejonkvrouw, dat gij een van deze heeren zult krijgen, want zij hebben mij hun besluit meegedeeld, en dat is, waarlijk, naar huis te gaan en u niet verder met hun aanzoek lastig te vallen, tenzij gij op een andere wijze te winnen waart dan door de bepaling van uw vader, ten opzichte van de kastjens.

Portia.

Al word ik zoo oud als Sibylla, wil ik toch zoo kuisch als Diana sterven, tenzij ik gewonnen word op de wijze van mijns vaders uitersten wil. Ik ben blij, dat dit partijtjen vrijers zoo verstandig is, want er is er niet een bij, of ik smacht naar zijn afzijn, en ik bid God, hun een voorspoedige heenreis te verleenen

Nerissa.

Herinnert gij u niet, mejonkvrouw, uit den tijd dat uw vader nog leefde, een Venetiaan, die man van studie en krijgsman tegelijk was, en die hierheen kwam als metgezel van den markies van Montferrat?

Portia.

Ja, ja; het was Bassanio; — ik geloof ten minste, dat hij zoo heette.

Nerissa.

Juist, mejonkvrouw. Van alle mannen, die mijn dwaze oogen ooit gezien hebben, was hij wel het meest een schoone vrouw waard.

Portia.

Hij staat mij nog goed voor, en naar mijn herinnering is uw lof niet onverdiend. — Wel, wat is er?

(Een Bediende komt op.)

Bediende.

Mejonkvrouw, de vreemde heeren vragen naar u om afscheid te nemen; en zoo even komt daar een voorrijder van een nieuwen, den prins van Marocco, die het bericht brengt, dat de prins, zijn meester, nog van avond hier zal zijn.

Portia.

Als ik dien nieuwen zoo van ganscher harte welkom kon heeten, als ik de anderen vaarwel zeg, zou ik verheugd wezen over zijn aankomst; als hij het binnenste heeft van een heilige en de huidkleur van een duivel, dan groette ik liever hem als boetgezant, dan dat ik hem mijn hand verpand.

Kom, Nerissa. — Knaap, ga voor, maak voort. —

Gaat één vrijer uit de poort, dan wordt weer de stap van een ander, die nadert, gehoord.

(Allen af.)

DERDE TOONEEL.

Venetië. *Een plein.*

BASSANIO *en* SHYLOCK *komen op.*

Shylock.

Drieduizend dukaten, — goed!

Bassanio.

Voor drie maanden, Shylock.

Shylock.

Voor drie maanden, — goed!

Bassanio.

En, zooals ik zeide, Antonio zal er borg voor zijn.

Shylock.

Antonio zal er borg voor zijn, — goed!

Bassanio.

Kunt gij mij helpen? Wilt ge mij het genoegen doen? Mag ik uw antwoord weten?

Shylock.

Drieduizend dukaten, voor drie maanden, en Antonio borg.

Bassanio.

En uw antwoord —?

Shylock.

Antonio is een goed man.

Bassanio.

Hebt gij ooit eenigszins het tegendeel van hem gehoord?

Shylock.

O, neen, neen, neen, neen; — maar ik meende, toen

ik zeide, dat hij een goed man is, zooals ge wel begrijpt, dat hij er goed voor is, — hoewel van zijn goed kan men eigenlijk maar bij onderstelling spreken; hij heeft een galjoen op weg naar Tripoli, een ander naar Indië, en hij heeft, zooals ik op den Rialto vernam, een derde naar Mexico, een vierde naar Engeland — en hij heeft nog meer varende have, overal verspreid. Maar schepen zijn maar planken en matrozen zijn maar menschen, en er zijn landratten en waterratten, landdieven en waterdieven, ik bedoel zeeroovers; en dan hebt ge nog het gevaar van water en wind en klippen; maar toch, de man is er wel goed voor; drieduizend dukaten; — mij dunkt, ik zou zijn borgtocht wel kunnen aannemen.

Bassanio.

Daar kunt ge zeker van zijn.

Shylock.

Ik wil er zeker van zijn; en om er zeker van te zijn, wil ik er mij op bedenken; — zou ik Antonio eens kunnen spreken?

Bassanio.

Als ge lust hebt om met ons te eten, —

Shylock.

Nah, om varkensvleesch te ruiken, om te eten van de woning, waar uw profeet, de Nazarener, den duivel in verbannen heeft? ik wil met u handelen en wandelen, gaan en staan, koopen en verkoopen, en zoo voorts; maar ik wil niet eten met u, niet drinken met u, niet bidden met u. Wat nieuws is er op den Rialto? — Wie komt daar aan?

Bassanio.

Het is signore Antonio.

(Antonio *komt op.*)

Shylock *(ter zijde).*

Hoe lijkt hij een deemoedig tollenaar!
Ik haat hem reeds dewijl hij Christen is,
En meer nog, wijl, in lage onnoozelheid,
Hij gratis geld leent en de rente drukt,
Die we anders in Venetië konden maken.
Gelukt het me eens, hem bij de heup te pakken,
Dan vier ik de' ouden wrok, dien 'k heb, toch bot.
Hij haat ons heilig volk, en vloekt, juist daar,
Waar alle kooplui plegen saam te komen,
Op mij, mijn zaken en mijn eerlijk winstjen;
Dat noemt hij woeker. Zij mijn stam vervloekt,
Als ik 't vergeef!

Bassanio.

Hé, Shylock, wilt gij hooren?

Shylock.

Ik rekende uit, hoeveel ik wel in kas heb;
Zoo ver ik uit het hoofd het ramen kan,
Kan ik die volle somma van drieduizend
Dukaten zelf niet leev'ren. Maar wat doet dit?
Tubal, een rijk Hebreër van mijn stam,
Zal mij wel helpen. — Maar voor hoeveel maanden
Verlangt gij 't geld? — (*Tot* Antonio.) Signore, welkom hier;
Wij spraken juist daar van uw edelheid.

Antonio.

Shylock, hoewel ik, als ik gelden voorschiet
Of opneem, nimmer winsten neem noch geef,
Wil ik, om thans mijn vriend in nood te helpen,
Met die gewoonte breken. — (*Tot* Bassanio.) Weet hij reeds,
Hoeveel gij wenscht?

Shylock.

Drieduizend, ja, dukaten.

Antonio.

En voor drie maanden.

Shylock.

O, dat vergat ik, — voor drie maanden, ja.
En gij zijt borg, ja goed, — maar hoorde ik wel
Gij neemt of geeft geen intrest, als ge gelden
Voorschiet of opneemt, zegt ge?

Antonio.

'k Doe het nooit.

Shylock.

Toen Jakob nog de schapen Labans weidde, —
Hij was van onzen vader Abram af
(Door 't schrander overleg van zijne moeder)
De derde patriarch, — jawel, de derde.

Antonio.

Wat wilt ge zeggen? leende hij op intrest?

Shylock.

Neen, neen; hij nam geen intrest, niet wat gij
Zoo intrest noemt; merk op, wat Jakob deed.
Toen tusschen hem en Laban de afspraak was,
Dat al 't geplekte en zwarte van de lamm'ren
Als Jakobs loon zou gelden, en de herfsttijd
Weer de ooien met de rammen samenbracht
En 't wolvee welig aan het paren ging,
Toen nam de ervaren herder popelroeden
En schilde ze met strepen en hij leî ze,
Wanneer de dieren paarden, op de drinkplaats,
Voor de oogen van de ritsige ooien neer,
Die, zoo ontvangend, in den lammertijd
Geplekte jongen wierpen, Jakobs deel.
Zoo nam hij toe in welstand, werd gezegend;
Want winst is zegen, als men 't maar niet steelt.

Antonio.

Dan diende Jakob, man, op goed geluk;
Het stond niet in zijn macht dit te bewerken;
Des hemels hand bestuurde en schikte 't zoo.
Meldt dit de schrift om woeker te rechtvaardigen,
Of is uw goud en zilver, ooi en ram?

Shylock.

'k Weet niet, ik laat het even snel vermeerd'ren; —
Maar hoor, Signore.

Antonio.

Merk dit op, Bassanio;
De duivel zelf beroept zich op de schrift.
Een boos gemoed, dat heil'ge woorden spreekt,
Is als een fielt met liefelijken lach;
Een schijnschoone appel, maar in 't hart verrot;
O, glanzend schoon is 't uiterlijk der valschheid!

Shylock.

Drieduizend — 't is een goede ronde som!
Drie maand, een verreljaars, laat zien, dat maakt —

Antonio.

Nu, Shylock, kunnen we op u reeknen, zeg?

Shylock.

Signore Antonio, meermalen, vaak,
Hebt gij me op den Rialto doorgehaald
Ter zake van mijn leenen en mijn rente;
Ik zeide niets, maar trok de schouders op,
Want dulden is het erfdeel van ons volk.
Gij scholdt mij voor een onbekeerde, een bloedhond,
Gij spuwdet op mijn tabbaard en dat alles,
Omdat ik weet te hand'len met wat mijn is.
Welnu, thans blijkt het dat ge mij behoeft,
Zoo is 't; thans komt ge tot mij, en gij zegt:

„Shylock, wij wenschen geld"; en dat zegt gij,
Gij, die mijn baard bespuwde , met den voet
Mij stiet, zooals ge een vreemden hond zoudt schoppen
Van uwen drempel, thans verlangt gij geld!
Wat moet ik tot u zeggen? moet ik zeggen:
„Heeft een hond geld? Is 't mooglijk, dat een bloedhond
„Drieduizend stukken gouds u leent?" Of moet ik
Ten grond toe buigen, en gelijk een schuld'naar
Met fluisterstem, waar needrigheid in suist,
Dus spreken:
„Uw edelheid heeft Woensdag mij bespuwd,
„Op dien dag weggeschopt, een ander maal
„Mij hond genoemd; voor zooveel vriendelijkheid
„Leen ik u zooveel geld"?

Antonio.

Ik was in staat u weder zoo te noemen,
U weer te spuwen, met den voet te stooten.
Wilt gij dit geld ons leenen, leen het niet
Als aan uw vrienden, — vriendschap zou geen vrucht
Van dood metaal ooit eischen van zijn vriend, —
Maar leen 't veeleer uw vijand uit, want blijft
Die in gebreke, des te scherper kunt gij
Het uiterste eischen.

Shylock.

Zie toch, welk een drift!
Ik wilde uw vriend zijn, vriendlijkheid u toonen,
Den smaad vergeten, dien 'k verduren moest,
Het noodige u verschaffen, en voor rente
Geen duit zelfs eischen, maar gij hoort niet eens;
Mijn aanbod is toch vriendlijk.

Antonio.

't Zou vriendlijk zijn.

Shylock.

Ik doe die vriendlijkheid. —

Ga mee naar den notaris, teeken daar
Uw schuldbrief op uw naam; uit louter scherts,
Opdat gij ziet, dat ik geen winst verlang,
Als gij mij niet op den bepaalden dag,
En daar of daar, die som of die, zooals
Uw schuldbekentenis luiden zal, betaalt,
Zij deze boete vastgesteld, dat ik
Een zuiver pond mag snijden van uw vleesch,
Uit welk deel van uw lichaam ik verkies.

Antonio.

Het zij zoo; op mijn woord; ik teeken 't stuk,
En zeg: ook bij een jood is vriendlijkheid.

Bassanio.

Neen, teeken zulk een borgtocht niet voor mij;
Veel liever blijf ik nog in mijne ellend'.

Antonio.

Kom, vriend, geen angst; want ik betaal op tijd.
In minder dan twee maanden, dus een maand
Vóór ik 't behoef, verwacht ik schepen binnen,
In waarde tien, ja twintigmaal deez' som.

Shylock.

O vader Abram! hoe de christ'nen toch,
Omdat zij zelf hardvochtig zijn, van andren
Hetzelfde denken! — 'k Bid u, zeg, zou mij,
Als hij eens in gebreke bleef, het innen
Der afgesproken boete voordeel zijn?
Een pondjen menschenvleesch, gesneden van
Een man, is niet zoo goed, niet te verhand'len
Als vleesch van rund of schaap. Ik zeide, ik wensch
Zijn gunst, en bied mijn diensten. Neemt hij
Die aan, zeer gaarne; weigert hij, 't zij uit;
Maar smaad mij niet, ik bid u, om mijn goedheid.

Antonio.

Shylock, ik ben bereid het stuk te teek'nen.

Shylock.

Gij ziet mij daadlijk weer, bij den notaris;
Geef gij hem op, wat hij te stellen heeft,
Met onze scherts er bij; ik zorg voor 't geld
En pak het in, en 'k moet ook naar mijn huis,
Waarop een dienaar past, die niet te best
Betrouwbaar is, maar spoedig ben ik bij u.

(Shylock *af.*)

Antonio.

Zoo haast u, goede jood. — Zie, deez' Hebreër
Wordt waarlijk nog een christen; hij wordt goed.

Bassanio.

'k Vertrouw geen goedheid van een boos gemoed.

Antonio.

Geen zorg; ik heb geen roekloosheid begaan;
Mijn schepen zijn een maand vooruit wel aan.

(Beiden af.)

TWEEDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Belmont. *Een vertrek in* PORTIA's *woning.*

Trompetgeschal. De Prins van MAROCCO *met zijn Stoet* PORTIA, NERISSA *en anderen van haar Gevolg komen op.*

Marocco.

Versmaad mij om mijn kleur niet; 't is de donkre
Liv'rei der helle zon, in wier nabijheid
Ik ben geboren en mijn zetel heb.
Maar koom' de blankste jongling van het noorden,
Waar Febus' gloed de ijskegels nauwlijks smelt,
En om uw min verwond' zich elk van ons,
Tot proef, wiens bloed het roodst is, 't zijn of 't mijn.
'k Verklaar u, jonkvrouw, dit gelaat deed zelfs
Den stoutste sidd'ren; 'k zweer u bij mijn min,
Dat het de fierste maagden van het zuid
Bekoren kon; en 'k ruilde niet mijn kleur,
Dan om, mijn koningin, uw hart te stelen.

Portia.

Mijn keuze, prins, wordt niet alleen geleid
Door wat een ijdel meisjeshart begeert;

De loterij, waaraan mijn toekomst hangt,
Ontneemt mij zelfs het recht van eigen keus;
Maar had mijn vader in zijn wijsheid mij
Niet zoo beperkt, en mij niet opgelegd
Slechts hem als echtgenoot te aanvaarden, die
Mij op de wijze wint, die ik u noemde,
Dan ware uw uitzicht, wijdvermaarde prins,
Wel even schoon als dat van eenig ander,
Die vóór u naar mij dong.

Marocco.

Reeds hiervoor dank.
Ik bid u dus, geleid mij tot de kastjes,
Om mijn geluk te toetsen. Bij deez' kling, —
Die aan den Sophi, en een Perzisch prins,
Voor wien de Sultan Soliman driemaal
Het veld moest ruimen, 't leven nam, — ik zou
Den fiersten blik der aard nog overfonk'len,
Het kloekste hart der aard nog overtrotsen,
Aan de berin haar zuiglingwelpen nemen,
Den leeuw beschimpen, brullende om een prooi,
Voor uw bezit, signora. Maar helaas!
Als Hercules en Lichas met den teerling
Uitmaken wie het dapperst is, dan doet
Wellicht de zwakste hand den hoogsten worp,
En moet Alcides voor zijn schildknaap wijken;
En zoo kan mij, als blind geluk beslist,
Ontgaan, wat aan een mindren man ten deel valt,
Zoodat ik sterf van smarte.

Portia.

Zoo is 't lot!
Beslis dus, dat gij afziet van de keus
Of zweer vooraf, dat, als gij aav'rechts kiest,
Gij u verbindt om nimmermeer een vrouw
Ten echt te vragen. Overweeg dus wel.

Marocco.

Ik zweer het, nooit! Kom, nu de keus beproefd!

Portia.

Neen, eerst uw eed voor 't altaar. Na den noen
Ervaart ge uw lot.

Marocco.

Gelukstèr, toon uw macht,
Nu 't zaligst heil of diepste ellend' mij wacht!

(Trompetgeschal. Allen af.)

TWEEDE TOONEEL.

Venetië. *Een straat.*

Lancelot Gobbo *komt op.*

Lancelot.

Zeker, mijn geweten zal wel toegeven, dat ik van dezen jood, mijn meester wegloop. De booze is mij op de hielen, en verzoekt mij, en zegt: „Gobbo, Lancelot Gobbo", „of „goede Gobbo", of goede Lancelot Gobbo, sta op, „haal uw beenen na u, loop weg". Mijn geweten zegt: „neen; pas op, brave Lancelot", of, zooals daareven, „brave Lancelot Gobbo, ga niet op den loop; stamp met „uw hielen, dat gij den brui geeft van dat wegloopen". Goed, maar de verbenedijde booze drijft mij aan, mij weg te pakken, en zegt: „Loop" zegt de booze, „voort!" zegt de booze, „in 's hemels naam; heb een hart in 't lijf", zegt de booze, „en loop weg". Goed, maar mijn geweten werpt zich om den hals van mijn hart en zegt op wijzen toon tot mij: „mijn brave vriend Lancelot, „gij zoon van een braaf man", — of liever van een brave vrouw, want, inderdaad, van mijn vader gespro-

ken, daar was wel een luchtjen aan, hij had zoo zekere neigingen, zoo wat smaak in —, nu, mijn geweten dan zegt: „Lancelot, blijf", „blijf niet" zegt de booze; „blijf", zegt mijn geweten. Geweten, zeg ik, uw raad is goed; Booze, zeg ik, uw raad is ook goed; als ik aan mijn geweten gehoor geef, zou ik blijven bij den jood, mijn meester, die (God straffe mij, als ik lieg!) een soort van duivel is: en als ik van den jood wegliep, zou ik aan den booze gehoor geven, die, met verlof gezegd, de Duivel zelf is. Want dit is zeker, dat de jood de gevleeselijkte duivel is; en, op mijn geweten, mijn geweten is een hard soort van geweten, dat het mij wil aanraden om bij den jood te blijven. De booze geeft mij den besten vriendenraad; ik wil op den loop gaan, Booze; mijn hielen zijn tot uw dienst; ik wil op den loop gaan.

(De oude Gobbo *komt op, met een mand.)*

Gobbo.

Mosjeu, jonge heer, gij, wees zoo goed en zeg mij, wat is de weg naar mijnheer den jood zijn huis?

Lancelot *(ter zijde).*

Och hemel, daar is mijn echte vleeschelijke vader; hij heeft meer dan zand, hij heeft kiezel in zijn oogen en kent mij niet. — Ik wil toch eens wat excrementen met hem nemen.

Gobbo.

Mosjeu, jonge heer, wees zoo goed en zeg me, wat is de weg naar mijnheer den jood zijn huis?

Lancelot.

Sla bij den eersten draai rechtsom, maar bij den allereersten draai linksom; maar onthoud, sla bij den allerallereersten draai noch rechts noch links, maar sla dadelijk na een poos kaarsrecht af naar het huis van den jood.

Gobbo.

Sapperment, dat zal een moeielijke weg wezen om te vinden. Kunt ge mij zeggen, of zekere Lancelot, die bij hem dient, bij hem dient of niet?

Lancelot.

Spreekt ge van den jongen mosjeu Lancelot? — *(Ter zijde.)* Nu opgepast, nu leg ik hem het vuur aan de schenen. — Spreekt ge van den jongen mosjeu Lancelot?

Gobbo.

Geen mosjeu, heer, maar de zoon van een armen drommel; zijn vader is, al zeg ik het zelf, een brave doodarme kerel, en, Gode zij dank, heel welvarend.

Lancelot.

Wel, laat zijn vader wezen wat hij wil, wij spreken nu van den jongen mosjeu Lancelot.

Gobbo.

Uw gehoorzame dienaar, en Lancelot kortaf, heer.

Lancelot.

Maar ik bid u, *ergo*, oude man, *ergo*, verzoek ik je, spreek je van den jongen mosjeu Lancelot?

Gobbo.

Uw edeles dienaar, en Lancelot, heer.

Lancelot.

Ergo, mosjeu Lancelot; spreek niet van mosjeu Lancelot, vadertjen; want die jonge heer heeft, (ten gevolge van de noodlotten en lotsbeschikkingen en zulke vreemde gezegdens meer, de drie schikgodinnen en verdere geleerdhedens,) het tijdelijke met het eeuwige verwisseld, of om het platweg uit te drukken, hij is ter — hemel gevaren.

Gobbo.

Och, och, God beware! de jongen was zoowaar de staf van mijn ouderdom, mijn eenige steunpilaar?

Lancelot *(ter zijde).*

Zie ik er uit als een knuppel of een tentpaal, een staf of een pilaar? — Kent ge mij niet, vader?

Gobbo.

Ach hemel, ik ken u niet, jonge heer; maar ik bid u, zeg me, is mijn jongen, (God hebbe zijn ziel!) levend of dood?

Lancelot.

Kent ge mij niet, vader?

Gobbo.

Helaas, mijnheer, ik ben half blind, ik ken u niet.

Lancelot.

Neen, maar waarlijk, al hadt gij uw oogen, dan zou het nog wel kunnen gebeuren, dat ge mij niet kendet; 't is een wijs vader, die zijn eigen kind kent. Komaan, oude man, ik zal u van uw zoon bericht geven. *(Hij knielt.)* Geef mij uwen zegen! De waarheid komt altijd aan het licht; een moord kan niet lang verborgen blijven, wel de zoon van een vader; maar toch, ten langen leste, komt de waarheid uit.

Gobbo.

Ik bid u, heer, sta op; ik weet zeker, dat gij Lancelot, mijn jongen, niet zijt.

Lancelot.

Kom, ik bid u, alle gekheid op een stokjen, maar geef mij uw zegen; ik ben Lancelot, uw jongen die was, uw zoon die is, uw kind dat wezen zal.

Gobbo.

Ik kan niet gelooven, dat gij mijn zoon zijt.

Lancelot.

Dan weet ik ook niet, wat ik er van denken moet, maar ik ben Lancelot, bij den jood in dienst, en, dat weet ik zeker, Margriet, uw vrouw, is mijn moeder.

Gobbo.

Ja wezenlijk, ze heet Margriet; en ik wil er op zweren, als gij Lancelot zijt, dat ge dan mijn eigen vleesch en bloed zijt. Maar, bij God en al zijn heiligen, wat een baard heb je gekregen; je hebt meer haar gekregen aan je kin, dan Hans, mijn sleeppaard, aan zijn staart heeft.

Lancelot.

Dan lijkt het wel, dat Hans zijn staartharen achteruit groeien; toen ik hem het laatst gezien heb, had hij bepaald meer haren in zijn staart dan ik nu op mijn gezicht heb.

Gobbo.

Heerejé, wat ben je veranderd! En kun je met je meester nog al overweg? Ik heb hem een present meegebracht. Hoe sta je tegenwoordig met elkaar?

Lancelot.

Zóo, zóo, —; maar voor mijn part, daar ik het er op gezet heb om van hem weg te loopen, zoo wil ik niet rusten voor ik een heel eind achter de hielen heb. Mijn meester is een echte jood; hem een present brengen! geef hem een strik. Ik ben in zijn dienst verhongerd; je kunt iederen vinger, dien ik heb, met mijn ribben tellen. Vader, ik ben blij dat je gekomen bent; maar geef je present aan zekeren heer Bassanio, die wezenlijk prachtige nieuwe liv'reiën geeft; als ik niet bij hem

terecht kan komen, wil ik loopen, zoover Gods aardbodem reikt. — O, wat een tref, wat een geluk! daar komt hij aan; — naar hem toe, vader; want ik ben een jood, als ik nog langer bij den jood blijf.

(BASSANIO *komt op, met* LEONARDO *en andere Bedienden.*)

Bassanio.

Zoo kunt gij het wel doen; — maar ge moet er zoo veel spoed achter zetten, dat het avondmaal op zijn laatst tegen vijf uur gereed is. Bezorg deze brieven; maak dat de liv'reiën in orde komen en verzoek Gratiano dadelijk bij mij te komen in mijn huis.

(Een Bediende gaat heen.)

Lancelot.

Nu naar hem toe, vader.

Gobbo.

God zegene uwe edelheid.

Bassanio.

Dank je zeer; wou je iets van mij hebben?

Gobbo.

Hier is mijn zoon, heer, een arme jongen.

Lancelot.

Niet een arme jongen, heer, maar de knecht van den rijken jood; en die graag, heer, zooals mijn vader zal spezivizeeren —

Gobbo.

Hij heeft een groote infectie, heer, om zoo te zeggen, om bij u —

Lancelot.

Inderdaad, heer, het kort en het lang van de zaak is,

dat ik bij den jood in dienst ben, en declinatie heb, zooals mijn vader zal spezivizeeren —

Gobbo.

Zijn meester en hij, met verlof van uw edelheid, leven zoowat als kat en hond, —

Lancelot.

Om kort te gaan, de zuivere waarheid is, heer, dat de jood mij verongelijkt heeft, en dat maakt, zooals mijn vader, die naar ik hoop een oud man is, u fructivizeeren zal —

Gobbo.

Ik heb hier een duivenschoteltjen, dat ik aan uw edelheid wensch te vereeren, en mijn verzoek is, —

Lancelot.

Om zoo kort mogelijk te zijn, het verzoek interruppeert mijzelf, zooals uw edelheid hooren zal van dezen braven ouden man, die, al zeg ik het zelf, schoon een oud man, toch een arm man en mijn vader is.

Bassanio.

Niet beiden te gelijk; — wat wilt ge? spreek!

Lancelot.

Bij u in dienst komen, heer.

Gobbo.

Ja, dat is het, dat wij u willen opponeeren, heer.

Bassanio.

Ik ken u wel; 't verzoek is toegestaan;
Shylock, uw heer, beval vandaag u aan
Voor deez' bevordring, zoo 't bevordring is,
Uit zulk een dienst als van een rijken jood,
Te komen bij een armen edelman.

Lancelot.

Het oude gezegde, heer, is zeer goed verdeeld tusschen mijn meester Shylock en u; gij hebt de genade Gods, heer, en hij heeft vele goederen.

Bassanio (*tot* Lancelot).

Zeer juist. (*Tot* Gobbo.) Ga heen nu, vader met uw zoon, —
Neem afscheid van uw vroeg'ren heer en kom
Dan aan mijn huis. — *(Tot zijn Bedienden.)* Bezorgt hem [een liv'rei,
Wat meer bestrikt dan de andre; let daarop.

Lancelot.

Kom, vader. — Neen, ik kan geen dienst krijgen; wel neen, ik heb mijn tongetjen niet tot mijn dienst. — Nu, *(Hij bekijkt de binnenvlakte van zijn hand.)* als er in Italië iemand zoo'n mooie handpalm heeft om op de schrift te zweren! of ik ook geluk zal hebben! — Kijk eens, welk een onnoozel levenslijntjen; 't is me daar een kleinigheidjen vrouwen; ach, tien, vijftien vrouwen is nog niets: elf weduwen en negen jonge dochters is wel een onnoozel inkomen voor één man; en 'dan, driemaal bijna te verdrinken, en mij bijna dood te stooten aan den rand van een veeren bed; — dat noem ik er genadig afkomen! Ik moet zeggen, als Fortuin een vrouw is, dan is zij in dát opzicht een goeie meid. — Kom, vader; ik zal in een ommezientjen klaar wezen met dat afscheidnemen van den jood.

(Lancelot *en de oude* Gobbo *af.*)

Bassanio.

Ik bid u, Leonardo, denk hieraan;
En kom, is dit gekocht en alles klaar,
Terstond terug, want al mijn goede vrienden
Onthaal ik dezen avond. Haast u, ga.

Leonardo.

Ik doe mijn best; gij zult tevreden zijn.

(Gratiano *komt op.*)

Gratiano.

Waar is uw meester?

Leonardo.

Heer, daar gaat hij juist.
(Leonardo *af.*)

Gratiano.

Signor Bassanio! —

Bassanio.

Gratiano!

Gratiano.

Ik wensch een gunst van u.

Bassanio.

Ze is toegestaan.

Gratiano.

Ja, toestaan moet ge; ik moet met u naar Belmont.

Bassanio.

Wat moet, dat moet; — maar hoor dan toch, Gratiano,
Gij zijt te wild, te ruw, te luid van stem;
't Gaat u goed af, en is volstrekt geen fout
In oogen zooals de onze; maar het wordt,
Waar men u zoo niet kent, al licht te vrij,
Te dol gevonden; — temper, zoo gij kunt,
Met enkle koude drupp'len stemmigheid
Uw dart'len geest; opdat ik, door uw woestheid,
Niet word' miskend, en wat ik wensch en hoop
Niet derven moog'.

Gratiano.

Gerust maar, vriend Bassanio;
Hul ik mij niet in stemmige eerbaarheid,
Praat ik niet deftig, vloek slechts nu en dan,
En is mijn blik niet zedig, draag ik niet
Een kerkboek in mijn zak, en houd ik niet
Mijn hoed voor de oogen bij 't gebed, en zucht
Ik niet, en zeg ik niet ootmoedig „amen",
Neem ik naar eisch niet iedren vorm in acht,
Als een, die om de gunst van grootmama
Een uitgestreken facie toont, geloof mij
Dan in 't vervolg nooit meer.

Bassanio.

Wij zullen zien,
Hoe gij u houden zult.

Gratiano.

Maar, vriendlief, hoor,
Deze avond geldt nog niet, gij moogt mij niet
Verkett'ren om van avond.

Bassanio.

Zeker niet,
Dat zou wel jammer zijn, ik zou u eer
Verzoeken uitgelaten dol te wezen,
Want onze vrienden willen vroolijkheid.
Doch nu vaarwel; ik heb nog wat te doen.

Gratiano.

En ik moet naar Lorenzo en de vrienden,
Maar kom met hen van avond goed op tijd.

DERDE TOONEEL.

Aldaar. *Een kamer in* SHYLOCK's *huis.*

JESSICA *en* LANCELOT *komen op.*

Jessica.

Het spijt me, dat ge ons huis verlaten gaat;
Het is een hel, en gij, een snaaksche duivel,
Hebt soms de slepende uren mij verkort.
Maar 't ga u goed; neem deez' dukaat van mij;
En, Lanc'lot, hoor; straks ziet ge op 't avondfeest
Als gast van uwen nieuwen heer, Lorenzo;
Geef hem deez' brief, maar doe het in 't geheim;
En nu vaarwel; ik wil niet, dat mijn vader
Ons samen spreken ziet.

Lancelot.

Atjé! — tranen verlangen mijn tong. — Gij allerliefst heidinneken, — allerzoetst Jodinneken! Als een Christen niet voor schelm heeft gespeeld en uw hart gestolen, dan weet ik er niets meer van. Maar atjé, deze bespottelijke druppels verdrinken mijn manlijkheid te veel; atjé.

(LANCELOT *af.*)

Jessica.

Vaarwel, vriend Lancelot. —
Ach, hoe afschuw'lijk is het toch in mij,
Dat ik mij schaam mijns vaders kind te zijn!
Maar ben ik ook zijn dochter naar den bloede,
Ik ben 't niet naar den geest. — O, mijn Lorenzo,
Geen strijd meer, neen; ik word, blijft gij mij trouw,
Christinne, en met een hart vol liefde uw vrouw.

(JESSICA *af.*)

VIERDE TOONEEL.

Aldaar. *Een straat.*

GRATIANO, LORENZO, SALARINO *en* SOLANIO *komen op.*

Lorenzo.

Hoort toe, wij sluipen weg van 't avondmaal,
Vermommen ons bij mij aan huis en zijn
Dan allen in een uur terug.

Gratiano.

Wij zijn op zulk een feest niet voorbereid.

Salarino.

Voor fakkeldragers is niet eens gezorgd.

Solanio.

't Moet puik in orde zijn, of 't is niets waard;
En dan zij 't, dunkt mij, liever niet begonnen.

Lorenzo.

Het is nog pas drie uur; wij hebben dus
Nog twee uur vóór ons.

(LANCELOT *komt op, met een brief.*)

Lanc'lot, zoo! wat nieuws?

Lancelot.

Als uwe edelheid dezen brief gelieft te openen, zal het schijnen te verduidelijken.

Lorenzo.

Ik ken de hand; ja, 't is een schoone hand,
En blanker dan 't papier, waarop zij schreef,
De schoone hand, die schreef.

Gratiano.

Een minnebriefjen!

Lancelot *(wil weggaan).*

Met uw verlof, heer.

Lorenzo.

Zeg, waar moet gij heen?

Lancelot.

Och, heer, ik moet mijn ouden meester den Jood gaan intiveeren om bij mijn nieuwen meester den Christen van avond het nachtmaal te komen gebruiken.

Lorenzo.

Ziedaar, *(Hij geeft hem geld.)* — en zeg de schoone Jessica,
Dat ze op mij reek'nen kan; — zeg 't heimlijk; ga. —
(Lancelot *af.*)
Mijn heeren,
Maakt ge alles nu voor 't maskerfeest gereed?
Ik heb al iemand, die mijn fakkel draagt.

Salarino.

Goed, op mijn woord, ik maak het daad'lijk klaar.

Salario.

Ik ook.

Lorenzo.

En komt dan, na een uur zoo wat,
Aan Gratiano's huis; daar vindt ge ons tweeën.

Salarino.

't Is goed, wij zullen komen.

(Salarino *en* Solanio *af.*)

Gratiano.

Die brief was van de schoone Jessica?

Lorenzo.

U wil ik alles zeggen: zie, zij schreef,

Hoe ik haar uit haars vaders huis moet schaken;
Hoe ze is voorzien van goud en edelsteenen;
Hoe ze in een page zich verkleeden zal.
Komt ooit de jood, haar vader, in den hemel,
Dan is 't ter wille van zijn dochter slechts;
En treedt haar immer rampspoed in den weg,
Dan is geen andre schijngrond vóór te geven,
Dan dat zij 't kind is van een valschen jood. —
Kom mede, en zie dit onderweg maar in;
Mij draag' de schoone Jessica de fakkel.

(Beiden af.)

VIJFDE TOONEEL.

Aldaar. *De straat voor* SHYLOCK*'s huis.*

SHYLOCK *en* LANCELOT *komen op.*

Shylock.

Nu, gij zult zien, met eigen oogen zien,
Hoe anders 't is bij Shylock en Bassanio; —
Hé, Jessica! — voorwaar, gij zult bij hem
Niet smullen als bij mij; — hé, Jessica! —
Niet slapen, snorken, telkens kleeren scheuren! —
Hé, Jessica, nog eens!

Lancelot.

Hé, Jessica!

Shylock.

Wie zeide u haar te roepen? 'k zeî 't u niet.

Lancelot.

Uw edelheid heeft mij vroeger altijd gezeid, dat ik nooit iets kan doen, of het moest mij gezeid worden.

Jessica.

Wat is 't? Gij hebt geroepen?

Shylock.

'k Ben uitgevraagd ten eten, Jessica;
Daar zijn mijn sleutels. — Maar waarom zou 'k gaan?
Men vraagt mij niet als vriend, maar om te vleien;
Maar ik, ik ga uit haat, en help den christen
Zijn goed verspillen. — Jessica, mijn kind,
Pas op mijn huis; — ik ga met tegenzin;
Er broeit iets, vrees ik, dat mijn rust verstoort;
Ik heb van nacht van zakken gouds gedroomd.

Lancelot.

Ik bid u, heer, kom; mijn jonge meester wacht op uw bezoeking.

Shylock.

Die zal wel gebeuren.

Lancelot.

En ze hebben saamgezworen, — ik wil niet zeggen, dat gij een maskerade zult zien, maar als gij er een ziet, dan was het niet voor niets, dat mijn neus begon te bloeden op den laatsten Paaschmaandag 's morgens om zes uren, die dat jaar viel op Asschenwoensdag voor vier jaren in den namiddag.

Shylock.

Wat, zijn daar maskers? Hoor mij, Jessica!
Sluit dan de deur, en als gij tromm'len hoort
En dat gegil van kromgenekte fluiten,
Klim dan niet tot het venster op en steek
Uw hoofd niet op de straat, en kijk niet uit
Naar dat geverfd gelaat van christenzotten;
Maar stop dan de ooren van mijn woning, — 'k meen
Mijn vensters, — dicht, opdat mijn eerbaar huis

't Geraas dier flauwe zotternij niet hoore. —
Ik zweer bij Jakobs staf, ik heb geen zin
Om buitenshuis van avond feest te vieren;
Toch wil ik gaan. — Gij knaap, ga voor mij uit;
Zeg, dat ik kom.

Lancelot.

Ik zal vooruitgaan, heer. —
(*Fluisterend tot* Jessica.)
Maar kijk, meestres, alevel 't venster uit;
Dra passeert een christen goed,
Waard, dat een jodin hem groet.
(Lancelot *af.*)

Shylock.

Wat zeide daar die gek, die zone Hagars?

Jessica.

Hij zeide mij vaarwel en anders niet.

Shylock.

De dwaas is goedig, maar een wolf in 't eten;
Bij 't werk een slak, in 't slapen overdag
Een wilde kat; ik wil geen hommels houden;
En daarom ga hij heen, en ga hij heen
Naar iemand, wien hij den geborgden buidel
Moog' helpen leêgen. — Jessica, naar binnen;
Misschien kom ik zoo daad'lijk wel terug;
Doe wat ik zeide en sluit de deuren goed;
„Een dichte kast, weert meen'gen gast;"
Zoo spreekt een elk, die op zijn zaken past.
(Shylock *af.*)

Jessica.

Vaarwel; — en als Fortuin mij niet bestrijdt,
Ben ik een vader, gij een dochter kwijt.
(Jessica *af.*)

ZESDE TOONEEL.

Aldaar.

GRATIANO *en* SALARINO *komen op*, *gemaskerd.*

Gratiano.

Dit is het afdak, waar Lorenzo ons
Verzocht te wachten.

Salarino.

't Uur is haast voorbij.

Gratiano.

En 't is een wonder, dat hij 't uur verzuimt;
Verliefden zijn meestal de klok vooruit.

Salarino.

O, tienmaal sneller vliegen Venus' duiven
Om nieuwe liefdebanden te bezeeg'len,
Dan om gezworen trouw gestand te doen.

Gratiano.

Ja, dat gaat door: wie staat ooit van een feest
Met zooveel eetlust op, als hij ging zitten?
Waar is het paard, dat op zijn lange baan
Terugdraaft met hetzelfde ondoofb're vuur,
Waarmee het steig'rend wegstoof? Ieder ding
Wordt met meer vuur begeerd dan wel genoten.
Ziet, hoe, gelijk een jong en kwistig zwakhoofd,
Het nieuwe jacht daar zee kiest, vlag in top,
Door dartel windgestreel gekust, geliefkoosd!
Hoe keert het weer als de verloren zoon,
De spanten bloot en met gescheurde zeilen,
Verarmd en naakt door 't dartel windgestreel!

(LORENZO *komt op.*)

Salarino.

Daar komt Lorenzo; — later dus 't vervolg.

Lorenzo.

Verschoont mij, lieve vrienden, dat ik toefde;
'k Had veel te doen; dat draag' de schuld, niet ik.
Maar is 't uw beurt eens om een vrouw te stelen,
Dan wacht ik even lang op u. — Komt hier;
Hier woont mijn jodenvader. — Wie is thuis?

(JESSICA *verschijnt aan 't venster, in jongensgewaad.*)

Jessica.

Wie is daar? Zeg 't voor alle zekerheid,
Hoewel ik zweren zou de stem te kennen.

Lorenzo.

Lorenzo, en uw liefste.

Jessica.

Lorenzo, zeker; en mijn liefste, ja;
Want wien heb ik zoo lief? Maar wie, Lorenzo,
Staat voor u in, dat ik u 't liefste ben?

Lorenzo.

De hemel en uw hart zijn mijn getuigen.

Jessica.

Hier, vang dit mandjen; 't is de moeite waard.
Goed, dat het nacht is, en ge mij niet ziet;
Want ik ben erg beschaamd in deez' verkleeding;
Maar liefde is blind; verliefden kunnen niet
De vreemde streken zien, die zij bedrijven;
Maar konden zij 't, Cupido zelf zou blozen,
Als hij mij zoo als jongen zag verkleed.

Lorenzo.

Kom af, gij moet mijn fakkeldrager zijn.

Jessica.

Wat! moet ik 't licht doen vallen op mijn schande?
Die is, voorwaar, van zelf reeds veel te licht.
Dit is een post, mijn lief, die openbaart,
En 'k moet verborgen zijn.

Lorenzo.

Dat blijft gij, liefste,
Als u 't bevallig pagekleed omhult.
Maar haast u thans;
Of de ons bevriende nacht gaat vluchtling spelen,
En men verwacht ons bij Bassanio's feest.

Jessica.

Ik ga de kasten sluiten en verguld mij
Met meer dukaten nog, en kom dan fluks.
(Zij gaat weg van 't venster.)

Gratiano.

Ze is, bij mijn kap, Godinne, geen Jodinne.

Lorenzo.

God straff' me, als ik haar niet van harte min;
Verstandig is ze, als ik er iets van weet;
En schoon is ze, als mijn oog mij niet bedriegt;
En trouw is ze ook, dat heeft ze reeds getoond.
En, zooals ze is, verstandig, schoon en trouw,
Wordt zij mijn teêr en trouw beminde vrouw.

(Jessica *komt op, beneden.*)

Lorenzo.

Zoo, zijt ge er reeds? — Dan, heeren, voort, met spoed;

Ginds wacht ons al sinds lang de maskerstoet.
(*Hij gaat heen, met* JESSICA *en* SALARINO.)

(ANTONIO *komt op.*)

Antonio.

Wie daar?

Gratiano.

Signore Antonio?

Antonio.

Gratiano, foei! En waar zijn nu al de andren?
't Is negen uur; de vrienden wachten u. —
Geen maskerade thans; de wind is om;
Bassanio wil op 't oogenblik aan boord;
Ik zond wel twintig man om u te zoeken.

Gratiano.

Zeer gaarne, ja; want niets staat meer mij aan,
Dan nog van avond onder zeil te gaan.

(Beiden af.)

ZEVENDE TOONEEL.

Belmont. *Een zaal in* PORTIA's *huis.*

Trompetgeschal. PORTIA *en de Prins van* MAROCCO *komen op, beiden met Gevolg.*

Portia.

Goed, schuif den voorhang open en onthul
De kastjes alle voor deze' eed'len prins; —
(Tot den Prins.) Doe thans uw keus.

Marocco.

Van goud het eerste, dat tot opschrift heeft:
„Die mij verkiest, verkrijgt, wat menig man begeert".
Van zilver 't tweede, dat ons dit belooft:
„Die mij verkiest, erlangt zooveel als hij verdient".
Dit derde, zwaar, van lood, met plomp vermaan:
„Die mij verkiest, die wage en geve al wat hij heeft".
Hoe weet ik nu, of ik het rechte kies?

Portia.

Slechts één er van bevat mijn beeltnis, prins;
En kiest ge dat, dan ben ik zelf ook de uwe.

Marocco.

Een God bestuur' mijn oordeel dan! Laat zien;
Nog eens wil ik die spreuken overlezen.
Wat zegt dit looden kastjen?
„Die mij verkiest, die geve en wage al wat hij heeft".
Die geev' — voor wat? voor lood? hij waag' voor lood?
't Is taal, die dreigt. En zij, die alles wagen,
Doen dit op hoop van kostelijk gewin;
Een gouden geest bukt niet naar schuim van erts;
En ik geef niets en waag ook niets, voor lood.
Wat zegt het zilver, met zijn maagdeglans?
„Die mij verkiest, erlangt zooveel als hij verdient".
Zooveel als hij verdient! — Denk na, Marocco,
En weeg uw eigen waarde op juiste hand;
Waardeert men u, zooals ge u zelven schat,
Genoeg is uw verdienste; schoon, genoeg
Kan ontoereikend wezen voor de jonkvrouw.
Doch, angst te koestren over mijn verdienste,
Waar' zwak, onwaardig twijflen aan mijzelf.
Zooveel als ik verdien! — Nu, 't is de jonkvrouw;
'k Verdien haar door geboorte en door mijn goed'ren,
Door gaven der natuur en door beschaving,

Maar bovenal verdien ik haar door liefde.
Als ik niet verder ging, en dit verkoos? —
Maar toch, die spreuk van 't goud nog overwogen!
„Die mij verkiest, verkrijgt, wat menig man begeert."
Nu, dat 's de jonkvrouw; iedereen begeert haar,
En iedre hoek der aard brengt pelgrims aan,
Om 't sterflijk, aad'mend heiligbeeld te kussen.
Hyrcanië's wouden, de onafzienbre vlakten
Van 't woest Arabië zijn gebaande wegen
Voor vorsten thans, tot schoone Portia;
Het rijk der waat'ren, dat met fiere kruinen
Den hemel in 't gelaat spuwt, keert ze niet,
Die zoo vermeet'le vreemden; neen, ze komen,
Als door een beek, tot schoone Portia. —
Een van deez' drie omsluit haar hemelsch beeld.
Is 't denkbaar, dat haar lood omsluit? — 't Waar lastring,
Zoo iets te denken; 't lood is te verachtlijk
Om zelfs in 't donkre graf haar wâ te ompants'ren.
Of is 't te denken, dat ze in zilver huist,
Wel tienmaal minder waard dan 't loutre goud?
O zondig denkbeeld! zulk een rijk juweel
Wordt steeds in goud gevat. In England is
Een munt, van goud, gestempeld met een engel,
Maar daar is 't beeld eens engels bovenop;
Hier ligt een engel, door een gulden bed
Geheel omsloten. — Geef den sleutel mij;
Dit is mijn keus; geluk, wees aan mijn zij!

Portia.

Daar, neem hem, prins; en is mijn beeld hierin,
Dan ben ik de uwe.

(Hij ontsluit het gouden kastjen.)

Marocco.

O, hel, wat vind ik hier?
Een grijnzend doodshoofd, en in de oogkas ligt

Een opgerold geschrift? — Ik wil het lezen.
„Al wat blinkt, is nog geen goud,
„Wis is dit u vaak ontvouwd;
„Menig heeft den schijn vertrouwd,
„Maar te laat zijn doen berouwd.
„Gulden graven zijn gebouwd,
„Waar de worm toch huis in houdt.
„Waart gij even wijs als stout,
„Jong van leên, van oordeel oud,
„'t Afscheid hadt ge niet aanschouwd:
„Al uw gloed laat Portia koud."
Koud voorwaar en moeite om niet;
Welkom, koude; en gloed, ontvlied. —
Leef, Portia, wel! Het vonnis doet mij pijn;
'k Verloor; zoo moog' dan kort het afscheid zijn.
(Marocco *af*, *met zijn Gevolg.*)

Portia.

O heuch'lijk eind! — Trek weer den voorhang toe; —
Dat elk, die hem gelijkt, die keuze doe.
(Allen af.)

ACHTSTE TOONEEL.

Venetië. *Een straat.*

Salarino *en* Solanio *komen op.*

Salarino.

Ja, vriend, ik zag Bassanio onder zeil;
Gratiano heeft zich met hem ingescheept,
Maar zeker is Lorenzo niet op 't schip.

Solanio.

De jood, die hondsvot, tierde, tot de doge
Met hem Bassanio's schip ging onderzoeken.

Salarino.

Hij kwam te laat; het was reeds onder zeil.
Toen echter kwam den doge dra ter ooren,
Dat men Lorenzo en zijn Jessica
Gezien had in een gondel; bovendien
Gaf ook Antonio de verzeek'ring, dat
Zij niet Bassanio op zijn schip verzelden.

Solanio.

Nooit hoorde ik zulk een teugellooze woede,
Zoo vreemd, zoo heftig, zoo van 't een op 't ander,
Als van dien jood, dien hond, daar op de straat:
„Mijn dochter! — Mijn dukaten! — O mijn dochter! —
„En met een christen! — O, mijn christ'lijke dukaten! —
„O recht en wet! mijn dochter! mijn dukaten!
„Eén zak, twee zak, verzegeld, vol dukaten!
„Dubb'le dukaten; — en mijn dochter stal ze!
„Juweelen ook, twee steenen, kostbre steenen!
„Mijn dochter stal ze! — Rakkers, zoekt die deern!
„Mijn steenen heeft ze bij zich, mijn dukaten!"

Salarino.

De straatjeugd van Venetië schreeuwt hem na: —
„Zijn steenen, zijn dukaten en zijn dochter!"

Solanio.

Als nu Antonio maar op tijd betaalt,
Want anders zal hij 't boeten.

Salarino.

Ja, zeer juist.
'k Was gistren met een Franschman aan het praten;
Die zeide mij, dat in de nauwe zee,
Die Frankrijk scheidt van England, er een schip
Vergaan was, rijkbevracht, en hier van daan.
'k Dacht daad'lijk aan Antonio, toen hij 't zeide,
En wenschte in stilte: „zij dat niet van hem!"

Solanio.

Gij moet hem toch vertellen, wat ge hoort;
Maar niet te plotsling, want het mocht hem leed doen.

Salarino.

Er is geen trouwer hart op aard; ik zag
Bassanio's afscheid van Antonio.
Bassanio zeide, dat hij spoed zou maken
Om weêr te keeren; „Doe dat niet", was 't antwoord,
„Verbroddel niet om mij uw zaak, Bassanio.
„Neen, laat de tijd haar rijpen. Wat den schuldbrief
„Betreft, dien ik den jood geteekend heb,
„Die rijz' niet voor uw geest naast uwe liefde;
„Wees opgeruimd en wijd al uw gedachten
„Aan hoflijkheid en de uiting uwer liefde,
„Aan al wat ginds u 't beste passen zal."
Toen reikte hij, — zijn oog schoot vol van tranen, —
Met afgewend gelaat zijn vriend de hand,
En schudde, met een wonderdiepe ontroering,
Met kracht Bassanio's hand. Zoo scheidden zij.

Solanio.

'k Geloof, alleen om hem heeft hij de wereld
Nog lief. Kom, zoeken wij hem op en trachten
We die zwaartillendheid wat te verzetten
Op de eene of and're wijs.

Salarino.

Zeer gaarne, ja.
(Beiden af.)

NEGENDE TOONEEL.

BELMONT. *Een zaal in* PORTIA's *woning.*

NERISSA *komt op, met een Bediende.*

Nerissa.

Kom, spoedig, spoedig, trek den voorhang weg;
De prins van Arragon heeft de' eed gedaan
En komt zoo daad'lijk zijn geluk beproeven.

(Trompetgeschal. De Prins van ARRAGON *en* PORTIA *komen op, beiden met Gevolg.)*

Portia.

Gij ziet, daar staan de kastjes, edel prins;
Verkiest gij dat, waarin mijn beeltnis is,
Dan wordt terstond het huwlijksfeest gevierd;
Maar faalt uw keuze, heer, dan moet gij ook
Terstond en zonder tegenspraak vertrekken.

Arragon.

Drie dingen zijn door de' eed mij opgelegd:
Ten eerste, nimmer iemand te openbaren,
Welk kastje' ik koos; dan, mocht ik 't rechte kastjen
Niet treffen, nimmer in mijn leven meer
De hand van een'ge vrouw te vragen; eind'lijk,
Indien 't geluk me een juiste keus ontzegt,
Hier niet te toeven, maar terstond te gaan.

Portia.

Hiertoe verplicht zich elk bij eede, die
Voor mijn onwaardig ik de kans komt wagen.

Arragon.

Ik nam het op mij. Thans, Fortuin, vervul
Mijn hartewensch! — Goud, zilver, waard'loos lood!
„Die mij verkiest, die geve en wage al wat hij heeft";
Glans vrij wat schooner, eer ik geef of waag! —

Wat zegt het gouden kastjen? Laat eens zien: —
„Die mij verkiest, verkrijgt wat menig man begeert."
Wat menig man begeert! — dit menig meent wellicht
De dwaze menigt', die naar schijn slechts kiest,
Niet meer ziet dan het ijdel oog kan leeren,
Niet in het binnenst dringt, maar als de zwaluw
Haar bouw bevestigt aan den buitenwand,
Geheel aan storm en toeval prijsgegeven.
Ik kies niet, neen, wat menig man begeert,
Ik wil mij niet naar lage geesten schikken,
Niet voegen bij den grooten dommen hoop.
Dus thans tot u, gij zilvren schatbewaarder,
Zeg mij het opschrift, dat gij draagt, nog eens:
„Die mij verkiest, erlangt zooveel als hij verdient".
Zeer goed gezegd: want wie durft stout Fortuin
Verschalken, en zich eere stelen, waar
Verdienstes stempel op ontbreekt! Dat niemand
Een onverdiende waardigheid zich eigen'!
O, werden goed'ren, rang en ambten nooit
Op laakb're wijs verworven; eere steeds
Onwraakbaar, door verdienste alleen, gekocht!
Hoe menig dekte zich, die blootshoofds staat;
Hoe menig, die beveelt, wierd dan de dienaar!
Wat laag gepeupel zou de wan niet schiften
Uit wat het zaad der eere is; hoeveel tarwe
Waar' niet te lezen uit het kaf der tijden,
En weer tot eer te brengen! — Maar, de keuze: —
„Die mij verkiest, erlangt zooveel als hij verdient".
Ik kies verdienste; — ontsluit mij dit, opdat
Me onthuld zij, hoe 't geluk mij is gezind.

(Hij ontsluit het zilveren kastjen.)

Portia.

Te lang gedraald voor dat, wat gij daar vindt.

Arragon.

Wat is dit hier? Het beeld eens zots, dat me aangrijnst,

En een geschrift mij reikt? Ik wil het lezen.
Hoe weinig zijt ge aan Portia gelijk!
Hoe weinig aan mijn hoop en mijn verdiensten!
„Die mij verkiest, verkrijgt zooveel als hij verdient".
Verdien ik dan niets beters dan een zotskop?
Is dat mijn loon? Is mijn verdienste zoo?

Portia.

't Misdoen en 't vonnis slaan zijn steeds gescheiden;
Het een strijdt tegen 't ander.

Arragon.

Wat staat hier?
„Zevenmaal in 't vuur geheet
„Werd dit zilver, en gesmeed;
„Zevenmaal is hij doorkneed,
„Die nooit dwaze keuze deed.
„Menig greep een schaduw beet,
„Die hem door de handen gleed.
„Dwazen zijn er, zoo ik weet,
„Als deez' nar, in zilvren kleed.
„Zoek een meisjen, grof of fijn,
„Altijd is uw hoofd als 't mijn;
„Gaat, laat dit genoeg u zijn."
Grooter nar schijn ik mij toe,
Als ik hier nog toeven doe.
Eenen zotskop bracht ik mee,
En ik ga nu weg met twee. —
Nu, vaarwel, ik houd mijn eed,
Zal geduldig zijn in 't leed.
(De Prins van Arragon *met Gevolg af.)*

Portia.

Dat de mot de vlam niet meed!
O, o, die wijze narren! als zij kiezen,
Zijn zij zoo wijs, door wijsheid te verliezen.

Nerissa.

Hoe goed het oude spreekwoord het toch wist!
Wie hangt, wie huwt, wordt door het lot beslist.

Portia.

Kom, trek 't gordijn weêr toe, Nerissa.

(Een Bediende komt op.)

Bediende.

Waar is mijn jonkvrouw?

Portia.

Hier; wat wil mijn heer?

Bediende.

Mejonkvrouw, aan de poort is afgestegen
Een jong Venetiaan, om u te melden,
Dat weldra zijn gebieder u begroet;
Hij brengt van deze' u liefdevolle groeten,
Behalve hoff'lijk schoone woorden, gaven
Van hooge waarde; en nimmer zag ik nog
Een liefdeboô, zoo goed zijn boodschap waard;
Want nooit kwam in April een dag zoo schoon,
Om ons den fraaien zomer te voorspellen,
Als deze boô vooraf zijn heer ons meldt.

Portia.

Genoeg, ik bid u; ik begin te vreezen,
Dat gij zoo daad'lijk zegt: „hij is mijn broêr";
Zoo feestlijk zijt ge in 't roemen van zijn lof.
Nerissa, kom; 'k wil zien wie 't is, die zoo
Zijn liefde ons meldt, reeds door zijn liefdeboô.

Nerissa.

Geef, liefdegod, het zij Bassanio.

(Allen af.)

DERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Venetië. *Een straat.*

SOLANIO *en* SALARINO *komen op.*

Solanio.

Nu, wat nieuws is er op den Rialto?

Salarino.

Ja, het wordt nog maar niet tegengesproken, dat Antonio een schip met rijke lading in die nauwe doorvaart verloren heeft. De Goodwins, geloof ik, heet de plaats, een gevaarlijke zandbank en als noodlottig bekend; er moeten vrij wat wrakken van groote schepen begraven liggen, als moei Gerucht een eerlijk wijf is, waar men op aan kan.

Solanio.

Ik wou, dat ze in dit geval zoo'n leugenachtige klappei bleek, als er ooit één gember geknauwd heeft of haar buren heeft wijsgemaakt, dat ze treurde om den dood van haar derden man. Maar het is waar, — zonder

in wijdloopigheid te vervallen, en van den effen grooten weg van het gesprek af te wijken, — dat de goede Antonio, die rechtschapen Antonio, — o, had ik een benaming, goed genoeg om zijn naam gezelschap te houden! —

Salarino.

Kom, besluit!

Solanio.

Ach, wat zegt gij? — Nu, het eind van 't lied is, hij heeft een schip verloren.

Salarino.

Ik wou, dat het ook zeker het eind was van zijn verliezen.

Solanio.

Laat ik bijtijds hier „amen" op zeggen, eer de duivel mijn gebed in den weg loopt, want daar komt hij aan, in de gedaante van een jood.

(Shylock *komt op.*)

Wel, Shylock, wat nieuws onder de kooplui?

Shylock.

Gij wist, niemand zoo goed, niemand zoo goed als gij, van de vlucht van mijn dochter.

Salarino.

Dat is waar; ik van mijn kant wist van den man, die haar de vleugels voor het wegvliegen gemaakt heeft.

Solanio.

En Shylock, van zijn kant, wist dat het vogeltjen al wel vlug was; en dan ligt het bij allen in den aard, dat zij het nest ontvluchten.

Shylock.

Zij zal er verdoemd voor zijn.

Salarino.

Ja zeker, als de duivel haar rechter mag wezen.

Shylock.

Mijn eigen vleesch en bloed in opstand!

Salarino.

O foei, oude kreng, in opstand op jouw jaren!

Shylock.

Ik zeg, mijn dochter is mijn vleesch en bloed.

Salarino.

Er is meer verschil tusschen jouw vleesch en het hare, dan tusschen git en ivoor, meer tusschen je beider bloed, dan tusschen rooden wijn en Rijnschen; — maar zeg ons, heb je ook gehoord, of Antonio op zee het een of ander verlies heeft geleden of niet?

Shylock.

Dat is ook al weer een kwade zaak voor me; een bankroetier, een verkwister, die te nauwernood zijn gezicht op den Rialto durft laten kijken; — een bedelaar, die altijd als een groot heer op de markt kwam, — laat hem denken aan zijn schuldbrief; hij noemde mij altoos een woekeraar, — laat hem denken aan zijn schuldbrief; hij leende altijd geld uit christelijke liefelijkheid, — laat hem denken aan zijn schuldbrief!

Solario.

Nu, ge zult natuurlijk, als hij in gebreke mocht blijven, zijn vleesch niet nemen; waar kan dat voor dienen?

Shylock.

Om er visch mee te vangen; en als niets anders er mee gediend is, dan is mijn wraak er mee gediend. Hij heeft mij beschimpt, mij benadeeld voor een half millioen, gelachen bij mijn verliezen, gegrijnsd bij mijn winsten,

mijn volk gesmaad, mijn handel gedwarsboomd, mijn vrienden koud, mijn vijanden warm gemaakt; en waarom toch, waarom? — Omdat ik een jood ben. Heeft een jood dan geen oogen? Heeft een jood geen handen, geen armen, geen beenen, geen gevoel, geen begeerten, geen hartstochten? wordt hij niet gevoed door 't zelfde voedsel, verwond door dezelfde wapens, bezocht door dezelfde ziekten, genezen door dezelfde middelen, warm en koud door denzelfden winter en zomer, als een christen? Als gij ons een messteek geeft, bloeden wij dan niet? als gij ons vergiftigt, sterven wij dan niet? en als gij ons beleedigt, zullen wij dan geen wraak nemen? Als wij in het overige zijn als gij, willen wij ook daarin u gelijken. Als een christen door een jood beleedigd wordt, wat is dan zijn deemoedigheid? — wraakzucht. Als een jood door een christen beleedigd wordt, wat moet, naar christenvoorbeeld, zijn lijdzaamheid wezen? — wel, wraakzucht. Het booze, dat gijlieden mij leert, dat wil ik doen, — en het zou mij tegenvallen, als ik het niet nog beter deed dan mijn meesters.

(Een Bediende komt op.)

Bediende.

Edele Heeren, Antonio, mijn meester, is te huis en verlangt u beiden te spreken.

Salarino.

Wij hebben hem al overal gezocht.

(Tubal *komt op.*)

Solanio.

Daar komt een ander van dat gebroedsel; een derde is er wel niet bij te passen, of de duivel zelf moest jood worden.

(Salarino, Solanio *en Bediende af.*)

Shylock.

Zoo Tubal, wat voor tijdingen uit Genua? hebt gij mijn dochter gevonden?

Tubal.

Ik ben verscheiden keeren geweest, waar van haar gesproken werd, maar haarzelve heb ik niet kunnen vinden.

Shylock.

Och, och, och, och! Een diamant weg! heeft me toch tweeduizend dukaten gekost in Frankfort! De vloek is nu pas over ons volk gekomen; ik heb hem nog nooit gevoeld dan nu; tweeduizend dukaten met dat eene, en dan nog andere kostelijke, kostelijke juweelen! Ik wou, dat mijn dochter dood aan mijn voeten lag en de juweelen in haar oor! ik wou, dat ze gekist lag aan mijn voeten en de dukaten in haar kist! Geen tijding van hen? — O, o! en dat zoeken heeft me al ik weet niet hoeveel gekost; och, schâ op schâ! De dief met zóóveel weg, en dan zóóveel om den dief te vinden, en geen voldoening nog, geen wraak! en geen ongeluk gebeurt er, dat niet op mijn hoofd neerkomt, geen zuchten dan die ik slaak, geen tranen dan die ik vergiet!

Tubal.

Toch, andere menschen hebben ook ongelukken; Antonio, zooals ik in Genua hoorde, —

Shylock.

Wat, wat, wat? ongelukken? ongelukken?

Tubal.

— heeft een galjoen verloren, dat van Tripoli kwam.

Shylock.

Goddank, Goddank! — Is het waar? is het waar?

Tubal.

Ik heb eenige matrozen gesproken, die uit de schipbreuk gered zijn.

Shylock.

Ik dank u, goede Tubal, — goede tijding, goede tijding; ha! ha! — Waar? In Genua?

Tubal.

Uw dochter heeft in Genua, naar ik hoorde, op één avond tachtig dukaten verdaan.

Shylock.

Ge boort een dolk in mijn hart; — nooit zie ik mijn geld terug; tachtig dukaten zoo in eens! tachtig dukaten!

Tubal.

Verscheidene schuldeischers van Antonio zijn met me naar Venetië gereisd; die zeggen, dat het niet anders kan, of hij moet over den kop gaan.

Shylock.

Dat doet me goed; ik zal hem pijnigen, ik zal hem folteren; dat doet me goed.

Tubal.

Een van hen liet mij een ring zien, dien hij van uw dochter gekregen had voor een aap.

Shylock.

O, mijn vloek op haar! ge martelt me, Tubal; het was mijn turkoois; ik heb hem van Lea gekregen, toen we nog niet getrouwd waren; ik had hem niet gegeven voor een bosch vol apen.

Tubal.

Maar met Antonio is het zeker mis.

Shylock.

Ja, dat 's waar, dat 's zeker waar; ga Tubal, huur

een gerechtsdienaar voor me; bespreek hem een veertien daag vooruit; ik zal zijn hart hebben, als hij in gebreke blijft; want als hij Venetië uit is, kan ik zaken doen, zooveel ik verkies; ga, ga, Tubal; we vinden elkaar weêr in onze synagoge; ga, goede Tubal; in onze synagoge, Tubal.

(Beiden af.)

TWEEDE TOONEEL.

Belmont. *Een zaal in* PORTIA's *woning.*

BASSANIO, PORTIA, GRATIANO, NERISSA *en Gevolg komen op. De kastjes staan gereed.*

Portia.

Ik bid u, wacht nog; toef een dag of twee,
Aleer gij 't waagt; kiest gij verkeerd, dan moet
Ik ook uw bijzijn derven; stel 't nog uit;
Een stem spreekt in mij, — neen, het is geen liefde, —
Dat ik u niet wil missen, en gij weet
Het zelf wel, dat geen haat deez' raad u geeft;
Maar hoor; — ik wensch, dat gij mij goed begrijpt, —
Een maagd mag enkel met gedachten spreken, —
Zoo gaarne hield ik u een maand of twee
Terug, aleer gij 't waagt. Ik kon u wijzen,
Welk kastjen 't is, maar dan ware ik meineedig, —
Dat word ik nooit! En zoo kunt gij mij missen,
Doch doet gij dit, dan wekt ge een boozen wensch,
Dat ik meineedig waar' geweest. Uw oogen, —
O, toovermacht! — zij hebben mij gedeeld,
En de eene helft is de uwe, de andre de uwe, —
De mijne, meende ik, maar het mijne is 't uwe,
En zoo is alles 't uwe. O! booze tijd,
Die eig'naars van hun recht versteekt, en zoo

Is 't uwe niet het uwe. — Faalt uw keus,
Fortuin verdient dan eeuw'ge pijn, niet ik.
Ik spreek te lang, maar 't is slechts om den tijd
Te rekken; 'k win nog tijd en houd u af
Van uwe keus.

Bassanio.

Laat tot de keus mij toe,
Want thans is 't mij, als lag ik op de pijnbank.

Portia.

Wat! op de pijnbank? O, beken mij dan,
Wat hoogverraad zich in uw liefde mengt.

Bassanio.

Verraad? geen ander dan vreesachtigheid,
Wantrouwen op 't verwerven van uw liefde;
Want eerder leefden vuur en sneeuw in vreê,
Dan dat verraad zich aan mijn liefde paarde.

Portia.

Thans ducht ik, dat ge als op de pijnbank spreekt,
Want dan zegt ieder alles wat verlangd wordt.

Bassanio.

Beloof mij 't leven, en ik zal bekennen.

Portia.

Beken en leef.

Bassanio.

'k Beken, ik heb u lief,
Ziedaar, wat mijn bekent'nis wezen kan.
O, zaal'ge foltring, als de folteraar
Mij zelve 't antwoord leert voor mijn bevrijding!
Maar thans 't geluk beproefd, de keus gewaagd!

Portia.

Welnu dan, 't zij; ik ben in een der kastjes;

Hebt gij mij lief, dan kiest gij 't rechte wel. —
Nerissa en gij andren, gaat terug. —
Maar dat muziek bij 't doen der keuze klink';
Want mist hij 't doel, dan groete, als bij een zwaan,
Muziek zijn stervensstonde; ja, dit beeld
Is waar en juist; mijn oog is dan de stroom,
Zijn vochtig doodsbed. Maar hij kan ook winnen;
En wat is dan muziek? Dan is muziek
Als 't juub'len, waar een opgetogen volk
Zijn pasgekroonden vorst meê groet, of als
De zoete tonen van den morgenstond,
Die in des bruîgoms droomend oor weerklinken,
En hem ten huw'lijk roepen. Ziet, hij treedt,
Niet minder fier, maar liefd'rijker van hart
Dan jonge Alcides, toen hij de eedle maagd,
Door 't snikkend Troje 't monster toegewijd,
Van zeek'ren dood ging redden; ik ben 't offer;
Die andren ginds zijn de Dardaansche vrouwen,
Ontdaan en weenend saamgestroomd, om de' uitslag
Van 't heldenfeit te zien. — Ga, Hercules!
Leeft gij, dan leef ik; — o, hoe klopt mij 't hart,
Veel meer dan u, die moedig 't noodlot tart.

(Muziek, terwijl Bassanio *bij de kastjes met zich zelf te rade gaat.)*

Lied.

(Eerste stem.)

Zegt, van waar de wufte min?
Sluipt zij 't hart of 't hoofd ons in?
Zegt me, wat is haar begin?
Antwoordt, antwoordt!

(Tweede stem.)

't Oog is 't, dat haar 't leven schenkt,

't Leven door het zien verlengt,
En haar ook tot sterven wenkt.
Luid haar uit, gij klokgebrom!
Ik begin het: bim, bam, bom!

(Koor.)

Bim, bam, bom!

Bassanio.

Hoe vaak is 't uiterlijk aan 't wezen vreemd!
Steeds wordt de wereld door vertoon bedrogen.
In 't recht, wat zaak is ooit zoo voos en valsch,
Die niet, door schrandre en gladde tong verfraaid,
Den schijn van 't kwaad bemantelt? In den godsdienst,
Wat vloekb're dwaling, die door vroomheidsschijn
Niet wordt geheiligd, met een tekst gesteund,
En de' onzin niet door schoon vertoon verbergt?
Geen boosheid, die de slimheid mist, om zich
Met de' uiterlijken schijn van deugd te sieren.
Hoe menig lafaard,—aan een trap van zand
Gelijk in vastheid,—draagt niet om de kin
Den baard van Hercules of fellen Mars,
Al bergt de lever zelfs geen druppel gal?
Hij kiest dit als een merk van dapperheid,
Alleen om barsch te schijnen. Ziet, de schoonheid;
Gij vindt die mede bij 't gewicht gekocht;
En bij die 't doet, bewerkt natuur een wonder:
Die weegt het minst, wie 't meeste zich bezwaart;
Die gulden lokken, zich als slangen kronklend,
Die dart'len bij het suizen van den wind,
Om wat men schoon gelooft, wie kent ze niet,
Dat er natuur een ander hoofd mee sierde?
De schedel, waar ze op groeiden, rust in 't graf.
Zoo is dan sieraad slechts 't bedrieglijk strand
Van zeeën vol gevaars, de schoone sluier,
Een spookgestalte omhullend, in één woord,

Schijnwaarheid, tooisel van den sluwen tijd,
Om wijzen te verstrikken. — Pronk'rig goud,
Gij harde Midaskost, u wil ik niet;
Noch u, gij bleeke, lage slaaf, gereed
Tot iedren dienst; maar u, gij glansloos lood,
Die eerder dreigend spreekt dan iets belooft,
Geen glans of opschrift trekt mij aan als gij;
U kies ik; — dat mijn keuze vreugde zij!

Portia.

O, hoe elke andre hartstocht nu in lucht
Verdwijnt, beklemdheid, bange twijfelzucht,
En wanhoop en verbeten jaloezie!
O, liefde! matig uw vervoering en gebiê
Dien stroom van vreugde kalmte; boven 't peil
Verheft zij zich, ik voel 't; o, minder 't heil,
Of de overmaat is doodlijk!

Bassanio *(het looden kastjen openend).*

Wat is dit?
Het beeld van Portia? Wat halfgod kwam
Het scheppen zoo nabij? Beweegt dit oog?
Of schijnt het door het trillen van de mijne
Bewogen? Zie, de lippen oop'nen zich
Voor nectar-adem, die er doorgaat: lieflijk
Moet wezen, wat zoo lieve zusters scheidt;
En 't haar! De schilder weefde, een spin gelijk,
Een gulden net, dat mannenharten vangt,
Als muggen in een spinweb. Maar die oogen,
Kon hij ze zien en schild'ren? Had hij 't een
Gemaald, dan moest het, dunkt mij, beî de zijne
Hem rooven en dus eenig blijven. Maar,
Wat spreek ik? Al mijn lof blijft even ver
Beneden deze schim, als deze schim
De waarheid achterna hinkt. — O, ziehier
't Geschrift, dat kort begrip van mijn geluk!

(Hij leest.) „Gij, die, niet door schijn verblind,
„Alles waagt en 't ware vindt!
„Zoo ge deze maagd bemint,
„Dat ze u dan voor 't leven bind';
„Is haar „ja" u 't zoetst geluid,
„Waar uw hoogste heil uit spruit,
„Neem haar, ze is uw lieve bruid,
„En een kusjen zij 't besluit!"

Wat heerlijk woord! — Vergun, mijn lief, mijn leven, —
Dit machtigt mij te ontvangen en te geven.
(Hij kust haar.)
Maar toch, als een, die in een strijd een prijs
Beoogt, en in het volksgejuich 't bewijs
Te ontvangen meent, dat hij verwinnaar is,
Doch duiz'lend staart en vraagt: „is 't wel gewis?
„Geldt mij die kreet, of is dit zinsbedrog?"
Zoo, driewerf schoone jonkvrouw, ziet ge nog
Mij nu onzeker, of 't geluk mij wenkt,
Totdat ge uw liefde, uw woord, uw ring mij schenkt.

Portia.

Gij ziet, Bassanio, thans mijn heer, mij voor u,
Zooals ik ben; en schoon ik voor mijzelf
Niet zoo eergierig ben in mijnen wensch,
Dat ik mij veelmaal beter wensch, zou 'k thans
Wel honderdmaal verdubbeld willen zijn,
Wel duizendmaal zoo schoon, tienduizendmaal zoo rijk;
Alleen om in uw schatting hoog te staan,
Wilde ik in deugden, schoonheid, rijkdom, vrienden,
Onschatbaar wezen; maar al wat ik ben,
Is bijna niets; of, om 't in 't kort te zeggen,
Een meisjen, zonder kennis of ervaring,
Die zich gelukkig rekent, dat zij niet
Voor leeren te oud is; nog gelukkiger,
Dat zij voor 't leeren niet te stomp zich acht;

Maar meest gelukkig, dat zij geest en hart
Geheel en gaarne uw leiding toevertrouwt,
Als aan haar gâ, haar meester en haar vorst.
Ikzelf en al het mijne is thans uw deel,
Geheel het uwe; 'k was tot nu gebiedster
In huis en hof, meestresse van mijn dienaars,
Vorstinne van mijzelf; en nu, mijn heer,
Dit huis, deez' dienaars en ditzelfde zelf
Zijn de uwe; 'k geef ze u met deez' ring; en zoo
Gij hem verliest of wegschenkt, er van scheidt,
Dan is 't me een teeken, dat uw min vervloog,
En geeft ge mij het recht tot luid beklag.

Bassanio.

Mejonkvrouw, spraak'loos moet ik voor u staan;
Het bloed, dat in mijn aders zwelt, moog' spreken;
Verwarring heerscht in mijn ontroerd gemoed,
Gelijk zich, als een aangebeden vorst
Door schoone taal de schare heeft geboeid,
Een blij gemurmel onder 't volk doet hooren,
Waar iedre klank en elk gebaar, schoon niets,
Tot de uiting samensmelt van loutre vreugd,
Welsprekend zonder spraak; — verlaat deez' ring
Deez' vinger ooit, o dan verliet mij 't leven,
O, zeg dan vrij, Bassanio is niet meer.

Nerissa.

O, edel paar, vergun, dat wij, getuigen,
Hoe 't lot, u toegewenscht, ten deel u viel,
U roepen: heil, heil, onze heer en vrouwe!

Gratiano.

Mijn vriend Bassanio, en gij, schoone jonkvrouw,
Ik wensch u volop 't heil, dat gij kunt wenschen;
Mijn wenschen laat ge wis aan mij alleen;
En is 't bepaald, wanneer uw edelheden

Den echtknoop leggen willen, dan vraag ik,
Dat ik terzelfder tijd mijn huw'lijk sluite.

Bassanio.

Zorg voor een bruid, en dan van harte gaarne.

Gratiano.

Ik dank u, heer, gij hebt me een bruid bezorgd.
Mijn oog ziet even vlug als 't uwe rond;
Gij zaagt de jonkvrouw, ik de dienares;
Gij zwoert haar liefde, ik ook, want noodloos uitstel
Vlijt mij al even weinig, heer, als u.
Heel úw geluk hing van die kastjes af,
Maar ook het mijn', zooals het bleek; want toen
Ik op haar aanhield, buiten adem schier,
En liefde zwoer en zwoer, totdat mijn stem
Er rauw en heesch van werd, werd ik in 't eind
Geloofd, gelaafd door 't jawoord van deez' schoone,
Maar slechts met dit beding, dat uw geluk
Haar jonkvrouw zou veroov'ren.

Portia.

Zoo, Nerissa?

Nerissa.

Ja, jonkvrouw, als 't uw bijval mag verwerven.

Bassanio.

En, Gratiano! kunt gij ernstig zijn?

Gratiano.

Ja, heer, ik meen 't in ernst.

Bassanio.

Geluk dan, 't zet ons huw'lijk luister bij.

Gratiano (*tot* Nerissa).

Nu, wij willen met hen om den eersten jongen wedden, om duizend dukaten.

Nerissa.

En leggen wij dat daad'lijk neer?

Gratiano.

Neen, laten we eerst ons nog er op beslapen, op mijn eer. —
Maar wat! Lorenzo met zijn lief heidinneken?
En dan, mijn oude vriend Solanio?

(Lorenzo, Jessica *en* Solanio *komen op.*)

Bassanio.

Lorenzo en Solanio, welkom hier;
Wanneer mijn aanzien hier, zoo jeugdig nog,
U welkom heeten màg. — 't Zij mij vergund,
Dat ik mijn landgenooten, oude vrienden,
Hier, Portia, welkom heet.

Portia.

Ik doe 't met u,
Zij zijn mij hartlijk welkom.

Lorenzo.

Ik dank uwe edelheid. — Wat mij betreft,
't Was, heer, mijn doel niet, u hier op te zoeken,
Maar 'k heb op reis Solanio ontmoet,
Die dwong mij zoo, om met hem mee te gaan,
Dat ik niet weigren kon.

Solanio.

Zoo deed ik, heer,
En 'k had er reden toe. Signore Antonio
Zendt u zijn groete.

(Hij geeft Bassanio *een brief.)*

Bassanio.

Eer ik den brief ontsluit,
Vertel mij, is hij wèl, mijn waarde vriend?

Solanio.

Niet krank, heer, als hij 't in 't gemoed niet is;
Niet wel, als zijne ziele lijdt; zijn brief
Doet u zijn toestand kennen.

(Bassanio *leest den brief.*)

Gratiano.

Breng gij die vreemdlinge ook uw groet, Nerissa,
En heet haar welkom. — Wel, Solanio,
Wat nieuws brengt gij ons van Venetië? Is
Die koopman-vorst, Antonio, welvarend?
O, wis verheugt hij zich in ons geluk;
Wij wonnen hier, als Jasons, 't gulden vlies.

Solanio.

O, hadt gij 't vlies, dat hij geteekend heeft!

Portia.

Een kwade tijding brengt dat stuk papier,
Daar 't aan Bassanio's wang de kleur ontrooft;
Een dierb're vriend is dood, want om iets anders
Zou toch een man, een man van moed, niet zóo
Ontstellen. Wat? 't wordt erger nog en erger? —
Bassanio, vriend, ik ben uw wederhelft,
En mij behoort de helft van alles, wat
Die brief u brengt.

Bassanio.

O, dierbre Portia,
't Zijn enkele woorden slechts, maar grievender,
Dan ooit papier bevlekten! Lieve vrouw,
Toen ik het eerst mijn liefde u heb beleden,
Zeide ik ronduit, dat heel mijn rijkdom mij
In de aad'ren stroomde: ik was een edelman;
En waarheid sprak ik toen; maar, dierbre vrouw,
Al schatte ik mij op niets, toch blijkt u thans,

Hoe ik een pocher was; want toen ik zeide,
Dat al mijn have niets was, had ik beter
Die minder nog dan niets genoemd; want, waarlijk,
Mijzelf verpandde ik aan een dierb'ren vriend,
Mijn vriend verpandde ik aan zijn ergsten vijand,
Voor dezen tocht. Zie, jonkvrouw, dezen brief;
't Papier is als het lichaam van mijn vriend,
En ieder woord is als een open wond,
Waar 't leven uitstroomt. — Doch is 't waar, Solanio,
Is alles dan mislukt, is niets gelukt?
Van Tripoli, van Mexico, van Eng'land,
Van Lissabon, van Barbarijë en Indië?
Ontging geen schip de klippen, die zoo vaak
Den hand'laar dood'lijk zijn?

Solanio.

Geen enkel, heer;
En erger, 't schijnt zelfs, dat al had hij thans
Het geld in kas tot delging van de schuld,
De jood het niet zou willen. 'k Zag nog nooit
Een schepsel, van gedaante toch een mensch,
Zoo wreed, zoo fel op andermans verderf.
Hij vraagt den doge dag en nacht gehoor;
't Is met de vrijheid van den staat gedaan,
Als hem zijn recht ontzegd wordt. Twintig hand'laars,
De doge zelf, de leden van den raad,
Zij hebben hun welsprekendheid beproefd,
Maar niemand brengt hem af van zijnen eisch;
De schuldbrief spreekt, hij wil zijn recht, de boete.

Jessica.

Ik hoorde, toen 'k nog bij hem was, hem zweren,
Aan Tubal en aan Chus, zijn stamgenooten,
Dat hij Antonio's vleesch nog liever had,
Dan twintigmaal 't bedrag der som, die hij
Te vord'ren heeft; en, heer, ik weet te goed,

Als wet, gezag en macht het niet verbieden,
Dan heeft Antonio het ergst te duchten.

Portia.

Is 't u een dierb're vriend, die zoo in nood is?

Bassanio.

De dierbaarste, dien 'k heb, de beste mensch,
Een eed'le geest, trouwhartig, onvermoeibaar
In 't weldoen, meer dan iemand; en een man,
Wien meer de deugden van Oud-Rome sieren,
Dan eenig man, die in Italië leeft.

Portia.

En hoeveel heeft de jood te vord'ren?

Bassanio.

Drieduizend stukken gouds.

Portia.

Niet meer?
Geef hem zesduizend, en verscheur den schuldbrief;
Verdubbel dat, en verdriedubbel dit,
Eer aan een vriend van zulk een stempel ooit
Een haar gekrenkt wordt door Bassanio's schuld.
Nu eerst onze' echtknoop in de kerk gelegd;
En ijl dan naar Venetië tot uw vriend;
Geen rustig leven aan mijn zijde, aleer
Deze onrust uit uw ziel geweken is.
Ik geef u goud, wel twintigmaal zooveel
Als deze kleine schuld; betaal ze en breng
Uw trouwen vriend hier met u meê. Nerissa
En ik, wij zullen hier als vroeger leven,
Als onbestorven weeuwtjes tevens. Ja,
Ik drijf u op uw huw'lijksdag van hier;
Maar toch een blij gelaat, heet allen welkom,
En neem uw plaats als heer des huizes in;

Koop ik u duur, te duurzamer mijn min.
Doch laat den brief van uwen vriend mij hooren.

Bassanio *(leest)*.

„Waarde Bassanio, mijn schepen zijn alle verongelukt; mijn schuldeischers worden onbarmhartig; mijn „vermogen is geheel versmolten; mijn schuldbrief aan „den jood is vervallen; en daar de betaling er van mij „het leven zal kosten, zoo zijn alle schulden tusschen u „en mij afgedaan, als ik u maar bij mijn sterven mag „zien; ondertusschen, handel hierin, zooals gij zelf verkiest; als uwe vriendschap u niet van zelve tot mij drijft, „laat dan ook mijn brief het niet doen."

Portia.

O, liefste, spoed gemaakt en ijlings heen!

Bassanio.

Ja, ijlen wil ik, daar uw goedheid mij
Tot hand'len machtigt; maar, totdat ik keer,
Zal mij geen slaap vertragen; want ik vlij,
Vóór ons terugzien, niet ter rust mij neer.

(Allen af.)

DERDE TOONEEL.

Venetië. *Een straat.*

Shylock, Solanio, Antonio *en een Stokkeknecht komen op.*

Shylock.

Bewaker, let op hem; neen, geen genade! —
Dit is de zotskap, die geen rente nam! —
Bewaker, let op hem!

Antonio.

Shylock, een woord!

Shylock.

Ik wil mijn schuldbrief; wraak mijn schuldbrief niet;
Ik eisch, — en zwoer een eed er voor, — mijn schuldbrief.
Gij hebt me een hond genoemd, en hadt geen reden;
Mijd thans, als ik een hond ben, mijn gebit. —
De doge staat mijn recht mij toe. — Waarom,
Onzinnige bewaker, toch die goedheid,
Op zijn verlangen met hem uit te gaan?

Antonio.

Ik bid u, hoor een woord!

Shylock.

Ik wil mijn schuldbrief; 'k wil van u geen woord.
Ik wil mijn schuldbrief; spaar daarom uw woorden.
Gij maakt mij nooit tot zwakken, blinden zot,
Die 't hoofd schudt, zucht, betreurt, en eindlijk toegeeft
Aan christ'nen, die wat plooien. Volg maar niet,
Ik wil geen woorden; 'k wil alleen mijn schuldbrief.
(Shylock *af.*)

Solanio.

Dit is een hond, zoo wreed en onvermurwbaar,
Als ooit met menschen huisde.

Antonio.

Laat hem; nimmer
Zal 'k weer een ijdle bede tot hem richten.
Mijn leven zoekt hij, en ik weet waarom;
Vaak heb ik schuld'naars, die hun nood mij klaagden
En redd'loos schenen, uit zijn greep gered;
Van daar zijn haat.

Solanio.

Voorwaar, de doge zal
Hem nooit het innen van de boete toestaan.

Antonio.

De doge kan den loop van 't recht niet stuiten;
Want, als hij dit mocht wagen, zou 't vertrouwen
Van vreemden op de onkreuk'bre wet en 't recht
Van onzen staat geschokt zijn; en bedenk,
Dat hier op 't vrij verkeer van alle volken
De handel rust en welvaart. Ga dus nu;
Mijn rampen en mijn hartzeer doen mij kwijnen,
Zoodat mij nauwlijks een pond vleesch meer rest,
Om morgen hem zijn bloedige' eisch te geven. —
Bewaker, kom! — God geve, dat Bassanio
Zijn schuld mij kwijten zie, dan is 't mij goed.
(Allen af.)

VIERDE TOONEEL.

BELMONT. *Een kamer in* PORTIA's *woning.*

PORTIA, NERISSA, LORENZO, JESSICA *en* BALTHAZAR *komen op.*

Lorenzo.

Mejonkvrouw, laat mij 't in uw bijzijn zeggen:
Gij toont een edel, echt en fijn gevoel,
Dat vriendschap godd'lijk is, en dit blinkt uit
Door zoo het afzijn van uw gâ te dragen.
Maar wist ge, aan wien ge zulk een eer bewijst,
Wat echten edelman gij hulpe zendt,
Aan welk een waren vriend van uw gemaal,
Dan zoudt ge trotscher zijn op wat ge deedt,
Dan 't hart, gewoon om wel te doen, u dringt.

Portia.

Nooit heeft mij nog een goede daad berouwd,
En deez' zal 't ook niet doen; want trouwe makkers,

Die samen immer leven en verkeeren,
Wier zielen saam één juk van vriendschap dragen,
Gelijk verdeeld, die moeten wel gelijk zijn
In wezenstrekken, geest en wijs van doen;
Dit doet mij denken, dat Antonio,
De boezemvriend van mijn gemaal, geheel
Als mijn gemaal moet zijn; en is dit zoo,
Hoe luttel zijn dan de offers, die ik bracht,
Om uit den greep van helsche wreedheid 't beeld,
Het spiegelbeeld, te slaken van mijn ziele!
Maar dit begint naar eigen lof te zweemen;
En dus genoeg hiervan; hoor nu iets anders. —
Lorenzo, aan uw hand vertrouw ik toe
't Beheer en de bezorging van mijn huis,
Totdat mijn gâ terugkomt; want ikzelf
Deed aan den hemel een gelofte, dat
Ik in bespieg'ling en gebed zou leven,
Slechts door Nerissa vergezeld, totdat
Onze echtgenooten zijn teruggekeerd;
Ik neem met haar mijn intrek in een klooster,
Twee mijlen hier van daan. Ik bid u thans,
Dat gij deze opdracht aanneemt, die vertrouwen
Op uwe vriendschap, en noodzaak'lijkheid
Mij geven doen.

Lorenzo.

Van ganscher hart, mejonkvrouw,
Gehoorzaam ik uw vriendelijk bevel.

Portia.

Ik heb de mijnen reeds er van verwittigd;
Zij zullen u en Jessica erkennen
Als plaatsvervangers van mijn gade en mij.
Zoo vaart dan wel, tot spoedig wederzien.

Lorenzo.

Dat u een blij gemoed en heil verzellen!

Jessica.

Ik wensch u, jonkvrouw, iedre vreugd des harten.

Portia.

Ik dank u voor uw bede, en wensch volgaarne
Hetzelfde aan u; vaarwel dus, Jessica.

(JESSICA *en* LORENZO *af.*)

Nu, Balthazar,
Ik vond u immer nauwgezet en trouw;
Betoon u thans op nieuw zoo; neem deez' brief,
En ijl zoo snel maar menschenmoog'lijk is,
Naar Padua; en stel hem zelf aan doctor
Bellario ter hand, mijn eed'len neef;
En hoor, wat hij van kleed'ren of papieren
U geeft, breng dat met allen denkb'ren spoed
Naar 't veer, waarmeê men van het vaste land
Venetië bereikt; verlies geen tijd
Met vragen, ga; ik ben daar nog vóór u.

Balthazar.

Mejonkvrouw, 'k ga met de' aanbevolen spoed.

(BALTHAZAR *af.*)

Portia.

Nerissa, kom; ik heb een plan in 't hoofd,
Waarvan gij wel niet droomt, dat we onze mannen,
En vóór ze 't denken, zien.

Nerissa.

En zij ons ook?

Portia.

Dat ook, Nerissa, maar in zulk een kleeding,
Dat zij ons voor verheev'ner wezens achten,
Dan vrouwen zijn. Ik wed om wat ge wilt,
Dat, zijn we als jonge mannen uitgedoscht,
Ik wel de knapste van ons tweeën ben,

En ook mijn degen met meer gratie draag;
En als een knaap, die man wordt, spreek, als stak
De baard mij in de keel; twee trippelpassen
In één stap samenneem; van mijn duëls
Gewaag, als een jong pocher; leugens zwets,
Hoe eedle vrouwen naar mijn liefde dongen,
En, daar ik koel bleef, zich verkniezend, stierven;
Ik kon 't niet helpen, — maar heb toch berouw,
En wensch, dat ik ze in 't leven weêr kon roepen; —
Wel twintig zulke leugens zal ik zwetsen,
Dat ieder zweert: ik ben al wel een jaar
De school ontloopen; — duizend stukjes heb ik
Van zulke bluffers in mijn hoofd en breng ze
Wel aan den man.

Nerissa.

Zóó mannen na te gaan!

Portia.

O foei! wat zegt ge daar?
Als dat een looze woordverdraaier hoorde! —
Maar kom, hen nagereden! Heel mijn plan
Vertel ik u wel in mijn koets; die wacht
Reeds aan de poort. Wij gaan in allerijl
En vordren, hoop ik, heden twintig mijl.

(Beiden af.)

VIJFDE TOONEEL.

Aldaar. *Een tuin.*

LANCELOT *en* JESSICA *komen op.*

Lancelot.

Ja, waarlijk! want ziet ge, de zonden des vaders worden bezocht aan de kinderen; daarom, ik verzeker u,

ben ik bang voor u. Ik ben altijd ronduit tegen u geweest, en zoo zeg ik nu ook mijn kompinie over de zaak; daarom, wees gerust, want waarachtig, ik geloof, dat gij verdoemd zijt. Daar is nog maar éene hoop, die u wat goed kan doen; en dat is maar een soort van basterdhoop.

Jessica.

En wat is dat dan voor een hoop, zeg?

Lancelot.

Wel, ge kunt eenigermate hopen, dat gij uws vaders kind niet zijt, dat gij de dochter niet zijt van den jood.

Jessica.

Dat zou wezenlijk een soort van basterdhoop zijn; want dan zouden de zonden van mijn moeder ook aan mij bezocht worden.

Lancelot.

Waarachtig, dan vrees ik, dat gij verdoemd zijt, zoowel van vaders- als van moederskant, want als ik zoo Scylla uw vader ontwijk, verval ik op Charybdis uwe moeder; en zoo zijt ge op alle manieren weg.

Jessica.

Ik zal behouden worden door mijn man, die heeft me gechristend.

Lancelot.

Daar is hij waarachtig niet beter om; er zijn er al genoeg van ons christenen; net maar zooveel als er met elkaâr het leven kunnen hebben. Dat tot christenen maken zal de varkens duurder maken; als wij allemaal varkensvleesch-eters worden, zullen wij binnenkort voor nog zooveel geld geen reepjen spek meer hebben in de pan.

Jessica.

Ik zal mijn man eens vertellen, Lancelot, wat ge zegt; daar komt hij.

(LORENZO *komt op.*)

Lorenzo.

Zoo, Lancelot, ik zal gauw jaloersch op je worden, als ge met mijn vrouw zoo apartjes hebt.

Jessica.

Nu, ge hoeft om ons niet bang te wezen, Lorenzo; 't is geheel mis tusschen Lancelot en mij; hij zegt me ronduit, dat ik in den hemel óp geen genade heb te hopen, omdat ik de dochter van een jood ben; en hij zegt, dat gij geen goed burger van den staat zijt; want als ge joden tot christenen bekeert, drijft gij den prijs van het varkensvleesch in de hoogte.

Lorenzo.

Ik zal dat beter bij den staat kunnen verantwoorden, dan gij, dat gij u zoo met de morin hebt afgegeven; van die smet kunt gij u niet blank wasschen, Lancelot.

Lancelot.

Ze heeft niet zwart afgegeven, heer, maar zij heeft al wel iets blanks van mij gekregen en is al meer geworden dan zij was.

Lorenzo.

Wat kan toch ieder dwaas een woordspeling maken! Het zal, denk ik, niet lang meer duren, of verstand en geest komen het best uit door stil te zwijgen, en spraakzaamheid is nog alleen bij de papegaaien lofwaardig. Ga naar binnen, knaap, en zeg, dat alles klaar moet zijn voor het eten.

Lancelot.

Dat is in orde, heer; ze hebben allen een maag.

Lorenzo.

Hemelsche goedheid, wat wil je geestig zijn! zeg, dat het eten klaar moet zijn.

Lancelot.

Dat is ook in orde, heer; er moet nog maar gedekt worden, dat is de zaak.

Lorenzo.

Wil je dan maar dekken, knaap?

Lancelot.

Dekken, heer? Zeker niet, ik weet wel, wat me past, heer.

Lorenzo.

Nu, het vervolg een anderen keer! Wil je je heelen schat van geestigheden in eens uitkramen? Ik verzoek je, versta nu eenvoudige taal op eenvoudige manier. Ga naar je kameraden, laten ze de tafel dekken, het eten opdoen en wij zullen komen voor het maal.

Lancelot.

De tafel, heer, die zal opgedaan, en het eten, dat zal gedekt worden, en uw komst voor het maal, heer, die zal gebeuren, zooals uw lust en luim het zullen verkiezen.

(Lancelot *af.*)

Lorenzo.

O heil'ge rede, wat gezocht vernuft!
Wat kent de dwaas woordspelingen bij hoopen
Van buiten! Och, ik ken wel meen'gen dwaas
In hoog'ren stand, maar even bont van geest,
Die ook de hoofdzaak prijs zou geven voor
Een geestigheid. — Wel, Jessica, hoe is 't?
Mijn hartedief, kom, zeg me uw oordeel eens,
Hoe vindt ge wel Bassanio's gemalin?

Jessica.

Bewondrenswaard, meer dan ik zeggen kan;
Bassanio mag wel onberisp'lijk zijn
In heel zijn wandel; zulk een zegen is ze,
Dat hij op aarde 't heil des hemels smaakt,
En, weet hij 't hier beneden niet te schatten,
Geen toegang tot den hemel ooit verdient.
Ja, hadden ooit twee goden in den hemel
Een weddingschap, en om twee aardsche vrouwen,
En Portia was de een', dan moest bij de ander'
Een toegift zijn, want de arme woeste wereld
Heeft haars gelijke niet.

Lorenzo.

Juist zulk een man
Hebt gij in mij, als hij in haar een vrouw.

Jessica.

Neen, vraag dan eerst, wat ik er wel van denk.

Lorenzo.

Terstond, maar laat ons eerst aan tafel gaan.

Jessica.

Neen, laat mij thans u schatten, nu ik trek heb.

Lorenzo.

Neen, 'k bid u, spaar het voor gesprek bij 't maal,
Ik zal 't dan, wat ge ook zegt, met andre dingen
Wel slikken.

Jessica.

Nu, ge krijgt wat op uw brood!

(Beiden af.)

VIERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Venetië. *Een gerechtszaal.*

De Doge, *de Senatoren*, Antonio, Bassanio, Gratiano Salarino, Solanio *en anderen komen op.*

Doge.

Is hier Antonio verschenen?

Antonio.

Ik ben bereid, doorluchte Heer.

Doge.

Ik ben in zorg om u; gij hebt te doen
Met een, die harder is dan steen, een onmensch,
Voor medelijden doof, in wien geen vonkjen
Erbarmen huist.

Antonio.

Ik heb gehoord, uw hoogheid
Gaf zich veel moeite om 't felle van zijn drijven
Te matigen; maar daar hem niets vermurwt,
En 't recht geen middel geeft om voor zijn wrok
Mij te beschermen, stel ik lijdzaamheid

Zijn grimmig streven tegen, en ik wapen
Met kalmte mijn gemoed, om van het zijn'
De volle waarde en razernij te dragen.

Doge.

Ga, zeg den jood, dat hij voor 't hof verschijne.

Solanio.

Hij wacht reeds aan de deur; daar komt hij, heer.

(Shylock *komt op.*)

Doge.

Maak plaats; hij sta daar over onzen stoel. —
Shylock, de wereld denkt, zooals ook ik,
Gij drijft deez' schijn van uwe boosheid slechts
Tot aan het uur der daad; en dan, dan toont ge
Uw huiv'ring, uw erbarmen, wonderbaarder
Dan deze uw wond're, schijnb're wreedheid is;
Dan zult ge, schoon ge thans uw recht nog eischt,
(Dat pond van dezes armen koopmans vleesch,)
Niet slechts, zoo wacht men, dàarvan afzien, maar,
Door menschlijkheid en menschenmin geroerd,
Een deel hem schenken van de schuld, erbarmen
Betoonend om de slagen, die sinds kort
Zoo dicht zijn schouders troffen, zwaar genoeg
Om zelfs een koopmanvorst ten val te brengen,
En meêlij met zijn toestand af te dwingen
Aan koop'ren boezems, harten hard als steen,
Aan stugge Turken en Tataren, die
Nog nooit uit menschlijkheid een dienst bewezen.
Wij allen wachten, Jood, een gunstig antwoord.

Shylock.

Ik deelde uw hoogheid meê wat ik verlang,
En ik bezwoer bij onzen heil'gen sabbath,
Te vord'ren, wat mij toekomt door mijn schuldbrief.

Als gij dit weigert, brengt ge van uw stad
De rechten en de vrijheid in gevaar.
Vraagt gij, waarom ik liever zoo'n gewicht
Van krengenvleesch wil hebben, dan drieduizend
Dukaten wil ontvangen; 'k heb geen antwoord
Dan dit: 't is mijn verkiezing. 't Is toch antwoord!
Wat? als mijn huis gekweld is van een rat,
En ik verkies voor 't dooden eens tienduizend
Dukaten te off'ren? Nu, dit is toch antwoord?
Deez' kan het schreeuwen van een big niet lijden,
En die wordt dol als hij een kat maar ziet,
En die zit, bij den neustoon van de zakpijp,
Op spelden schier; ja, voor- of tegenzin
Beheerscht den geest en dwingt naar luim en lust
Tot liefde of afschuw; nu, ziehier uw antwoord:
Zooals geen grond of reden is te geven,
Dat deez' geen schreeuwend varken velen kan,
En die geen kat, zoo'n noodig, goedig dier,
En die geen zakpijp, maar elk onweerstaanbaar
Genoopt wordt tot het smadelijk bedrijf,
Dat hij, getergd, nu zelf weer andren tergt,
Zoo kan en wil ik ook geen reden geven,
Dan ingevreten haat en bittren wrok,
Dien 'k voor Antonio voed, wat mij mijn recht,
Zelfs met verlies doet eischen. Is dit antwoord?

Bassanio.

Dit is geen antwoord, schepsel zonder hart,
Dat uw wreedaardig drijven kan verschoonen.

Shylock.

Moet ik dan antwoord geven naar uw zin?

Bassanio.

Brengt iedereen dàt om, wat hem mishaagt?

Shylock.

Wie haat dan iets, en bracht het niet graag om?

Bassanio.

Wat ons mishaagt, wekt daad'lijk nog geen haat.

Shylock.

Laat gij u tweemaal bijten van een slang?

Antonio.

Bedenk, het is de jood, met wien ge u inlaat;
Ga eerder nog naar 't strand der zee en geef
Den vloed bevel, dat hij in eb verander;
Daag eerder nog den wolf tot een verhoor,
Waarom hij 't ooi deed blaten om het lam;
Verbied veeleer den fieren pijn der bergen,
Te schudden met den hoogen top, te ruischen,
Als hem de storm met vlaag op vlaag bestookt;
Leg eer de hardste taak u op, dan dat
Gij 't hardste, dat bestaat, tracht te verzachten,
Zijn jodenhart; en daarom, 'k smeek het u,
Geen aanbod meer, geen middel meer beproefd,
Maar kort en goed zij de uitspraak nu gedaan,
Mijn lot beslist, en hebb' de jood zijn eisch.

Bassanio.

Hier zijn dukaten, zes- voor uw drieduizend.

Shylock.

Was ieder der zesduizend stuks dukaten
Zesmaal gedeeld en elk deel een dukaat,
Ik nam ze niet; ik vergde toch mijn schuldbrief.

Doge.

Hoopt ge op genâ, gij die er geen bewijst?

Shylock.

Wat vonnis zou ik duchten? 'k Doe geen onrecht.
Gij hebt wel meen'gen duurgekochten slaaf,
Dien gij, gelijk uw ezels, paarden, honden,
Tot slaafsch en laag en smaad'lijk werk gebruikt,

Wijl gij ze kocht. — En als ik tot u zeide:
Laat hen toch vrij en paart ze met uw erven;
Wat zwoegen ze onder vrachten? laat hun bed
Zoo zacht zijn als het uwe; streel hun tong
Met spijzen, fijn als de uwe? gij zult zeggen:
Die slaven zijn gekocht. — Zoo zeg ik ook:
Zie, dit pond vleesch, dat ik van hem verlang,
't Is duur gekocht, 't is mijn, en ik wil 't hebben.
Als gij het weigert, spuw ik op uw wet!
Dan heeft hier in Venetië 't recht geen kracht!
Ik wacht op de uitspraak; antwoord! Zal ik 't hebben?

Doge.

Ik ben bevoegd de zitting op te heffen,
Als niet Bellario, een doorkneed geleerde,
Wiens oordeel ik in deze heb gevraagd,
Vandaag verschijnt.

Salarino.

Uw hoogheid, buiten staat
Een bode, die met brieven van den doctor
Daar juist van Padua komt.

Doge.

Breng ons die brieven; laat den bode komen.

Bassanio.

Schep moed, Antonio, heb slechts goeden moed!
Eer krijgt de jood mijn vleesch, bloed, beendren, alles,
Eer gij voor mij een druppel bloeds verliest.

Antonio.

Ik ben een zieklijk ram der kudde, rijp
Ten dood; het is de zwakste vrucht, die 't eerst
Ter aarde valt; zoo zij 't met mij; gij kunt
Geen beet'ren dienst mij doen dan deez', Bassanio,
Dat gij blijft leven en mijn grafschrift stelt.

(NERISSA *treedt op, als klerk van een rechtsgeleerde gekleed.*)

Doge.

Komt gij van Padua, van Bellario?

Nerissa.

Van beide, Heer; Bellario groet uw hoogheid.
(Zij overhandigt een' brief.)

Bassanio.

Wat wet gij daar zoo ijverig uw mes?

Shylock.

Om, wat mij toekomt, uit dien bankroetier te snijden.

Gratiano.

Gij scherpt niet op uw zool, maar op uw ziel,
Steenharde jood, uw mes; maar geen metaal,
Neen niet de bijl des beuls, heeft half de scherpte
Uws scherpen haats. Geen beê dringt in u door?

Shylock.

Geen enkle, neen, die uw vernuft kan smeden.

Gratiano.

Vervloekt dan, onverbidb're hond! En zij
Gerechtigheid verklaagd, wijl gij nog leeft!
Gij zoudt mij schier in mijn geloof doen wank'len,
Om mij te scharen bij Pythagoras,
Dat beestenzielen varen in het lichaam
Van menschen; eens bezielde uw hondsche geest
Een wolf; van dien, om menschenmoord gehangen,
Ontvlood, daar aan de galg, de felle ziel,
En voer, toen nog uw ongedoopte moeder
U droeg, in u, in u; want uw begeerten
Zijn wolfsch, bloeddorstig, hong'rig en roofgierig.

Shylock.

Tot gij dit zegel wegraast van mijn schuldbrief,

Bederft ge uw longen maar met dat geschreeuw;
Lap uwen geest wat op, jongmensch; zijn staat
Mocht hoop'loos worden. — 'k Sta hier voor mijn recht.

Doge.

Bellario's schrijven hier beveelt aan 't hof
Een jongen, zeer geleerden doctor aan;
Waar is hij?

Nerissa.

Heer, hij wacht nabij deez' zaal
Uw antwoord, of hij toegelaten wordt.

Doge.

Van heeler hart; — dat drie of vier van u
Hem hoff'lijk de gerechtszaal binnenleiden. —
Intusschen hoore 't hof Bellario's brief.

Een Klerk *(leest)*.

„Deze is dienende om Uwe Hoogheid te berichten, dat „ik bij de ontvangst van uwen brief zeer ziek ben. „Maar juist toen uw bode aankwam, bracht mij een jong „doctor uit Rome, met name Balthazar, een vriendschap„pelijk bezoek; ik heb hem bekend gemaakt met het ge„ding tusschen den Jood en den koopman Antonio; wij „hebben samen vele rechtsgeleerde werken nageslagen; „hij is volkomen met mijn inzichten bekend, die hij, ver„beterd nog door zijn eigen geleerdheid, (die zoo groot is, „dat ik haar niet genoeg roemen kan,) op mijn aandrin„gen, overbrengt, om uwe hoogheid in mijne plaats ten „dienste te staan. Ik verzoek u dringend, laat zijn jeug„dige leeftijd geen oorzaak wezen om hem eerbiedige „achting te doen derven, want nooit zag ik een jong „hoofd, zoo grijs in kennis. Ik reken voor hem met ver„trouwen op een gunstige ontvangst bij uwe hoogheid; „uwe toetsing zal zijn lof beter verkondigen, dan ik het „kan doen."

Doge.

Gij hoort, wat de geleerde man ons schrijft;
En hier, naar 'k denk, verschijnt de jonge doctor.

(PORTIA *komt op, in het gewaad van een rechtsgeleerde.*)

Uw hand, Heer; — 't is Bellario, die u zendt?

Portia.

Zoo is 't, doorluchte Heer.

Doge.

Neem plaats, wees welkom.
Is u 't geding, dat op dit oogenblik
Voor 't hof hier hangende is, alreeds bekend?

Portia.

'k Ben van de zaak volkomen ingelicht. —
Wie is de koopman hier, waar is de jood?

Doge.

Antonio, oude Shylock, komt naar voren.

Portia.

Uw naam is Shylock?

Shylock.

Shylock is mijn naam.

Portia.

Van vreemden aard is de eisch, dien gij hier doet,
Maar in den vorm, zoodat Venetië's wet
Bij 't voeren van 't geding u niet kan wraken. —
(*Tot* ANTONIO.)
Gij zijt het, die bedreigd wordt door zijn eisch?

Antonio.

Zooals hij zegt.

Portia.

En gij erkent den schuldbrief?

Antonio.

O ja.

Portia.

Dan moet de jood genadig zijn.

Shylock.

Gij zegt, ik moet; wat dwingt me? zeg me, wat?

Portia.

Genade wordt verleend, niet afgedwongen;
Zij drupt, als zachte regen, uit den hemel
Op de aarde neer, en dubblen zegen brengt ze,
Zij zegent hem, die geeft, en die ontvangt;
Ze is 't machtigste in den machtigste; ze siert
Den koning op zijn troon meer dan de kroon;
De scepter toon' zijn wereldlijk gezag,
Zij 't zinn'beeld zijner macht en majesteit,
Wekke eerbied en ontzag voor 't koningschap,
Maar boven dezen scepter heerscht genade;
Zij heeft haar zetel in der vorsten hart;
Zij is een eigenschap der godheid zelf;
En aardsche macht zweemt meest naar die van God,
Wanneer genade 't recht doortrekt. Daarom,
Beroept ge u, jood, op 't recht, bedenk ook dit,
Dat, naar gerechtigheid, geen onzer ooit
Behouden wordt; wij bidden om genade;
En de eigen bede leert ons, zelf aan and'ren
Genade te oef'nen. Hiermee dring ik aan,
Dat gij de strengheid van uw eisch verzacht;
Want, blijft ge er bij, dan moet Venetië's hof
Zijn vonnis vellen tegen dezen koopman.

Shylock.

Mijn daden op mijn hoofd; ik eisch de wet,

De boete, de voldoening van mijn schuldbrief.

Portia.

Is hem 't betalen van het geld onmooglijk?

Bassanio.

O, neen, hier voor het hof bied ik 't hem aan;
Ja tweemaal zelfs; als dit nog niet genoeg is,
Verbind ik mij het tienmaal te betalen,
'k Verpand mijn handen, hoofd en hart er voor;
Is dit nog niet genoeg, dan blijkt het nu,
Dat boosheid braafheid onderdrukt. En 'k bid u,
Verbuig voor eens nu 't recht door uw gezag;
Om waarlijk recht te doen, pleeg luttel onrecht,
En toom dien boozen duivel in zijn vaart.

Portia.

Dit mag niet zijn. Geen macht kan in Venetië
Een wettig vastgestelde wet verwringen;
't Wierd aangehaald als voorbeeld voor 't vervolg;
En menig misbruik vond, na zulk een voorgang,
Wel ingang in den staat; het mag niet zijn.

Shylock.

Een Daniël, die rechtspreekt! ja, een Daniël! —
O wijze, jonge rechter, hoe 'k u eer!

Portia.

Ik bid u, laat mij eens den schuldbrief zien.

Shylock.

Hier is hij, eed'le doctor, zie, hier is hij.

Portia.

Shylock, men biedt u driemaal thans uw geld.

Shylock.

Een eed, een eed, ik zond een eed ten hemel!

En zou ik meineed laden op mijn ziel?
Voor gansch Venetië niet.

Portia.

Deez' schuld verviel;
En 't stuk geeft aan den jood het recht, dat hij
Nu een pond vleesch mag snijden van de plaats
Het naast aan 's koopmans hart, — maar wees genadig,
Neem driemaal 't geld, en laat mij 't stuk verscheuren.

Shylock.

Als aan zijn letter is voldaan, eer niet.
Het blijkt, dat gij een waardig rechter zijt;
Gij kent de wet, en uw betoog was juist
En bondig; ik bezweer u bij de wet,
Waarvan ge een hechte steunpilaar u toont,
Sla 't vonnis nu; ik zweer toch bij mijn ziel,
Geen menschentong heeft in het minst de macht
Mij te verand'ren; 'k sta hier op mijn schuldbrief.

Antonio.

Van ganscher harte smeek ik 't edel hof
Om uitspraak in mijn zaak.

Portia.

Welnu, die luidt:
Houd uwen boezem voor zijn mes bereid.

Shylock.

O, edel rechter, wakker jongeling!

Portia.

De wet is duid'lijk; zin en woorden slaan
Volkomen op de thans vervallen boete,
Die in dit stuk verschuldigd wordt erkend.

Shylock.

Volkomen waar; o, wijs en eerlijk rechter!
O, hoeveel ouder zijt ge dan gij schijnt!

Portia.

Ontbloot alzoo uw boezem.

Shylock.

Ja, zijn borst;
Zoo zegt mijn stuk; — niet waar, hoogedel rechter? —
Het naast aan 't hart; — staat het niet woord'lijk zoo?

Portia.

Zoo is 't. Hebt gij een weegschaal hier, om 't vleesch
Te wegen?

Shylock.

'k Heb ze bij de hand.

Portia.

Zorg voor een wondarts, Shylock, op uw kosten,
Die hem verbind', want anders bloedt hij dood.

Shylock.

Is dat zoo voorgeschreven in den schuldbrief?

Portia.

Het staat er niet uitdrukk'lijk, maar wat doet dit?
't Waar' goed, dat gij uit menschlijkheid het deedt.

Shylock.

Ik kan 't niet vinden, 't staat niet in den schuldbrief.

Portia.

Gij koopman, hebt gij ook nog iets te zeggen?

Antonio.

Slechts luttel; 'k ben bereid en welgewapend! —
Geef mij de hand, Bassanio, vaar gij wel!
Het grieve u niet, dat dit voor u mij treft;
Want hierin toont zich 't Noodlot goediger,
Dan 't anders pleegt te doen. Hoe vaak toch laat het
Den bankroetier zijn schatten overleven,
Om met gerimpeld voorhoofd, holstaand oog

Een ouden dag van armoede af te wachten;
Het spaart mij 't slepend leed van zulke ellend!
Breng aan uw eed'le ga mijn groeten over,
Meld haar de toedracht van Antonio's sterven,
Hoe ik u liefhad, roem den doode na,
En is 't verhaal gedaan, laat haar beslissen,
Of niet Bassanio eens een vriend bezat.
Treurt gij slechts niet, dat gij een vriend verliest,
Dan treurt hij niet, dat hij uw schuld betaalt;
Want maakt de jood zijn snede diep genoeg,
Dan kwijt ik haar in eens met heel mijn hart.

Bassanio.

Antonio, vriend, ik heb een vrouw gehuwd,
Die mij zoo dierbaar is als 't leven zelf;
Maar 't leven zelf, mijn vrouw, de gansche wereld,
Zij gelden mij niet hooger dan uw leven;
'k Gaf alles prijs, dit alles offerde ik
Dien duivel daar, om u van hem te ontslaan.

Portia.

Uw vrouw betuigde u zeker luttel danks,
Was zij hierbij en hoorde ze uw betuiging.

Gratiano.

Ik heb een vrouw, die 'k min, ik zweer 't; maar ['k wenschte
Haar in den hemel, kon ze daar een macht
Verbidden, die den hondschen jood verkneedde.

Nerissa.

't Is goed, dat gij dit in haar afzijn zegt:
Uw wensch kon licht den vreê van 't huis verstoren.

Shylock *(ter zijde).*

Zoo zijn de christenmannen; — 'k heb een dochter,
Maar had ze wien ook van Barabbas' stam
Tot man genomen, eer nog dan een christen! —

(Luid.) De tijd verloopt; ik bid u, kom tot de uitspraak.

Portia.

Een pond van dezes koopmans vleesch is u;
Het hof erkent dit, en de wet verleent het.

Shylock.

O hoogst rechtvaardig rechter!

Portia.

Gij moet dit vleesch hem snijden van de borst;
De wet erkent dit, en het hof verleent het.

Shylock.

Hoogstwijze rechter! — 't Is beslist, bereid u!

Portia.

Een oogenblik nog; — neem ook dit in acht: —
De schuldbrief hier geeft u geen druppel bloeds;
De woorden zijn uitdrukk'lijk: een pond vleesch.
Neem dus uw schuldbrief, neem gij uw pond vleesch;
Maar zoo, bij 't snijden, gij een drup vergiet,
Een enklen druppel christenbloed, dan vallen
Uw land en goed'ren, naar Venetië's wet,
Den staat Venetië toe.

Gratiano.

O, eerlijk rechter! jood, een wijze rechter!

Shylock.

Is dat de wet?

Portia.

Gij zult de keur zelf zien;
Gij eischtet recht, en, wees verzekerd, recht
Zal u geworden, meer dan gij verlangt.

Gratiano.

O wijze rechter! jood, een wijze rechter!

Shylock.

'k Neem 't aanbod aan; — betaal driemaal de schuld,
En dat de christen ga.

Bassanio.

Hier is het geld.

Portia.

Bedaar! Den jood
Zal al zijn recht geworden! — neen, geen haast!
De boete zal hij hebben en niets meer.

Gratiano.

O, jood, een eerlijk rechter! een wijs rechter!

Portia.

Daarom, maak u gereed het vleesch te snijden.
Maar stort geen bloed; en snijd niet min of meer
Dan juist een pond; want neemt ge meer of minder
Dan juist een pond; — al waar' 't ook maar zooveel,
Dat het gewicht te licht wordt of te zwaar
Een onderdeel zelfs van een twintigste
Een enk'len scrupels; — slaat de weegschaal door,
Ja, waar' 't ook slechts de breedte van een haar, —
Dan sterft ge, en al uw goedren zijn verbeurd.

Gratiano.

Een tweede Daniël! ja, een Daniël, jood!
Nu, ongedoopte hond, nu hebben we u.

Portia.

Wat draalt de jood nog? Neem, wat u verviel.

Shylock.

Geef mij mijn hoofdsom slechts, en laat mij gaan.

Bassanio.

Ik heb het geld voor u gereed; hier is 't.

Portia.

Hij heeft het openlijk voor 't hof versmaad;
Zijn recht slechts zal hij hebben en zijn schuldbrief.

Gratiano.

Een Daniël, zeg ik weer, een tweede Daniël! —
Ik dank u, jood, voor 't leeren van dat woord.

Shylock.

Krijg ik dan nu niet eens mijn hoofdsom weer?

Portia.

Niets krijgt ge, niets, dan de vervallen boete;
Die moogt ge op lijfsgevaar nu innen, jood.

Shylock.

Dan doe de duivel hem er wel bij varen!
Ik laat me er langer niet mee in.

Portia.

Blijf, jood;
Het recht heeft nog iets anders van u te eischen.
De wetten van Venetië stellen vast: —
Als van een vreemdling te bewijzen is,
Dat hij, 't zij rechtstreeks, 't zij op slinksche wijs,
Een burger naar het leven heeft gestaan,
Dan naast de burger, wiens verderf hij zocht,
De helft van al zijn goedren; de andre helft
Valt aan de schatkist van den staat ten deel;
En 't leven van den schuldige berust
In 's dogen hand, die niemands stem behoeft.
Deze uitspraak, zeg ik, past geheel op u:
't Is uit uw handling hier voor 't hof gebleken,
Dat gij èn rechtstreeks èn op slinksche wijs
Met overleg het leven hebt bedreigd
Van den verweerder; en de strafbedreiging,
Zoo even aangehaald, is hier van kracht.

Dus kniel, en smeek genade van den doge.

Gratiano.

Smeek om verlof, dat gij u zelf verhangt;
Want, daar gij al uw goed'ren hebt verbeurd,
Bleef u de waarde zelfs niet van een strik,
En moet de staat dat hangen nog betalen.

Doge.

Opdat ge in ons een andren geest erkent,
Schenk ik u 't leven, eer gij er om bidt;
Uw halve have is voor Antonio,
En de andre helft is aan den staat vervallen,
Maar deemoed kan dit mind'ren tot een boete.

Portia.

Ja, voor den staat, niet voor Antonio.

Shylock.

Neen, neem mij 't leven ook, schenk dat mij niet;
Gij neemt mijn huis, als gij den steun mij neemt,
Waar heel mijn huis op rust; gij neemt mijn leven,
Als gij de midd'len neemt, waar ik door leef.

Portia.

En wat kan uw genade zijn, Antonio?

Gratiano.

Een strik voor niet; niets meer, om Gods wil, niets.

Antonio.

Behaagt het aan uw hoogheid en aan 't hof,
Die straf van de eene helft hem kwijt te schelden,
Dan is 't mij goed, mits hij mij de andre helft
In bruikleen geven wil, — om na zijn dood
Die weder af te staan aan de' edelman,
Die onlangs hem zijn dochter heeft geschaakt;
En nog twee eischen: dat, voor deze gunst,
Hij van dit oogenblik een christen worde,

Ten andre, dat hij, hier nu, voor het hof,
Al wat hij bij zijn dood bezitten zal,
Zijn zoon Lorenzo en zijn dochter schenke.

Doge.

Dit zal hij doen, of anders trek ik in,
Wat ik reeds van genade heb gerept.

Portia.

Zijt gij tevreden, jood? wat is uw antwoord?

Shylock.

Ik ben tevreden.

Portia.

Schrijver, stel een schenking.

Shylock.

Ik bid u, sta mij toe van hier te gaan;
Ik ben niet wel; zend mij de schenking na;
Ik zal ze teek'nen.

Doge.

Ga dan heen, maar teeken.

Gratiano.

Twee peten zult ge hebben bij uw doop;
Ware ik uw rechter, tien hadt gij er meer,
Om u ter galg te leiden, niet ter doopvont.

(Shylock *af.*)

Doge.

Ik bid u, heer, gebruik het maal bij mij.

Portia.

Verschoon me, ik zeg uw hoogheid need'rig dank;
Ik moet deze' avond nog in Padua zijn,
En 't beste is dus, onmidd'lijk af te reizen.

Doge.

Het spijt me, dat uw tijd het niet gehengt. —

Antonio, toon u aan den doctor dankbaar,
Want, naar mij dunkt, zijt gij hem veel verplicht.
(De Doge, Senatoren en Gevolg af.)

Bassanio.

Hoogeed'le heer, mijn vriend en ik, wij zijn
Door uwe wijsheid heden vrijgesproken
Van zware boete; en gaarne bieden we u,
Wat aan den jood verschuldigd was, drieduizend
Dukaten, voor uw edel hulpbetoon.

Antonio.

En blijven, als uw schuld'naars, bovendien
Tot liefde en weêrdienst eeuwig u verplicht.

Portia.

Die weltevreden is, is wel betaald;
Ik ben tevreden, dat ik u bevrijdde,
En reken daardoor reeds mij wel betaald;
Naar grooter loon heb ik nog nooit gestreefd.
Eén bede: ken me, als gij mij weer ontmoet;
Ik wensch u heil, en hiermeê neem ik afscheid.

Bassanio.

Zoo laten we u niet los, mijn waarde heer;
Neem een gedacht'nis aan, maar als geschenk,
En niet als loon; twee gunsten vraag ik u:
Sla dit niet af, en duid mijn drang niet euvel.

Portia.

Gij dringt mij sterk, en daarom geef ik toe.
(*Tot* Antonio.)
Uw handschoen dan; ik draag ze u ter gedacht'nis;
(*Tot* Bassanio.)
En daar gij 't wenscht, neem ik deez' ring van u; —
Trek niet de hand terug; ik wil niet meer;
En uwe vriendschap mag mij dit niet weig'ren.

Bassanio.

Die ring, mijn heer, — ach, zulk een kleinigheid;
Ik zou mij schamen, u dien aan te bieden.

Portia.

Ik wil niets anders hebben dan dien ring,
Hoe 't komt, ik weet niet, maar ik hecht er aan.

Bassanio.

't Is om de waarde niet, 'tis om den ring;
Den kostbaarste' in Venetië geef ik u,
Dien openbare navraag vinden laat;
Slechts deze' alleen, ik bid u, vraag dien niet.

Portia.

Gij biedt, dit zie ik, onbekrompen aan;
Eerst leerdet gij mij beed'len, en nu, dunkt me,
Nu leer ik, hoe men beed'laars antwoord geeft.

Bassanio.

Deez' ring gaf, waarde heer, mijn vrouw me, en vroeg
Bij 't aandoen, mij een eed, dat ik hem nooit
Verkoopen zou, verliezen, weg zou schenken.

Portia.

Met zulk een uitvlucht spaart men meen'ge gave.
Maar is uw vrouw geen dwaze vrouw, en weet ze,
Hoe ik dien ring verdiende, wis, zij zou
Niet eeuwig toornig blijven, dat ge aan mij
Hem weggaaft. — Nu, het zij zoo; 't ga u wel.
(Portia *en* Nerissa *af.*)

Antonio.

Bassanio, vriend, sta hem den ring toch af;
Dat zijn verdiensten en mijn vriendschap saam
Hier gelden tegen wat uw vrouw gebood.

Bassanio.

Gratiano, haast u, haal hem in, en geef

Den ring hem nog; en breng hem, zoo ge kunt,
Zelf bij ons, in Antonio's huis; — maak spoed!
(GRATIANO *af.*)
Kom, gij en ik, wij gaan daar daad'lijk heen,
En morgen in de vroegte vliegen wij
Naar Belmont samen. Kom, Antonio.
(BASSANIO *en* ANTONIO *af.*)

TWEEDE TOONEEL.

Aldaar. *Een straat.*

PORTIA *en* NERISSA *komen op.*

Portia.

Vraag naar de woning van den jood en laat
Dit stuk hem teek'nen. Nog van avond gaan wij;
Zoo zijn we een dag voor onze mannen thuis.
Dit stuk zal aan Lorenzo welkom zijn.

(GRATIANO *komt op.*)

Gratiano.

Goed, dat ik u nog inhaal, waarde heer!
Bassanio, die tot beter inzicht kwam,
Zendt U deez' ring door mij en noodigt u
Van middag tot het maal.

Portia.

Dit kan niet zijn,
Maar hartlijk dank ik hem voor dezen ring;
En 'k bid u, zeg hem dit. Wees ook zoo goed
Mijn klerk den weg naar Shylock's huis te wijzen.

Gratiano.

Met veel genoegen.

Nerissa *(tot* Portia, *luid).*

Heer, een woord met u; —
(Zacht.) 'k Wil zien, den ring te krijgen van mijn man,
Dien ik hem zweren deed nooit weg te schenken!

Portia.

Dat kunt gij wis; dat zal een zweren zijn,
Dat zij aan mannen slechts hun ringen schonken;
Doch we óverkraaien, óverzweren hen. —
Maar ga, maak haast; gij weet, waar ik u wacht.

Nerissa.

Kom, waarde heer, wilt gij zijn huis mij wijzen?
(Allen af.)

VIJFDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Belmont. *Een park voor* PORTIA's *woning.*

LORENZO *en* JESSICA *komen op.*

Lorenzo.

't Is heldre maan; — in zulk een nacht als deez',
Toen zachte lucht de boomen vriendlijk kuste
En nauwlijks ruischen deed, in zulk een nacht,
Naar 'k denk, steeg Troilus op Troja's wal
En zond zijn ziel haar zuchten naar de tenten
Der Grieken heen, waar ook zijn Cressida
Die nacht te sluim'ren lag.

Jessica.

In zulk een nacht
Sloop Thisbe, schuchter tripp'lend, op den dauw,
En zag geen leeuw nog, maar alleen zijn schim,
En nam vol angst de vlucht.

Lorenzo.

In zulk een nacht
Stond Dido, in haar hand een wilgentak,

Op 't woeste zeestrand, om haar lief te wenken,
Weêr naar Carthago's kust.

Jessica.

In zulk een nacht
Las zich Medea tooverkruid en maakte
Den ouden Aeson jong.

Lorenzo.

In zulk een nacht
Verloor de rijke jood zijn Jessica,
Die uit Venetië met een spilziek lief
En heel naar Belmont vlood.

Jessica.

In zulk een nacht
Zwoer haar Lorenzo, dat hij teêr haar minde,
En stal met meen'gen eed van trouw haar hart,
Doch alle waren valsch.

Lorenzo.

In zulk een nacht
Bekladde Jessica, die kleine feeks,
Haar zoetelief, maar hij vergaf het haar.

Jessica.

Ik zou u óver-nachten, kwam er niemand:
Maar luister, 'k hoor den stap daar van een man.

(Stefano *komt op.*)

Lorenzo.

Wie komt zoo haastig in de stille nacht?

Stefano.

Goed volk.

Lorenzo.

Goed volk? wat volk? Zeg mij uw naam, goed volk!

Stefano.

Mijn naam is Stefano; ik breng bericht,
Dat de eed'le vrouw voor de' aanbraak van den dag
Te Belmont zijn zal; ze is nog op haar tocht
Langs heiligbeelden, waar ze knielt en bidt
Om zegen op haar echt.

Lorenzo.

En wie verzelt haar?

Stefano.

Een heil'ge kluiz'naar en haar kamerjuffer.
Maar zeg me, is de eed'le heer nog niet terug?

Lorenzo.

Nog niet; we ontvingen zelfs nog geen bericht. --
Maar laat ons, Jessica, naar binnen gaan
En zorgen, dat de meesteres van 't huis
Nu met een plechtig welkom zij begroet.

(Lancelot *komt op.*)

Lancelot.

Hola, hola, ho, heila, hola, ho!

Lorenzo.

Wie roept daar?

Lancelot.

Hola! hebt gij den heer Lorenzo en mevrouw Lorenzo ook gezien? Hola! hola!

Lorenzo.

Houd op met uw hola, man; hier.

Lancelot.

Hola! waar? waar?

Lorenzo.

Hier.

Lancelot.

Zeg hem, dat er een postiljon is gekomen, die zijn horen vol goed nieuws heeft; mijn meester zal nog voor zonsopgang hier zijn.

(LANCELOT *af.*)

Lorenzo.

Kom, liefste, binnen dan hun komst verbeid!
Of neen, waartoe naar binnen? 't Is niet noodig.
Vriend Stefano, ik bid u, meld aan allen
In huis, dat de eed'le vrouw in aantocht is,
En breng de muzikanten mee naar buiten.

(STEFANO *af.*)

Wat slaapt het maanlicht lieflijk op dien heuvel!
Hier zetten we ons, hier drinke ons oor de tonen
Der hemelsche muziek; de vreê der nacht
Stemt met den klank van zoete harmonie.
Kom, Jessica; zie, is het hemelwelf
Niet ingelegd met schijfjes schitt'rend goud?
Geen licht, hoe klein, dat ge daarboven ziet,
Dat op zijn baan niet als een engel zingt,
Bij 't koor der Cherubim met kinderoogen.
Gelijke harmonie is in de zielen
Der menschen, maar zoolang 't verganklijk kleed
Onsterflijkheid omhult, is ze ons onhoorbaar.

(De Muzikanten komen op.)

Weest welkom, wekt Diana met een lied;
Dringt met uw klanken door tot uw gebiedster,
En toovert, lieflijk streelend, haar naar huis.

(Muziek.)

Jessica.

Ik ben bij lieflijke muziek nooit vroolijk.

Lorenzo.

Dit komt, omdat uw geest haar luistrend volgt;

Want zie maar eens een wilde, dartle kudde,
Of troepjen veulens, jong en ongetemd;
Zij springen dol, zij loeien, brieschen luid,
Want dat is de aard en de eisch van 't warme bloed;
Maar nauwlijks hooren ze een trompet, die schalt,
Of treft het ruischen van muziek hun oor,
Gij ziet ze plotsling, luistrend, stil bijeen;
De macht der tonen dwingt dat vlammend oog
Tot kalmen blik. Van daar 't verhaal des dichters,
Dat Orpheus boomen, rotsen, stroomen boeide,
Daar niets zoo stug, zoo hard, zoo woedend is,
Dat niet muziek het voor een tijd verandert.
Heeft iemand in zichzelve geen muziek,
Roert hem de meng'ling niet van zoete tonen,
Die man deugt tot verraad, tot list en roof,
't Is duister in zijn geest als middernacht,
In zijn gemoed zoo zwart als 't rijk der schimmen; —
Vertrouw hem nooit! — O, hoor eens die muziek!

(PORTIA *en* NERISSA *komen op, nog op een afstand.*)

Portia.

Dat licht daar, dat wij zien, brandt in de zaal;
Hoe verre licht die kleine kaars! zoo straalt
Een goede daad in deze booze wereld.

Nerissa.

Bij 't maanlicht zagen wij dat kaarslicht niet.

Portia.

Zoo doet een grooter glans een mind'ren tanen;
Een plaatsvervanger straalt gelijk een vorst,
Totdat de vorst verschijnt, en dan vervloeit
Zijn praal, zooals een beekjen van het land
In 't groote bed der waat'ren. Hoor, muziek!

Nerissa.

't Is de muziek, mejonkvrouw, van uw huis.

Portia.

Niets is er goed, naar 'k zie, dan op zijn tijd;
Mij dunkt, ze klinkt veel schooner dan bij dag.

Nerissa.

De stilte schenkt haar die bekoorlijkheid.

Portia.

De leeuwrik zingt niet schooner dan de kraai,
Dan voor een luistrend oor; en 'k denk, dat zelfs
De nachtegaal, zong die bij dag zijn lied,
Als alle ganzen snaat'ren, naar de schatting
Geen beter zanger dan de musch zou zijn.
Hoe menig ding wordt op zijn tijd alleen
Naar waarde en naar volkomenheid geschat! —
(Tot de Muzikanten.)
Nu stil! De maan rust bij Endymion
En sluimere ongestoord!

(De muziek houdt op.)

Lorenzo.

Dat is de stem,
Of ik bedrieg mij zeer, van Portia.

Portia.

Hij kent mij, als een blindeman den koekoek,
Aan 't leelijk roepen.

Lorenzo.

Welkom, waarde jonkvrouw!

Portia.

Wij baden voor het heil van onze mannen,
Dat, hoop ik, is vermeerderd door ons doen.
Zijn ze al terug?

Lorenzo.

Tot nu toe niet, mejonkvrouw;

Maar wel kwam hun alreeds een boô vooruit
Om aan te melden.

Portia.

Ga in huis, Nerissa.
En geef aan mijn bedienden last, dat ieder
Zich houde, als waren we altijd thuis geweest; —
Ook gij, Lorenzo; — Jessica, ook gij.

(Horengeschal.)

Lorenzo.

Daar komt uw echtgenoot; het is zijn horen;
Wij klappen niet, mejonkvrouw, wees gerust.

Portia.

Deez' nacht is, dunkt me, slechts een kwijnend daglicht;
Zij ziet wat bleeker, maar het is nu dag,
Zooals de dag is bij beloken zon.

(Bassanio, Antonio *en* Gratiano *komen op, met Gevolg.*)

Bassanio.

Verscheent gij steeds als ons de zon verlaat,
Dan hadden wij met de Antipoden dag.

Portia.

Geve ik u licht, ik zij niet licht van zin;
Die lichtheid maakt een man licht zwaar te moede;
En nimmer zij Bassanio dat door mij;
Verhoede 't God! — Wees welkom thuis, mijn gade!

Bassanio.

Ik dank u, lieve; — o, heet mijn vriend hier welkom! —
Dit is Antonio, die voor heel mijn leven
Onlosbaar mij aan zich verbonden heeft.

Portia.

Tot elken dank moogt ge u verbonden reek'nen,

Want zwaar verbond hij zich, zoo 'k hoor, voor u.

Antonio.

Niet zoo, of hij en ik zijn thans weer vrij.

Portia.

Heer, gij zijt hart'lijk welkom in ons huis;
Maar 't moet zich anders toonen dan in woorden,
En 'k spaar dus hoff'lijkheid van louter lucht.

(Gratiano *en* Nerissa *zijn middelerwijl in woordenwisseling geraakt.*)

Gratiano.

Ik zweer u bij de maan daar, dat ge dwaalt;
Ik gaf hem, waarlijk, aan des doctors klerk;
En 'k woû, dat hij tot niets werd, die hem heeft,
Daar 't u, melieve, zoo ter harte gaat.

Portia.

Wat! reeds een twist? eilieve, zeg waarom?

Gratiano.

't Is om een strookjen gouds, een kleinen ring,
Dien zij mij gaf; met alledaagsche spreuk,
Zoo van die messenmakerspoëzie
Op klingen: „wees mij trouw, begeef mij niet."

Nerissa.

Wat praat ge van de spreuk of van de waarde?
Gij zwoert me, toen ik hem u gaf, dat gij
Hem dragen zoudt tot in uw stervensuur,
En dat hij met u rusten zou in 't graf;
Gij moest hem reeds, om al uw schriklijke eeden,
Zoo niet om mij, vereeren en bewaren.
Des doctors klerk! — God weet, nooit krijgt die klerk,
Wien gij hem afstondt, haar op zijn gezicht.

Gratiano.

Ja toch, als hij maar leeft, tot hij een man is.

Nerissa.

Ja, als een vrouw maar leeft, tot zij een man is.

Gratiano.

Zoo waar ik leef, ik gaf hem aan een jonkman, —
Een jongen nog, een kriel, een kleinen dreumes,
Niet grooter dan gijzelf, des rechters klerk,
Een snappend kind; die vroeg hem als een fooi;
Het ging me aan 't hart, maar 't was hem niet te
[weig'ren.

Portia.

Ronduit gezegd, het was verkeerd, lichtzinnig,
Die eerste liefdegift zoo weg te werpen,
Die gij met eeden aan uw vinger staakt,
Als pand van trouw er aan had vastgeklonken.
Ik gaf mijn' liefste een ring en deed hem zweren,
Nooit zou hij er van scheiden; zie, daar staat hij,
En 'k zweer voor hem, dat hij hem nimmer afstaat,
Nooit van den vinger neemt, neen, voor de schatten
Der gansche wereld niet. Voorwaar, Gratiano,
't Is liefd'loos zoo uw vrouw te grieven; ja,
Gebeurde 't mij, ik ergerde mij dood.

Bassanio *(ter zijde).*

Liefst kapte ik mij de hand, en zwoer, dat ik
Den ring verloor, terwijl ik er voor streed.

Gratiano.

Bassanio stond zijn ring den rechter af,
Die dringend er om vroeg, en waarlijk dubbel
Verdiend had, en toen vroeg de klerk, dat jongsken,
Dat druk genoeg geschreven had, den mijnen;
En heer en dienaar wilden maar niets anders
Dan die twee ringen.

Portia.

Welken ring stondt ge af,

Mijn gâ? Toch niet, naar 'k hoop, dien ik u gaf?

Bassanio.

Kon ik een leugen voegen bij 't vergrijp,
Ik zou ontkennen; maar gij ziet, ik heb
Geen ring meer aan mijn vinger, hij is weg.

Portia.

En evenzoo ontvlood de trouw uw hart.
Bij God, wij zijn gescheiden, tot gij mij
Den ring weer toont.

Nerissa.

Wij evenzeer, tot ik
Den mijnen weerzie.

Bassanio.

Dierb're Portia,
Indien gij wist, aan wien ik gaf den ring,
Indien gij wist, voor wien ik gaf den ring,
Erkennen woudt, waarvoor ik gaf den ring,
En hoe ongaarne ik afstond dezen ring,
Daar niets werd aangenomen dan de ring,
Uw gramschap en uw strengheid wierd verzacht.

Portia.

Hadt gij erkend de kracht van dezen ring,
Slechts half geschat de geefster van den ring,
Erkend, hoe zelfs uw eer hing aan den ring,
Gij hadt niet kunnen scheiden van den ring.
Wat man had zoo onreed'lijk kunnen zijn, —
Hadt gij uw ring met eenig vuur verdedigd, —
Zoo onbescheiden, op iets aan te dringen,
Door u als plechtig onderpand geschat?
Nerissa toont mij, wat ik moet gelooven;
Ik sterf er op, een vrouw verkreeg den ring.

Bassanio.

Neen, op mijn eer, neen, bij mijn zaligheid,
Geen vrouw verkreeg hem, maar een waardig man,
Een doctor, die den ring vroeg, en drieduizend
Dukaten afsloeg; 'k heb den ring geweigerd,
En liet hem ontevreden gaan; en toch,
Hij was het, die mijn dierb'ren vriend het leven
Gered had. Zeg, wat kon ik doen, geliefde?
Ik was genoopt den ring hem na te zenden;
De plicht der hoff'lijkheid drong mij tot schaamte;
Mijn eer verbood, dat grove ondankbaarheid
Haar zoo besmette. Schenk vergiff'nis, beste
Gij hadt, — ik zweer 't u bij die heil'ge vonken!
Waart gij er bij geweest, mij zelf gevraagd,
Mijn ring aan de' eed'len doctor af te staan.

Portia.

Dat toch die doctor nooit mijn huis betrede!
Daar hij het mij zoo lief juweel verkreeg,
Dat gij mij zwoert voor mij steeds te bewaren,
Zoo wil ik niet in gulheid achterstaan,
En niets hem weig'ren van wat ik bezit,
Neen, noch mijn lichaam, noch mijn huw'lijksbed;
En kennen zal ik hem, dit weet ik zeker;
Blijf nooit een nacht van huis; bewaak me als Argus;
Doet gij dit niet en laat gij mij alleen,
Dan, op mijn eer, die ik tot nu bewaarde,
Dan is die doctor wis mijn bedgenoot.

Nerissa.

En zoo zijn klerk van mij; bedenk dus wel,
Of gij me aan eigen hoede kunt vertrouwen.

Gratiano.

Goed! maar ik loer; en krijg ik hem in 't net,
Dan heeft zijn pen voor 't laatst een punt gezet.

Antonio.

Ik ben de onzalige oorzaak van deez' twisten.

Portia.

Heer, 't grieve u niet; toch zijt ge hartlijk welkom.

Bassanio.

Portia, vergeef mij deez' gedwongen misstap;
Ten overstaan van al deez' vrienden hier,
Bezweer ik u, en bij uw lieflijke oogen,
Waar ik mijzelf in spiegel, —

Portia.

Fraai bedacht!
Hij ziet zich dubbel in dat tweetal oogen,
Eens in elk oog; zweer bij uw dubbel ik!
Dat is een kostlijke eed!

Bassanio.

Ik bid u, hoor!
Vergeef 't vergrijp; ik zweer u bij mijn ziel,
Dat ik u nimmermeer een eed verbreek.

Antonio (*tot* Portia).

Eens leende ik lijf en leven voor zijn heil;
Slechts hij, die van uw man zijn ring verkreeg,
Heeft mij gered; op nieuw waag ik gerust
Mijn ziele te verpanden, dat uw gâ
Nooit, wetens willens, meer zijn eed verbreekt.

Portia.

Wees gij dus weer zijn borg; geef hem deez' ring,
Hij zorg er beter dan voor de' eersten voor.

Antonio.

Bassanio, zweer, dat deze u heilig blijft!

Bassanio.

Bij God! den eigen ring gaf ik den doctor!

Portia.

Vergeef me, ik heb den ring van hem, Bassanio;
De doctor was mijn bedgenoot er door.

Nerissa.

Vergeef ook mij, mijn beste Gratiano,
Zoo was des doctors klerk, die kleine dreumes,
Voor dezen ring de laatste nacht bij mij.

Gratiano.

Welzoo, 't is of men wegen ging verbeet'ren
Des zomers, als zij best in orde zijn!
Wat! horens reeds, en eer wij die verdienden?

Portia (*tot* Gratiano).

Spreek niet zoo ruw. — (*Tot* Bassanio.) Gij staat ge-
[heel verbluft;
Hier hebt ge een brief; lees dien maar later door;
Hij komt van Padua, van Bellario;
Daar zult gij zien, dat Portia was de doctor;
Nerissa daar, zijn klerk; Lorenzo hier
Getuig', dat ik terstond nà u vertrok,
Zoo juist terugkom en mijn huis nog niet
Betreden heb. — Antonio, hartlijk welkom;
Ik kan ook u een beter tijding brengen,
Dan gij verwacht; ontzegel dezen brief;
Gij zult vernemen, dat van uw galjoenen
Een drietal, rijk beladen, binnenviel;
Ik zeg u niet, door welk een wonder toeval
Die brief me in handen kwam.

Antonio.

Ik sta verstomd.

Bassanio.

Waart gij de doctor, en ik kende u niet?

Gratiano.

Waart gij de klerk, die mij mijne vrouw ontvrijdde?

Nerissa.

Ja, maar de klerk zal 't zeker nimmer doen,
Tenzij dat hij 't beleeft, dat hij een man wordt.

Bassanio.

Nu, doctor, wees mijn bedgenoot; 'k vertrouw,
Moet ik er soms op uit, u graag mijn vrouw.

Antonio.

Gij, levenschenkster, schenkt mij thans ook leeftocht;
Want hier zie ik bevestigd, dat mijn schepen
In veil'ge haven zijn.

Portia.

En gij, Lorenzo!
Mijn klerk heeft ook voor u een goed bericht.

Nerissa.

Ja, en ik geef 't hem zonder schrijversloon; —
Maar overhandig u en Jessica,
Hier thans een schenking van den rijken jood
Van alles, wat hij bij zijn dood bezit.

Lorenzo.

Gij, eedle vrouwen, drupt een hongrig volk
Hier manna op hun weg.

Portia.

't Is bijna dag;
En zeker ziet ge op verre na niet in,
Hoe alles zich wel toedroeg. Gaan wij binnen,
En neemt ons, als ge wilt, daar in 't verhoor;
Wij geven u op alles klaar bescheid.

Gratiano.

Ja, zij dat zoo; en de eerste vraag, die 'k stel,
Nu ik Nerissa mag verhooren, is,
Of zij dat lange waken uit kan staan,
Of, twee uur vóór den dag, ter rust wil gaan;
Maar zeker zou ik, kwam de dag, dan vragen,
Dat hij voor eens zijn dagen will' vertragen.
Hoe 't zij, mijn leven lang zal ik geen ding
Zoo trouw bewaren als Nerissa's ring.

(Allen af.)

KONING JAN.

PERSONEN:

Koning *Jan*.
Prins *Hendrik*, zijn zoon.
Arthur, hertog van *Bretagne*.
William Mareschall, graaf van *Pembroke*.
Geffrey Fitzpeter, graaf van *Essex*.
William Longsword, graaf van *Salisbury*.
Robert Bigot, graaf van *Norfolk*.
Hubert de Burgh, kamerheer des Konings.
Robert Faulconbridge.
Philip Faulconbridge.
James Gurney, dienaar van Lady Faulconbridge.
Peter van Pomfret.

Philips, koning van Frankrijk.
Lodewijk, de Dauphijn.
De Hertog van *Oostenrijk*.
Kardinaal *Pandulfo*, pauselijk legaat.
Melun, een Fransch edelman.
Chatillon, Gezant van Frankrijk.

Eleonore, weduwe van koning Hendrik den Tweede.
Constance, moeder van Arthur.
Blanca, dochter van koning Alfonso van Castilië.
Lady *Faulconbridge*.

Lords en Edelvrouwen, Burgers van *Angers*, een Sheriff, Herauten, Officieren, Soldaten, Boden en Gevolg.

Het tooneel is gedeeltelijk in Engeland, gedeeltelijk in Frankrijk.

EERSTE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Northampton. *Een staatsiezaal in het paleis.*

Koning JAN, *Koningin* ELEONORE, *de Graven* PEMBROKE, ESSEX, SALISBURY *en Anderen, benevens* CHATILLON *komen op.*

Koning Jan.

Meld, Chatillon, wat Frankrijk van ons wil.

Chatillon.

Aldus spreekt, na begroeting, Frankrijks koning,
Door mijnen mond, hier tot de majesteit,
Tot de geborgde majesteit van Engeland: —

Eleonore.

Geborgde majesteit? — een vreemd begin!

Koning Jan.

Stil, lieve moeder, hooren wij zijn boodschap!

Chatillon.

Philips van Frankrijk, hand'lend ten behoeve
Des zoons van wijlen uwen broeder Godfried,

Arthur Plantagenet, maakt wett'lijk aanspraak
Op dit uw eiland en uw andre landen:
Ierland, Poitiers, Touraine, Anjou en Maine;
Hij vordert, dat gij 't zwaard ter zijde legt,
't Welk wederrecht'lijk heel dit rijk beheerscht,
En dat gij dit den jongen Arthur reikt,
Uw neef, en naar goed recht uw heer en koning.

Koning Jan.

En wat staat ons te wachten, zoo wij weig'ren?

Chatillon.

De trotsche dwang van fellen, bloedige' oorlog
Om u te ontrooven, wat ge als roover hebt.

Koning Jan.

Wij hebben krijg voor krijg en bloed voor bloed
En dwang voor dwang; breng dit aan Frankrijk over.

Chatillon.

Zoo zegt mijn vorst door mijn mond krijg u aan,
Als van mijn zending 't allerlaatste woord.

Koning Jan.

Breng hem dan 't mijne en ga in vrede heen;
Vlieg als een bliksemstraal voor Frankrijks oogen,
Want eer gij, dat ik kom, hem melden kunt,
Zal hij van mijn geschut den donder hooren.
Dus voort! wees gij trompet van onze gramschap,
Het somber voorspook van uw eigen val. —
Een eervol uitgeleide komt hem toe;
Pembroke, verleen dit. — Chatillon, vaarwel!

(Chatillon *met* Pembroke *af.*)

Eleonore.

Ziet gij, mijn zoon? heb ik niet steeds gezegd,
Constance's eerzucht zou geen rust zich gunnen,
Aleer zij Frankrijk en geheel de wereld

Voor 't recht haars zoons in vlammen had gezet?
Men had dit kunnen heelen en voorkomen
Door zachte taal en minzaam onderhand'len,
Wat nu de krijgstoerusting van twee staten
Met schrikbaar, bloedig doen beslechten moet.

Koning Jan.

Ons is de macht van het bezit, en 't recht.

Eleonore *(fluisterend).*

De macht van het bezit veel meer dan 't recht;
Of anders zou 't ons beiden slecht vergaan.
Dit fluistert mijn geweten u in 't oor,
Wat God en gij en ik, geen ander hoor'!

(*De Sheriff van Northamptonshire komt op en spreekt zacht met* Essex.)

Essex.

Mijn vorst, hier wordt het wonderbaarst geding
Van 't land voor uwen rechterstoel gebracht,
Dat ooit mij voorkwam. — Zal ik de partijen
Hier doen verschijnen?

Koning Jan.

't Zij zoo; dat zij komen!
(De Sheriff af.)
Ik eisch van onze kloosters en abdijen
De kosten van den tocht.

(*De Sheriff komt weder op met* Robert Faulconbridge *en diens bastaardbroeder* Philip.)

Wie zijt gij beiden?

Bastaard.

Ik, heer, een onderdaan, u trouw, een jonker
Hier uit Northamptonshire, en oudste zoon,

Naar ik vermoed, van Robert Faulconbridge,
Een' krijger, rijk in eer, wijl hem de hand
Van Leeuwenhart in 't veld tot ridder sloeg.

Koning Jan.

En wie zijt gij?

Robert.

De zoon en erfgenaam
Van wien hij noemt, den ridder Faulconbridge.

Koning Jan.

Hij de oudste zoon, en gij zijn erfgenaam?
Dus zijt gij, schijnt het, niet van éene moeder?

Bastaard.

Van éene moeder zeker, machtig koning;
Dit weet men; ook van éénen vader, meen ik;
Doch voor de zeek're kennis dezer waarheid
Verwijs ik u tot God en tot mijn moeder;
Ik twijfel, zooals elk mans-kind mag doen.

Eleonore.

Foei, ruwe knaap! gij schandvlekt uwe moeder,
En wondt haar eer door zulk een achterdocht.

Bastaard.

Ik, eed'le vrouwe? neen, ik heb geen reden;
Mijn broeder werpt den twijfel op, niet ik;
En als hij 't kan bewijzen, dan ontkaapt hij
Voor 't minst mij 's jaars vijfhonderd pond. De heme
Behoed' mijn moeders eer en ook mijn land!

Koning Jan.

Een wakk're stoute borst! — Waarom maakt hij,
De jongre zoon, dan aanspraak op uw erfgoed?

Bastaard.

Waarom? vermoedlijk om 't bezit van 't land.

Doch, eens voor goed, zijn laster noemt mij bastaard;
Maar of ik evenzoo in deugd verwekt zij
Of niet, kome enkel op mijn moeders hoofd;
Maar dat ik even goed verwekt ben, heer, —
't Gebeente heil, dat eens om mij gesloofd heeft! —
Zie ons hier naast elkaar en oordeel zelf.
Verwekte ons de oude Robert beide', en is
Die zoon zijn evenbeeld, — dan, oude Robert,
Mijn vader, dank ik op de knieën nu
Den hemel, dat ik niet gelijk op u!

Koning Jan.

Wat voor een dolkop stuurt ons daar de hemel!

Eleonore.

Hij heeft iets in 't gelaat van Leeuwenhart;
En ook zijn spreken doet mij aan hem denken.
Vindt gij ook niet gelijk'nis met mijn zoon
In heel den forschen bouw van dezen man?

Koning Jan.

Mijn oog heeft heel zijn uiterlijk getoetst;
't Is of men Richard zelf ziet. — (*Tot* Robert.) Spreek,
[gij knaap,
Wat drijft u om uws broeders land te vord'ren?

Bastaard.

Dat hij een half-gezicht heeft, als mijn vader!
Dat half-gezicht verlangt geheel mijn land,
Een halfkop-groot vijfhonderd pond in 't jaar!

Robert.

Doorluchtig koning, toen mijn vader leefde,
Heeft menigmaal uw broeder hem gebezigd, —

Bastaard.

Wel man, zoo wint gij mij mijn land niet af,
Zeg eer, hoe hij mijn moeder bezig hield.

Robert.

En eens zond hij hem als gezant naar Duitschland,
Om over zaken van het hoogst belang,
Toen hangend, met den keizer te onderhand'len,
En woonde intusschen in mijns vaders huis.
Daar slaagde hij, ik mag niet zeggen hoe,
Maar waar is waar; — een breede zee, veel land
Lag tusschen mijnen vader en mijn moeder,
Zooals ik van mijn vader-zelven hoorde,
Toen deze kloeke jonker werd verwekt.
Op 't doodsbed liet hij bij zijn laatsten wil
Aan mij zijn land, en stierf met de' eed, dat deze,
Mijn moeders zoon, geen deel had aan zijn bloed;
Of, had hij 't, dat hij volle veertien weken,
Aleer zijn tijd er was, ter wereld kwam.
Daarom, mijn beste vorst, geef mij het mijne,
Mijns vaders land, dat hij mij heeft vermaakt.

Koning Jan.

Mijn vriend, uw broeder is een wettig zoon,
Geboren uit uws vaders vrouw, na 't huwlijk;
En speelde zij valsch spel, dan draagt zij schuld,
Maar aan die schuld moet ieder man, die trouwt,
Zich wagen. Hoe toch, spreek, indien mijn broeder
Eens dezen zoon, dien hij verwekt heeft, zegt ge,
Als zijn zoon van uw vader had geëischt?
Uw vader kon, zelfs tegen heel de wereld,
Dat kalf van zijne koe voor zich behouden,
Naar recht; hem mocht, al was hij van mijn broeder,
Mijn broeder toch niet vord'ren, noch uw vader,
Al was hij niet van hem, verlooch'nen. Dus,
Mijn moeders zoon verwekte uws vaders erfzoon;
Uws vaders erfzoon erft uws vaders land.

Robert.

En heeft mijns vaders wil dus niet de kracht

Het kind te onterven, dat zijn kind niet is?

Bastaard.

Zoo min de kracht om mij te onterven, vriend,
Als hij de kracht had om mij voort te brengen.

Eleonore.

Wat wilt gij liever zijn, een Faulconbridge,
En, als uw broeder, leven van uw land,
Of, als de zoon van Leeuwenhart geschat,
Heer van uzelf zijn, niet van land er bij?

Bastaard.

Vorstin, ja, had mijn broeder mijn gestalte,
En ik de zijne, die van de' ouden Robert,
En was mijn been gelijk het zijne een zweepriet,
Mijn arm een opgevulde palinghuid,
En mijn gezicht zoo dun, dat ik geen roos
Mij achter 't oor dorst steken, wijl het volk
Zou zeggen; „kijk eens, een twee-blanken-stuk!"
En erfde ik met dat uitzicht al zijn land, —
Zoo waar een ander man hier voor u staat,
'k Gaf elken voetbreed weg voor dit gelaat;
Sir Bob te zijn wordt diep door mij versmaad.

Eleonore.

Ik mag u wel. Wilt gij van 't erfgoed afzien,
Uw land aan hèm vermaken en mij volgen?
Ik ben soldaat, en trek naar Frankrijk thans.

Bastaard.

Broeder, neem gij mijn land, ik waag de kans.
Win 's jaars met uw gezicht vijfhonderd pond,
Schoon 't voor een schelling wis geen kooper vond.
Verheven vrouwe, ik volg u in den dood.

Eleonore.

Neen, daarin laat ik u veel liever voorgaan.

Bastaard.

Voorgaan doen hoog'ren, is op 't land gebruik.

Koning Jan.

Hoe is uw naam?

Bastaard.

Philip, heer, en, opdat ik 't al ontvouw,
'k Ben oudste zoon van ouden Roberts vrouw.

Koning Jan.

Noem u voortaan naar hem, wien gij gelijkt.
Kniel, Philip; — blijf als ridder zonder smet; —
Rijs op, Sir Richard, en Plantagenet.

Bastaard.

Broeder van moederswege, reik me uw hand;
Mij schonk mijn vader eer, u de uwe land. —
Gezegende ure, die, bij nacht of dag,
Mij, toen Sir Robert ver was, worden zag.

Eleonore.

Het echte vuur van een Plantagenet!
Noem mij grootmoeder, Richard, want ik ben het.

Bastaard.

Door toeval, maar niet wettig, ik erken het; —
Wat nood? Men volgt een weg, al is hij krom;
De straat versperd, welnu, men neemt een steeg;
Wie dagschuw is, hij loopt bij nacht wat om;
Iets hebben blijft toch hebben, hoe men 't kreeg;
Goed schiet, wie raakt, 't moog' ver zijn of nabij;
Ik ben, die 'k ben, hoe mijn geboorte ook zij.

Koning Jan.

Ga, Faulconbridge, voldaan en welgemoed,
Gegoed nu door een ridder zonder goed. —

Kom, moeder, Richard, kom, ons roept de strijd
Naar Frankrijk, Frankrijk; vlug, 't is meer dan tijd.

Bastaard.

Vaar, broeder, wel; u sta 't geluk ter zij,
En 'k hoop, het blijve u, wettig zoon, trouw bij.
(Allen af, op den Bastaard na.)
In eer een voet verhoogd bij wat ik was,
Maar menig, menig voetbreed land verarmd.
Hoe 't zij, elk Grietjen kan ik lady maken. —
„Sir Richard, goeden avond!" — „Dank u, man;"
En als hij Heintjen heet, noem ik hem Peter;
Want nieuwe rang vergeet den naam van mind'ren;
't Waar' te gemeenzaam bij een standverand'ring,
Te vriendlijk. — Maar zoo iemand, die gereisd heeft,
Zijn tanden koot'rend aan mijn ridderdisch; —
En is mijn welgeboren maag voldaan,
Dan zuig ik aan mijn tanden, en ik vraag
Dat puik uit verre landen uit: — „Mijn waarde,"
Begin ik met mijn elboog op de tafel,
„Doe mij 't genoegen —", en dan komt de vraag,
En antwoord volgt, als in den catechismus.
„O zeker, Sir," zegt antwoord, „als gij wilt,
„Gansch tot uw dienst, tot uw beschikking, Sir."
„Neen, Sir," zegt vraag dan, „neen, ik gansch tot de [uwe."
En zoo, eer antwoord weet, wat vraag verlangt,
Behalve een samenspraak van complimenten,
En reut'len over Alpen, Apennijnen,
De Pyreneën en de Po-rivier,
Komt traag de tijd van 't avondeten aan.
Maar dit is ook hoogaad'lijke omgang, passend
Aan iemand, die omhoog stijgt, zooals ik;
Want hij is slechts een bastaard voor de wereld,
Die niet een bijsmaak heeft van wereldwijsheid, —

Ik ben het trouwens met of zonder bijsmaak, —
En niet alleen in kleeding en manieren,
In zichtbare' opschik, uiterlijken vorm,
Neen, meer, men diene uit innerlijke neiging
Zoet, zoet vergif den smaak der wereld toe.
Ikzelf wil dit niet doen om te bedriegen,
Doch leeren wil ik 't om bedrog te mijden;
Dit moet mijn treden ter verheffing eff'nen. —
Maar wie komt met die haast, in rijgewaad?
Een vrouw, die renbode is? heeft zij geen man,
Die op zijn horen voor haar blazen wil?

(Lady FAULCONBRIDGE *en* JAMES GURNEY *komen op.)*

O wee, het is mijn moeder! — Beste lady,
Wat voert u hier met zulk een haast aan 't hof?

Lady Faulconbridge.

Waar is die schelm, uw broeder? waar, waar is hij,
Die jacht maakt, door de straten, op mijn eer?

Bastaard.

Mijn broeder Robert, zoon van de' ouden Robert?
De Philistijnsche reus, de sterke man?
Is het Sir Robert's zoon, dien gij zoo zoekt?

Lady Faulconbridge.

Sir Robert's zoon! Ja, oneerbiedig wezen,
Sir Robert's zoon; wat smaalt gij op Sir Robert?
Hij is Sir Robert's zoon, zoowel als gij.

Bastaard.

James Gurney, laat ons hier een poos alleen.

Gurney.

Goed, beste Philip.

Bastaard.

Philip! noem een musch zoo!

Ga, James! er broeit iets; weldra hoort gij meer.
(GURNEY *af.*)
Mevrouwe, 'k ben geen zoon van de' ouden Robert;
Sir Robert mocht zijn deel aan mij vrij eten
Op Goeden Vrijdag; 't brak zijn vasten niet.
Wat ook Sir Robert doen kon, — spreek, kon hij
Ooit mij verwekken? Neen, dit kon hij niet;
Wij weten, wat hij wrochtte. — Daarom, moeder,
Wien ben ik dank verplicht voor deze leden?
Nooit hielp Sir Robert om dit been te maken.

Lady Faulconbridge.

Hebt gij ook met uw broeder saamgezworen?
Uit wijsheid reeds moest gij mijn eer behoeden.
Wat meent gij met dien hoon, aartslompe knaap?

Bastaard.

Knaap? — Ridder, ridder; goede moeder, ja;
Ik heb den slag; hier zit hij op mijn schouder.
Maar, moeder, ik ben niet Sir Robert's zoon;
Ik heb Sir Robert en zijn land verloochend,
Mijn wettige geboorte, naam en alles.
Dies, goede moeder, zeg, wie was mijn vader?
Ik hoop, een wakker man; wie was het, moeder?

Lady Faulconbridge.

Hebt gij den naam van Faulconbridge verloochend?

Bastaard.

Zoo zeker, ja, als ik 't den duivel doe.

Lady Faulconbridge.

Uw vader? — Koning Richard Leeuwenhart!
Verleid werd ik door lang en heftig dringen
Hem plaats te geven in mijn huwlijksbed. —
O God! leg mij mijn misstap niet ten laste!
Gij zijt de vrucht der zonde, die mijn ziel
Zoo fel bestookte, dat ik, weerloos, viel.

Bastaard.

Bij God, ware ik nog eenmaal te verwekken,
Een beet'ren vader, moeder, wenschte ik niet.
O, enkele zonden zijn op aard bevoorrecht,
Zoo de uwe; 'k zeg, uw feil was geen verdwaasdheid;
Gij moest voor liefde, die gebiedend was,
Uw hart aan hem, als hulde, ootmoedig wijden,
Met wiens voorbeeldelooze kracht en woede
Zelfs de onverschrokken leeuw niet kampen kon,
Die 't vorstlijk hart aan zijne hand moest afstaan.
Wie met geweld aan leeuwen 't hart ontrooft,
Verovert licht dat van een vrouw. Ja, moeder,
Ik dank van ganscher harte u voor mijn vader!
Wie zegt, dat mijn verwekking overspel
En zonde was, ik zend zijn ziel ter hel.
Kom, moeder, mijne maagschap moet u zien;
Dan hoort gij, of 't niet eer hun zondig scheen,
Toen Richard u bestormde, hem te ontvliên;
Gij zondig? leugen is 't; ik zeg van neen.

(Beiden af.)

I. 1. 259.

TWEEDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Frankrijk. *Voor de muren van* Angers.

Van de eene zijde komt de Hertog van Oostenrijk *met troepen op, van de andere* Philips, *koning van Frankrijk met troepen*, Lodewijk, Constance, Arthur *en Gevolg.*

Lodewijk.

Wees welkom voor Angers, koen Oostenrijk! —
Arthur, uw groote bloedverwant en voorzaat,
Richard, die eens den leeuw het hart ontrukte,
Den heil'gen krijg in Palestina streed,
Zonk vroeg in 't graf door dezen dapp'ren hertog;
En om dit aan zijn nazaat goed te maken,
Verscheen hij thans op onzen aandrang hier,
Om, knaap, voor u zijn krijgsbanier te ontplooien,
En Jan van England, uw ontaarden oom,
Te straffen voor zijn wet- en rechtloos doen.
Omarm, bemin hem, heet hem welkom hier.

Arthur.

God zal den dood van Leeuwenhart vergeven,

Te meer, nu gij zijn kroost nieuw leven schenkt,
Hun recht beschaduwt met uw oorlogswieken.
Met krachtelooze hand bied ik u welkom,
Maar met een hart vol vlekk'loos reine liefde;
Wees welkom voor Angers, doorluchte hertog!

Lodewijk.

Een eed'le knaap! wie zou zijn recht niet staven?

Oostenrijk.

Ik druk op uwe wang deez' vuur'gen kus,
Als zegel op 't verdrag van mijne liefde,
Dat ik niet eer terugkeer naar mijn huis,
Voordat Angers en heel uw recht in Frankrijk,
En ook dat bleek, dat wit uitziende strand, —
Welks voet het loeiend golfgeklots terugwerpt,
En 't eilandvolk van andre landen afsluit, —
Voordat dit England, door de zee omheind,
Dit vocht omschanste bolwerk, dat zich zorgloos
Voor elken vreemden aanslag veilig acht,
Voordat die verre westeruithoek u
Als koning groet; tot zoolang, lieve knaap,
Denk ik niet aan mijn huis, en blijf in 't veld.

Constance.

Aanvaard zijn moeders dank, der weduw dank,
Totdat uw sterke hand hem sterkte geeft
Om ruimschoots uwe liefde u te vergelden.

Oostenrijk.

Des hemels vrede loont een elk, die 't zwaard
In zulk een heil'gen strijd als christen heft.

Koning Philips.

Komt dan, aan 't werk! Op 't voorhoofd dezer stad
Die ons weerstaat, zij ons geschut gericht.
Roept onze meesters in de krijgskunst hier,

Om 't beste plan voor de' aanval uit te kiezen.
Al moest ik ook mijn vorstlijk rif hier laten,
Door 't bloed van Franschen waden tot de markt,
Ik dwing de stad, den knaap als heer te erkennen.

Constance.

Wacht eerst het antwoord op uw zending af,
Opdat ge uw zwaarden niet te vroeg bevlekt.
Misschien brengt Chatillon in vrede 't recht
Uit England, dat gij door den krijg hier eischt;
Dan zou ons ieder druppel bloeds berouwen,
Ten onrecht door te felle haast geplengd.

(Chatillon *komt op.*)

Koning Philips.

Vorstin, een wonder! — zie, op uwen wensch
Komt onze bode Chatillon terug. —
Zeg, edel heer, beknopt, wat England zegt;
Wij wachten kalm op u; spreek, Chatillon.

Chatillon.

Staak dan 't beleg van deze armzaal'ge stad,
En spoor uw leger tot een grootscher taak.
England, uw billijke eischen driest verwerpend,
Heeft zich terstond gewapend. Tegenwind,
Welks duur ik af moest wachten, gaf hem tijd
Gelijk met mij zijn leger te doen landen.
Hij nadert deze stad met snelle marschen;
Zijn heer is sterk, zijn krijgers zijn vol moed;
En met hem komt de koninginnemoeder,
Een Ate, die tot bloed en strijd hem spoort;
Haar nicht verzelt haar, Blanca van Castilië;
Alsmede een bastaard des gestorv'nen konings;
En al de dolle drift van 't gansche land,
Vrijwill'ge krijgers, niets ontziend, woest, vurig,

Met meisjeswangen en met drakenfelheid,
Zij hebben al hun goed'ren ginds verkocht,
En dragen fier hun erfdeel op den rug,
En zetten 't hier op 't spel voor nieuw geluk.
Kortom, een kloeker keur van koene harten,
Dan Englands vloot ons nu heeft toegevoerd,
Vlotte op het zwalpend nat voor dezen nooit,
Om christenlanden smaad en nood te brengen.
(Getrommel achter het tooneel.)
De stoornis van hun lompe trommen breekt,
Wat ik zou melden, af; zij zijn daar reeds
Tot strijd of onderhand'ling; — weest bereid.

Koning Philips.

Hoe snel en onverwacht is deze krijgstocht!

Oostenrijk.

Hoe minder hij voorzien was, des te meer
Ontwake onze ijver om hem af te slaan,
Want moed stijgt immer met den eisch des tijds;
Dat zij ons welkom zijn, wij staan gereed!

(Koning Jan, Eleonore, Blanca, *de Bastaard en* Pembroke *komen op, met troepen.)*

Koning Jan.

Aan Frankrijk vrede, als Frankrijk ons in vrede
Den intocht gunt in 't land, door erfrecht ons;
Of Frankrijk bloede, en vrede stijg' ten hemel,
Terwijl als werktuig van Gods toren, wij
Den hoon, die trotsch zijn vrede er heendrijft, straffen.

Koning Philips.

Aan England vrede, zoo de krijg uit Frankrijk
Naar England keert en daar in vrede leeft.
Wij minnen England en, om Englands wil,
Doet onzer rusting last ons zwoegen, zweeten.

Wat wij hier doen, ware eerder uwe taak;
Maar zoo ver is 't van u, dat ge England mint,
Dat gij zijn rechten vorst hebt ondergraven,
De wettige erfopvolging doorgesneden,
Een kinderlijken koningsrang gehoond,
De maagdlijke onschuld van de kroon verkracht.
Zie hier 't gelaat van uwen broeder Godfried;
Dat oog, die wenkbrauw is naar hem gevormd!
Dit kort begrip behelst dat alles, wat
In Godfried stierf; de hand des tijds zal 't eens
Uitwerken tot een even grootsch geschrift.
Die Godfried was uw eigen ouder broeder,
En dit zijn zoon; England was Godfrieds recht,
En hij is Godfrieds zoon. In naam van God,
Hoe komt het dan, dat gij u koning noemt,
Schoon levend bloed in deze slapen klopt,
Waaraan de kroon, door u geroofd, behoort?

Koning Jan.

Van wien hebt gij die groote volmacht, Frankrijk,
Om op die punten me in 't verhoor te nemen?

Koning Philips.

Van de' opperrechter, die de zucht naar 't goede
In 't hart van elk, wien macht vertrouwd is, wekt,
Hem waken doet voor schennis van het recht.
Hij maakte mij tot hoeder van deez' knaap;
Door hem gemachtigd, wraak ik uwen roof,
En met zijn bijstand hoop ik dien te straffen.

Koning Jan.

Gij matigt u het ambt eens rechters aan.

Koning Philips.

Alleenlijk om aanmatiging te rechten.

Eleonore.

Wien, Frankrijk, legt ge aanmatiging te last?

Constance.

Uw' zoon, die zich een rijk heeft aangematigd.

Eleonore.

Zwijg, onbeschaamde! uw bastaard wilt gij kronen,
Opdat gij zelf als koninginne heerscht.

Constance.

Steeds was mijn bed uw zoon wis even trouw
Als 't uwe aan uwen gade; en deze knaap
Gelijkt zijn vader Godfried meer in trekken,
Dan Jan op u, al zijt ge als droppels water,
Of Satan en zijn moeder, één van aard.
Mijn zoon een bastaard! Nu, bij God! ik denk,
Zijn vader werd geenszins zoo echt verwekt;
Dit kan niet zijn, daar gij zijn moeder waart.

Eleonore.

Een goede moeder, knaap! zij hoont uw vader.

Constance.

Een goede grootmoê, knaap! die u onteert.

Oostenrijk.

Stil!

Bastaard.

Hoort den roeper daar!

Oostenrijk.

Wie duivel zijt gij?

Bastaard.

Een man, die u den duivel spelen zal,
Krijgt hij u met uw vel alleen te pakken.
Gij zijt de haas, wiens moed, naar 't spreekwoord zegt,
Een dooden leeuw wel aan den baard durft trekken.
Ik rook uw pelsrok uit, als ik u pak;
Vriend, pas dus op! ik doe 't, voorwaar, ik doe 't.

Blanca.

O, prachtig stond dat kleed des leeuws aan hem,
Die zelf den leeuw dat kleed had uitgetogen.

Bastaard.

Het plooit op zijnen rug zich even sierlijk,
Als op den ezel held Alcides' tooi. —
'k Doe, ezel, dra dat sieraad u verzaken,
En zal door andren druk uw schouders kraken.

Oostenrijk.

Wie is die kraker, die het oor verdooft,
Met zulk een overvloed van ijd'len wind? —
Gij, koning, — Lood'wijk, zeg, wat doen wij fluks?

Lodewijk.

Gij vrouwen, narren, staakt uw mondgesprek. —
Wat we eischen, Koning Jan, is kortweg dit:
England en Ierland, Maine, Anjou, Touraine,
Die vorder ik, als Arthurs recht, van u.
Staat gij die af, en legt ge uw waap'nen neder?

Koning Jan.

Mijn leven eer! ik tart u, Frankrijk, uit. —
Vertrouw op mij slechts, Arthur van Bretagne;
Ik schenk uit zuivre liefde u meer, dan Frankrijk
Met laffe hand kan winnen. Geef aan mij
U over, knaap!

Eleonore.

Kom bij grootmoeder, kind.

Constance.

Ja, doe dat, kind, ga gij naar grootmâ, kind,
Geef koninkrijk aan grootmama; zij zal,
Een kers of wat, een pruim, een vijg u geven.
Die goede grootmama!

Arthur.

Stil, lieve moeder!
Ware ik in de aard, in 't graf gelegd! ik ben
't Geraas niet waard, dat om mij wordt gemaakt.

Eleonore.

Om moeders doen beschaamd! arm kind, hij weent

Constance.

Nu, wat zijn moeder doe of niet, schaam gij u!
Geen schaamte om mij, neen, toorn om u, ontlokt
Zijn oog die droppels, die den hemel roeren;
De hemel zal ze ontvangen als een handgeld,
Zal zwichten voor die paarlen van kristal,
En zal hem recht en wraak op u verschaffen.

Eleonore.

Gij monster-schendtong, aarde en hemel last'rend!

Constance.

Gij monster-schendster, aarde en hemel tergend!
Noem mij geen schendtong; gij en de uwen rooven
Deze' onderdrukten knaap zijn recht, zijn land,
Zijn kroon. Hij is de zoon uws oudsten zoons,
Rampzalig door niets anders dan door u;
Uwe zonden worden aan deze' armen knaap
Aldus bezocht; de straf der wet treft hem,
Als eerst in 't tweede lid van uwen schoot,
Die booze zonde ontving en droeg, verwijderd.

Koning Jan.

Gij dolhuiskranke, zwijg!

Constance.

Hoor dit nog slechts: —
Niet enkel òm haar zonde moet hij lijden,
God deed haar zonde en haar de straffe zijn
Voor dezen nazaat, die om haar bezocht wordt

Met hàar straf, hare zonde; wat hij lijdt,
Is hàar vergrijp, de geesel harer boosheid,
Waarvan dit kind de volle straf moet dragen,
En dit geheel voor haar. Gods vloek op haar!

Eleonore.

Verstokte lastertong, een laatste wil
Bestaat, en stuit het erfrecht van uw zoon.

Constance.

Gewis! een laatste wil! een booze wil,
Een vrouwenwil, een wangrootmoeders wil!

Koning Philips.

Stil, stil, vorstin! houd op of matig u.
Geen bijvalroepen past aan dezen kring
Bij zulk een schril en zoo herhaald geschimp. —
Dat een trompet de burgers van Angers
Naar hunne wallen roepe; laat ons hooren,
Wiens recht, van Jan of Arthur, zij erkennen.

(Trompetgeschal. Burgers verschijnen op den stadsmuur.)

Een Burger.

Wie is het, die ons op de wallen roept?

Koning Philips.

Frankrijk, voor England.

Koning Jan.

England, voor zichzelf.
Gij mannen van Angers, trouwe onderdanen, —

Koning Philips.

Getrouwe burgers, Arthurs onderdanen,
Wij nooden u tot vriendlijk onderhoud.

Koning Jan.

Ten onzen bate; hoort daarom eerst ons. —

Al deze Fransche vanen, opgerukt
Tot in 't gezicht, voor 't oog van uwe stad,
Verschenen hier om u verderf te brengen;
Van grimmigheid zijn hun kanonnen vol;
Zij staan gericht om al dien ijz'ren toorn
Te spuwen tegen uwen vestingmuur;
Der Franschen voorbereiding tot een aanval,
En bloedig, wreed beleg en storm bedreigt
De poorten, uwer stad gesloten oogen;
En zonder onze naad'ring ware reeds
Dit slapende gesteente, dat als gordel
U houdt omsloten, door hun schutgevaarte
Verdrongen uit zijn stevig mortelbed,
En baande aan bloedig krijgsgeweld verwoesting
Den weg reeds om uw vrede te bestormen.
Doch op het zien van ons, uw rechten koning,
Die moeizaam en met meen'gen snellen marsch
Een tegenleger voor uw poorten voerde,
Om uwer veste wangen, fel bedreigd,
Voor schrammen te beveil'gen, — ziet, nu gunt
Onthutst de Franschman u een mondgesprek;
In stede van met vuur omvlamde kogels,
Om als door koorts uw muren te doen rillen,
Schiet hij slechts zachte, in rook gehulde woorden,
Om door verraad uw ooren te verdwazen.
Vertrouwt hem naar verdienste, waarde burgers,
En laat òns binnen, ons, uw rechten koning,
Wiens moede kracht, door zooveel haast aêmechtig,
Herberging in uw veste dringend vraagt.

Koning Philips.

Hoort mij nu aan, en geeft dan beiden antwoord.
Ziet, hier aan mijne rechte, — wier bescherming
Ten heiligste is beloofd aan 't recht van hem,
Op wien zij rust, — staat prins Plantagenet,

De zoon van de' oudren broeder dezes mans,
En koning over hem en al het zijne.
Om zijn vertreden recht vertreden wij
Met ijz'ren voet het veld voor uwe stad,
Niet meer als vijand tegen u gestemd,
Dan ons de drang van onzen vriendschapsijver,
Tot hulp van dezen onderdrukten knaap,
Naar onzen eed beveelt. 't Behage u dus,
Zooals 't behoort, uw hulde hem te brengen,
Wien zij behoort, 'k meen, dezen jongen prins;
Der waap'nen wrok zal, als een beer met muilband,
In schijn slechts vreeslijk, dan gekneveld zijn;
't Geschut zal ijdel dan zijn boosheid spillen
Op de onverwondbre wolken van het zwerk;
En na een blijden, vrijen aftocht brengen
Wij, zonder buts of kerf aan helm en zwaard,
Het krachtig bloed weer thuis, dat ter besprenging
Van uw onwill'ge veste was bestemd,
En laten u met vrouw en kind in vrede.
Maar zoo ge ons goedig aanbod dwaas versmaadt,
Zal u de ronding uwer grijze muren
Niet veil'gen voor de boden onzes krijgs,
Al waar' heel 't Engelsch leger met zijn krijgskunst
Geherbergd binnen uw versterkten kring.
Beslist: erkent ons uwe stad als heer
Ter wil van hem, voor wien wij hulde vordren?
Of moeten we, onzen toorn het teeken gevend,
Door bloed veroov'ren, wat ons toebehoort?

Burger.

Wij achten Englands koning onzen vorst,
En houden onze stad voor hem bezet.

Koning Jan.

Erkent den koning dan en laat mij binnen.

Burger.

Dit mogen wij niet doen; wie koning blijkt
Naar recht, zijn wij getrouw, maar tot dien tijd
Blijft onze poort versperd voor heel de wereld.

Koning Jan.

Wijst niet de kroon u uit, wie koning is?
Erkent gij 't niet, dan breng ik u getuigen,
Driemaal tienduizend echte zonen Englands, —

Bastaard.

Met bastaards en zoo voort.

Koning Jan.

Om met hun leven ons goed recht te staven.

Koning Philips.

Geen minder tal, van even edel bloed, —

Bastaard.

Waarbij ook enk'le bastaards.

Koning Philips.

Staat hier om zijne vordring te weerspreken.

Burger.

Tot gij beslecht, wiens recht het beste is, willen
Wij tegen beiden 't hoeden voor den beste.

Koning Jan.

Vergeev' dan God de zonden al dien zielen,
Die heden, vóor de dauw des avonds valt,
Ontzweven zullen naar haar eeuw'ge woning
Bij 't schrikk'lijk bloedgeding om 't koningschap!

Koning Philips.

Amen! — Te paard, mijn ridderschap! te wapen!

Bastaard.

Sint George, die, sinds hij den draak zoo smeer gaf,
Te paard zit boven elke tappersdeur,
Leere ons wat vechtkunst! - (*Tot* Oostenrijk.) Kerel,
[ware ik ginds,
In uw hol, kerel, ginds bij uw leeuwin,
Ik zette een stierkop op uw leeuwenvel,
En maakte u tot een monster!

Oostenrijk.

Zwetser, stil!

Bastaard.

Gij hoort een leeuw, die brult! dus beef en ril!

Koning Jan.

De vlakte hooger op! daar kunnen wij
Al onze troepen scharen en ontplooien.

Bastaard.

Snel dan, opdat gij 't voordeel hebt van 't veld.

Koning Philips.

(*Tot* Lodewijk.) Zoo moet het zijn; — en aan den
[tweeden heuvel
Sta 't overschot gereed. — God en ons recht!
(Allen af.)

(Engelsche en Fransche troepen komen weder op. Strijdgedruis en schermutselingen; daarna wordt het veld door beide partijen, na terugroepingsseinen, ontruimd. Een Fransch Heraut, vergezeld van trompetters, nadert de poort.)

Fransche Heraut.

Ontsluit uw poorten, mannen van Angers,
En haalt Bretagne's hertog, Arthur, in,

Die dezen dag door Frankrijks hand veel tranen
Aan Englands moeders heeft ontperst, wier zoons
Verspreid nu liggen op 't bebloede veld;
Van meen'ge weduw ligt de man in 't stof,
Den roodverkleurden grond verstijfd omarmend;
En zegepraal met een gering verlies
Speelt op der Franschen dansende banieren;
Zij naad'ren reeds en komen triumfeerend
Hun intocht doen, om Arthur uit te roepen
Als Englands koning, tevens uwen vorst.

(Een Engelsch Heraut komt op, van trompetters vergezeld.)

Engelsche Heraut.

Gij burgers van Angers, luidt blij de klokken!
Nabij is Englands koning, Jan, uw vorst,
Verwinnaar op deez' heeten, boozen dag.
De pantsers, zilverblank bij 't gaan, zijn nu
Bij 't keeren met der Franschen bloed verguld.
Geen vederbos, op Englands helmen prijkend,
Werd weggenomen door een Fransche lans;
De vanen wapp'ren in dezelfde handen,
Die haar ontplooiden bij den uittocht ginds;
En als een blijde jagertroep komt juub'lend
Oud-Englands volk, de handen gansch gepurperd,
In des ontkleurden vijands moord gekleurd.
Ontsluit de poort! Laat de overwinnaars binnen!

Burger.

Herauten, van de torens zagen wij
Den aanval en terugtocht beider legers
Van de' aanvang tot het eind; op hun gelijkheid
Vermocht het scherpst gezicht niets af te dingen;
't Was bloed voor bloed; een houw vergold een houw;
Macht tartte macht en kracht mat zich met kracht;
Gelijk zijn zij, gelijk ook in onze achting.

Eén gelde meer; tot zoo lang houden wij
De stad voor geen van beide, en toch voor beide.

(Van de eene zijde komen op: Koning JAN *met zijne troepen, verder* ELEONORE, BLANCA *en de Bastaard; van de andere zijde: Koning* PHILIPS, LODEWIJK, OOSTENRIJK *en troepen.)*

Koning Jan.

Spreek, Frankrijk, hebt gij nog meer bloed te spillen?
Of laat gij thans ons recht den vrijen loop?
Zijn stroom zal, zoo uw wederstand hem tart,
Zijn bed verlaten, en, van gramschap zwellend,
Uw aangelegen oevers overstelpen,
Indien gij aan zijn zilvren waat'ren niet
Een vrije baan naar de' oceaan vergunt.

Koning Philips.

England, gij hebt geen druppel bloeds bespaard
In dezen heeten wedstrijd, meer dan Frankrijk;
Eer meer verloren. En, bij deze hand,
Die heerscht zooverre deze hemel blikt,
Wij leggen 't zwaard niet af, voor 't recht getogen,
Eer gij geveld zijt, wien dit zwaard bekampt;
Of onzer dooden tal vermeêre een koning,
Die aan de lijst der offers van deze' oorlog
Den luister schenke van een koningsnaam.

Bastaard.

Ha, majesteit, hoe hoog heft zich uw roem,
Zoo 't edel koningsbloed ontgloeit en vlamt!
Thans sterkt de dood met staal zijn doode kaken,
En krijgerszwaarden vormen zijn gebit;
Thans brast hij, nu hij menschenvleesch verscheurt
Bij onbeslechte felle koningstwisten! —
Waarom staan deze legers zoo verstomd?

Roept: moord! gij vorsten! keert naar 't bloedig veld,
Gij evensterke, in vuur ontvlamde harten!
Des eenen val verleen' den andren vrede;
Tot zoolang heersche strijd, en bloed, en dood!

Koning Jan.

Wiens zijde kiezen nu de stedelingen?

Koning Philips.

Spreekt? burgers, England wil 't; wie is uw koning?

Burger.

't Is Englands koning, als het blijkt, wie 't is.

Koning Philips.

Ziet hem in ons, die voor zijn recht hier staan.

Koning Jan.

In ons, die van onszelven volmacht hebben
En in persoon onze aanspraak gelden doen,
Als meester van onszelf, Angers en u.

Burger.

Een hoog're macht dan wij verwerpt dit alles;
En tot het uitgemaakt is, bergen wij
Den twijfel achter 't sterk gegrendeld slot
Van onze vrees, totdat een blijkbaar koning
Ons heelt van elke vrees en die verdrijft.

Bastaard.

Bij God! Angers' gespuis, — het hoont u, vorsten,
En staat daar veilig op zijn hoogen muur
Als in een schouwburg, gaapt u aan en wijst
Op uw volijvrig spel vol moordtooneelen.
Verheven vorsten, laat van mij u raden:
Doet als de muiters in Jeruzalem,
Weest vrienden voor een wijl, en hoopt vereend
Uw scherpsten haat in daden op die stad.

Gij, Frankrijk, England, plant in 't oost en westen
Uw bresgeschut, geladen tot den mond;
Dat raze met zijn zielverschrikkend buldren
De kiezelribben neer dier drieste stad;
Ik zou op dit gepeupel rustloos vuren,
Tot hen verwoesting zoo ontbloot, zoo naakt,
Gelijk de lucht hier om ons, achterliet.
Is dit geschied, hereent dan elk uw troepen,
Voert uw vermengde vanen weer uiteen
En ziet elkaâr in 't oog, biedt spits aan spits,
En in een oogwenk leest Fortuin zich dan
Van de eene zijde wis haar liev'ling uit,
Wien zij den roem des daags in gunste schenkt,
En dien zij met een trotsche zege kust.
Bevalt de dolle raad u, hooge machten?
Niet waar, hij smaakt toch wel naar staatsmanskunst?

Koning Jan.

Nu, bij den hemel boven onze hoofden,
Mij staat hij aan. — Spreek, Frankrijk, willen wij
Te zaam Angers eerst slechten tot den bodem,
Dan vechten, wie er koning van zal zijn?

Bastaard.

Hebt gij eens konings kern in u, zoo keert,
Daar u als ons die norsche stad beschimpt,
De monden van uw zwaar geschut nu fluks
Met ons vereenigd, op haar stoute muren;
En hebt gij die den grond gelijk gemaakt,
Daagt dan elkander uit, verwoed en fel,
En zendt elkaar ten hemel of ter hel!

Koning Philips.

Het zij zoo. — Zeg, waar gij den aanval doen wilt.

Koning Jan.

Van 't westen uit wil ik vernieling zenden
In 't hart der stad.

Oostenrijk.

Van 't noorden ik.

Koning Philips.

Mijn donder zal van 't zuiden
Zijn kogelbui doen haag'len op de stad.

Bastaard *(ter zijde).*

Zuid, noord; noord, zuid! Zoo schiet, o slim verbond!
Dat broederpaar, de een de' ander in den mond;
Ik zet hen er toe aan. — Op dan, maakt voort!

Burger.

Gij vorsten, toeft, vergunt aan mij een woord;
Dan toon ik u het zoet gelaat des vredes;
Wint onze veste zonder slag of wond:
Spaart hen, die leven, laat in bed hen sterven,
Die hier als offers kwamen voor het veld.
Volhardt niet, groote vorsten, maar hoort toe.

Koning Jan.

Spreek dan, 't is u vergund, wij willen hooren.

Burger.

De dochter daar van Spanje, jonkvrouw Blanca,
Is nicht van England. Ziet nu op de jaren
Des jongen Lood'wijks en der lieve maagd.
Zoo dartle liefde 't oog op schoonheid vest,
Waar vindt zij die ooit schooner dan in Blanca?
Zoo vrome liefde deugd zoekt bovenal,
Waar vindt zij die ooit reiner dan in Blanca?
En vraagt eergier'ge liefde naar geboorte,
Wie roemt op eed'ler bloed dan jonkvrouw Blanca?
En juist als zij in schoonheid, deugd, geboorte,
Is de dauphijn volkomen in elk opzicht;
Zoo niet volkomen, — nu, hij is niet zij;
En haar ook mangelt niets, wat manglen heet,

Tenzij 't een mangel waar', dat zij niet hij is.
Hij is de helft van een gezegend man,
Die zijn voltooiing wacht van eene als zij, —
En zij welschoone uitmuntendheid, gedeeld,
Die eerst door hem volmaaktheid worden kan.
Twee zulke zilverstroomen, samenvloeiend,
Verleenen de' oevers glans, die hen begrenzen;
Zulke oevers van twee zoo vereende stroomen,
Twee zulke grenzen, koningen, zijt gij
Voor dit doorluchte paar, als gij hen huwt.
Deze echt zal meer doen, dan geschut vermag,
Aan onze sterke veste, want bij 't huw'lijk
Vliegt met meer vaart, dan buskruit af kan dwingen,
De wijde doorgang onzer poorten open
En laat u binnen; zonder dezen echt
Is de opgezette zee niet half zoo doof,
Geen leeuw zoo onverschrokken, berg en rotsen
Niet onverzetlijker; ja, zelfs de dood
Niet half zoo vastbesloten fel te moorden,
Als wij, de stad te houden.

Bastaard.

Ziet, wat remmer!
Die 't afgerotte rif des ouden doods
Schudt uit zijn vodden! Ziet, wat groote mond,
Die dood en bergen, rotsen, zeeën uitspuwt,
Zoo recht vertrouwlijk spreekt van gramme leeuwen,
Als dertienjaar'ge meisjes van hun mop.
Wat voor een kanonnier heeft hem verwekt?
Hij spreekt kanonnen, vuur en slag en rook,
Stokslagen deelt hij uit met rappe tong,
Slaat ons om de ooren; ieder woord van hem
Geeft erger stompen dan een Fransche vuist.
Verdoemd! ik kreeg met woorden nooit zoo slaag,
Sinds ik mijn moeders man „papa" genoemd heb.

Eleonore.

Zoon, luister naar dien voorslag, sluit dien echt,
Geef onze nicht een flinken bruidschat mee;
Want door dien band knoopt gij de veiligheid
Zoo zeker aan uw thans onzeek'ren troon,
Dat wis voor gindschen groenen knaap geen zon
Den bloesem rijpt, die schoone vrucht belooft.
Ik lees toegeef'lijkheid in Frankrijks blik;
Zij fluistren, zie; bestorm hen, nu hun hart
Toeganklijk is voor dit eerzuchtig plan,
Aleer hun ijver, thans verweekt, gesmolten
Door de' adem van gesmeek, berouw, erbarmen,
Weer even stug en hard wordt, als hij was.

Burger.

Waarom geeft geen der majesteiten antwoord
Op 't vredesvoorstel der bedreigde stad?

Koning Philips.

England, spreek gij het eerst, zooals gij 't eerst
De stad hebt toegesproken; wat zegt gij?

Koning Jan.

Zoo in dit boek der schoonheid de dauphijn,
Uw eedle zoon, kan lezen: „ik bemin",
Schenk ik aan haar een koninginne-bruidsgift.
Poitiers, het schoon Touraine, Anjou en Maine,
En al het land aan deze zij der zee, —
Behalve deze nu berende stad, —
Aan onze kroon en heerschappij leenplichtig,
Verguld' haar bruidsbed, make haar zoo rijk
In titels, aanzien, macht en grondgebied,
Als zij in schoonheid, afkomst en beschaving
Met elke koningsspruit der aard zich meet.

Koning Philips.

Wat zegt gij, zoon? zie thans de jonkvrouw aan.

Lodewijk.

Dat doe ik, heer, en in haar oog aanschouw ik
Een wonder, of een wonderbaar mirakel.
'k Zie van mijzelf een schaduw in haar oog;
De schaduw van uw zoon wordt door die spiegling
Tot zon en maakt tot schaduw uwen zoon.
Ik zweer u, dat ik nooit mijzelven minde,
Tot ik mijzelven daar zag vastgenageld,
In harer oogen schoone lijst gevat.

(*Hij fluistert met* BLANCA.)

Bastaard.

In harer oogen lijst gevat, gehangen
Aan haar gefronste wenkbrauw, in haar hart
Gevierendeeld! Is dat de straf ontvangen
Voor hoogverraad aan liefde? 'k Zie met smart
Gevat, gehangen, gekwartierd als hij,
Een vlegel, die geen schat verdient als zij!

Blanca.

De wil mijns ooms hierin is ook de mijne.
Zoo hij in u iets ziet, dat hem behaagt,
Dan plant ik dat, wat hem behaagt bij 't zien,
Gewis ook lichtlijk over in mijn wensch;
Of wilt gij, dat ik duidlijker zal spreken,
Ik dwing het aan mijn liefde lichtlijk op.
Ik wil, mijn prins, u verder zoo niet vleien,
Dat al, wat ik bespeur, tot liefde dringt,
Doch waar is 't, dat ik niets in u bespeur, —
Al moest de wangunst zelf uw rechter zijn, —
Wat een'gen haat mij toeschijnt te verdienen.

Koning Jan.

Wat zegt het jonge paar? wat zegt mijn nicht?

Blanca.

Dat zij door eer en plicht gehouden is

Te doen, wat uwe wijsheid wil bevelen.

Koning Jan.

En gij, dauphijn, kunt gij die maagd beminnen?

Lodewijk.

Vraag eer, of ik de min ontkomen kan,
Want innig, ongeveinsd bemin ik haar.

Koning Jan.

Zoo geef ik hier Poitiers, Anjou, Touraine,
Volquessen, Maine, al deze vijf provinciën,
Met haar aan u, en bovendien als toegift
Nog dertigduizend mark in Engelsch geld.
Philips van Frankrijk, — stemt gij hiermeê in,
Laat dan die twee elkaâr de handen reiken.

Koning Philips.

't Zij! — Jonge vorsten, voegt de handen saam.

Oostenrijk.

En ook de lippen; want, — het heugt mij goed, —
Die vrijheid van den vrijer was mij zoet.

Koning Philips.

Nu, burgers van Angers, ontsluit uw poorten
En laat de vriendschap in, door u gesticht;
Want in uw Sint Marije-kerke zij
Terstond de huwlijksplechtigheid volbracht. —
Vorstin Constance is niet bij onzen stoet? —
Voorzeker niet; dit thans besloten huw'lijk
Had zij wis fel bestreden, waar' zij hier.
Waar is zij met haar zoon? wie kan 't mij zeggen?

Lodewijk.

Zij schreit en klaagt in uwer hoogheid tent.

Koning Philips.

Nu waarlijk, dit verbond, door ons gesloten

Geeft wis aan hare droefheid weinig heul. —
Hoe, broeder England, stellen wij die weduw
Alsnu tevreden? Voor haar recht verscheen ik,
Doch koos nu, God vergeve 't, om mijn voordeel
Een andren weg.

Koning Jan.

Wij maken alles goed;
Haar jonge prins zij hertog van Bretagne
En graaf van Richmond; en hij zij ook heer
Van deze rijke stad. — Ontbied haar hier;
Een vlugge bode ga terstond haar nooden
Tot ons groot feest. Wij zullen, zoo ik hoop,
Zoo wij de maat niet vullen van haar wenschen,
Toch in die mate haar tevreden stellen,
Dat ze in haar luide klachten is gestuit.
Thans op, zoo goed de haast het ons veroorlooft,
Naar 't onverwachte, onvoorbereide feest!

(Allen af, op den Bastaard na. — De Burgers verlaten de muren.)

Bastaard.

O dwaze, dolle wereld! dwaze vorsten!
Dol vergelijk! Zie, koning Jan deelt nu,
Om Arthurs aanspraak op 't geheel te stuiten,
Volgaarne een deel van 't zijne aan andren toe;
En Frankrijk, wien de plicht het harnas gespte,
Wien vrome christenliefde dreef in 't veld
Als krijger Gods, hij laat zich 't oor bepraten
Door u, besluitverand'raar, sluwe duivel,
U, kopp'laar, die aan trouw de hersens inslaat,
Die daag'lijks eeden breekt, van allen wint,
Van vorsten, beed'laars, grijsaards, jonkers, maagden, —
Wien gij, zoo de armen niets verliezen kunnen,
Haar eenig goed, den naam van maagd ontsteelt, —
Gij, schoone jonker, kitt'lende eigenbaat,

Ja, eigenbaat, gij scheefheid dezer wereld,
Der wereld, die in evenwicht zou zijn
En effen rollen zou op effen grond,
Indien niet winst, die booze scheeve helling,
Die drijfveer van beweging, eigenbaat,
Haar uit haar evenwicht en zijwaarts drong,
Uit baan en richting, loop en doen en streven; —
En deze scheeve neiging, eigenbaat,
Die maak'laar, kopp'laar, 't al verand'rend woord,
Kleeft de oogen toe aan wankelmoedig Frankrijk,
En lokt hem van de hulp, door hem beraamd,
Van de' oorlog, die besloten, eervol was,
Tot zulk een lagen, lafgesloten vrede!
En waarom scheld ik zoo op eigenbaat?
Alleen, wijl die mij nooit verliefd gevleid heeft;
Niet wijl ik macht heb om de vuist te sluiten,
Als hij zijn eng'len me in de hand wil drukken;
O neen, wijl mijn nog nooit verzochte hand,
Gelijk een beed'laar, op de rijken scheldt.
Nu, 'k schelde dus, zoolang ik beed'laar ben,
En zegg', dat de een'ge zonde rijkdom is;
Doch word ik rijk, dan wordt die roep gesmoord,
En 't beed'laar zijn wordt zondig, meer dan moord.
Wees, breekt uit eigenbaat een vorst zijn woord,
Gij winst, de god, aan wien mijn hart behoort!
(De Bastaard af.)

DERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Aldaar. *Voor de tent van den Koning van Frankrijk.*

CONSTANCE, ARTHUR *en* SALISBURY *komen op.*

Constance.

Gaan huwen! zij! een vrede gaan bezweren!
Valsch bloed vereenigd met valsch bloed! verzoend!
Lood'wijk krijgt Blanca, Blanca de provinciën?
Zoo is 't niet; gij verstondt verkeerd, verspreekt u;
Bezin u, zeg mij nogmaals uw bericht;
Het kan niet; zegt gij: „'t is zoo", praatjens zijn het.
'k Vertrouw, dat ge onbetrouwbaar zijt, uw woord
Is de ijdele ademtocht slechts van een dienstman;
Geloof mij, man, ik schenk u geen geloof;
Ik heb voor 't tegendeel eens konings eed.
Dat gij dien schrik mij aanjaagt, brengt u straf;
Want ik ben ziek, ontvanklijk, — licht, — voor vrees;
Verdrukt door onrecht en daarom vol vrees;
Verweduwd, gadeloos, ter prooi aan vrees;
Een vrouw, geboren van natuur tot vrees;
En al bekent gij nu, dat alles scherts was,
Dit sticht geen vrede in mijn ontroerd gemoed,

Dat beven, sidd'ren zal den ganschen dag.
Wat meent gij met dat schudden van uw hoofd?
Wat staart gij mijnen zoon zoo somber aan?
Wat meent gij met die hand op uwe borst?
Waarom staat u dat bange vocht in 't oog,
Een stroom gelijk, die trotsch zijn bed ontzwelt?
Bevestigt al dit rouwgebaar uw woorden?
Spreek dan nog eens, maar niet uw gansch bericht,
Eén woord slechts, dat mij zegt, 't is waar of niet.

Salisbury.

Zoo waar, als gij hen waarlijk valsch moogt achten,
Die schuld zijn, dat het waar is, wat ik zeg.

Constance.

O, leert gij mij, dat ik dit leed geloof,
Leer dan dit leed ook, hoe 't mij sterven doet;
Dat zóó 't geloof en 't leven samentreffen,
Als 't woeden van twee kampers tot den dood,
Die storten bij den eersten schok, en sterven. —
Lood'wijk huwt Blanca! Waar blijft gij dan, knaap?
Frankrijk wordt Englands vriend; wat wordt van mij?
Weg, mensch! ik kan uw aanblik niet verdragen;
Tot monster maakte u dit bericht voor mij.

Salisbury.

Welk ander leed deed ik u, eed'le vrouwe,
Dan dat ik 't leed, dat andren doen, u meld?

Constance.

Dat leed is op zich zelve zoo afschuw'lijk,
Dat ieder diep mij grieft, die er van spreekt.

Arthur.

Ik bid u, eed'le moeder, kom tot kalmte.

Constance.

Waart gij, die mij tot kalmte maant, afzichtlijk,

Een blaam, een schande voor uw moeders schoot,
Vol booze puisten, niet te aanschouwen vlekken,
Vaal, lam, onnoozel, scheef, een wangeboorte,
Met zwarte moedermerken overzaaid,
Dan zou ik thans niet klagen, ik waar' kalm;
Dan had ik u niet lief, en dan waart gij
Uw stam tot oneer en een kroon niet waardig.
Doch gij zijt schoon; u schiep, mijn dierbaar kind,
Natuur, vereenigd met Fortuin, tot grootheid;
In gaven der Natuur kunt gij u meten
Met roos en lelie. Doch Fortuin, helaas!
Ze is omgekocht, gedraaid, van u vervreemd;
Met uw oom Jan boeleert zij uur op uur,
En drijft met gouden handen Frankrijk voort,
Ontzag voor vorstenrecht in 't stof te treden,
En maakt tot kopp'laar zijne majesteit,
Tot kopp'laar van Fortuin en koning Jan,
Der veile vrouw, des roovers van een kroon! —
Spreek, mensch! of Frankrijk niet meineedig is?
Vergiftig hem met woorden, of ga weg,
En laat het leed alleen, dat ik alleen
Te torsen heb.

Salisbury.

Vergeef mij, eed'le vrouwe,
'k Mag zonder u niet tot de vorsten keeren.

Constance.

Gij moet en zult; ik wil niet met u gaan.
Mijn hartzeer wil ik leeren, trotsch te zijn;
Want leed is trotsch, het buigt, die 't heeft, ter aard.
Laat vorsten zich tot mij en tot de grootheid
Mijns leeds vervoegen; zóo groot is mijn leed,
Dat enkel de aarde met haar vaste welving
Het torsen kan; 'k zet met mijn kommer fier

Mij dus ten troon en wacht uw vorsten hier.
(Zij zet zich op den grond.)

(Koning JAN, *Koning* PHILIPS, LODEWIJK, BLANCA, ELEONORE, *de Bastaard*, OOSTENRIJK *en Gevolg komen op.)*

Koning Philips.

Ja, lieve dochter, dezen dag van zegen
Herdenk' nu Frankrijk immer met een feest.
Om hem te wijden, staat de gulden zon
Stil in zijn loop en speelt den alchymist;
De schitt'ring van zijn heerlijk oog verandert
De maag're, kluitige aard in blinkend goud.
De loop des jaars, die dezen dag weer brengt,
Moet nooit hem zien, dan als een dag van heil.

Constance *(oprijzende)*.

Een booze dag en niet een heil'ge dag!
Wat heeft die dag verdiend? en wat gedaan,
Dat hij in de' almanak met gouden letters
Bij onze hooge feesten prijken zou?
Neen, werp dien dag eer uit, weg uit de week,
Dien dag van smaad, van eedbreuk, van verdrukking!
Of blijft hij staan, dan mogen zwang'ren bidden,
Dat deze dag haar last niet van haar neem',
Opdat geen wangeboort' haar hoop teleurstell'.
Op dezen dag slechts duchte een zeeman schipbreuk;
Geen koop, dan van deez' dag, zij ooit verbroken;
Wat deze dag begint, loope uit op ramp,
Ja, zelfs de trouw verkeere in holle valschheid!

Koning Philips.

Bij God, vorstin, geen reden zult gij hebben,
Om 't schoone werk van dezen dag te vloeken,
Heb ik u niet mijn majesteit verpand?

Constance.

Gij hebt mij met een valsche munt bedrogen,
Die majesteit geleek, maar bij den toets
Zich waardloos toont. Gij pleegdet meineed, meineed;
Ten strijd gerust, bedreigdet gij mijn vijand,
Maar nu is hij gerust, en won uw kracht.
De strijdmoed en 't gefronst gelaat des oorlogs
Werd koel door vriendschap, geblanket door vrede,
En ons verderf bezegelt dit verbond. —
Straf, hemel, straf die eedvergeten vorsten!
Een weduw roept; wees gij mijn gade, hemel!
Duld niet, dat de uren van deez' dag van zonde
In vrede voortgaan; sticht, eer de avond valt,
Krijg, tweedracht tusschen de eedvergeten vorsten!
Hoor, hoor mij!

Oostenrijk.

Stil, Constance, stilte! vrede!

Constance.

Krijg! krijg! geen vrede! vrede is mij een krijg.
O Oostenrijk, Limoges! Gij onteert
Uw oorlogsbuit, gij slaaf, ellend'ling, lafaard,
Gij kleine held, maar groot in schurkerij!
Gij, aan de zij des sterk'ren altijd sterk!
Gij, ridder van Fortuin, die nimmer vecht,
Dan als die grillenrijke vrouw nabij is
En veiligheid u leert! Ook gij breekt eeden,
Door vleien grootheid zoekend. O, gij nar,
Gij kwispelnar, die pocht en stampt en zweert
Voor mijne zaak! Gij slaaf, koudbloedig wezen,
Spraakt gij met donderstem niet voor mijn zaak,
Als mijn gezworen krijger? moest ik niet
Op uw gesternte en heil, uw moed vertrouwen?
En valt gij af? loopt ge over naar den vijand?
Draagt gij een leeuwenhuid? Gij, werp die af,

En hang een kalfsvel om die vuige leden!

Oostenrijk.

O, dat een man die woorden tot mij sprake!

Bastaard.

En hang een kalfsvel om die vuige leden!

Oostenrijk.

Ik zeg u, bij uw leven, booswicht, zwijg!

Bastaard.

En hang een kalfsvel om die vuige leden!

Koning Jan.

Genoeg, te veel reeds! gij vergeet uzelf.

(Pandulf *komt op.*)

Koning Philips.

Daar komt de heilige afgezant des pausen.

Pandulf.

Heil u, gezalfde plaatsvervangers Gods! —
U, koning Jan, u geldt mijn heil'ge boodschap.
Ik, Pandulf, kardinaal van 't schoon Milaan,
Legaat hier van zijn heiligheid den paus,
Ik vraag u namens hem hoogernstig af,
Waarom gij onze kerk en heil'ge moeder
Vermetel van u stoot, en Stephen Langton,
Verkoren aartsbisschop van Canterbury,
Zijn heil'gen zetel met geweld onthoudt?
Dit vraag ik plechtig in des heil'gen vaders,
Paus Innocentius' naam, alhier van u.

Koning Jan.

Wat naam op aarde neemt den heil'gen adem
Van een gewijden koning in 't verhoor?
Geen naam is uit te denken, kardinaal,

Zoo nietig en onwaardig en belachlijk,
Om antwoord me af te vergen, als de paus.
Bericht hem dit, en voeg uit Englands naam
Nog dit er bij: geen Italiaansche priester
Zal in ons rijk ooit tiende of lasten heffen;
Zoo waar wij 't opperhoofd zijn onder God,
Zoo willen we onder hem dat hoog bewind
Handhaven, waar wij 't voeren, zelf, alleen,
En zonder bijstand van eens menschen hand.
Zeg dit den paus; geen eerbied hem betoond,
Hem, noch zijn aangematigd ambtsgezag.

Koning Philips.

Broeder van England, dit is heiligschennis.

Koning Jan.

Schoon alle koningen der christenheid,
Als u, de paap zoo plomp misleid', door vrees
Voor vloeken, die voor geld zijn af te koopen,
En schoon gij allen voor laag goud, slijk, vuil,
Vervalschten aflaat inkoopt van een man,
Die zelf aldus zijn eeuwig heil verkoopt, —
Schoon gij en al die andren, grof misleid,
Dit guichelspel met land en rijkdom voedt,
Alleen zal ik den paus weerstaan; ik acht
Elk vijand, die zich buigt voor zijne macht.

Pandulf.

Dan krachtens 't wettig ambt, dat ik bekleed,
Zijt gij vervloekt en in den ban gedaan!
Gezegend zal hij zijn, die oproer maakt
En eed en leenplicht weigert aan een ketter;
En als verdienst'lijk zij die hand geroemd,
Gezaligd, als een heilige vereerd,
Die langs geheimen weg 't vervloekte leven
Aan u ontrooft!

Constance.

O wettig zij 't, dat ik
Met Rome ruimschoots hem een wijle vloek!
Roep, goede vader kardinaal, roep Amen
Op mijnen scherpsten vloek! slechts leed als 't mijne
Verleent der tong de macht, naar recht te vloeken.

Pandulf.

De wet en macht staan mijnen vloek ter zij.

Constance.

En mijnen; waar de wet geen recht kan doen,
Zij 't wettig, dat de wet geen onrecht stuite.
De wet kan hier mijn kind zijn rijk niet geven,
Want die zijn rijk beheerscht, beheerscht de wet.
Is dus de wet het onrecht zelf, hoe kan
De wet mijn tong verbieden, dat zij vloekt?

Pandulf.

Philips van Frankrijk, laat terstond, op straffe
Eens vloeks, de hand van dien aartsketter varen,
En stort met Frankrijks macht u ras op hem,
Tenzij hij zich voor Rome in deemoed buig'.

Eleonore.

Verbleekt gij, Frankrijk? trek uw hand niet weg.

Constance.

Let, Duivel, op, dat Frankrijk geen berouw krijg'
En loslaat, en uw hel een ziel ontroov'!

Oostenrijk.

Hoor wat de kardinaal zegt, vorst Philips!

Bastaard.

En hang een kalfsvel om die vuige leden!

Oostenrijk.

Zoo 'k, fielt, dien schimp nu in mijn zak moet steken,

't Is wijl....

Bastaard.

hij in uw zak tehuis hoort, man.

Koning Jan.

Philips, wat zegt gij tot den kardinaal?

Constance.

Niets anders, wacht ik, dan de kardinaal.

Lodewijk.

Bedenk nu, vader, wat de keus is: hier
't Erlangen van den zwaren vloek van Rome,
En daar 't verlies van Englands lichte vriendschap;
Verwerp het lichtste.

Blanca.

Dat is Romes vloek.

Constance.

O prins, sta pal! de duivel lokt u hier
In de gedaant' der pasgetooide bruid!

Blanca.

Vorstin Constance spreekt niet uit haar hart,
Maar uit haar nood.

Constance.

Zoo gij dien nood erkent,
Die enkel leeft, wijl trouw gestorven is,
Dan volgt noodwendig uit dien nood, dat trouw
Herleven zal bij 't sterven van den nood;
Vertreed mijn nood dus en de trouw herrijst,
Versterk mijn nood en trouw ligt neer, vertreden.

Koning Jan.

De vorst is in zichzelf gekeerd en zwijgt.

Constance.

O keer van hem u af en spreek naar eisch.

Oostenrijk.

Juist, hang aan hem niet, vorst, zij raadt u goed.

Bastaard.

Hang gij een kalfsvel om, onnooz'le bloed!

Koning Jan.

Ik ben ontsteld en weet niet, wat te zeggen.

Pandulf.

Wat kunt gij zeggen, dat u niet nog meer
Ontstellen zal, als u de banvloek treft?

Koning Philips.

Eerwaarde vader, stel u in mijn plaats,
En zeg, hoe gij u hieruit redden zoudt.
Diens konings en mijn hand zijn nieuw vereend,
En de verbinding van ons beider zielen
Door huw'lijk saamgeschakeld, door de kracht
Der heiligste geloften saamgesmeed;
De laatste in woordenklank zich uitende adem
Was hecht bezworen trouwe, vrede, vriendschap
Van beide rijken en hun opperheeren;
En juist vóor dezen vrede, kort er voor,
Zoodat wij nauw de handen konden wasschen
Ten handslag bij dit vorstlijk vreêverbond, —
God weet, zij waren rood en oververfd
Van 't bloedpenceel der slachting, waar de wraak
Den schrikb'ren twist van booze vorsten maalde; -
En deze handen, pas van bloed gereinigd,
Tot liefde pas vereend, in beide sterk,
Zij zouden nu dien groet, dien druk te niet doen?
Met trouwe spelen? spotten met den hemel?
Ons zoo tot wispeltuur'ge kindren maken,
Dat we onze hand weer wrongen uit de hand,

Onze' eed wegzwoeren, en met bloedig heer
Des blijden vredes bruidsbed overvielen,
En oproer wekten op het lieflijk voorhoofd
Van vrome oprechtheid? O, gij heilig man,
Eerwaarde vader, laat het zoo niet zijn.
Uw vroom gemoed bedenk', besluit', bevele
Een zachter uitkomst, dan zal 't heerlijk zijn
Uw wil te doen en vrienden steeds te blijven.

Pandulf.

Die vorm is vormloos, reed'loos is de rede,
Die niet zich tegen Englands vriendschap kant.
Daarom ten kamp! wees strijder onzer kerk,
Of onze kerk en moeder werpt haar vloek,
Een moedervloek, op haar oproer'gen zoon.
Frankrijk, gij houdt een slang eer bij de tong,
Een grammen leeuw eer bij de forsche klauw,
Een dollen tijger veil'ger bij 't gebit,
Dan deze hand, die gij omklemt, in vrede.

Koning Philips.

Laat ik die hand ook vrij, mijn trouw is 't niet.

Pandulf.

Zoo maakt gij trouw tot vijand van de trouw,
Stelt, als in burgerkrijg, eed tegen eed,
Tong over tegen tong. O, houd uw eed,
Den hemel 't eerst gedaan, den hemel 't eerst;
Gij zoudt, — was de eed, — der kerk ten strijder zijn.
Den eed, dien gij daarna deedt, zwoert gij tegen
Uzelf en kunt gijzelf dus niet volbrengen;
Want dat, wat gij bezwoert, verkeerd te doen,
Is niet verkeerd meer, als gij 't goed verricht;
En onbetracht, zoo 't doen ten booze voert,
Wordt plicht, door 't niet betrachten, 't best betracht.
't Best is, dat hij, die in zijn plannen dwaalt,

Dan nog eens dwaalt; zij dit niet vrij van dwaling,
Die dwaling voert hem toch naar 't goede doel;
Onrecht maakt onrecht goed, als vuur het vuur,
Bij 't aderschroeien van gebrande wonden.
De godsdienst is 't, die eeden houden doet,
Maar wat gij zweert, is met den godsdienst strijdig;
Gij zwoert dus tegen dat, waarbij gij zwoert,
En maakt een eed tot pand van trouwe tegen
Een andren eed; de waarheid, die ge onzeker
Bezweert, zweert dit: geen eed te zullen breken;
(Wat spotternij ware anders iedere eed!)
Maar gij zwoert toch uw eed te zullen breken,
En breekt hem, als gij houdt, wat gij bezwoert.
Uw latere eed is tegen uwen eersten,
Is in uzelven opstand tegen u;
Geen beet're zege kunt gij ooit behalen,
Dan dat gij uw standvastig beter deel
Al wat u wuftheid inblaast, doet bestrijden.
'k Wil door gebed dit beter deel versterken,
Als gij dit niet versmaadt; doch doet gij 't wel,
Weet, dan treft u de dreiging onzer vloeken,
Zoo zwaar, dat gij ze nimmer af zult schudden,
Maar sterft in wanhoop om hun zwarten last.

Oostenrijk.

't Is opstand, blijkbare opstand!

Bastaard.

Nog niet stil?
Kan zelfs een kalfsvel u den mond niet stoppen?

Lodewijk.

Te wapen, vader!

Blanca.

Op uw huw'lijksdag?
En tegen 't eigen bloed, dat gij gehuwd hebt?

Wat! moeten we op ons feest verslaag'nen nooden?
Moet schel trompetgeschal, dof tromgeroffel,
't Geraas der hel onze' optocht begeleiden?
Mijn gade, hoor mij! — ach! hoe nieuw is „gade"
Nog in mijn mond! — doch o! bij dezen naam,
Dien nooit voor nu mijn tong heeft uitgesproken,
Smeek ik u op mijn knieën, doe mijn oom
Geen oorlog aan!

Constance.

En ik, o, op mijn knieën,
Die lang verhard van 't knielen zijn, smeek ik
U, deugdrijke dauphijn, verander niets
Aan 't vonnis, door den hemel ingegeven.

Blanca.

Nu zal ik uwe liefde zien; wat kan
U sterker roeren dan de naam van „vrouw"?

Constance.

Dat, wat hèm steunt, die u daar steunt: zijn eer.
O Lood'wijk, denk, denk aan uw eer, uw eer.

Lodewijk.

't Is vreemd, uw majesteit schijnt koud te blijven,
Nu zulk een hoog belang u voorwaarts dringt.

Pandulf.

Ik wil den vloek verkonden op zijn hoofd.

Koning Philips.

Neen, neen, 't is nood'loos. — England, ik verzaak u.

Constance.

O, schoon herstel van kranke majesteit!

Eleonore.

O, vuig verraad van Fransche wankelheid!

Koning Jan.

Frankrijk, dit uur berouwt u nog dit uur.

Bastaard.

Paai Tijd de klokkeman, de kale koster,
Is 't niet als die het wil? — Nu, 't rouwe Frankrijk!

Blanca.

De zon is bloedig; schoone dag, vaarwel!
Wee mij! aan welke zijde moet ik treden?
Ik ben voor beide; elk leger heeft een hand;
En wijl ik beide vasthoud, scheuren woedend
Mij beide uiteen en rijten mij in stukken!
Mijn gade, ik kan niet bidden, dat gij 't wint;
Oom, mijn gebed moet zijn, dat gij 't verliest;
Mijn vader, 'k mag geen wensch doen u ten voorspoed;
Grootmoeder, uwen wensch wil ik niet wenschen;
Wie hier ook winne, ik ben het die verlies,
Beslist verlies, en eer het spel begint.

Lodewijk.

Bij mij, princes, zult ge uw geluk niet derven.

Blanca.

Waar mijn geluk leeft, moet mijn leven sterven.

Koning Jan.

Ga, neef, trek onze legermacht bijeen. —
(De Bastaard af.)
Frankrijk, van heeten toorn word ik verteerd,
Een woede, die ontvlamd is tot een gloed,
Dat niets haar kan bedaren, niets dan bloed,
Het bloed, het hoogst geschatte bloed van Frankrijk.

Koning Philips.

Uw toorn moet u verbranden, gij vergaat
Tot asch, aleer ons bloed dat vuur zal blusschen.
Pas op! u dreigt gevaar en tegenspoed! —

Koning Jan.

Niet meer dan mijn bedreiger. — Op, met moed!

(Allen af.)

TWEEDE TOONEEL.

Frankrijk. *Een vlakte bij* Angers.

Strijdgedruis en aanvallen. De Bastaard komt op met Oostenrijk's *hoofd.*

Bastaard.

Zoo waar ik leef, dit wordt een heete dag,
Een booze luchtgeest spookt hier in het zwerk
En stort verderf neer. — Kop van Oostenrijk,
Lig daar, terwijl de bastaard adem schept.

(Koning Jan, Arthur *en* Hubert *komen op.)*

Koning Jan.

Hubert, bewaak den knaap. — Kom, Philip, op!
Mijn moeder werd in onze tent verrast
En is gevangen, vrees ik.

Bastaard.

Wees gerust;
'k Heb haar bevrijd; zij is in veiligheid;
Toch op, mijn vorst! thans brengt geringe moeite
Dit groote werk ras tot een heuglijk eind.

(Allen af.)

DERDE TOONEEL.

Aldaar.

Strijdgedruis, aanvallen, terugtocht. Koning JAN, ELEONORE, ARTHUR, *de Bastaard*, HUBERT *en Edellieden komen op.*

Koning Jan (*tot* ELEONORE).

Zoo zij het; uwe hoogheid blijv' hier achter,
Met sterke macht. — (*Tot* ARTHUR.) Zie niet zoo treurig, [neef;
Grootmoeder heeft u lief en oom zal ook
Voor u zoo goed zijn, als uw vader was.

Arthur.

O, dit verdriet zal wis mijn moeder dooden.

Koning Jan *(tot den Bastaard).*

Gij neef, spoed u naar England, ons vooruit;
En schud, vóor onze komst, de buidels leêg
Van pottende abten; stel gevangen englen
In vrijheid, want ik moet mijn hong'rig krijgsvolk
Nu met des vredes vette ribben spijzen.
Rek onze volmacht uit, zoo ver zij reikt.

Bastaard.

Klok, boek en kaarsen drijven mij niet weg,
Als goud en zilver mij tot komen wenken.
Vaarwel, mijn vorst. — Grootmoeder, ik wil bidden,
Als ik eens de' inval krijg van vroom te zijn,
Voor uw geluk, en kus u thans de hand.

Eleonore.

Vaarwel, mijn waarde kleinzoon.

Koning Jan.

Neef, vaarwel.
(De Bastaard af.)

Eleonore.

Kom hier, mijn kleine nazaat; luister eens.
(Zij neemt ARTHUR *ter zijde.)*

Koning Jan.

Treed nader, Hubert. O, mijn beste Hubert,
Wij zijn in uwe schuld; dit huis van vleesch
Omsluit een ziel, die u schuldeischer weet,
En uwe trouw met rente u wil betalen;
En uw vrijwillige eed, mijn lieve vriend,
Leeft hier, met zorg verpleegd, in deze borst.
Geef mij de hand. Ik had u iets te zeggen, —
Maar zoek nog steeds een beter melodie.
Hubert, bij God, ik ben bijna beschaamd
Te zeggen, hoe ik u genegen ben.

Hubert.

Ik ben uw majesteit wel zeer verplicht.

Koning Jan.

Nog hebt gij, vriend, geen grond om zoo te spreken,
Doch heb geduld; — hoe traag de tijd ook kruip',
Toch komt de dag, dat ik u goed zal doen.
Ik had u iets te zeggen, — maar toch, neen,
't Is heldre zonneschijn, de trotsche dag,
Omstuwd van de vermaken van de wereld,
Is veel te speelsch, te vol van bonten pronk,
Om toe te luistren. Zoo te middernacht
De klok, met ijz'ren tong en bronzen mond,
Voortgalmde in 't loome sluipen van de nacht, —
Zoo 't hier een kerkhof ware, waar wij staan,
En gij door duizend krenkingen bezeten, —
Of zoo die sombre geest, melancholie,

Uw bloed verdroogd had, zwaar en dik gemaakt,
Dat kitt'lend anders de aad'ren op- en afloopt
En naar het oog dien zotskap, 't lachen, drijft,
Die dan de wangen spant tot ijd'len lust,
Een stemming, bij mijn plannen diep gehaat, —
Of, zoo gij zonder oogen mij kondt zien,
Mij hooren zonder oor, en zonder tong
Mij antwoord geven, met gedachten slechts,
Oor, oog noch boozen woordenklank gebruikend, —
'k Zou, trots het waakzaam broeden van den dag,
U mijn gedachten in den boezem storten.
Maar ach, ik wil niet; — toch ben ik uw vriend,
En meen, voorzeker, dat ook gij mijn vriend zijt.

Hubert.

Zoo zeer, dat, wat gij mij gebiedt te doen,
Al moest de dood ook volgen op de daad,
Ik toch, bij God, het doen zou.

Koning Jan.

Wist ik 't niet?
Vriend Hubert! Hubert, — Hubert, werp uw blik
Op gindschen jongen knaap. Verneem, mijn vriend,
Hij is een echte slang op mijnen weg,
En waar mijn voet zich heenwendt, hij ligt vóor mij,
Steeds, overal. Verstaat gij mij? 'k Vertrouwde
Hem aan uw hoede.

Hubert.

Ik wil hem zoo behoeden,
Dat uwe hoogheid niets te duchten heeft.

Koning Jan.

Dood.

Hubert.

Mijn vorst?

Koning Jan.

Een graf.

Hubert.

Hij leve niet, —

Koning Jan.

Genoeg.
Nu kan ik vroolijk zijn. Hubert, ik ben
Uw vriend; wat ik u toedenk, zeg ik niet;
Vergeet niet, — Eed'le vrouw, vaarwel;
De krijgsmacht, u beloofd, zend ik u toe.

Eleonore.

Mijn zegen ga met u!

Koning Jan.

Kom, neef, naar England!
Hubert zij thans uw dienaar, begeleide u
Met echte trouw! — Komt, op nu, naar Calais!

(Allen af.)

VIERDE TOONEEL.

Aldaar. *De tent van den Koning van Frankrijk.*

Koning PHILIPS, LODEWIJK, PANDULF *en Gevolg komen op.*

Koning Philips.

Zoo wordt op zee door 't loeien van een storm
Een gansche armada van vereende zeilen
Verspreid en hun verbond uiteengespat.

Pandulf.

Houd moed, getroost! dra gaat weer alles goed.

Koning Philips.

Hoe kan dat goed gaan, wat zoo kwalijk loopt?
Wij zijn geslagen en Angers genomen;
Arthur gevangen, waarde vrienden dood;
En bloedig England weêrgekeerd naar England,
Frankrijk ten spijt, trots elke hindernis.

Lodewijk.

Wat hij veroverd heeft, heeft hij versterkt;
Zóo vuur'ge spoed, zóo door verstand bestuurd,
Zóo kalm beleid bij zulk een stout bedrijf
Is zonder wedergâ. Wie las of hoorde
Ooit van een krijgstocht, zooals deze was?

Koning Philips.

Ik zou dien lof aan England kunnen gunnen,
Als ik van onze schande een voorbeeld vond.

(Constance *komt op.*)

Ziet, wie komt daar? een graf van eene ziele,
Dat in des bangen adems lagen kerker
Haars ondanks de' eeuw'gen geest besloten houdt.
Vorstin, ik bid u, ga met mij van hier.

Constance.

Nu ziet gij, ziet gij de uitkomst van uw vrede!

Koning Philips.

Bedaar, Constance; wees getroost, melieve!

Constance.

Neen, ik versmaad alle' andren raad en troost,
Dan 't eind van elken raad, den waren troost,
Dood! dood! — O lieve, schoone, zoete dood!
Gij heerlijk geur'ge stank! gezond verderf!
Verhef u van uw bed der eeuw'ge nacht,
Gij haat en schrik van wie voorspoedig is,

En kussen wil ik uw verfoeid gebeente,
Mijn oogen in uw leêge kassen drukken,
Mijn vingren met uw huisgewormte ringlen,
Deze adempoort met walglijk stof verstoppen,
En zulk een rif en monster zijn als gij.
Kom, grijns mij toe, 'k wil denken, dat gij grimlacht,
En als uw vrouw u kussen. Kom tot mij,
Ellendes liefste!

Koning Jan.

O schoone droef'nis, stil!

Constance.

Neen, neen, zoo lang ik lucht heb, wil ik klagen. —
O, had de mond des donders mijne tong,
Dan zou mijn jammerklacht de wereld schokken,
En uit zijn slaap dat vreeslijk rif doen rijzen,
Dat eener vrouwe zwakken roep niet hoort
En lacht met een gewone geestbezwering!

Pandulf.

't Is dolheid, vrouwe, wat gij uit, geen kommer.

Constance.

Onheil'ge man, die leugens van mij spreekt!
Ik dol! dit haar, waaraan ik ruk, is 't mijne;
Ik heet Constance; ik was de vrouw van Godfried;
Mijn zoon is Arthur, en hij is verloren!
Ik dol! — o, gave God, dat ik het waar'!
Want dan zou ik mijzelf wellicht vergeten;
O, kon ik dit, wat leed vergat ik dan! —
Gij, predik wijsheid, om mij dol te maken,
En heiligspreking loont u, kardinaal.
Nu ik niet dol, maar van mijn leed bewust ben,
Nu wijst mij mijn verstandlijk deel den weg,
Hoe ik mij van dat wee bevrijden kan,
En leert mij, mij te dooden, te verhangen;

Doch ware ik dol, ik zou mijn zoon vergeten
Of zag een pop van doeken aan voor hem.
Ik dol! o al te wel, te wel gevoel ik
Van ieder onheil het veelvuldig wee!

Koning Philips.

Bind uwe vlechten op. — O, welke liefde
Ontwaar ik in die rijke lokkenpracht!
Waar bij geval een zilvren druppel viel
Daar hechten duizend dradendunne vrienden
Zich aan dien druppel in vereende smart,
Als echte, als onafscheidbre trouwe lieven,
Die vast elkaar omklemmen in den nood.

Constance.

Naar England, wilt ge?

Koning Philips.

Bind uw haren op.

Constance.

Dat wil ik, ja; en waarom wil ik 't doen?
Ik reet hen uit hun banden en riep luid:
„O, konde deze hand mijn zoon zoo slaken,
Als zij de vrijheid aan mijn haren schenkt!"
Doch nu misgun ik hun die schoone vrijheid
En wil hen weder in hun boeien slaan,
Wijl mijn lief kind een arm gevangene is. —
En, vader kardinaal, ik hoorde u zeggen,
Dat we in den hemel de onzen zien en kennen;
Is 't zoo, o, dan zie ik mijn zoon eens weer;
Want nooit sinds Kaïn, de eerste knaap, het licht zag,
Tot op den zuigling, die sinds gist'ren ademt,
Zag de aard een kind, zoo zegenrijk als hij.
Nu zal de worm, het leed, mijn knop verderven,
Het jeugdig schoon verjagen van zijn wang,
En hol zal hij er uitzien als een spook,

Zoo bleek en mager als een koude koorts,
En zal zoo sterven, zoo ook weer verrijzen;
En als ik hem ontmoet in 't hemelhof, —
'k Zal hem niet kennen; daarom nimmer, nimmer,
Neen, nimmer zie 'k mijn lieven Arthur weer.

Pandulf.

Gij geeft te zondig aan uw kommer toe.

Constance.

Zoo spreekt een man, die nooit een zoon bezat.

Koning Philips.

Gij mint uw smart niet minder dan uw kind.

Constance.

Smart vult de plaats van mijn afwezig kind,
Ligt in zijn bed, gaat op en neêr met mij,
En bootst zijn uitzicht, praat zijn woorden na,
Brengt al zijn lieflijkheid mij voor den geest,
Vult met zijn vorm zijn leege kleed'ren op,
En zoo heb ik wel grond de smart te minnen. —
Vaarwel, waart gij als ik beroofd, ik zou
U beter kunnen troosten, dan gij mij. —
Er zal geen orde heerschen op mijn hoofd,
Als zulk een stoornis heerscht in mijnen geest.
O God! mijn knaap, mijn Arthur, mijn lief kind!
Mijn hart, mijn heil, mijn levensbrood, mijn alles!
Mijn weduwtroost, mijn heulsap in het leed!

(Constance *af.*)

Koning Philips.

Ik vrees een wanhoopsdaad en wil haar volgen.

(Koning Philips *af.)*

Lodewijk.

Niets meer kan op deze aarde mij verheugen;
Het leven is langwijlig als een sprookjen,

Een slaap'rig man tweemaal in 't oor gereld,
En bittre smaad vergalt de zoete wereld,
Zoodat zij smaad en bitterheid slechts schenkt.

Pandulf.

Kort vóor 't genezen van een erge kwaal,
Als heeling volgt en nieuwe kracht, is de aanval
Het heftigst, en een kwaad, dat afscheid neemt,
Toont bij het heengaan juist zich op zijn ergst.
Wat ging te loor, toen gij den dag verloort?

Lodewijk.

De roem, de vreugd, ja, al 't geluk mijns levens.

Pandulf.

Dat waar' gebeurd, zoo gij gewonnen hadt.
Neen, neen, wanneer Fortuin den mensch wil goed
[doen,
Dan blikt zij hem met dreigende oogen aan.
't Is ongelooflijk, hoeveel Jan verloor
Door wat hij louter winst acht. U is 't leed,
Niet waar, dat Arthur hem in handen viel?

Lodewijk.

Gewis, zooveel als hem de vangst verblijdt.

Pandulf.

Uw geest is even jeugdig als uw bloed.
Doch hoor, wat mijn profetengeest u zegt;
Want de adem zelfs, van wat ik zeggen wil,
Zal ieder stofje' of halm, den kleinsten aanstoot,
Wegblazen van het pad, dat uwen voet
Naar Englands troon zal voeren; daarom hoor.
Jan heeft thans Arthur weggevoerd; onmoog'lijk
Kan de overweldiger des troons, kan Jan,
Zoolang warm leven in 's kinds aad'ren speelt,
Een uur, een ademtocht zelfs rust genieten.

De hand, die tegen 't recht een scepter greep,
Behoeft geweld voor 't hoeden, als voor 't winnen;
Wie op een gladde helling staat, versmaadt
Den slechtsten steun niet, zoo die helpen kan.
Zoo Jan wil blijven staan, moet Arthur vallen;
Zoo zij het, want het kan niet anders zijn.

Lodewijk.

En wat kan ik door Arthurs val ooit winnen?

Pandulf.

Gij kunt in naam van Blanca, van uw gade,
Zijn rijk voor u dan eischen, als nu Arthur.

Lodewijk.

En rijk, lijf, alles derven, als nu Arthur.

Pandulf.

Wat zijt gij groen en jong in de oude wereld!
Voor u wroet Jan; de tijd spant saam met u;
Wie zijn geluk in bloed, echt bloed gaat domp'len,
Vindt slechts een bloedig en onecht geluk.
Die boos bedreven daad zal 't hart verkoelen
Van heel zijn volk, hun ijver doen bevriezen,
En juub'lend groeten zij de kleinste kans,
Die opkomt, om zijn troon omver te stooten;
Er komt geen luchtverheev'ling aan den hemel,
Geen werking der natuur, geen donk're dag,
Geen bolle wind, geen alledaagsch verschijnsel,
Waarvan zij niet den waren aard miskennen,
Ze meteoren, wond'ren, teekens noemend,
Voorboden, wangeboorten, hemelstemmen,
Verkondigers der wraak, die Jan bedreigt.

Lodewijk.

't Kan wezen, dat hij Arthurs leven spaart,
Door zijn gevangenschap zich veilig reek'nend.

Pandulf.

O, prins, wanneer hij van uw naad'ring hoort,
En Arthur nog niet uit den weg geruimd is,
Dan sterft hij op die tijding, en dan keert
Heel 't volk het hart vol weerzin van hem af,
Kust onbekenden ommekeer de lippen,
En zuigt uit Jans bebloede vingertoppen
Gerechte gronden tot verzet en wraak.
En, o! wat broedt de tijd nog beet're dingen
Dan deze u uit! De bastaard Faulconbridge
Is thans in England, brandschat daar de kerken
En krenkt de vromen; ware een twaalftal Franschen
Gewapend ginds, zij waren als een lokstem,
Die tienmaal duizend Engelschen hun handvol
Versterken deed, gelijk een vlokjen sneeuw
Voortrollend tot een berg wordt. O, dauphijn,
Ga met mij naar den koning. 't Is verbazend,
Wat zich uit hun misnoegdheid smeden laat,
Nu aller hart tot aan den rand vol wrok is.
Naar England dus; ik spoor den koning aan.

Lodewijk.

Ja, kom! een klemmend woord geeft hand'len klem,
En zegt gij ja, wacht dan geen neen van hem.

(Beiden af.)

VIERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Northampton. *Een vertrek in het slot.*

HUBERT *en twee Dienaars komen op.*

Hubert.

Maak mij die ijzers heet; en gij, verberg u
Daar achter 't wandtapijt; komt, als mijn voet
Der aarde boezem stampt, fluks voor den dag,
En bindt den knaap, dien gij dan bij mij vindt,
Vast aan den stoel; geeft acht! Nu heen, en luister!

Eerste Dienaar.

'k Hoop, dat uw volmacht toereikt voor die daad.

Hubert.

Onnooz'le twijfling! ducht gij niets, let op!
(De Dienaars af.)
Kom, jonge knaap; ik heb u iets te zeggen.

(ARTHUR *komt op.*)

Arthur.

Goeden morgen, Hubert.

Hubert.

Goeden morgen, kleine prins.

Arthur.

Zóo kleine prins, — al heb ik groot'lijks recht
Meer prins te zijn, — als moog'lijk. — Gij ziet somber

Hubert.

Ik ben wel vroolijker geweest.

Arthur.

Mijn hemel!
Mij dunkt, geen mensch moest somber zijn dan ik;
Toch weet ik nog recht goed, ik zag in Frankrijk
Wel jeugdige eed'len, somber als de nacht
Uit louter grilligheid. Bij mijnen doop,
Ware ik slechts vrij, al ware ik schapenhoeder,
Den lieven langen dag zou 'k vroolijk zijn;
Ja, 'k zou het hier zelfs zijn, als ik niet vreesde,
Dat mij mijn oom nog erger leed wil doen,
Want hij is bang voor mij en ik voor hem.
Kan ik het helpen, dat ik Godfrieds zoon ben?
Toch zeker niet; bij God, ik wenschte, Hubert,
Dat ik úw zoon was, als gij van mij hieldt.

Hubert *(ter zijde).*

Spreek ik met hem, dan zal zijn kinderpraat
Mijn medelijden, dat nu dood is, wekken;
'k Wil daarom snel te werk gaan en het doen.

Arthur.

Gij ziet er bleek uit, Hubert; zijt gij ziek?
Nu, 'k wenschte wel, dat gij 't een weinig waart,
Opdat ik heel de nacht bij u mocht waken;
Ik wed, gij zijt mij liever dan ik u.

Hubert.

Zijn praten neemt mijn boezem in bezit. —

Hier, lees dit, Arthur.

(Hij laat hem een papier zien.)

(Ter zijde.) Welk onnoozel vocht!
Wijst gij de deur aan onmeedoogend foltren?
'k Moet kort zijn, anders drupt mijn vast besluit
Mij de oogen uit in weeke vrouwetranen. —
Kunt gij 't niet lezen? is 't niet goed geschreven?

Arthur.

Te goed, te goed voor zulk een boozen inhoud.
Moet gij met gloeiend ijzer beî mijn oogen
Uitbranden?

Hubert.

Knaap, ik moet.

Arthur.

En wilt gij?

Hubert.

Ja.

Arthur.

Hebt gij er 't hart toe? Toen gij pijn in 't hoofd hadt,
Bond ik u stijf mijn zakdoek om het hoofd, —
Mijn besten, mij door een princes gewerkt, —
En heb dien nooit van u teruggevraagd.
'k Hield met de hand die nacht het hoofd u vast,
En, zooals waakzaam de minuten 't uur,
Verkortte ik u den loomen gang des tijds
En vroeg: „Wat scheelt u?" en: „Waar hebt gij pijn?"
Of: „Wat kan ik nu doen om u te helpen?"
'k Denk, menig burgermanskind ware in bed
Stil blijven liggen, zonder vriendlijk woord,
Maar gij hadt voor uw ziekedienst een prins.
Gij denkt wellicht, mijn liefde was slechts sluwheid,
En noemt ze listig, — doe het als gij wilt;

Als God wil, dat gij mij mishand'len zult,
Dan moet gij 't doen. — Wilt gij mij de oogen blinden?
Die oogen, die op u nooit donker blikten,
En 't nimmer zullen doen?

Hubert.

Ik heb 't gezworen.
Uitbranden moet ik ze u met gloeiend ijzer.

Arthur.

O, niemand deed het, waar 't geen ijz'ren tijd;
Dat ijzer zelf, hoewel roodgloeiend, zou,
Deze oogen naadrend, mijne tranen drinken
En zóo zijn vuur'ge drift en woede blusschen
In 't vocht, door weêrlooze onschuld voortgebracht;
Ja, zou daarna zichzelf in roest verteren,
Omdat zijn vuur mijn oogen had bedreigd,
En zijt gij harder dan gehamerd ijzer?
O, zoo een engel mij verschenen waar',
En had gezegd, dat Hubert mij zou blinden,
Hem had ik niet geloofd, niemand dan Hubert.

Hubert.

Komt hier. *(Hij stampt.)*

(De Dienaars komen terug met koorden, ijzers enz.)

Doet wat ik u gebood.

Arthur.

Help, Hubert, help! mijn oogen zijn reeds uit,
Reeds door den woesten blik dier booze mannen.

Hubert.

Geeft hier het ijzer, zeg ik, bindt hem vast.

Arthur.

O God, waartoe behoeft gij zoo te woeden?

'k Wil doodstil staan, ik zal niet tegenspartlen.
Om Gods wil, Hubert, bind, neen bind mij niet.
Neen, hoor mij, Hubert, jaag die mannen weg;
Stilzitten wil ik dan, stil als een lam,
Niet deinzen, geen woord zeggen, zelfs niet rillen,
Ja, ook niet toornig naar het ijzer zien.
Drijf slechts die mannen weg, en ik vergeef,
Wat martling gij mij dan ook aandoen wilt.

Hubert.

Gaat heen, van hier; laat mij alleen met hem.

Eerste Dienaar.

't Is goed, liefst ben ik ver van zulk een daad.
(De Dienaars af.)

Arthur.

O wee, een vriend heb ik daar weggekeven!
Zijn blik is donker, maar zijn hart is zacht. —
Roep hem terug, opdat zijn deernis leven
Aan 't uwe geev'.

Hubert.

Kom, knaap, maak u gereed.

Arthur.

Geen uitkomst dus?

Hubert.

Neen, gij verliest uw oogen.

Arthur.

O, hemel, zat er in uw oog een splinter,
Een stofje', een zwevend haartje', een mug, een korrel,
Of een'ge stoornis in dat kost'lijk zintuig!
Dan voeldet gij, hoe fel daar 't minste steekt,
En wat gij voor hebt, kwame u gruw'lijk voor.

Hubert.

Hebt gij mij dit beloofd? bedwing uw tong.

Arthur.

Hubert, een koppel tongen schoot te kort
Bij 't pleiten, smeeken voor een oogenpaar.
Zeg niet mijn tong te dwingen; Hubert, neen;
Of als ge wilt, snijd mij de tong uit, Hubert,
Zoo dit mijn oogen redt! O spaar mijn oogen,
Al moeten zij ook niets meer zien dan u.
Zie, op mijn woord, het werktuig is reeds koud,
En zou geen leed mij doen.

Hubert.

Ik kan 't weer gloeien.

Arthur.

Neen, neen, voorwaar; het vuur is dood, van droef'nis,
Dewijl 't, voor troost geschapen, onverdiend
Tot gruw'len wordt gebezigd; zie slechts zelf;
In deze kool hier huist geen boosheid meer;
Des hemels adem blies den geest er uit,
En strooit berouwvolle asch haar op het hoofd.

Hubert.

Mijn adem kan haar doen herleven, knaap.

Arthur.

Zoo gij dit doet, dan doet gij haar slechts blozen,
Van schaamte gloeien, Hubert, om uw doen;
Zij zal misschien uzelf in de oogen spatten,
Gelijk een hond, dien men tot vechten drijft,
Ook naar zijn meester, die hem aanhitst, bijt.
Elk ding, waar gij mij mee wilt schaden, weigert
Zijn dienst u; u alleen ontbreekt de deernis,
Die 't grimmig vuur en ijzer toonen, — wezens,
Voor deernislooze plannen steeds gebruikt.

Hubert.

Nu, — zie, opdat gij leeft; ik raak uw oogen

Voor al de schatten van uw oom niet aan;
En toch, ik zwoer, en was besloten, knaap,
Ze, met dit ijzer hier, u uit te gloeien.

Arthur.

Nu ziet ge er uit als Hubert; al dien tijd
Waart gij vermomd.

Hubert.

O stil! niets meer. Vaarwel!
Uw oom mag niet vermoeden, dat gij leeft;
Aan die verspieders disch ik sprookjens op.
En nu, lief kind, slaap zonder zorg, gerust,
Dat Hubert u, voor al der wereld schatten,
Geen leed ooit doet.

Arthur.

O God, ik dank u, Hubert.

Hubert.

Geen woord meer; sluip mij na, in stilte, schuw;
In veel gevaar begeef ik mij voor u.

(Beiden af.)

TWEEDE TOONEEL.

Aldaar. *Een staatsiezaal in het paleis.*

Koning JAN, *gekroond;* PEMBROKE, SALISBURY, *en andere Lords komen op. De koning zet zich op den troon.*

Koning Jan.

Hier zeet'len wij nog eens, nog eens gekroond,
En, zoo ik hoop, aanschouwd met blijde blikken.

Pembroke.

Waar' dit „nog eens" niet uwer hoogheid wensch,

't Ware eens te veel; gij waart alreeds gekroond,
En 't koningschap was nooit aan u ontrukt,
Der mannen trouw door oproer nooit bevlekt,
En 't land ook niet beroerd door woelig streven
Naar nieuwe reeg'ling of een beet'ren toestand.

Salisbury.

Daarom, met dubb'len praal een troon te sieren,
Een recht te omboorden, prachtig reeds omzoomd,
Fijn goud te gulden, lelies te overschild'ren,
't Viooltjen met fijn reukwerk te oversprenk'len,
Het ijs te gladden, bij den regenboog
Een nieuwe tint te voegen, en met kaarslicht
Het schitt'rend oog des hemels op te luist'ren,
Verkwisting is 't, belachlijke overdaad.

Pembroke.

Uw hooge wil verlangde 't, anders waar'
Dit doen als een oud sprookje', op nieuw verteld,
Dat bij het laatst herhalen elk mishaagt,
Dewijl 't ontijdig opgedrongen wordt.

Salisbury.

Zoo wordt het waardig, welbekend gelaat
Van 't oud, eenvoudig, goed gebruik ontsierd,
En, als een omgeslagen wind een zeil,
Zwaait dit de richting der gedachten om,
Maakt overweging huiv'rig en bezorgd,
Gezonde meening krank, waarheid verdacht,
Door 't aandoen van een zoo nieuwmodisch kleed.

Pembroke.

Wanneer een werkman 't beter maken wil
Dan goed, hij richt zijn kunst te grond door hebzucht;
Wanneer een fout met zorg ontschuldigd wordt,
Vaak wordt zij erger door de ontschuldiging,
Zooals een lap, die op een kleine scheur

Gezet wordt, juist door 't helen de aandacht trekt,
En meer ontsiert dan de ongelapte scheur.

Salisbury.

In dien geest uitte, eer gij op nieuw gekroond werdt,
Zich onze raad, maar het behaagde uw hoogheid
Dien te verwerpen, en 't is allen goed,
Daar alles, ieder deel van wat wij wilden,
Geheel zich schikt naar uwer hoogheid wil.

Koning Jan.

'k Heb voor deez' dubb'le kroning enkle reed'nen
U meegedeeld, en houd die nog voor sterk;
Ik voeg er meer en beet're bij, zoodra
Mijn zorgen minder zijn; — doch vraagt inmiddels,
Wat gij verbeet'ring acht van wat niet goed is;
En ziet dan klaar, hoe gaarne ik uwe wenschen
Zoowel vernemen als verhooren wil.

Pembroke.

Zoo vraag dan ik, als dezer eed'len tong,
Die aller hartewenschen stem verleent,
Zoo voor mijzelf als hen, maar, bovenal,
Voor uwe veiligheid, die hen en mij
Tot stâgen ijver aandrijft, — vraag van harte
Arthurs invrijheidstelling, daar zijn hechtnis
Thans der misnoegdheid lippen morren doet,
Hen opwekt tot dit ongewenscht betoog:
„Bezit gij rechtens wat ge in rust bezit,
„Hoe kan dan vrees, die, naar men zegt, van 't onrecht
„De schreden volgt, u drijven, dat ge uw neef
„Opsluit, een teedren knaap? zijn jonge dagen
„In grove onwetendheid verstikt, zijn jeugd
„'t Rijk voorrecht weigert van een eed'le vorming?"
Opdat geen vijand uws bewinds ooit meer
Hieruit een wapen smeed', zij onze bede,

Dat gij ons zijne vrijheid hebt doen vragen,
Waardoor wij niets verzoeken voor onszelf,
Dan in zooverre ons heil, op u berustend,
Uw heil het acht, dat hij in vrijheid zij.

(HUBERT *komt op.*)

Koning Jan.

Zoo zij het dan, aan uwe leiding geef ik
Zijn jeugd nu over. — Hubert, brengt gij nieuws?
(HUBERT *fluistert den koning iets toe.*)

Pembroke.

Dat is de man, die 't bloedig stuk moest doen;
Hij liet een vriend van mij de volmacht zien.
De afspiegling van een zwarte booze daad
Leeft in zijn oog; dat saamgeplooid gezicht
Wijst op den storm van een ontroerd gemoed;
Ik vrees maar al te zeer, dat reeds gedaan is,
Wat wij zoo vreesden, dat hem was gelast.

Salisbury.

De kleur des konings komt en gaat; zijn aanslag
En zijn geweten zendt die heen en weer,
Als boden tusschen twee geduchte legers.,
Zijn spanning stijgt, is rijp en breekt dra los.

Pembroke.

En breekt zij open, 'k vrees, dan komt als etter
De dood er uit van een beminn'lijk kind.

Koning Jan.

Ik kan de sterke hand des doods niet keeren. —
Mijn beste lords, mijn wil tot geven leeft nog,
Maar wat gij hebt verzocht, is weg, is dood.
Hij meldt ons: Arthur overleed van nacht.

Salisbury.

Wij vreesden 't reeds, zijn kwaal was ongeneeslijk.

Pembroke.

Wij hoorden 't reeds, dat hij den dood nabij was,
Nog eer 't kind zelf iets van een ziekte wist.
Dit moet verantwoord worden, hier of ginds.

Koning Jan.

Wat richt ge op mij zoo fiere, strenge blikken?
Denkt gij, dat ik de schaar van 't noodlot voer
En over 's levens pols heb te bevelen?

Salisbury.

Hier is valsch spel gespeeld, en schandlijk is 't,
Dat hoogheid dit zoo grof te spelen waagt.
Heb bij uw spel geluk en vaar nu wel!

Pembroke.

Wacht nog, lord Salisbury, ik ga met u,
En zoek het erfdeel op van 't arme kind,
Het kleine koninkrijk, 't ontijdig graf.
Die recht had op dit eiland, wijd en zijd,
Erlangt drie voet er van! O booze tijd!
Dit is zoo niet te dulden; wat ons krenkt,
Barst zeker uit, en spoedig, eer men 't denkt.

(De Lords af.)

Koning Jan.

In verontwaardiging ontgloeid! 't Berouwt mij;
Geen hechte grondslag wordt op bloed gevest,
Geen zeker leven ooit op andrer dood.

(Een Bode komt op.)

Uw oog duidt schrik aan. Spreek, waar is dat bloed,
Dat ik in uwe wangen wonen zag?
Zoo zwarte wolken klaart niets op dan storm;
Ontboei uw vlaag! — Hoe gaat het ginds, in Frankrijk?

Bode.

Uit Frankrijk ras naar England. — Zulk een macht
Werd nooit voor een'gen krijgstocht naar den vreemde
En binnen de' omvang van een land gelicht.
Zij leerden 't, uwe snelheid na te bootsen;
Want nu gij hooren moest: zij rusten toe,
Komt reeds de boodschap: zij zijn aangeland.

Koning Jan.

Waar dronk zich ginds de waakzaamheid een roes?
Waar sliep zij dan? Waar is mijn moeders zorg,
Dat Frankrijk zulk een leger saam kon trekken
En zij het niet vernam?

Bode.

Mijn vorst, haar oor
Heeft stof verstopt. Op de' eersten van April
Stierf uw vereerde moeder, en ik hoorde,
Drie dagen vroeger stierf vorstin Constance
In razernij; doch enkel bij geruchte
Vernam ik dit, of 't waar is, weet ik niet.

Koning Jan.

Weerhoud uw spoed, gij schrikk'lijke verwikk'ling!
O! schaar u aan mijn zij, tot ik verzoend ben
Met mijn misnoegde pairs. — Mijn moeder dood!
Hoe wild zal 't in mijn Fransch gebied dan toegaan! —
Wie is er aan het hoofd van 't Fransche leger,
Dat, zoo gij waarheid meldt, hier is geland?

Bode.

't Is de dauphijn.

(De Bastaard komt op, met Peter *van Pomfret.)*

Koning Jan.

Gij hebt mij 't hoofd doen duiz'len
Door uw bericht. — Nu, neef, wat zegt de wereld

Van uw bedrijf? vervul mijn hoofd niet verder
Met nog meer booze tijding; 't is reeds vol.

Bastaard.

Zijt gij bevreesd het ergste te zien komen,
Dan valle 't onvoorziens u op het hoofd.

Koning Jan.

Verschoon mij, neef, 'k was overstelpt, verbijsterd
Door zulk een vloed, maar nu schep ik weer adem,
't Hoofd boven water, en kan iedre tong
Gehoor verleenen, spreek' zij, wat zij wil.

Bastaard.

Hoe ik geslaagd ben met de geestlijkheid,
Moge u het geld, dat ik bijeenbracht, melden.
Maar op mijn reis door 't land hierheen vond ik
Het volk ter prooi aan vreemde geestverbijst'ring,
Bezeten van geruchten, ijdle droomen,
Niet wetend, wàt zij vreezen, maar vol vrees.
En hier is een profeet, dien ik uit Pomfret
U medebreng; ik vond hem daar op straat,
Waar honderden hem op de hielen volgden;
Hij zong hun voor, in ruwe, boersche rijmen,
Dat op aanstaande Hemelvaart, 's voormiddags,
Uw hoogheid afstand doen zou van de kroon.

Koning Jan.

Gij ijdle droomer, waarom zegt gij dit?

Peter.

Ik weet vooruit, dat dit gebeuren zal.

Koning Jan.

Hubert, voer gij hem weg, zet hem in hechtnis;
En op den middag, dat ik, zoo hij zegt,
De kroon zal nederleggen, moet hij hangen.
Breng hem in zekerheid en kom terug,

Ik heb u noodig.

(HUBERT *af*, *met* PETER.)

O mijn beste neef,
Hebt gij gehoord, wie aangekomen zijn?

Bastaard.

De Franschen, heer, dit is in aller mond;
'k Trof ook lord Bigot en lord Salisbury,
Met oogen, rood als pas ontglommen vuur,
En andren meer; zij zochten Arthurs graf,
Die, zeggen zij, van nacht is omgebracht
Op uwen wensch, uw last.

Koning Jan.

Mijn lieve neef,
Ga, meng u in hun kring, ik weet een middel
Om weder mij hun liefde te herwinnen.
Ga, breng hen tot mij.

Bastaard.

'k Wil hen zoeken, heer.

Koning Jan.

Ja, spoed u, zet uw besten voet eens voor.
O, thans geen vijand uit mijn onderdanen,
Nu vreemde tegenstanders hier mijn steden
Doen sidd'ren door een fellen, stouten inval!
Wees mijn Merkuur, hecht vleugels aan uw voet,
En vlieg als een gedachte tot mij weer.

Bastaard.

De geest des tijds moet vuur'gen spoed mij leeren.

(De Bastaard af.)

Koning Jan.

Gesproken als een man van wakkren geest. —
IJl gij hem na; wellicht is hem een bode
Recht welkom tusschen hem en gindsche pairs;
Wees gij die.

Bode.

Ja, mijn vorst, van ganscher harte.
(De Bode af.)

Koning Jan.

Mijn moeder dood!

(HUBERT *komt terug.*)

Hubert.

Mijn vorst, men zegt, er werden
Vijf manen deze nacht bijeen gezien;
Vier stonden er van stil, de vijfde omzwierde
Die andre vier met wonderbaren loop.

Koning Jan.

Vijf manen?

Hubert.

Grijze mannen, oude vrouwen
Voorspellen op de straat er onheil uit.
Prins Arthurs dood is reeds in aller mond,
En bij 't bespreken schudden zij het hoofd,
En fluistren de een den ander in het oor;
En hij, die spreekt, vat dan des hoorders pols,
En uit des hoorders trekken spreekt ontzetting
Door knikken, wenkbrauwfronsen, rollende oogen.
Ik zag een smid, zoo, met zijn hamer staan,
Terwijl zijn ijzer op zijn aanbeeld koud werd,
Met open mond des snijders nieuws verslindend,
Die, met zijn schaar en maatreep in de hand,
En op zijn muilen, die zijn vlugge haast
Aan de verkeerde voeten had geworpen,
Van vele duizend Fransche krijgers sprak,
Die reeds in Kent geheel slagvaardig stonden.
Een ander schraal en haav'loos ambachtsman
Valt plots'ling in en spreekt van Arthurs dood.

Koning Jan.

Wat tracht gij dezen angst mij meetedeelen?
Wat komt gij weer terug op Arthurs dood?
Uw hand versloeg hem; ik had groote reden
Hem dood te wenschen, gij voor 't moorden niet.

Hubert.

Niet, Heer? hebt gij er mij niet toe gedreven?

Koning Jan.

Dit is der vorsten vloek, gediend te worden
Door slaven, die in luimen volmacht zien
Tot inbraak in des levens bloedig huis,
Uit de' oogwenk van 't gezag een wet zich maken,
En wanen van verbolgen majesteit
Den wil te kennen, als die 't voorhoofd rimpelt
Misschien veel meer uit luim dan overleg.

Hubert.

Hier is uw hand en zegel voor mijn daad.

Koning Jan.

O, als de reek'ning tusschen aarde en hemel
Gesloten wordt, dan zal die naam, dat zegel
Getuigen ter verdoemnis tegen ons.
Hoe vaak bewerkt het zien van 't booze werktuig
De booze daad! Waart gij niet ginds geweest,
Een knaap, gekozen door natuur, gemerkt,
Gestempeld om een schanddaad te begaan,
Nooit waar' die moord mij in den zin gekomen;
Doch toen ik acht sloeg op uw gruw'lijk uitzicht,
U bruikbaar dacht voor snood en bloedig werk,
Gezind, geschikt voor doodsgevaarlijk doen,
Toen repte ik even, zacht, van Arthurs dood;
En gij, om in eens konings gunst te dringen,
Zaagt tegen 't moorden van een prins niet op.

Hubert.

Mijn vorst, —

Koning Jan.

Hadt gij het hoofd geschud, een poos gezwegen,
Toen ik van mijn bedoeling duister sprak,
Een twijflend oog op mijn gelaat gericht,
Alsof ge een duidlijk woord van mij verlangdet,
Dan had wis schaamte mij verstomd, gestuit,
En uwe vrees had vrees in mij verwekt.
Doch gij verstondt mij daadlijk uit mijn wenk,
En traadt door wenken in verbond met zonde;
Ja, zonder aarz'len was uw hart bereid; —
En zoo voltrok uw ruwe hand de daad,
Die geen van beider mond had durven noemen.
Uit mijn gezicht, en zie mij nimmer weer!
Mijn adel valt mij af; uitheemsche krijgers
Trotseeren mijn gezag tot voor mijn poort;
Ja, binnen de' omvang van dit lijflijk rijk,
Dit vorstendom, dit land van bloed en adem,
Heerscht krijg, inwendige opstand; mijn geweten
Bestrijdt er fel den dood van mijnen neef.

Hubert.

Weer gij die andren af, die u bestrijden,
Want ik verzoen uzelven met uw ziel.
Prins Arthur leeft; en deze mijne hand
Is schuldloos nog, een maagdlijk reine hand,
Niet met de purperkleur van bloed bevlekt.
En evenmin kwam in mijn borst de neiging,
De gruwel van een moordgedachte ooit op.
Natuur hebt gij belasterd in mijn vorm,
Die, schoon uitwendig ruw, het hulsel is
Van eene ziel, te goed om met den moord
Van een onschuldig kind zich te bezoed'len.

Koning Jan.

Leeft Arthur nog? O spoed u naar de pairs!
Werp dit bericht voor hun ontvlamde woede,
En breng hen tot gehoorzaamheid terug.
Vergeef, wat mij de hartstocht zeggen deed
Van uwe trekken; blind was mijne woede;
En oogen, vol van bloedgezichten, schetsten
U veel meer schrikverwekkend dan gij zijt.
O, antwoord niet, maar breng de toornige eed'len
Aan 't hof; dat hen uw drang tot ijlen noop';
'k Bezweer u langzaam, sneller zij uw loop!

(Beiden af.)

DERDE TOONEEL.

Aldaar. *Voor het slot.*

ARTHUR *verschijnt op den muur.*

Arthur.

De muur is hoog, maar springen wil ik toch. —
Erbarm u, goede grond, en deer mij niet! —
Schier niemand kent mij; en al ware 't zoo,
't Scheepsjongenskleed vermomt mij voor een elk.
Ik ben beangst, en toch wil ik het wagen.
Breek ik de beenen niet, dan vind ik wis
Wel middel om te ontkomen. 't Zij hoe 't zij,
Hier sterf ik zeker, liever sterf ik vrij.

(Hij springt neer.)

Wee mij, het hart mijns ooms is in 't gesteente!
God hebb' mijn ziel en England mijn gebeente!

(Hij sterft.)

(PEMBROKE, SALISBURY *en* BIGOT *komen op.*)

Salisbury.

Ik zal hem bij Sint Edmund's Bury treffen;
Zoo zijn wij veilig, en wij moeten treden
In 't vriendlijk aanbod van den boozen tijd.

Pembroke.

Wie bracht den brief des kardinaals ons over?

Salisbury.

De graaf Mélun, een edel pair van Frankrijk,
Die mond'ling van de gunst van den dauphijn
Veel meer berichtte, dan dit schrijven inhoudt.

Bigot.

Zoo laat ons morgen ochtend hem begroeten.

Salisbury.

Van hier gaan, meent gij; want wij hebben, lords,
Twee lange dagen reis, aleer we er zijn.

(De Bastaard komt op.)

Bastaard.

Vandaag nog eens gegroet, ontstemde lords.
De koning vraagt u, fluks tot hem te komen.

Salisbury.

De koning heeft ons zelf van zich vervreemd.
Wij voêren niet zijn dunnen, vuilen mantel
Met onze vlekk'looze eer; wij volgen niet
Zijn voet, die, waar hij treedt, bloedsporen nalaat.
Keer, zeg hem dit; het ergste is ons bekend.

Bastaard.

Wat gij ook denkt, uit toch geen booze taal.

Salisbury.

Nu wil de smart haar recht, beleefdheid niet.

Bastaard.

Gij hebt slechts weinig recht in uwe smart;
Dus ware 't recht, dat uw beleefdheid sprak.

Pembroke.

Heer, heer, de gramschap heeft haar eigen voorrecht.

Bastaard.

Zichzelf te kwetsen, ja, maar niemand anders.

Salisbury.

Dit is de kerker. (ARTHUR *ontwarend.*) Wie is 't, die hier ligt?

Pembroke.

O dood, met reine vorstenschoonheid pralend!
Geen graf had de aard, om deze daad te helen!

Salisbury.

De moord, als hatend wat hijzelf bedreef,
Legt dit hier bloot, om zoo tot wraak te manen.

Bigot.

Of toen hij aan het graf dit kleinood wijdde,
Vond hij het voor een graf te vorstlijk rijk.

Salisbury.

Sir Richard, wat zegt gij? Hebt gij gezien,
Gehoord, gelezen, kondt gij ooit het denken,
Ja, kunt gij thans zelfs denken, nu gij 't ziet,
Dat, wat gij ziet? Kon zelfs gedachte, zonder
Dit voorbeeld, zoo iets denken? 't Is het toppunt,
De helm, de kam, de kam des kams van 't wapen
Des moords. Dit is de wreedste, schand'lijkste ondaad,
De wildste woestheid, de allerlaagste snoodheid,
Die parelblinde toorn of dolle woede
Ooit aan der zachte deernis tranen bood.

Pembroke.

Die moord ontschuldigt alle vroegre moorden,

Die moord, zoo eenig, zoo voorbeeldeloos,
Zal aan der toekomst ongeboren zonden
Reinheid verleenen, glans van heiligheid;
Nu doet, bij 't licht van dit afschuw'lijk schouwspel,
Een dood'lijk bloedbad als een scherts zich voor.

Bastaard.

Het is een bloedig, een doemwaardig werk,
Het heilloos schelmstuk van een zware hand,
Indien eens menschen hand het werk volbracht..

Salisbury.

Indien eens menschen hand het werk volbracht? —
Wij zagen 't scheem'ren dezer daad vooraf;
Het is het schendig werk van Huberts hand,
Het opzet en het drijven van den koning;
Aan zijnen dienst onttrek ik nu mijn ziel,
Neêrknielend bij dit puin van lieflijk leven;
En adem bij dit ademloos kleinood
Den wierook van een heilige gelofte,
Der wereld vreugde nimmermeer te proeven,
Noch ooit besmet te worden door genot,
Noch om te gaan met rust en ledigheid,
Aleer ik deze hand verheerlijkt heb
Door haar den glans van heil'ge wraak te schenken.

Pembroke. Bigot.

Vroom stemmen onze zielen met u in.

(Hubert *komt op.*)

Hubert.

Ik gloei van 't ijlen, lords, om u te zoeken.
Prins Arthur leeft; de koning zendt om u.

Salisbury.

O, hij is stout, en bloost niet voor den dood. —
Weg, gij gehate schurk, scheer u van hier.

Hubert.

Ik ben geen schurk.

Salisbury.

Moet ik 't gerecht bestelen?
(Hij trekt zijn zwaard.)

Bastaard.

Uw zwaard is blank, heer; steek het weder op.

Salisbury.

Nog niet, het wil eens moord'naars huid tot scheede.

Hubert.

Terug, lord Salisbury, terug, zeg ik!
Mijn zwaard, bij God, is even scherp als 't uwe.
Ik wensch niet, lord, dat gij uzelf vergeet,
't Gevaar van mijn gerechten noodweer tartend.
Ik zou wellicht, bij de' aanblik uwer woede,
Uw waarde, uw adel en uw rang vergeten.

Bigot.

Weg, mesthoop! waagt ge een edelman te trotsen?

Hubert.

Neen, bij mijn leven; doch ik sta, zoo 't moet,
Voor mijn onschuldig leven zelfs een keizer.

Salisbury.

Gij zijt een moord'naar.

Hubert.

Maak niet, dat ik 't word;
Nog ben ik 't niet. Wiens tonge valsch beticht,
Hij spreekt onwaar; en wie onwaar spreekt, liegt.

Pembroke.

Houwt hem in stukken!

Bastaard.

Houdt den vrede, zeg ik.

Salisbury.

Weg, of ik zal 't u leeren, Faulconbridge.

Bastaard.

Geef eer den duivel lesjens, Salisbury.
Zie mij slechts donker aan, of stampvoet eens,
Of laat uw drift het wagen mij te smaden,
En 't is uw dood; steek op uw zwaard, en snel,
Of zóo ros ik u af, u en uw braadspiets,
Dat gij verklaart, de duivel is hier los.

Bigot.

Wat wilt gij doen, doorluchte Faulconbridge,
Wilt gij een schurk, een moord'naar, bij gaan staan?

Hubert.

Dat ben ik niet.

Bigot.

Wie doodde dezen prins?

Hubert.

'k Verliet hem, nog geen uur geleden, wèl;
'k Vereerde, 'k had hem lief; mijn leven lang
Beween ik 't einde van zijn lieflijk leven.

Salisbury.

Vertrouwt dat sluwe vocht niet van zijn oogen;
Want zulke druppels mist de boosheid nooit,
En hij, die uitgeleerd is, doet ze beken
Van deernis en van zuivere onschuld schijnen.
Komt allen met mij, gij, wier ziel de lucht,
Die walging wekt, verafschuwt van een slachthuis.
Hier stik ik bijna van dien zondegeur.

Bigot.

Ja, komt, naar Bury; komt, naar den dauphijn!

Pembroke.

Daar kan de koning, — zeg hem dit! — ons spreken.
(De Lords af.)

Bastaard.

Een fraaie wereld! — Wist gij van de daad?
Hoe ver, hoe eindloos ver genade reike,
Indien gij, Hubert, dezen doodslag deedt,
Zijt gij verdoemd.

Hubert.

Heer, hoor mij, hoor mij aan!

Bastaard.

Ha, 'k wil iets u zeggen:
Gij zijt verdoemd, zoo zwart, — wat is zoo zwart?
Dieper verdoemd zijt gij dan Lucifer;
Geen geest der hel zal zoo afzichtlijk zijn
Als gij, zoo gij dit kind hebt omgebracht.

Hubert.

Bij mijne ziel; —

Bastaard.

Hebt gij slechts toegestemd
In deze gruweldaad, zoo wanhoop steeds;
En, zoo ge een koord behoeft, de dunste draad,
Ooit door een spinnelijf gesponnen, wringt
Den strot u toe; een riet wordt u een balk,
Waaraan gij hangen kunt; wilt ge u verdrinken,
Doe slechts een luttel waters in een lepel,
En dit zal voor u zijn als de oceaan,
Genoeg om zulk een booswicht te versmoren.
'k Heb zwaren, zwarten argwaan tegen u.

Hubert.

Ben ik door daad, door bijval, door gedachten,
Aan 't rooven van dien zoeten adem schuldig,
Die in dit schoone leem besloten was,
Dan miss' de hel nog foltringen voor mij!
'k Verliet hem wèl.

Bastaard.

Ga, draag hem in uw armen! —
Ik ben verbijsterd, dunkt me, en mis den weg
In 't doornenbosch en al 't gevaar des levens. —
Hoe licht heft gij daar nu gansch England op!
Uit dit klein stukjen doode koningschap
Steeg 't leven, 't recht, de trouw van heel dit rijk
Ten hemel; en aan England blijft nu over
Krakeel en twist en 't scheuren met de tanden
Van 't onbeheerde recht des trotschen troons.
Bij 't afgeknaagde been van koningshoogheid
Zet nu de wolfsche krijg zijn maan omhoog,
En snauwt naar vredes zachte, lieflijke oogen.
Nu spant uitheemsch geweld en inheemsch oproer
Tot één doel saam; verwoesting loert en wacht,
Gelijk een raaf bij een bezwijkend beest,
't Verval af der geroofde heerlijkheid.
Gelukkig hij, wiens gordelriem en mantel
Dit noodweer uithoudt. — Draag dat kind van hier,
En volg mij spoedig; naar den koning wil ik.
Veel duizend zorgen eischen hoofd en hand,
En toornig blikt de hemel op dit land.

(Beiden af.)

VIJFDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

Aldaar. *Een zaal in het paleis.*

KONING JAN, PANDULF *met de kroon, en Gevolg komen op.*

Koning Jan.

Zoo heb ik dan den haarband van mijn glorie
In uwe hand gelegd.

Pandulf *(de kroon teruggevend).*

Aanvaard op nieuw
Uit deze mijne hand, als leen des pausen,
Uw koninklijke hoogheid en gezag.

Koning Jan.

Houd thans uw heilig woord; ga tot de Franschen;
Gebruik uw volmacht van zijn heiligheid,
En stuit hun tocht, eer alles hier ontvlamt.
In opstand zijn onze onvernoegde graven,
In tweedracht ligt het volk met zijnen plicht,
Daar 't onderdanentrouw en liefde zweert
Aan uitlandsch bloed, aan vreemde koningsmacht.

Die overstrooming van ontaarde sappen
Te breid'len, staat in uwe macht alleen.
Dus draal niet, want zoo krank is deze tijd,
Dat, zoo men de artsenij niet spoedig toedient,
't Verderf ras ongeneeslijk wezen zal.

Pandulf.

Mijn adem was het, die den storm verwekte,
Wijl gij den paus hardnekkig hadt weerstaan;
Maar nu, daar ge een berouwvol zondaar zijt,
Zal ook mijn tong dien oorlogsstorm bezweren,
Schoon weder schenken aan 't geteisterd land.
Herdenk: op dezen dag, op Hemelvaart,
Nadat gij aan den paus uw leeneed zwoert,
Legt Frankrijk op mijn komst de waap'nen neder.

(Pandulf *af.*)

Koning Jan.

Is 't Hemelvaart? Wat zeide de profeet?
Dat ik op Hemelvaart voor 't middaguur
De kroon zou nederleggen? 'k Heb 't gedaan.
Dit zou door dwang geschieden, dacht ik toen;
Doch, Gode dank, 't geschiedde slechts vrijwillig.

(De Bastaard komt op.)

Bastaard.

Gansch Kent gaf zich reeds over; enkel 't slot
Te Dover kon zich houden; Londen heeft
Blij den dauphijn ontvangen met zijn krijgers;
Uw eed'len luistren niet naar u, maar hebben
Den vijand reeds hun diensten aangeboden;
En blinde radeloosheid rent in 't rond
Bij 't klein getal van uw onzeek're vrienden.

Koning Jan.

En wilden mijne lords niet wederkeeren,

Toen zij vernamen, dat prins Arthur leeft?

Bastaard.

Zij vonden dood hem liggen op den weg,
Een ledig kastjen, waar 't juweel des levens
Uit was gestolen door een vloekb're hand.

Koning Jan.

Die booswicht Hubert zeide, dat hij leefde.

Bastaard.

Nu, bij mijn ziel, hij sprak naar wat hij wist. —
Doch waarom buigt gij 't hoofd en ziet gij somber?
Wees groot in 't handlen, als uw denken 't was.
Laat niet de wereld vrees en droef mistrouwen
In de' oogopslag ontwaren van een vorst.
Wees rustloos als de tijd, vuur tegen vuur,
Bedreig den dreiger, overtrots den trots
Van snoevende verschrikking, opdat de oogen
Van laag'ren, die zich steeds naar hoog'ren richten,
Door uwen voorgang groot, fluks met den geest
Van wakk'ren, onversaagden moed zich tooien.
Van hier, en glans, gelijk de god des oorlogs,
Wanneer hij 't sieraad zijn wil van het veld;
Toon stoutheid en een hoopvol zelfvertrouwen.
Wat! zullen ze in zijn hol den leeuw bestoken,
Daar schrik aanjagen, daar hem sidd'ren doen?
O, dat dit niemand zegg'! — Vooruit! zwerf rond!
En zoek den opstand op, ver van uw deur,
En grijp hem aan, eer hij u nader komt!

Koning Jan.

De pauslijke legaat is hier geweest,
En 'k heb met hem een blijden zoen getroffen;
En hij nam op zich, 't leger der dauphijns
Naar huis te zenden.

Bastaard.

O roemloos verbond!
Wat! zullen wij op eigen grond en erf
Nu zoete woordjens geven, ons verdragen,
Flikflooiend smeeken, laf een vrede sluiten
Met ingedrongen waap'nen? zal een melkbaard,
Een zijden fat, Englands slagvelden trotsen,
Zijn moed op onzen strijdb'ren bodem koelen,
De lucht met ijdel vaangewapper hoonen,
En zonder weerstand? Neen, mijn vorst, te wapen!
Wellicht mislukt den kardinaal de vrede,
En zoo ook niet, dan moog' men zien en zeggen:
„Zij stonden reeds gereed tot tegenweer!"

Koning Jan.

U zij de leiding dezes tijds vertrouwd.

Bastaard.

Op dan, met goeden moed! Want weet, ik acht,
Zelfs stouter vijand vlood voor onze macht!

(Allen af.)

TWEEDE TOONEEL.

Eene vlakte bij Sint Edmund's Bury.

Gewapend komen op: Lodewijk, Salisbury, Melun, Pembroke, Bigot, *met Soldaten.*

Lodewijk.

Laat, graaf Melun, hiervan een afschrift nemen;
Dit worde ter herinn'ring goed bewaard;
En geef 't oorspronklijk stuk den lords terug,
Opdat èn zij èn wij, 't verdrag bezittend,

Bij 't overlezen weten, wat wij saâm,
Bij 't nemen van het sacrament, bezwoeren,
En vast, onwrikbaar zijn in onze trouw.

Salisbury.

Wij zullen onzerzijds die nimmer breken.
En, eed'le prins, al zweren wij u hier
Vrijwill'gen ijver, ongedwongen trouw
Bij uwe zaak, geloof mij toch, dauphijn,
't Verheugt mij niet, dat zulk een zeer des tijds
Een pleister door verfoeiden opstand zoekt,
En de' ouden kanker éener wonde heelt,
Door velen er te maken. 't Grieft mijn ziel,
Dat ik dit ijzer van mijn zijde trekken
En weeuwen maken moet; o! en juist daar,
Waar eed'le redding, kloeke tegenweer
Den naam van Salisbury tot leuze heeft.
Maar zoo groot is 't verderf van dezen tijd,
Dat voor 't herstel en 't welzijn van ons recht
Wij niets vermogen, dan juist door de hand
Van warr'lend onrecht, ongerechte strengheid. —
O, is 't geen jammer, mijn gekrenkte vrienden,
Dat wij, de zoons en kindren van dit eiland,
Geboren zijn tot zulk een bitter uur,
Dat we in 't gevolg van vreemde legerscharen
Die moeder op den teed'ren boezem treden,
Haars vijands rijen vullen, — 'k ga ter zijde,
De smet van dien gedwongen kamp beschreiend, -
Om de' adel op te luistren van een ver,
Vreemd land, hier vreemde vanen te verzellen?
Wat! hier? O volk, dat gij verhuizen kondt,
Neptunus' armen, die u dicht omstrenglen,
U voerden, waar ge uzelven niet meer kent,
En vast u haakten aan een heidensch strand,
Waar deez' twee christenlegers 't wrokkend bloed,

In steê van 't onbuurschapp'lijk te vergieten,
Vereenden in één bondgenootenaâr!

Lodewijk.

Die taal is spiegel van uw eed'len aard;
Die boezemstrijd van drang en liefde brengt
Een aardeschudding voort van adeldom.
O welk een eed'len kamp hebt gij gestreden
Van dwang des tijds en ridderlijk gevoel!
Sta toe, dat ik dien eed'len dauw u afwisch,
Wiens zilver over uwe wangen vloeit.
Bij vrouwetranen smolt mijn harte vaak,
En die zijn toch een daag'lijksche overstrooming;
Maar deze vloed van zulke mannedroppen,
Die stortbui, opgewaaid door zielestorm,
Vervaart mijn oogen en ontzet mij meer,
Dan zoo ik 's hemels hooge welving gansch
Met vuur'ge meteoren zag bemaald.
Hef op het hoofd, vermaarde Salisbury,
En dring met uw groot hart dien storm ter zij;
Laat zulke waat'ren aan die zuiglingsoogen,
Die nooit der reuzen wereld woedend zagen,
't Geluk nooit anders kenden dan van feesten,
Recht warm van bloed, van vreugd, van drok gesnap.
Kom, kom; want in des voorspoeds rijken buidel
Steekt gij voorwaar uw hand niet minder diep,
Dan Lood'wijk zelf; — dit doet gij allen, eed'len,
Die uwe spierkracht aan de mijne knoopt.

(Pandulf *komt op*, *met Gevolg*.)

Zie, is 't niet, of een engel dit mij ingaf?
De heilige legaat treedt ijlings nader,
En geeft ons volmacht van des hemels hand,
En stempelt op ons doen den naam van 't recht
Met heil'gen adem.

Pandulf.

Heil, doorluchte prins!
Hoor dit nu: — Koning Jan heeft zich met Rome
Verzoend; zijn geest keerde in zichzelven in,
Die pas zoo uitvoer op de heil'ge kerk,
De groote bisschopsstad, den Roomschen stoel.
Daarom, rol thans uw fiere vanen op,
En tem den woesten geest des wilden krijgs,
Dat hij, een leeuw gelijk, die uit de hand
Is grootgebracht, aan vredes voet zich vlije,
Zacht, enkel naar zijn uitzicht nog geducht.

Lodewijk.

Hoogwaardige, vergeef; 'k wil niet terug.
Ik ben te hooggeboren voor lijfeig'ne,
Voor een die staâg eens meesters wil volbrengt,
Of voor een bruikbaar dienstman, voor een werktuig,
Al waar' het van der wereld hoogsten troon.
Uw adem blies de doode kolen aan
Des krijgs van dit vernederd rijk en mij;
Gij bracht de brandstof aan om 't vuur te voeden,
En nu is 't veel te sterk om 't uit te blazen
Met zulk een zwakken wind als die 't ontstak.
Gij deedt het aanschijn van het recht mij kennen,
Gij toondet mij mijn aanspraak op dit land,
Ja, wierpt deze onderneming in mijn hart;
En komt gij nu vertellen: Jan heeft vrede
Gemaakt met Rome? Wat raakt mij die vrede?
Ik eisch, naar de eere van mijn huwlijksbed,
Na Arthurs dood dit land voor mij als 't mijne;
En nu het half veroverd is, moet ik
Terug, wijl Jan met Rome vrede sloot?
Ben ik dan Romes slaaf? Wat penning gaf,
Wat manschap, welke waap'nen zond mij Rome,
Om mij te steunen? Ben ikzelf het niet,

Die alle lasten draag? Wie, dan ikzelf
En zij, die mijn bevelen volgen, zwoegt
Bij dezen tocht en zet den oorlog door?
Hoorde ik mij door deze eilandsteden niet
Met „Vive le Roy!" luid groeten, waar ik aankwam?
Heb ik de beste troeven niet in handen,
Om 't spel, dat om een kroon gaat, licht te winnen?
En zou ik dit gewonnen spel nu geven?
Neen! op mijn eer, dit geeft men nooit mij na.

Pandulf.

Gij ziet de zaak alleen van buiten aan.

Lodewijk.

Van buiten of van binnen, — ik blijf hier,
Totdat mijn veldtocht zooveel roems verwierf,
Als aan mijn fiere hoop was toegezegd,
Eer ik dit wakker krijgsheer samenbracht,
En van alom die vuur'ge harten uitlas
Om zege te overtrotsen, roem te winnen,
Zelfs in de kaken van gevaar en dood.
(Trompetgeschal.)
Wat kloeke krijgstrompet klinkt daar ons toe?

(De Bastaard komt op, met Gevolg.)

Bastaard.

Verleent mij naar 't gebruik der hoff'lijkheid
Alhier gehoor; ik spreek als afgezant. —
Mij zendt de koning, heil'ge kardinaal,
Ter kondschap, wat gij voor hem hebt bewerkt;
En naar uw antwoord ken ik grens en volmacht,
Waaraan mijn tong zich hier te houden heeft.

Pandulf.

'k Vind den dauphijn te stug en wederstrevend;

Hij weigert aan mijn aandrang zich te storen,
En zegt ronduit, dat hij den krijg niet staakt.

Bastaard.

Bij al het bloed, dat ooit in woede blaakte,
Hij heeft gelijk. — Zoo hoort nu Englands koning;
Want die spreekt hier zijn koningstaal door mij.
Hij staat bereid, en heeft er reden toe; —
Deze aperij, dit onbeleefd bezoek,
Die malle pret, die maskerade in 't harnas,
Dien melkbaardmoedwil en dit kinderkrijgsvolk,
Belacht de koning, en hij staat gereed
Dien knapenoorlog, die pygmeën-waap'nen
Te zweepen uit den omtrek van zijn rijk.
Die hand, wier kracht u voor uw eigen deur
Afroste, en over de onderdeur deed springen,
Als emmers in gedekte putten duiken,
In 't stroo van uwe stallen kruipen deed,
Als panden u in kist of koffer bergen,
In 't varkenskot, in kerkers en gewelven
U veiligheid deed zoeken, u deed beven
En rillen, als uw landskraai kraaien ging,
Wijl 't u de stem scheen van een Engelsch krijger; —
Zou nu die overwinnaarshand verslapt zijn,
Die in uw kamers u getuchtigd heeft?
Neen, weet, de dapp're heerscher is gewapend,
En als een arend zweeft hij over 't nest,
Om neer te schieten, zoo dat nest bedreigd wordt. —
En gij, ontaarde, ondankbare oproerlingen,
Bloedgier'ge Nero's, die het lichaam oprijt
Van uwe moeder England, gloeit van schaamte!
Want ziet, uw vrouwen en uw bleeke meisjens
Zijn Amazonen, tripp'len bij de trom,
Verruilen vingerhoed voor stalen handschoen,
Voor lansen hare naalden, 't zachte hart
Voor woesten moed en lust tot bloedvergieten.

Lodewijk.

Staak uw gepoch, en ga in vreê van hier;
In 't schelden zijt gij ons de baas. Vaarwel!
Te kostlijk is mijn tijd om hem te spillen
Met zulk krakeel.

Pandulf.

Veroorloof mij te spreken.

Bastaard.

Neen, ik wil spreken.

Lodewijk.

'k Hoor naar geen van beiden. —
De trom geroerd! de tong des krijgs bepleite
Thans ons belang en 't recht van hier te zijn.

Bastaard.

Uw trommen schreeuwen 't uit, als men ze slaat;
Dat zult ook gij, geslagen, doen. Roep vrij
Een echo op door 't schreeuwen van uw trom!
Nabij u is een trom, en goed gespannen,
Die luid als de uwe wederklinken zal;
Roer vrij een tweede, een andre tweede zal
Zoo luid als de uwe, in 't oor van 't luchtwulf raat'len,
Des donders stem bespotten; want nabij, —
Dien sluipenden legaat wantrouwend, dien
Hij meer uit scherts gebruikt heeft dan uit nood, —
Is krijgsheld Jan, en op zijn voorhoofd zetelt
Het hongrig rif des doods, wiens taak het is
Veel duizend Franschen heden te verslinden.

Lodewijk.

Komt, roert de trom! wij zoeken dat gevaar.

Bastaard.

Ja, zoek, Dauphijn; gij wordt het dra gewaar.

(Allen af.)

DERDE TOONEEL.

Aldaar. *Een slagveld.*

Strijdgedruis. Koning JAN *en* HUBERT *komen op.*

Koning Jan.

Hoe is de dag voor ons? O meld het, Hubert!

Hubert.

Slecht, vrees ik. Doch hoe is 't uw majesteit?

Koning Jan.

De koorts, die reeds zoo lang mij heeft geplaagd,
Drukt zwaarder mij dan ooit; mijn hart is krank.

(Een Bode komt op.)

Bode.

Mijn vorst, de dapp're Faulconbridge, uw neef,
Vraagt, dat uw majesteit het veld verlate
En hem bericht' door mij, waarheen gij gaat.

Koning Jan.

Zeg hem, naar Swinstead, naar de abdij daar ginds.

Bode.

Houd goeden moed; de krachtige versterking,
Die de dauphijn alhier verbeidde, leed
Op Goodwins zanden voor drie nachten schipbreuk.
Sir Richard heeft zoo juist dit nieuws gehoord.
De Franschen vechten mat en zijn aan 't wijken.

Koning Jan.

Ach, door die booze koorts word ik verteerd;
Ik kan dit heuglijk nieuws niet welkom heeten.
Naar Swinstead! voer mij naar mijn draagstoel heen;
Mijn zwakte neemt nog toe, 'k ben uitgeput.

(Allen af.)

VIERDE TOONEEL.

Aldaar. *Een ander gedeelte van het veld.*

SALISBURY, PEMBROKE, BIGOT *en Anderen komen op.*

Salisbury.

Ik dacht den koning niet zoo rijk aan vrienden.

Pembroke.

Op, op! nog eens! Den Franschen moed gegeven!
Verliezen wij het, dan zijn wij verloren.

Salisbury.

Die Faulconbridge, die bastaardduivel, maakt,
Trots wie hem trotst, alleen den slag ons hachlijk.

Pembroke.

Men zegt, zwaar ziek verliet de koning 't veld.

(MELUN *komt op*, *gewond*, *door Soldaten geleid.*)

Melun.

Geleid mij hier naar de Engelsche rebellen.

Salisbury.

Wij heetten anders, in een beet'ren tijd.

Pembroke.

Het is de graaf Melun.

Salisbury.

Ter dood gewond.

Melun.

Vlucht, lords, gij zijt verraden en verkocht.
Trekt uit het oog van 't oproer uwe draden,
En neemt de trouw weer op, die gij verwierpt.
Zoekt uwen koning op, valt hem te voet;

Schenkt deze dag aan den dauphijn de zege,
Dan loont hij, is zijn plan, u al uw moeite,
En laat uw hoofden vallen. 't Werd bezworen
Door hem, door mij, door velen nog met ons,
Op 't altaar van Sint Edmund's Bury; ja,
Aan 't eigen altaar, waar wij pas aan u
Getrouwe vriendschap, eeuw'ge liefde zwoeren.

Salisbury.

Maar kan dit waar zijn? Kan dit moog'lijk zijn?

Melun.

Heb ik den gruwb'ren dood niet reeds voor oogen?
Slechts luttel levens rest mij, dat al bloedend
Reeds wegvloeit, even als een wassen beeld
Bij 't vuur ras smelt en allen vorm verliest.
Wat kan ter wereld thans mij doen bedriegen,
Nu alle winst me ontgaat van elk bedrog?
Wat zoude ik liegen, nu ik toch in waarheid
Hier sterven moet en ginds door waarheid leven?
'k Herhaal: zoo Lood'wijk heden zegeviert,
Dan breekt hij zijnen eed, indien uw oogen
Nog eens den dag in 't oosten rijzen zien.
Nog deze nacht, wier zwarte, giftige adem
Alreeds den vuur'gen helm der oude, zwakke,
Van 't schijnen moede zon met smook omwalmt,
Nog deze booze nacht betaalt uw adem
De boete van 't geschat, verkocht verraad
Met de verradersboete van uw levens,
Zoo Lood'wijk door uw bijstand zegeviert.
Groet zeek'ren Hubert, volger van uw koning;
Vriendschap voor hem, en dit ook, dat ikzelf
Van mijn grootvader Engelsch bloed bezit,
Wekt mijn geweten, dit u mee te deelen.
Tot loon hiervoor, ik bid u, draagt mij weg,
Ver van dit woeste strijdgewoel, opdat ik

In ruste 't oov'rig deel van mijn gedachten
Uitdenken moge, en lijf en ziel doe scheiden
In overdenking en in vroom gebed.

Salisbury.

'k Geloof u, — en, — straff' God mijn ziel! — mij zijn
De vorm en 't aanschijn welkom dezer schoone
Gelegenheid, om weer de schreden onzer
Doemwaarde vlucht terug, te niet te doen.
Laat ons, als een teruggetreden stroom,
Een wulpschen, regelloozen loop verzakend,
Weer duiken in de boorden, die we ontvloden,
En rustig vloeien in gehoorzaamheid
Naar de' oceaan, naar onzen koning Jan. —
Mijn arm zal helpen om u weg te dragen;
Ik lees de bitt're doodspijn in uw oog. —
Dan nieuwe vlucht! Op, vrienden, heengesneld!
Dit nieuwe is goed, daar 't oud, goed recht herstelt.
(Allen af; MELUN *wordt weggedragen.)*

VIJFDE TOONEEL.

Aldaar. *Het Fransche legerkamp.*

LODEWIJK *komt op met een gevolg van Krijgslieden.*

Lodewijk.

De zon des hemels, dunkt mij, zonk slechts dralend,
Maar toefde en deed den westerhemel blozen,
Toen Englands heer zijn eigen veld terugmat
In moeden aftocht. O wat schoon besluit,
Toen wij, met laatst, maar nood'loos schutgevaarte,
Na 't bloedig dagwerk goede nacht hun wenschten,

En eervol onze vanen samenrolden,
Het laatst in 't veld en schier er meesters van!

(Een Bode komt op.)

Bode.

Waar is de prins dauphijn?

Lodewijk.

Wat is er? Spreek.

Bode.

De graaf Melun is dood, en de Engelsche eed'len
Zijn op zijn raad van u weer afgevallen;
En de versterking, lang door u gewenscht,
Strandde op de Goodwin-zanden en verging.

Lodewijk.

O vloekb're, booze tijding! — Vloek op u!
Zoo droeve nacht verwachtte ik niet, als mij
Uw nieuws daar brengt. — Wie zeide, dat de koning
Het veld ontvlood, een uur of twee aleer
De plompe nacht de moede legers scheidde?

Bode.

Wie 't ook gezegd hebb', het is waar, mijn vorst.

Lodewijk.

't Zij zoo. — Van nacht de posten goed bezet!
De dag is wis zoo vroeg niet op als ik,
Om morgen ons geluk weer te beproeven.

(Allen af.)

ZESDE TOONEEL.

Een open vlakte bij de abdij van Swinstead.

De Bastaard en Hubert *komen op, elkaar ontmoetend.*

Hubert.

Wie daar? spreek! ho! spreek daad'lijk, of ik schiet.

Bastaard.

Goed volk. — En wat zijt gij?

Hubert.

Ik ben voor England.

Bastaard.

Waar gaat gij heen?

Hubert.

Gaat u dit aan? kan ik niet even goed
U naar uw plannen vragen, als gij mij?

Bastaard.

Hubert, naar ik geloof?

Hubert.

Een goed geloof.
Ik waag het dan en denk van u, dat gij
Een vriend zijt, daar gij aan mijn stem mij kent.
Maar wie zijt gij?

Bastaard.

'k Ben wien gij wilt, maar wilt gij
Mij een genoegen doen, zoo denk, dat ik
Wel eenig bloed heb der Plantagenets.

Hubert.

O lomp geheugen! gij en zwarte nacht
Doen mij beschaamd staan; — dapp're held, vergeef,

Dat eenig woord, van uwe tong gevloeid,
Aan 't scherp erkennen van mijn oor ontsnapte.

Bastaard.

Geen complimenten; spreek, wat nieuws is er?

Hubert.

En ik loop in de duistre nacht hier rond
Om u te zoeken!

Bastaard.

Kort toch, wat is 't nieuws?

Hubert.

O beste heer, nieuws, voor de nacht recht passend,
Zwart, vreeslijk, zonder troost en afschuwwekkend.

Bastaard.

Toon mij de ontbloote wond van uw slecht nieuws;
Ik ben geen meisje', en val er niet van flauw.

Hubert.

De koning is vergiftigd door een monnik, —
Zoo vrees ik, — is schier spraakloos; — ik vloog heen
Om u bericht te doen, opdat gij beter
U voor den drang van 't oogenblik kunt waap'nen,
Dan als u 't onheil later werd gemeld.

Bastaard.

Hoe kreeg hij 't in? wie heeft hem voorgeproefd?

Hubert.

Een monnik; wel een vastberaden schurk;
Hem barstte plotsling 't ingewand. De koning, —
Hij spreekt nog, komt misschien het nog te boven.

Bastaard.

En wie bleef nu zijn majesteit verplegen?

Hubert.

Wat! weet gij 't niet? de lords zijn weer terug;
Zij kwamen met prins Hendrik, op wiens bede
De koning hun vergiff'nis heeft geschonken;
Die zijn nu allen om zijn majesteit.

Bastaard.

Weerhoud, almachtig hemel, uwen toorn;
Beproef ons niet met al te zwaren last!
Hubert, mijn halve macht is deze nacht,
Op 't strand hier, overvallen door den vloed,
En Lincolns wadden hebben hen verzwolgen;
Te nauwernood ben ik te paard ontsnapt.
Van hier, ga voor, geleid mij tot den koning;
Zeer vrees ik, dat hij dood is, eer ik kom.

(Beiden af.)

ZEVENDE TOONEEL.

De kloostertuin der abdij van Swinstead.

Prins Hendrik, Salisbury *en* Bigot *komen op.*

Prins Hendrik.

Het is te laat; het leven van zijn bloed
Is zwaar vergiftigd, en zijn helder brein, —
Het teeder huis, zoo meent men, van de ziel, —
Voorspelt reeds, door de wartaal, die het uit,
Het naad'rend einde zijner sterflijkheid.

(Pembroke *komt op.*)

Pembroke.

Zijn hoogheid spreekt nog, en gelooft als zeker,
Dat, als hij in de vrije lucht gebracht wordt,

Het brandend knagen van het scherp vergif,
Dat hem bestookt, gelenigd worden zal.

Prins Hendrik.

Zoo breng hem hierheen, in den kloostertuin.
(Bigot *af.*)
Is hij nog woest?

Pembroke.

Hij is veel kalmer nu,
Dan toen gij hem verliet; hij zong daar zelfs.

Prins Hendrik.

O waan der ziekte, laatste felle kwalen
Gevoelen, bij haar duur, zichzelf niet meer.
De dood, die op de buitendeelen teerde,
Verlaat die, wordt onzichtbaar en berent
De ziel en geest, die hij doorpriemt en wondt
Door dolle fantasieën bij legioenen,
Die, dringend om de laatste veste, elkaar
Vertrappen. Vreemd is 't, dat de dood nog zingt!
Ik ben het zwaansjong van deez' bleeken zwaan,
Die bij zijn eigen dood een klaaglied aanheft,
En zoo, uit zijner zwakheid orgelpijp,
Zijn lijf en ziel ter eeuw'ge ruste zingt.

Salisbury.

Houd goeden moed, prins; gij toch zijt geboren,
Om orde en vorm te brengen in den bajert,
Dien hij zoo ruw en vormloos achterliet.

(Bigot *komt terug, gevolgd door Dienaars, die den Koning op een stoel binnendragen.*)

Koning Jan.

Ja, nu heeft mijne ziel weer elboogruimte;
Zij wilde niet door deur of vensters uit!

Er is zoo heet een zomer in mijn borst,
Dat al wat in mij is tot stof verbrokkelt;
Ik ben een teek'ning, met de pen gekrabbeld
Op perkament, en schrompel bij dit vuur
Nu gansch ineen.

Prins Hendrik.

Hoe gaat het uwe hoogheid?

Koning Jan.

Vergiftigd, dood, verlaten, uitgestooten!
En niemand uwer roept den winter hier,
Dat hij zijn ijshand in de keel mij steek';
En niemand laat mijns rijks rivieren stroomen
Door mijn verbrande borst, of doet het noorden
Met scherpen wind mijn dorre lippen kussen
En mij met koude laven! Weinig vraag ik,
Slechts kouden troost, en toch zijt gij zoo hard
En zoo ondankbaar, dat gij dien mij weigert.

Prins Hendrik.

O, was er in mijn tranen een'ge kracht,
Die u verkwikte!

Koning Jan.

't Zilt er van verschroeit.
Er is in mij een hel, en het vergif
Is daar gelijk een duivel ingesperd,
Om 't bloed, dat redd'loos is verdoemd, te folt'ren.

(De Bastaard komt op.)

Bastaard.

O, ik ben gloeiend van het ijlend jagen
En de' ijver om uw majesteit te zien.

Koning Jan.

O neef, gij komt om 't oog mij toe te drukken;
De taak'ling van mijn hart is stuk, verbrand;
En al het want, waarmee mijn leven zeilde,
Is in één draad, in één dun haar verkeerd;
Met één arm koord slechts is mijn hart gestaagd,
Dat enkel houdt, zoolang ge uw tijding uit;
En dan is al, wat gij hier ziet, een stofklomp,
De vorm slechts van vernietigd koningschap.

Bastaard.

Ten marsch hierheen staat de dauphijn gereed;
En God weet, hoe wij hem ontvangen moeten;
De beste helft toch van mijn legermacht
Werd, toen ik opbrak met een goede kans,
Des nachts aan 't lage strand op 't onvoorzienst
Verzwolgen door den onverwachten vloed.

(De Koning sterft.)

Salisbury.

Uw doodsbericht klinkt in een oor dat dood is. —
Mijn vorst! — Zoo even Koning, en nu zóo!

Prins Hendrik.

Zoo moet ook mijn loop, zoo mijn stilstand zijn.
Wat is der aarde vastheid, troost, macht, lof?
Dit was zoo even koning, en nu stof!

Bastaard.

Gingt gij zoo heen? Ik blijf hier enkel achter,
Om u den plicht der wrake te volbrengen,
En dan dient mijne ziel u in den hemel,
Zooals zij steeds op aard u heeft gediend. —
Gij sterren, wentlend in uw rechten kring,
Waar hebt gij uwe macht? Toont thans uw echte,
Herstelde trouw en volgt mij fluks terug,

Om van de zwakke deur van 't zwijmend rijk
Onheil en eeuw'ge schande weg te drijven.
Den vijand opgezocht, of hij zoekt ons!
Reeds woedt, ons op de hielen, de dauphijn.

Salisbury.

Gij weet, zoo schijnt het, niet zooveel als wij;
Daarbinnen is de kardinaal en rust;
Hij kwam voor nog geen uur van den dauphijn,
En brengt van hem een vredesaanbod over,
Dat eervol en geheel aanneem'lijk is,
Waarbij de krijg onmidd'lijk wordt gestaakt.

Bastaard.

Dit doet hij te eerder, als hij ziet, dat wij
Wèl toegerust zijn om hem af te weren.

Salisbury.

Ja, en het is reeds min of meer begonnen;
Want vele wagens heeft hij naar de kust
Reeds heengezonden, en zijn zaak en twist
Den kardinaal ter reeg'ling toevertrouwd,
Met wien nu gij en ik en andre lords,
Als 't u behaagt, nog dezen nadenmiddag
De zaak tot heug'lijk einde willen brengen.

Bastaard.

Zoo zij het, goed! — En gij, mijn eed'le prins,
Met andre prinsen, die beschikbaar zijn,
Draagt zorg voor de begraaf'nis van uw vader.

Prins Hendrik.

Te Worcester wordt zijn lijk ter aard besteld;
Hij heeft het zoo beschikt.

Bastaard.

Zoo voert het derwaarts.
En tot geluk aanvaarde uw waarde hoogheid

Het erfrecht en de glorie van dit land.
Met need'rige onderwerping, op mijn knieën,
Wijd ik mijn trouwe diensten hier u toe,
En onderdanigheid voor heel mijn leven.

Salisbury.

En wij betuigen u gelijke liefde,
Die eeuwig zonder vlekken blijven moog'.

Prins Hendrik.

Ik heb een vriendlijk hart, dat gaarne dankte,
Maar weet niet, hoe ik 't zonder tranen doe.

Bastaard.

O wijd den tijd niet meer rouw, dan volstaat;
Hij eischte als voorschot reeds veel smart ons af. —
Nooit lag dit England en het zal ook nimmer
Aan eens verwinnaars trotsche voeten liggen,
Tenzij het eerst zich zelf verwonden hielp.
Nu hier zijn vorsten zijn teruggekeerd,
Koom' vrij de gansche wereld ons bespringen;
Wij trotsen haar. Niets brengt ons nood en rouw,
Blijft England slechts zichzelve steeds getrouw.

(Allen af.)

AANTEEKENINGEN.

EEN MIDZOMERNACHTSDROOM.

Een Midzomernachtsdroom werd het eerst gedrukt in 1600. In dit jaar verschenen er twee uitgaven van, de eene door Thomas Fisher, boekhandelaar in het Witte Hart in Fleetstreet, de andere bij den drukker James Roberts. Uit de laatste is het in de Folio van 1623 overgegaan. Dat het stuk reeds in 1598 bestond, blijkt hieruit, dat Francis Meres het in zijn Palladis Tamia, in dat jaar verschenen, vermeldt. Men neemt over het algemeen aan, dat het in het laatst van 1594 of in 1595 gedicht is, en er is alleszins grond om deze gissing voor juist te houden. De dichter had toen den ouderdom van dertig jaren bereikt; de tijd van Titus Andronicus lag reeds ver achter hem; hij had door enkele blijspelen, die de kenmerken van een jeugdiger, minder ervaren talent, maar toch ook in hooge mate den stempel van zijn geest dragen, zich geoefend, zijne eerste historiestukken waren voltooid. Het is mogelijk, dat zijn *Romeo en Julia* reeds ontworpen of zelfs reeds geschreven was. Bovendien waren in 1593 zijn *Venus en Adonis*, in 1594 zijne *Lucretia* verschenen, werken die van schoonheden overvloeien, van groote vaardigheid, oefening en studie getuigen en zijn naam als dichter vestigden; eindelijk waren er onder zijne vrienden reeds vele sonnetten in omloop. Kortom, Sh. was op dertigjarigen leeftijd een gerijpt dichter, die den

vorm volkomen meester was en zijne jeugdige en levendige verbeelding geheel in bedwang had. Niets minder was er noodig om een werk te scheppen als de *Midzomernachtsdroom*, waarin alle deelen zoo bewonderenswaardig in elkander grijpen, de figuren uit den heldentijd, Theseus en Hippolyta, niet over-heroisch zijn, de Oud-Germaansche elfenwereld met nieuw leven is bezield, maar, bij alle dolle dartelheid, niet zoo in de handelingen der menschen ingrijpt, of deze gedragen zich allen overeenkomstig hun eigen natuur. Kortom, het houden van de juiste maat in alles, waardoor een zoo harmonisch kunstwerk tot stand werd gebracht, doet ons in dit stuk den gerijpten dichter en kunstenaar herkennen. Wij doen dit nog duidelijker, als wij opmerken, — wat onmiskenbaar is, — dat de dichter met volle bewustheid voor de eischen der ware kunst optreedt en als het ware met een strijdschrift te velde trekt tegen alle onnatuurlijkheid en gezochtheid in de poëzie, het overdreven gebruik van alliteraties hekelt, de eischen der gezonde tooneelspeelkunst handhaaft, de dwaze stomme vertooningen, die een stuk vaak voorafgingen, alle geschreeuw en getier op het tooneel gispt, en dit alles op eene wijze, dat de harmonie van het geheel niet in het minst gestoord wordt. En bij dit alles komt de verbazende heerschappij over de taal, die met de meeste natuurlijkheid zich schikt naar de te behandelen onderwerpen, alsmede de versbouw, waarvan hetzelfde moet getuigd worden. Het is ongetwijfeld niet toevallig, dat Sh. in geen enkel stuk zoo weinig gebruik maakt van slepende of vrouwelijke versregels, die hier slechts 5 % van het geheel bedragen; het bleek den vertaler, dat in dit stuk inderdaad zooveel mogelijk mannelijke regels moeten gebezigd worden en het gebruik van vele slepende regels den indruk van het geheel zouden schaden. Deze vertaling bevat dan ook zeker niet meer slepende regels dan het oorspronkelijke. — Vroeger dan 1594 kan het stuk wel niet gesteld worden en veel later dan 1595 evenmin. Of het stuk als gelegenheidsstuk heeft moeten dienen bij de opening van den Globeschouwburg of bij het huwelijk van het een of andere hooge paar — (welk paar blijft dan geheel onzeker, want noch het huwelijk van Essex, 1 Mei 1590, noch dat van Southampton in 1598 kan hierbij in aanmerking komen,) — werd opgevoerd, is vooralsnog niet te beslissen. Gelukkig behoeven wij deze wetenschap niet, om dit stuk, dat geheel eenig is in de geschiedenis der letterkunde, te genieten.

Meermalen wordt dit stuk nog opgevoerd; vooral is de voorstelling van 14 Oct. 1843 te Potsdam, onder leiding van Ludwig Tieck

opmerkelijk geweest, waarover men Feodor Wehl's Didascalien nazie.

Sh. kon voor het schetsen zijner Elfen veel ontleenen aan het nog levende volksgeloof in bloemen- en droomgeesten; in Chaucer's *Canterbury Tales* vindt men in het begin van *The Wif of Bathes tale* eene beschrijving der Feeënkoningin. De naam Titania komt naar het schijnt niet vroeger voor; in den Romeo en Julia noemt Sh. haar met den ouden naam *koningin Mab*. De naam *Oberon* komt reeds vóor Sh. in Engelsche werken (1579) voor. Bij Chaucer, in *The Knightes tale*, vond Sh. ook de figuren van *Theseus* en *Hippolyta*, hun oorlog en hun huwelijk, en daar wordt ook vermeld, dat zij samen op de jacht gingen; de *Legend of good women* leverde hem Pyramus en Thisbe. De figuur van *Robin Good-fellow*, hier *Puck* genoemd, was algemeen bekend; de dichter kon uit de overlevering kiezen wat hem het geschiktst voorkwam. — Andere bronnen voor den Midzomernachtsdroom zijn niet bekend geworden.

Blz. 4. I. 1. 21.*) Onzen grooten hertog. Sh. volgt hier de betiteling, door Chaucer in zijn Knightes tale aan Theseus toegekend: *Whilum, as olde stories tellen us, Ther was a duk that highte Theseus.*

Blz. 6. I. 1. 76. 't Roosjen, dat zijn geur genieten doet. Sh. spreekt eigenlijk van een roosjen, dat tot rozenwater gedistilleerd wordt.

Blz. 9. I. 1. 167. De viering van het Meifeest, of de hulde aan den Meimorgen gebracht *(Observance to May)*, die Sh. reeds in Chaucer vermeld vond, bestond daarin, dat jongelieden van beiderlei kunne op den eersten Mei 's morgens vroeg naar het bosch togen en vandaar een meiboom, bekranst, feestelijk naar huis brachten.

---

*) De cijfers aan den voet der bladzijden zijn dezelfde, waarmede in de uitmuntende, door de uitgevers van den „Cambridge Shakespeare" bezorgde, en weinig kostbare *Globe Edition: The works of William Shakespeare* (London, Macmillan and Co.) de eerste regel der bladzijde is aangewezen. Genoemde uitgave wordt tegenwoordig vrij algemeen bij aanhalingen gebezigd. Daar niet dan uiterst zelden de Nederlandsche vertaling een versregel meer bevat dan het oorspronkelijke, kon de nommering overgenomen worden, waardoor zoowel vergelijking met het oorspronkelijke als het doen van aanhalingen of verwijzingen gemakkelijker worden.

Blz. 10. I. 1. 170. Cupido's felste schicht met gouden punt. Cupido's pijlen waren met een gouden of looden punt voorzien, naar gelang van de werking, die zij moesten teweegbrengen.

Ald. I. 1. 183. Leidster is de poolster, die den stuurman zijn weg doet vinden.

Blz. 13. I. 2. 6. Tusschenspel. Tusschenspelen, *interludes*, in het Fransch *entremets*, waren korte dramatische spelen, die vooral onder Hendrik VIII in de mode kwamen, en dienden om bij langdurige feestelijkheden of maaltijden afwisseling te brengen. John Heywood, als bespeler van het spinet medelid van de kapel des konings, schreef (1520 en later) de beste stukken van dien aard.

Dat de dichter in de vertooning der handwerkslieden de feilen van vakgenooten hekelt, die telkens alliteraties zochten, op het tooneel bulderden, (vooral Hercules was dan een geliefkoosde rol,) en tot ongerijmde persoonsverbeeldingen hun toevlucht namen, behoeft wel geen betoog; men zie nog eene aanteekening bij het vijfde bedrijf.

Blz. 15. I. 2. 51. *Ge kunt een momgezicht voordoen.* Vrouwenrollen werden in Sh.'s tijd altijd door knapen en baardelooze jongelingen gespeeld.

Blz. 17. I. 2. 95. *Stroogelen baard.* Dissel slaat, dwaas genoeg, alleen baarden voor, die op het tooneel uitsluitend door schurken, moordenaars en verraders gedragen werden. — Het *kaal kroontjen*, dat volgt, ziet op de gevolgen der Fransche ziekte, de Fransosen, zooals Bredero ze noemt.

Blz. 19. II. 1. 9. Perkjens in het woud. Ronde plekjens op de weiden, waar de Elfen 's nachts dansten; zij waren frisscher groen dan het overig deel van het veld; zie *De vroolijke Vrouwtjens van Windsor*, V. 5. 69.

Ald. II. 1. 10. Gouden vroeglings. Primula's zijn hier bedoeld: *„The cowslips tall her pensioners be, In their gold coats spots you see"*. *Pensioners* heetten de edellieden van de eerewacht van koningin Elisabeth, prachtig in rood en goud gedost.

Blz. 21. II. 1. 48. Als een morel. In 't Engelsch staat *a gossip's bowl*, een kom vol gekruid warm bier met gebraden appelen, *roasted crabs*, waar praatzieke vrouwen zich gaarne om verzamelden.

Ald. II. 1. 70. Stevige Amazoon. In 't Engelsch staat *bouncing*, een woord, dat, naar het mij voorkomt, hier *stevig*, *zwaar*, *plomp*, beteekent; Schmidt geeft in zijn Sh. Lexicon, tusschen

haakjens en met een vraagteeken, *stout*, *plump* op, al verklaart hij het eerst door *noisy*, *bullying*, *swaggering*. Het denkbeeld van *vet*, *trillend van vet*, is er misschien mee verbonden.

Blz. 22. II. 1. 78. Periguna, volgens North's „Plutarch" de dochter van den roover Sinnis, die de landengte van Corinthe onveilig maakte; in 't Engelsch staat *Perigenia*. — *Antiopa* is eigenlijk een andere naam voor *Hippolyta*.

Ald. II. 1. 98. Kegelbaan. In 't oorspronkelijke staat *the nine men's morris*, (eigenlijk *morrils* of *merrils*, van het Fransche *merelles* of *mereaux*,) een spel, dat door herders op een vlak gedeelte van het veld met steentjes enz. gespeeld werd. Ook de kronkelpaadjens van den volgenden regel wijzen op landelijke spelen. — Vrij algemeen houdt men het er voor, dat de dichter in deze schildering van een mislukten zomer op dien van 1594 doelt, die in Engeland bijzonder storm- en regenachtig was.

Blz. 25. II. 1. 158. Op een Vestale. Onder de Vestale versta men eenvoudig de Maangodin, die zich in het westen, dat is naar den kant van Engeland toe, aan den heuvel vertoonde, niet Koningin Elizabeth, zooals men dikwijls gewild heeft. Het bloempjen, door Cupido's pijl geraakt, „Liefde uit ledigganг" (reg. 168) heet in 't Engelsch Love-in-idleness; dit is een der volksnamen van het driekleurig viooltjen.

Blz. 26. II. 1. 195. Gij zeilsteen, hard van hart. *You hard-hearted adamant*. *Adamant* beteekent zoowel diamant als magneet en kan dus tegelijk de hardheid en de aantrekkingskracht van Demetrius aanduiden. In een boek van *Fenton* (1569) leest men: „Er is tegenwoordig een soort van diamant, die vleesch aantrekt en wel zoo sterk, dat hij de macht heeft om de twee monden van verschillende personen aan elkaar te hechten en eenen mensch het hart uit het lijf te trekken, zonder dat het lichaam aan eenig deel beschadigd wordt."

Blz. 34. II. 2. 122. In gouden lett'ren. *Love's stories*, *written in love's richest book*. Zooals hier Helena, wordt in Romeo en Julia Graaf Paris met een kostelijk boek vergeleken; zie blz. 123. I. 3. 81.

Blz. 38. III. 1. 47. Laat hij ronduit zeggen, dat hij Schaaf de schrijnwerker is. Malone vertelt uit eene anecdotenverzameling van Koningin Elizabeths tijd, dat toen voor haar bij eene vertooning zekere Harry Goldingham Arion op een dolphijn moest voorstellen en bemerkte, dat hij te heesch was om te zingen, hij zijn vermomming afrukte en zeide, dat hij niet

Arion, maar Harry Goldingham was; iets, waarin de Koningin verbazend veel schik had. Misschien stond dit voorval Sh. voor.

Blz 42 III. 1. 133. De koekoek, met dat woord. De woordspeling van *cuckoo* en *cuckold*, horendrager, komt bij Sh. meermalen voor.

Blz. 44. III. 1. 171. Ik moet erkennen, dat zoete peen hier de plaats van braambeziën heeft ingenomen, — maar men moet wel eens iets om het rijm doen

Blz. 58. III. 2. 296. Bonte boonenstaak. In 't Engelsch wordt de lange Helena met een meiboom vergeleken, die, met bloemen en linten bont gesierd werd.

Blz. 59. III. 2. 329. Gij peuzel, gij onuitgegroeide kriel. Het Engelsch heeft: *You minimus, of hindering knotgrass made. Knotgrass* is een soort van Polygonum of Duizendknoop, namelijk het Kreupelgras of *Polygonum aviculare;* van het afkooksel werd geloofd, dat het den groei van een mensch of dier tegenhield.

Bl. 61. III. 2. 349. Aurora's bode, de morgenster, bij welker verschijning de geesten, die wegens misdrijven geen rust vinden, of de zelfmoordenaars, die deels aan een kruisweg begraven zijn, deels in het water liggen, hun omwaren staken. Aurora's lieveling van reg. 389 is de schoone jager Cephalus, zie V. 1. 200.

Blz. 67. IV. 1. 32. Tangen en stokken. Juister ware Tangen en botten, een dorpsmuziek, waarbij op tangen met beenderen geslagen werd. In de folio-uitgave is hier als tooneelaanwijzing bijgevoegd, dat die tangmuziek zich doet hooren.

Blz. 69. IV. 1. 78. Deze struik, Diana's roem, zal wel de *Vitex agnus*) castus* zijn; het sap uit de knop er van zou dus de werking van het viooltjenssap doen ophouden. Een tak van deze voor allerlei vlechtwerk gebezigde plant zou, in bed gelegd, volgens de oude Grieken kuischheid bevorderen; men zegt, dat dit geloof nog in Griekenland bestaat en dat de plant nog dien dienst moet doen.

Blz. 72. IV. 1. 144. Sint Velten. Op den in Engeland welbekenden Sint Valentijnsdag paren, naar het heet, de vogels.

Blz. 81. V. 1. 47. Hercules. Hercules was zelf de held in den strijd met de Kentauren. — De zanger van Thracië is Orpheus. Men heeft vermoed, dat De negen Muzen enz. zou doelen op een gedicht van *Spenser*, *The Teares of the Muses* (1591), waarin de Muzen achtereenvolgens optreden om over het verval

---

*) *Agnus* niet = *Lam*, maar het Grieksche woord voor *castus, kuisch.*

en de geringschatting van kunsten en wetenschappen te klagen. Hèt gedicht is echter elegisch en niet een streng bijtende satyre.

Blz. 85. V. 1. 147. Dat bloedig blanke zwaard enz. Hier en ook elders in dit stuk hekelt Sh. het overmatig gebruik van alliteraties, dat in zijn tijd in zwang was.

Blz. 87. V. 1. 98. Limander. Bedoeld is Leander, zooals met Hello Hero, met Sjefilus Cephalus, met Procrus Procris.

De schoone jager Cephalus, van Thorikos in Attica, en zijn gemalin Procris hadden in teedere liefde elkander eeuwige trouw beloofd. Hij wordt, in het gebergte jagend, door Aurora (Eos) geroofd. Om hem voor eeuwig van zijne gemalin te scheiden, zendt Aurora Cephalus in veranderde gedaante tot haar, en Procris laat zich door haar man tot ontrouw verleiden. Nu openbaart Cephalus, wie hij is, en vol schaamte vlucht Procris naar Creta, waar zij met Diana (Artemis) jaagt en van haar een nimmer missenden jachtspriet en een alles inhalenden jachthond erlangt. Daarmee keert zij naar Attica terug en voegt zich, niet herkend, bij den jagenden Cephalus. Deze wenscht den jachtspriet en den hond te bezitten en belooft haar, op haar verlangen, zijne liefde. Zij maakt zich bekend, en daar de echtgenooten elkander nu niets meer te verwijten hebben, schenken zij elkaar vergiffenis en leven weer eendrachtig samen. Procris is echter nog steeds ijverzuchtig op Aurora, vergezelt haren man heimlijk in 't gebergte en wordt door hem bij vergissing met den nimmer missenden jachtspriet gedood. (Ovidius, *Metamorph.* VII, 493 sqq.) — Pyramus en Thisbe kozen alzoo geen volkomen getrouw paar uit.

Blz. 91. V. 1. 281. Maar stil, wat leed! enz. In het Engelsch:

But stay, o spite!
But mark, poor knight,
What dreadful dole is here!
Eyes, do you see?
How can it be?
O dainty duck! o dear!

Dat Sh. hier eene satyre schrijft op de dichtwijze en den wansmaak van anderen, kan ten duidelijkste blijken uit de aanhaling van eenige regels uit Preston's Koning Cambyses, een stuk dat lang met toejuiching begroet was en aan Sh.'s tijdgenooten goed bekend was:

"O blissful babe,
O joy of womb,
Heart's comfort and delight,

For counsel given
Unto the king,
Is this thy just requite?
O heavy day
And doleful time,
These mourning tunes to make!
With blubred eyes
Into mine arms
From earth I will thee take".

Sh. heeft het rijm vermeerderd, om de regels nog duidelijker te doen uitkomen. De parodie moest het tusschenspel voor de toeschouwers nog veel vermakelijker doen zijn, dan het voor ons wezen kan.

Blz. 92. V. 1.311. O, sneef, sneef, sneef, sneef, sneef! De in het oorspronkelijke volgende woordspelingen zijn opmerkelijk. Na Pyramus'

O, die, die, die, die, die! (sterf!)

zegt Demetrius:

No die (dobbelsteen), *but an ace* (aas, = 1 bij het dobbelspel) *for him; for he is but one;*

en hierop Lysander:

Less than an ace, man; for he is dead; he is nothing;

waarop Theseus herneemt:

With the help of a surgeon he might yet recover, and prove an ass (ezel).

De onvertaalbare woordspelingen heb ik door een paar rijmen vervangen. — Ik noemde ze opmerkelijk, daar er uit blijkt, dat *ace* en *ass* ten tijde van Sh. nagenoeg eveneens werden uitgesproken, beide zeker met den a-klank, maar in het eene woord iets langer dan in het ander.

Blz. 94. V. 1.360. Zelfbedachten dans. Met een dans eindigden de tusschenspelen vaak. In het oorspronkelijke staat *Bergomaskerdans*, naar Bergamo zoo genoemd. De landlieden uit den omtrek dier stad waren bekend om hunne lompe manieren en speelden bij grofboertige vertooningen nog al eens een rol; in de geschiedenis van den Italiaanschen Arlequino is Bergamo van belang. Een Bergomasker-dans is dus een Hansworstendans.

Bld. 96. V. 1.40. En herhale wat ik zing. Het gezang, dat volgen moest, is niet nader aangewezen; het bleef waarschijnlijk aan de keuze der spelers overgelaten.

ROMEO EN JULIA.

De eerste uitgave van Romeo en Julia verscheen in 1597, in quarto. Twee jaar later verscheen eene verbeterde en vermeerderde uitgave in quarto, die in zeer vele opzichten van de eerste verschilt, in 1609 een derde, met de tweede grootelijks overeenstemmende; in de folio-uitgave der dramatische werken van Sh. in 1623 is Romeo en Julia naar de quarto-editie van 1609 afgedrukt.

De eerste uitgave wijkt zoozeer van de volgende af en is in zoovele opzichten onvolkomen, dat het stuk zeker nooit aldus is opgevoerd. Door eene nauwkeurige vergelijking — zooals door TYCHO MOMMSEN *) volbracht is, — moet men wel tot het besluit komen, dat deze eerste quarto-uitgave, — onrechtmatig verkregen, zooals alle afzonderlijke uitgaven van Sh.'s tooneelwerken, — niet eene eerste onvolkomen bewerking van het stuk door Sh. bevat, maar samengeflanst is uit echte gedeelten, misschien door afschriften der rollen van acteurs verkregen, uit aanteekeningen, gedurende de opvoering gemaakt, en uit onechte brokken, door den een of ander er bijgegevoegd, om uit de materialen een geheel te maken. Toch is deze

*) Shakespeare's Romeo und Julia. Eine kritische Ausgabe des überlieferten Doppeltextes etc. Oldenburg 1859.

eerste uitgave een geenszins te versmaden hulpmiddel om drukfouten in de volgende te verbeteren en tot een juisten tekst te komen.

Evenals in vele andere gevallen heeft Sh. het onderwerp van zijn stuk aan anderen ontleend, maar toch een hoogst oorspronkelijk werk geleverd. Hij heeft getoond, dat er van lotgevallen als die van Pyramus en Thisbe heel wat anders te maken was, dan de handwerkslieden deden in den Midzomernachtsdroom. — De Veronezers stellen de geschiedenis in 1303 en vertoonen niet alleen het huis der Capulets, maar ook het graf der gelieven. In 1535 verscheen eene novelle, *La Giulietta* getiteld, van Luigi da Porto, van Vicenza, geschreven naar aanleiding van een verhaal, door een oud krijger hem gedaan. In 1554 deelde Bandello in een Italiaansche novelle, de negende van zijne tweede verzameling, de lotgevallen van Romeo en Julia mede, waaruit Pierre Boisteaux een Fransch verhaal putte. Uit het Fransch ging het in 1567 over in Painter's, door Sh. meermalen gebruikte, verzameling van verhalen, die den naam droeg van *Palace of Pleasure*, met den titel: *The goodly history of the true and constant love betweene Rhomeo and Julietta, the one of whom died of poyson, and the other of sorrow, and hevinesse: wherein be comprysed many adventures of love and other devises touchinge the same.* Reeds vroeger, in 1562. was er van Arthur Brooke een episch gedicht verschenen: *The Tragicall Historye of Romeus and Juliet, written first in Italian by Bandell, and nowe in Englishe by Ar. Br.* — Aan dit episch gedicht heeft Sh. zich nader aangesloten dan aan Painters verhaal.

Blz. 101. Proloog. Chorus was de gejkte naam voor den woordvoerder van de Proloog.

Ald. reg. 6. Ten ondergang gewijd. Sh. bezigt hier de uitdrukking: *A pair of star-cross'd lovers*, door een boos gesternte tegengewerkt; een uitdrukking die ik niet volkomen vermocht weder te geven, evenmin als reg. 9: *The fearful passage of their death-mark'd love.* De zorgvuldigste vertaling kan niet altijd alles teruggeven zonder gewrongen, onwelluidend en ondichterlijk te worden, en zal alsdan juist door het streven naar getrouwheid een geheel anderen indruk maken dan het origineel.

Ald. reg. 12. Een tweetal uren. Bij de tooneelvertooningen in Sh.'s tijd waren er geen tusschenpoozen na een bedrijf en geen

veranderingen van tooneel, zoodat het spelen vlugger ging. Ook in de proloog voor Koning Hendrik VIII wordt (reg. 13) een tijdsverloop van twee uren als de duur der vertooning aangegeven.

Blz. 102. I. 1. 1. De woordspelingen in het gesprek der bedienden moesten natuurlijk in het Nederlandsch door andere vervangen worden; zoo staat hier in het Engelsch: *we'll not carry coals*, dat is: kolen dragen, smerigen arbeid verrichten, zich alles laten welgevallen, waarop dan de woordspeling met *choler* en *collar* volgt. — Hier zij tevens eens voor goed opgemerkt, dat de frivoliteiten, zooals die hier in dit gesprek der knechts voorkomen, en later in het stuk door de Voedster en den jongen edelman Mercutio geuit worden, bij Sh. steeds dienstig zijn om de personen te kenschetsen, zoodat deze daardoor te meer naar het leven geschilderd zijn, nooit om haarzelfs wil, nooit met het doel om door dergelijke aardigheden enkele toehoorders te behagen. Sh. is inderdaad een zeer gekuischt dichter; men vergelijke, om zich hiervan te overtuigen, Sh. met velen zijner tijdgenooten of ook met onze dichters uit zijn tijd of later, b.v. Bredero en Huygens.

Blz. 105. I. 1. 48. Met duim en vinger knippen. Er staat: *I will bite my thumb at them.* Ook bij Sh.'s tijdgenooten wordt het in den mond steken van den duim, als men iemand ontmoet, onder de beleedigende handelwijzen vermeld. Het gebaar wordt aldus beschreven: *to defy by putting the thumbe naile into the mouth and with a jerke from the upper teeth make it to knacke.*

Blz. 107. I. 1. 82. Mijn zwaard. In 't Engelsch staat *my long sword*, het groote zwaard, onderscheiden van het tot sieraad gedragene *little sword.* Dat Capulet in zijn huisgewaad, *in his gown*, komt, bewijst dat hij plotseling in zijn rust gestoord wordt.

Blz. 109. I. 1. 99. Wilde vijgenboomen of Sycomores komen ook elders bij Sh. voor als boomen, wier schaduw door droefgeestige verliefden gezocht werd.

Ald. I. 1. 139. De wolken meerdrend. Sh. laat ook elders de zuchten wolken vormen.

Blz. 113. I. 1. 205. Zeg me in ernst. *Tell me in sadness. Sadness* beteekent zoowel ernst als treurigheid. Daarom zegt in 't Engelsch Romeo in zijn antwoord alleen: *What, shall I groan, and tell thee?*

Ald. I. 1. 222. Haar schoon vergaat enz. In verscheidene sonnetten, zeker wel omstreeks dezen tijd geschreven, wordt dit denkbeeld uitgewerkt.

Blz. 114. I. 1. 236. 't Gelukkig mom. Toespeling op de zwarte

maskers, die in Sh.'s tijd de dames bij het uitgaan plachten te dragen.

Blz. 117. I. 2. 52. Een weegbreeblad. Dit wordt door Sh. ook elders als heelmiddel tegen een gewond scheenbeen genoemd. Romeo zegt hier, dat hij geen van Benvolio's tegengiften behoeft, maar zich met een weegbreeblad *(Plantago)* kan helpen.

Blz. 120. I. 3. 13. Ach, tien te veel. In 't Engelsch staat: *To my teen be it spoken,.... she is not fourteen.* Een woordspeling met *teen*, kommer, verdriet, en de *teen* in fourteen. — Een oogenblik later vat de voedster het *odd days*, eenige dagen, van Lady Capulet, op als een oneven aantal, en zegt *even or odd*, en spreekt van *Lammas-eve at night* (1 Augustus), als of de avond niet reeds door *eve* werd aangeduid.

Blz. 121. I. 3. 23. De aardbeving, ja, is elf jaar nu geleên. Op 6 April 1580 deed zich in Engeland een vrij hevige aardbeving gevoelen, die zeker nog lang in het geheugen bleef. Men heeft wel vermoed, dat de dichter, met het oog op deze aardbeving, deze regels in 1591 zou geschreven hebben, doch dit vermoeden is ongetwijfeld zeer gewaagd, al behoort zeker dit stuk tot zijne vroege werken.

Blz. 123. I. 3. 86. Verklaard door 't spreken van zijn oog. Sh. spreekt hier van „*the margent of his eyes*, doelend op de aan den rand der boeken te vinden verklaringen. — Wat drie regels verder voorkomt „*The fish lives in the sea*" is niet vertaald, omdat mij niet duidelijk is, wat de uitdrukking in dit verband beteekent; ik hoop ondertusschen den geest der regels teruggegeven te hebben.

Blz. 124. I. 4. 10. Het oorspronkelijke heeft hier een woordspeling met *measure*, meten, beoordeelen, en *measure*, een afgemeten dans. — Ook het vervolg bevat allerlei woordspelingen.

Blz. 126. I. 4. 36. 't Gevoelloos strooibies. De kamers werden bij feestelijke gelegenheden met biezen bestrooid.

Ald. I. 4. 39. Hoe mooi enz. Hier is het oorspronkelijke weder niet terug te geven. De woorden *fair* en *done* staan in Romeo's gezegde tegen elkander over. Mercutio vat het woord op als *dun* (donkerkleurig of bruin) en zegt, dat, volgens de nachtwacht, bij nacht alle katten grauw zijn; en denkt terstond daarop weer aan het boerenspel: *Dun is in the mire*, waarbij een blok hout, dat een bruin paard moest voorstellen door het gezelschap opgelicht en heen en weer getrokken werd. Even diep als dat paard in de modder, zat Romeo in het slijk, met verlof gezegd, der liefde.

Ald. I. 4. 47. In het Engelsch wordt gesproken van de *five wits*. Daaronder werden verstaan: *common wit, imagination, fancy, estimation, memory*. In zijn antwoord geeft Romeo aan *meaning* en *wit* weder een andere beteekenis. — Een oogenblik later vat hij in Mercutio's zeggen: *That dreamers often lie*, het woord *lie* op als *liggen* en tevens als *liegen*. Trouwens dit woordenspel komt bij Sh. zeer dikwijls voor. — In reg. 94 heeft *carriage* twee beteekenissen, draagvermogen en gedrag.

Blz. 127. I. 4. 54. Fee Mab. Queen Mab is de oude naam der Elfenkoningin. Volgens Mercutio is zij onder de andere elfen vooral de vroedvrouw *(midwife)*, die het brein verlost van de droomen, waar het van zwanger gaat (voorbeelden volgen), en zoo ook bij Romeo in zijn slaap een droom heeft doen geboren worden.

Blz. 133. I. 5. 95. Ontwijdt deez' hand enz. Deze eerste samenspraak van Romeo met Julia heeft geheel den in Engeland gebruikelijken vorm van een sonnet. Opmerkelijk is het, dat Sh. in dit treurspel gebruik heeft gemaakt van alle drie de vormen, waarin de erotische poëzie zich bij voorkeur uit: het sonnet, het bruiloftslied of den Hymenaeus, (III, 2.) bij het ontbreken van speelnooten door Julia zelve gesproken, en het dageraadslied (III, 5) waarin twee heimlijk saamgekomen gelieven het oneens zijn, of het morgen is of nog avond.

Blz. 139. II. 1. 13. Aan 't jongsken, dat zoo treflijk schoot. In 't oorspronkelijke staat *Young Abraham Cupid*, wat door Knight volgens het toen ter tijd gebruikelijke *Abrahammen* als vagebond Cupido, door Dyce voor een verknoeiing van *abron* of *aberne (auburn)*, kastanjebruin, verklaard wordt. Waarschijnlijk moet, naar Uptons gissing, het woord Abraham in Adam veranderd worden en doelt dit dan op den beroemden, in balladen bezongen boogschutter Adam Bell, op wien Sh. ook in *Veel Leven om niets* (I. 1. 261.) zinspeelt. — *Koning Cophetua*, was algemeen bekend uit eene Engelsche ballade, die bewaard is gebleven: hij was een koning uit „Affrica", die eerst niets van vrouwen wilde weten, maar op een goeden dag, uit zijn venster liggende, een bedelmeisjen zag, er terstond smoorlijk op verliefd werd en haar huwde. Penelophon, — zoo heette het meisjen, — wist zich zeer goed als vorstin te gedragen, de koning leefde zeer gelukkig met haar en beiden werden bij hun sterven diep betreurd en in één graf begraven. De tweede strofe der ballade verhaalt, dat, toen de koning het meisjen zag,

The blinded boy, that shootes so trim,
From heaven downe did hie;
He drew a dart and shot at him,
In place where he did lye.

Dit couplet bewijst tevens, dat bij Sh. *trim* moet staan, zooals de eerste quarto heeft, en niet *true*, zooals de volgende quarto's en de folio te lezen geven.

Blz. 140. II. 1. 36. Die tot hem riep enz. Het Engelsch was hier niet te vertalen: *As maids call medlars* etc. De triviale naam van den mispel is „open-arse" en hierop wordt gedoeld. *Poprin pear* is een soort van peer, benoemd naar Poperinghe in Fransch Vlaanderen. — Wat hier door *mandjen* vertaald is, heet in 't Engelsch *truckle-bed*, een lage rustbank, die onder het groote bed, *standing-bed* geborgen werd.

Blz. 147. 2. 161. Gevangenschap is heesch. In 't Engelsch staat *bondage*, dat behalve gevangenschap ook *afhankelijkheid* beteekent. Misschien ware dit laatste woord te verkiezen geweest.

Blz. 154. II. 4. 19. Meer dan de vorst van het kattengeslacht. Tybalt, of liever *Tybert*, is de naam van den Kater in Reynaert de Vos.

Blz. 168. II. 6. 16. Een tred, zoo licht, slijt nimmer hard gesteente uit. Dat een lichte tred hard gesteente niet uitslijt, behoeft niet te verwonderen, de volgende regel stelt de luchtheid van Julia's tred beter in 't licht. Duidelijker is hier de overigens juist in dit tooneel geheel afwijkende eerste quarto: *So light of foote nere hurts the troden flower.*

Blz. III. 1. 59. Mijn man. Mercutio vat dit woord opzettelijk op als dienaar, zooals hij onmiddelijk daarna met het woord *follower* speelt.

Ald. III. 1. 77. Alla stoccata. Stoot met het rapier, vechtmeesters-uitdrukking.

Blz. 174. III. 1. 102. Doodbedaard. In 't Engelsch *a grave man*, een ernstig man en een man van 't graf.

Blz. 179. III. 2. 14. Huif met uw zwarten mantel enz. Het beeld is aan het temmen van den valk ontleend, die, zoolang hij nog niet aan den mensch gewoon *(unmanned)* is, met de vleugels slaat *(to bate)* en eerst, wanneer hem een huif op den kop gezet wordt *(to hood)*, tot kalmte komt.

Blz. 180. III. 2. 45. Is 't antwoord „ja". Hier is eene herhaalde woordspeling tusschen *I* (ik), *ay* (ja, in de oude uitgaven eveneens *I* geschreven) en *eye* (oog).

Blz. 189. III. 3. 132. Vat vuur enz. De soldaten droegen aan den gordel aan de eene zijde een brandende lont, aan de andere kruid in een flesch of bus. Onvoorzichtigheid bracht dus licht gevaar.

Blz. 194. III. 5. 31. Men zegt, dat pad en leeuwrik de oogen ruilden. Dit volksgeloof ontsproot uit de opmerking, dat de pad fraaie, de leeuwrik leelijke oogen heeft. De leeuwrik moest dan ook maar de leelijke stem der pad hebben, daar hij met zijn stem Romeo verjaagt.

Blz. 201. III. 5 195. Kraam uw wijsheid uit bij uws gelijken. Het Engelsch heeft: *o'er a gossip's bowl;* bij gekruid warm bier en gebraden appelen; zie Midzomernachtsdroom II. 1. 46. Capulet is niet keurig in zijne uitdrukkingen; dit bleek reeds op het bal, toen hij van eksteroogen sprak. In Sh.'s tijd werden overigens zulke sterke uitdrukkingen niet zoo aanstootelijk gerekend als tegenwoordig.

Blz. 214. IV. 3. 47. Gekrijsch als van alruinen. Ook bij andere dichters, tijdgenooten van Sh., wordt gewag gemaakt van den schrikkelijken, waanzinnigmakenden kreet, dien de alruin, als hij uit den grond getrokken wordt, uitstoot. De Alruin- of Tooverwortel, het tooverkruid van Circe, is eene plant uit de familie der Solaneën (waartoe ook de Aardappel, de Belladonna, Spaansche peper, alsmede de Doornappel, het Bilzenkruid en de Tabaksplant behooren), die in den omtrek der Middellandsche zee en vooral in Griekenland voorkomt. Zij is sterker vergiftig dan de Belladonna en werd vroeger ook als geneesmiddel gebezigd, vooral echter als toovermiddel. De groote, knolvormige wortel is vaak van het midden af gespleten en heeft dan, vooral als de kunst wat helpt, eenigszins de gedaante van den mensch, zoodat Columella haar eene planta semihominis (halfmenschplant) noemde. Het bezit van een alruin bracht geluk aan. Zulke geluksmannetjens werden zorgvuldig bewaard, prachtig aangekleed, op bepaalde tijden met wijn of water gewasschen, enz. Zij konden de hardnekkigste kwalen genezen, twisten doen eindigen, vrouwen de weeën verlichten, en ook geld aanbrengen. Zij werden duur verkocht en het verhaal liep, dat zij, als zij uit den grond getrokken werden, zoo ontzettend schreeuwden, dat de mensch, die het hoorde, van schrik plotseling stierf of krankzinnig werd, en dat men dus zorg moest dragen zijn ooren vooraf met was dicht te stoppen, en liefst het uittrekken door een hond, aan wiens staart de plant bevestigd werd, moest laten doen.

Blz. 216. IV. 5. Graaf Paris zet zijn rust op 't spel. In

het oorspronkelijke is hier een woordspeling: *rest* beteekent ook de overblijvende kaarten zoowel als *rust; to set up his rest* wil dus ook zeggen: alles op het spel zetten.

Blz. 222. IV. 5. Is 't hart van zware zorgen krank enz. Dit is het begin van een gedicht van Richard Edwards, dat in een bundel *The Paradise of Dainty Devises* voorkomt. — In dit gesprek komen allerlei woordspelingen voor, zooals blijkt; *crochet* bv. reg. 120 beteekent te gelijk *kwartnoot* en *gril*.

Blz. 226. V. 1. 43. Een krokodil. Een opgezette alligator en dergelijke dingen behoorden in Sh.'s tijd tot de onmisbare versiersels eener apotheek. Het woord schappen in reg. 44, misschien niet allen lezers bekend, beteekent planken van een kast.

Blz. 228. V. 2. 5. Ik zocht mij tot geleide een barvoetsbroeder. Sh. vond in Brooke's gedicht, dat de monniken in Italië niet alleen, maar steeds door een ander vergezeld uitgingen. — De wacht der stad in reg. 8 bedoelt de gezondheidspolicie in tijden van pest, zooals èn uit Brooke's gedicht èn uit Painter's novelle blijkt.

Blz. 238. V. 3. 203. Die dolk, ach, is verdwaald, want zie, zijn huis Rust ledig op den rug van Montague. De dolken werden vroeger op den rug gedragen.

Blz. 242. V. 3. 296. O, broeder Montague, reik mij uw hand. De verzoening der beide vijandige huizen is het treffend, bevredigend en noodzakelijk besluit van het treurspel. Welk gewicht de dichter zelf hieraan hechtte, kan uit de proloog blijken. Haar bij de opvoering van het stuk weg te laten, gelijk maar al te dikwijls (in Nederland echter niet) geschiedt, is een verminking, die den waren aard van het treurspel miskent.

DE KOOPMAN VAN VENETIE.

Van den Koopman van Venetië verschenen in 1600 twee van elkander onafhankelijke uitgaven, de eene bij *James Roberts*, de andere bij *Thomas Heyes*, waarvan de eerste reeds 28 October 1598 in de registers van het boekhandelaarsgilde werd ingeschreven. Het verschil tusschen deze uitgaven is niet zeer groot, maar over het algemeen is de eerste beter te noemen. Toch is in de Folio uitgave van 1623 de tweede, met eenige wijziging, afgedrukt. — Dat het stuk in 1598 reeds bekend was, blijkt uit Francis Meres, die het in zijn *Palladis Tamia* noemt. — Een deel van Sh.'s werk, en wel het begin van het vijfde bedrijf, is nagebootst in een stuk *Wily beguiled*, van een onbekenden schrijver, dat in een geschrift van 1596 reeds vermeld wordt. Het is mogelijk, dat De Koopman van Venetië, zelfs reeds een paar jaar vroeger geschreven werd; in het dagboek van den schouwburg-directeur Henslowe wordt op 25 Augustus 1594 gewag gemaakt van eene nieuwe Venetiaansche comedie, die opgevoerd werd op het tooneel te Newington. Toen werd het tooneel dezer voorstad gemeenschappelijk bespeeld door den troep van Henslowe en dien, waar Sh. deel van uitmaakte, en het is mogelijk, dat De Koopman van Venetië bedoeld is; de stijl en de versificatie bevestigen, dat het stuk, zooal niet in 1594, dan toch zeker omstreeks dezen tijd is geschreven.

Gelijk in zoovele andere gevallen, heeft de dichter ook in dit stuk verhalen, die in zijn tijd reeds lang bekend waren, verwerkt, en er een nieuwe schepping van gemaakt vol kracht en leven. Opmerkelijk is het na te gaan, hoe hij hier uit zeer ongelijksoortige stoffen een wonderschoon geheel heeft gevormd.

Sh. heeft voor dit stuk geput uit eene middeleeuwsche, Latijnsche verzameling van verhalen of sprookjens, getiteld *Gesta Romanorum*. In het 99ste hoofdstuk, — dat reeds in 1577 uit deze verzameling door Robert Robertson in het Engelsch vertaald was, — komt de geschiedenis der drie kastjens voor. Een koning van Apulië zendt zijne dochter over zee naar Rome, om met den zoon des keizers te huwen. Zij lijdt schipbreuk, wordt door een walvisch verslonden maar uit diens buik te voorschijn gehaald. De keizer ontvangt haar, verheugd over haar behoud, zeer vriendelijk, maar wil haar op de proef stellen, of zij zijn zoon waardig is. Hij laat drie vazen brengen; de eene was van zuiver goud, uitwendig met kostbare edelgesteenten versierd, maar gevuld met doodsbeenderen; zij droeg het opschrift: „wie mij kiest, vindt wat hij verdient." De tweede was van zilver, met aarde en wormen gevuld, en had tot opschrift: „wie mij kiest, vindt wat zijn natuur verlangt." De derde was van lood, bevatte kostbare edelgesteenten en droeg het opschrift: „wie mij kiest, vindt wat God hem heeft toegekend." De keizer wees de vazen aan het meisjen, met de woorden: „als gij de vaas kiest, welke bevat wat u en anderen nuttig is, dan zult gij mijn zoon hebben." Het meisjen koos na rijp overleg de looden vaas en trouwde daarop met den zoon des keizers.

Een ander verhaal uit dezelfde verzameling, getiteld: *De Milite conventionem faciente cum Mercatore*, verhaalt van een krijgsman of ridder, die van een christenkoopman geld borgde, op voorwaarde, dat hij al zijn vleesch ten behoeve van den koopman zou verbeurd hebben, als hij niet op tijd betaalde. Toen dit laatste inderdaad het geval werd en de ridder voor den rechter gedaagd was, komt zijne vrouw, als man verkleed, mede voor de rechtbank om den koopman te vermurwen, die echter steeds op zijn recht blijft staan. Daarop drong de vrouw bij den rechter aan, dat de koopman den ridder wel het vleesch van de beenderen zou mogen snijden, maar geen droppel bloeds vergieten. — De koopman wilde nu met de betaling van het geld genoegen nemen, maar dit werd hem geweigerd; hij ging heen zonder een penning te hebben ontvangen.

In deze verhalen is er, zooals men ziet, noch van een jood, noch van een vriendschap als die van Antonio voor Bassanio sprake.

Deze twee bijzonderheden vindt men echter terug in een verhaal eener Italiaansche Novellenverzameling van Giovanni Florentino, onder den titel Il Pecorone in 1554 in het licht gegeven. Het verhaal is daar het eerste der vierde afdeeling. Een rijk Venetiaansch koopman, Ansaldo, voedt een innige vriendschap voor zijn petekind Giannetto, die, door zijn vader, een Florentijnsch koopman, verstooten, door Ansaldo als kind was aangenomen. Aan eene fraaie haven woont de schoone jonkvrouw van Belmonte, welke ieder, die daar landt, dwingt om den nacht op haar slot door te brengen, maar, zoo hij zich niet naar eisch gedraagt, en hare genegenheid niet kan winnen, hem van zijn schip en goederen berooft; wie de proef doorstaat, zal haar gemaal worden. Giannetto, op reis naar Alexandrië, hoort van de schoone jonkvrouw, landt bij haar en tracht hare gunst te winnen, maar te vergeefs; door een zoeten wijn, die hem gereikt wordt, slaapt hij in. Van schip en goederen beroofd, keert hij naar Venetië terug. Hij is ondertusschen door de jonkvrouw zoo betooverd, dat hij van zijn pleegvader een tweede, nog rijker bevracht schip afsmeekt, om naar hare hand te staan; hij slaapt weder in en keert nog berooider dan de eerste maal naar Venetië terug. Zijn vaderlijke vriend Ansaldo laat zich door zijne beden bewegen hem voor de derde maal een schip uit te rusten, maar moet daartoe van een jood in Mestin 10000 dukaten leenen onder voorwaarde, dat de schuld op den eerstvolgenden Sint Jan betaald zal worden, of dat anders de jood het recht zal hebben, een pond vleesch uit eenig deel van Ansaldo's lichaam te snijden. Giannetto is ditmaal gelukkiger en huwt de jonkvrouw van Belmonte. Maar in zijn vreugderoes denkt hij niet aan zijn weldoener, en deze komt hem eerst op Sint-Jan toevallig weer voor den geest. Ondertusschen was Ansaldo reeds in de macht van den jood en had slechts met moeite eenig uitstel gekregen, om te wachten of Giannetto ook terugkwam. Deze kwam inderdaad, maar vond den jood onvermurwbaar. Doch ook de vrouwe van Belmonte kwam, als rechter vermomd, en zij beslist, nadat de jood honderdduizend dukaten had afgeslagen, de zaak als bij Sh., dat de jood niet meer en niet minder dan een pond mocht nemen en geen druppel bloeds moest storten, zoodat de jood de schuldbekentenis in woede verscheurt; zij slaat de honderduizend dukaten, die haar man den gewaanden rechter aanbiedt, af, maar noopt hem zijn trouwring af te staan; zij zorgt te huis te zijn vóor haar man met Ansaldo er aankomt en neemt den schijn aan van recht verstoord te wezen op haar man, die zijn trouwring aan wie weet welke vrouw zou gegeven hebben, maar zij

vertelt weldra, wie voor rechter gespeeld heeft, en zij leeft verder zeer gelukkig met haar man.

Ongetwijfeld is dit verhaal van nog ouderen datum. Hoe de geschiedenis van den woekerjood opgang maakte, kan nog blijken uit een ballade, waarvan echter moeilijk te beslissen is, of zij ouder of jonger is dan Sh.'s stuk. Zij bevat enkel de geschiedenis van den koopman en den jood, met een (echten) rechter, die, op gelijke wijze als Portia, den jood van zijn vordering doet afzien.

Men zie nu, wat Sh. uit deze gegevens wist te maken.

Wil men zich rekenschap geven van de ligging van Belmonte, dan kan men zich dit zeer wel te Strà denken, waar vele Venetianen hunne landgoederen hadden, en dan kan Balthazar (III. 4. 53) Portia zeer goed aan het gewone veer *(tragetto)*, dat ten tijde van Sh. te Fusino aan de monding der Brenta was, inhalen.

Over enkele namen nog een enkel woord. *Shylock* is zeker van Semitischen oorsprong, misschien verbasterd van Sjelah (I Mos. X. 24), dat *pijl* beteekent*). *Tubal* en *Chus* (zie blz. 313, III. 2. 28) vindt men I Mos. X, 2 en 6; *Jessica* zal wel Jiskah zijn (I Mos. XI, 29), wat *uitkijkster* beteekent, vergelijk IIde Bedrijf, 5, 33. De naam *Gobbo* komt in Venetië meer voor; op de Isola del Rialto is een steenen figuur, die Gobbo di Rialto heet.

Blz. 249. I. 1. 98. Hun hoorders strafbaar maakten, Toespeling op Mattheus V. 22: „Wie tot zijn broeder zegt: Gij dwaas! die zal strafbaar zijn door het helsche vuur."

Blz. 254. I. 2. 43. Die is inderdaad een veulen. *Colt* beteekent in het Engelsch zoowel een *veulen* als een *jonge losbol.*

Ald. I. 2. 48. Dan verder de paltsgraaf. Johnson vermoedt hier eene toespeling op een Poolschen paltsgraaf, Albertus a Lasco, die in het jaar 1583 in Londen groot opzien wekte, maar zich weldra wegens schulden uit de voeten maakte.

Blz. 255. I. 2. 88. Dat de Franschman zijn borg werd. Warburton vindt hier een toespeling op de veelvuldige beloften van hulp, die de Franschen aan de Schotten gaven bij de twisten der laatstgenoemden met de Engelschen. — Vermeldenswaard is,

*) Anders kan het veeleer samenhangen met het Joodsch-Arameesche sjelaq, *verbrand worden*, dat een enkele maal ook voor *snijden* gebruikt wordt; dan zou *Shylock* beteekenen: *hij, die snijdt!*

dat eenige regels vroeger, waar gesproken wordt van „den Schotschen lord", de folio van 1623 heeft „den anderen lord", omdat na de troonsbestijging van Jacobus I zulke aardigheden op de Schotten niet toegelaten werden; de quarto's hebben hier de ware lezing.

Blz. 259. I. 3. 20. Zooals ik op den Rialto vernam. Onder Rialto is de plaats te verstaan, die als beurs diende. Een tijdgenoot van Sh. beschrijft die als een groot gebouw met open galerijën, waar de kooplieden tweemaal daags samenkwamen, 's morgens tusschen 11 en 12 en 's namiddags tusschen 5 en 6 uren.

Blz. 260. I. 3. 45. De rente in Venetië. Een Engelsch schrijver over Italië (1561) schrijft, dat de joden in Venetië zeer rijk werden, daar de gewone rente, die zij bij het uitleenen van geld wisten te maken, vijftien ten honderd 's jaars bedroeg.

Blz. 266. II. 1. 1. Om mijn kleur. In de oude uitgaven wordt kleur en kostuum aangegeven: *Enter Morochus a tawny Moor, all in white, and three or four followers accordingly.*

Blz. 267. II. 1. 25. Den Sophi van Perzië vermeldt Sh. ook in het blijspel *Driekoningenavond* een paar keer; Lichas, reg. 32, den ongelukkigen dienaar van Hercules (Alcides), die aan zijn meester het noodlottig gewaad overbracht, dat hem duldelooze pijnen veroorzaakte, en die daarom door zijn meester in zee geslingerd werd, wordt ook genoemd in *Antonius en Cleopatra*, IV. 12. 45.

Blz. 278. II. 3. 2. Het is een hel, en gij, een snaaksche duivel enz. Aan Jessica scheen haars vaders huis een hel toe en Lancelot was er de grappige duivel in. Op het oud-Engelsch tooneel speelde de duivel dikwijls de rol van den grappenmaker.

Blz. 289. II. 7. 56. De gouden munt, *engel* genoemd, wordt door Sh. meermalen genoemd, b.v. *Koning Jan*, III. 3. 8. Zij was 10 shilling waard (*f* 6.—).

Blz. 294. II. 9. 28. Als de zwaluw. De *huiszwaluw*, in het Engelsch *martlet (Hirundo urbica)*, maakt haar nest aan de buitenzijde van gebouwen; meestal vindt men er verscheidene dicht bijeen, zooals Sh. uitvoeriger in *Macbeth* I. 6. 4. beschrijft. Sh. wist, welke soort hij koos; de *boerenzwaluw (Hirundo rustica)* nestelt binnenshuis, b.v. in stallen, of, in onbewoonde streken, in rotsholten enz.

Blz. 297. III. 1. 4. De Goodwins, gevaarlijke ondiepten nabij den mond van de Theems, worden ook vermeld in *Koning Jan*, V. 3, 11. — Dat oude vrouwen gaarne gember knauwen reg. 10, (*to knap* is: in kleine stukjens bijten) wordt ook vermeld in *Maat voor Maat*, IV, 3. 8.

Blz. 302, III. 1, 126. Het was mijn turkoois. Aan dezen edelsteen werd bijzondere kracht toegeschreven; hij werd lichter of donkerder naar den gezondheidstoestand van den bezitter, beschermde dien voor gevaren, verzekerde de eendracht tusschen man en vrouw.

Blz. 303. III. 1. 131. Huur een gerechtsdienaar, die Antonio in hechtenis zou moeten nemen en hem overal vergezellen, opdat hij niet ontsnapte. Shylock heeft hem wel eerst over veertien dagen noodig, maar wil hem nu alvast bespreken.

Blz. 305. III. 2. 55. Jonge Alcides. Portia vergelijkt zich met Hesione, de dochter van den Trojaanschen koning Laomedon, die door haar vader aan een zeemonster was prijsgegeven, maar door Hercules bevrijd werd. Dardanen = Trojanen.

Ald. III. 2. 63. Zegt, van waar de wufte min. In 't Engelsch *fancy*, een vluchtige, wufte, niet diepgaande min of verliefdheid, wel te onderscheiden van *love*, echte liefde. Portia laat hier uitdrukkelijk zingen, dat de *fancy* zich door 't oog laat leiden en kortstondig is. De *love* moet dus anders doen en zal duurzaam wezen. Portia zegt dus wel degelijk tot Bassanio, dat hij zich niet door den schijn moet laten verlokken, met andere woorden, liefst het looden kastjen kiezen. Het verwondert mij, deze opmerking nog nergens te hebben aangetroffen. Dat Portia inderdaad een duidelijken wenk geeft, blijkt nog beter uit het oorspronkelijke; de vertaling vermocht hier niet het Engelsch geheel terug te geven:

Tell me, where is fancy bred,
Or in the heart, or in the head?
How begot, how nourished?
Reply, reply.
It is engendered in the eyes,
With gazing fed; and fancy dies
In the cradle, where it lies.
Let us all ring fancy's knell:
I'll begin it, — Ding, dong, bell.

Blz. 306. III. 2. 86. Al bergt de lever zelfs geen druppel gal. In het Engelsch wordt van een melkwitte lever gesproken, die voor een blijk van lafheid geldt. In den volgenden regel wordt de baard eigenlijk een uitgroeisel van dapperheid, *valour's excrement* geheeten. — De *gulden lokken* worden meermalen door Sh. vermeld. Zij waren zeer in de mode, ongetwij-

feld, omdat Koningin Elizabeth roodachtig haar had. Zoo zegt Sh. b.v. in zijn 68ste sonnet:

„Zoo is hij ons een beeld uit beter dagen,
„Toen schoonheid leefde en stierf als bloemen thans,
„Aleer zij 't waagde een basterdschild te dragen,
„En 't voorhoofd schittren deed met valschen glans;"

Dit ziet op het blanketten, de valsche lokken volgen:

„Eer gouden lokken, aan het graf geroofd,
„Van dooden afgemaaid, een tweede leven,
„Een valsch, begonnen op een tweede hoofd,
„Eer schoonheids dood aan andren schoon moest geven."

Men zie hierover ook het Kostelick Mal van onzen Huygens, in 1622 te Londen voltooid.

Blz. 319. III. 4. 52. Breng, dat ..... naar 't veer, waarmee men.... Venetië bereikt. *Bring them.... Unto the traject, to the common ferry, which trades to Venice. Traiect* (voor het zeker bedorven *traneet* gesteld) is geen zeer gewoon Engelsch woord, en wordt daarom verklaard; het is het Italiaansche *tragetto*.

Blz. 320. III. 4. 78. Zoo mannen na te gaan. In 't Engelsch is de woordspeling eenigszins anders; er staat: *shall we turn to men* = tot mannen worden, en = ons naar de mannen wenden.

Blz. 327. IV. 1. 49. En die zit, bij den neustoon van de zakpijp, Op spelden schier. In het oorspronkelijke: *And others, when the bagpipe sings i' the nose, Cannot contain their urine.*

Blz. 333. IV. 1. 199. Dat, naar gerechtigheid, geen onzer ooit Behouden wordt. Diezelfde toespeling op het Christelijk geloof vindt men in *Maat voor Maat*, II. 2. 73. Het vervolg doelt blijkbaar op het Onze Vader.

Blz. 335. IV. 1. 247. De wet is duid'lijk; zin en woorden slaan Volkomen op de thans vervallen boete. De redeneeringen van den jeugdigen Daniël zijn recht aardig gevonden en bereiken het doel volkomen; maar mogen wel eens nader bekeken worden. Een echt jurist zou, dunkt mij, de schuldbekentenis ipso jure nul en nietig hebben verklaard, omdat zij eene onzedelijke bepaling bevatte. Maar erkende de rechter haar als geldig, dan mocht de jood snijden, en dan was het een slinksche, sluwe streek, hem het storten van bloed te verbie-

den, want dit was onvermijdelijk bij de toepassing van het recht tot snijden, dat door de schuldbekentenis was toegestaan. Verder: mocht de jood ook al niet meer dan een pond snijden, het minder nemen kon toch niet wel strafbaar zijn. De Romeinsche wetten der XII tafelen waren juister; bij het in stukken snijden *(in partes secare)* van schuldenaars wordt opgemerkt, dat het op iets meer of iets minder niet aankomt: *si plus minusve secuerit, sine fraude esto.* Heeft dus Sh. dit niet bedacht, toen hij uit zijne bronnen deze tragische episode in zijn blijspel invlocht? Nog een vraag komt bij ons op. Bezigt hij het ontfutselen, onmiddellijk na de gerechtscène, der huwelijksringen, door Portia en Nerissa, aan hare mannen, om in het vijfde bedrijf zijne toeschouwers na de geweldige spanning, waarin zij verkeerden, weder in de stemming van het blijspel terug te brengen? De wijze, waarop in den tegenwoordigen tijd de rol van Shylock wordt opgevat, moge dit doen denken, maar er is inderdaad alle reden om aan te nemen, dat deze opvatting niet de ware is, dat de dichter en zijn tijdgenooten in de gerechtscène een tooneel zagen, dat werkelijk geheel in een blijspel paste.

Sh.'s tijdgenoot en vriend, de groote tooneelspeler Burbage, die Sh.'s bedoelingen ongetwijfeld juist teruggaf, vatte, zooals bekend is, de rol van Shylock inderdaad als een komische rol op, doste zich uit en stelde den jood voor op een wijze, die het voor den toeschouwer werkelijk zeer vermakelijk maakte, dat Shylock op het oogenblik, dat hij zeker van zijn wraak dacht te zijn, er van verstoken werd; dat dit door louter sofismen geschiedde, maakte de zaak des te kostelijker. Zien wij, hoe Sh. den jood inderdaad gemeene trekken leende, deed wenschen, dat zijne dochter aan zijn voeten gekist lag, hem zijn mes op zijn schoenzool deed aanzetten, dan worden wij overtuigd, dat deze opvatting de ware is, dan zal de spanning bij de gerechtscène nooit tot een tragische hoogte stijgen, want wij weten vooraf, dat de jood, hoe dan ook, bedrogen zal uitkomen, dan zijn de gronden van den baardeloozen rechter, hoe sofistisch ook, inderdaad volkomen passend, eenvoudig omdat zij tot het doel voeren, dan vragen wij niet, of ooit in Venetië de rechtspraak zoo aan een vreemden rechtsgeleerde werd overgegeven, dan is de vroolijkheid, opgewekt door Shylock's en Gratiano's vermelding van den wijzen Daniël en door Bassanio's en Gratiano's wenschen, dat zij met hunne vrouwen Antonio's vrijheid konden koopen, volkomen op haar plaats, dan rillen wij niet bij de gedachte, dat de jood in zijn woede kan

toestooten, dan is er geen schrille tegenstelling tusschen het gerechtstooneel en het vervolg. De dichter behoeft niet plotseling tot het blijspel terug te keeren, want hij is er nooit van afgeweken; dat hij er iets huiveringwekkends ingebracht heeft, was alleen om later de vroolijkheid nog te verhoogen, zooals, — de opmerking is van Rümelin in zijne *Shakespeare Studien*, — Sinterklaas en zijn knecht in de kinderkamer treden, om na een oogenblik van spanning den jubel des te grooter te maken.

Inderdaad, letten we op de plaats, dien in Sh.'s tijd de joden in de maatschappij innamen, dan beseffen wij, dat de jood Shylock zeker niet als tragisch personage bedoeld kan zijn en dat alleen de bijzonderheid, dat Shakespeare, in onpartijdigheid zijn tijdgenooten ver vooruit, hem redeneeringen in den mond legt, waarvan wij de juistheid moeten toestemmen en die zijn woede verklaarbaar maken, er velen toe gebracht heeft, om hoogtragischen pathos daar te vinden, waar wij nog midden in het blijspel zijn.

Eindelijk zij nog opgemerkt, dat alleen in een stuk, waarin tot vermaak van het publiek, de jood bedrogen moet uitkomen, de eisch kan gesteld worden, dat de jood, tot straf van zijn aanslag op Antonio, zich den doop moet laten toedienen. Een jood gruwt bij die gedachte, daarom werd deze boete aan Shylock niet gespaard; in een blijspel, dat zoo veel sprookjensachtigs heeft, kunnen wij ons dit zeer goed voorstellen, maar wanneer wij de gerechtscène als een tooneel beschouwen, dat ons door tragischen ernst diep in de ziel moet grijpen, moet ons die eisch voorkomen als een profanatie van wat in veler oogen heilig is.

Blz. 342. IV. 1,399. Tien hadt gij er meer. Twaalf gezworenen, die het schuldig zouden uitspreken.

Blz. 347. V. 1.1. In zulk een nacht. Deze wisseling van gezegden, telkens met „In zulk een nacht" beginnende, is het, die in het stuk *Wily beguiled* is nagebootst; zie het begin der aanteekeningen op dit stuk. De verliefdheid van *Troilus* op *Cressida* was algemeen bekend, al ware 't slechts uit CHAUCER's *Troilus and Creseide*. Een wilgentak of wilgenkrans was het teeken eener verlatene geliefde; zie *Koning* HENDRIK VI, derde deel, III. 3. 228. *Othello*, IV. 3. 42; daarom klimt ook Ophelia op een wilg, *Hamlet*, IV, 4. 167. De geschiedenis van *Medea* vindt men reeds in GOWER's *Confessio Amantis*.

Blz. 357. V. 1. 220. Heil'ge vonken. In 't oorspronkelijke staat *kaarsen*, *candles of the night*, even als in *Romeo and Julia* III. 5. 9.

KONING JAN.

Van dit stuk is geene afzonderlijke uitgave bekend; het schijnt het eerst in de verzameling van Sh.'s dramatische werken, de Folio-uitgave van 1623, verschenen te zijn. Het behoort onder de stukken, die Francis Meres in 1598 in zijne *Palladis Tamia* vermeldt. Men mag naar de kenmerken, die stijl en versbouw bieden, als zeker aannemen, dat het niet lang voor 1596 geschreven is, en, met de andere koningstukken vergeleken, nà Hendrik VI en Richard III, maar vóor Richard II, Hendrik IV en Hendrik V.

Terwijl Sh. voor de andere genoemde historiespelen vooral de kroniek van Holinshed, (waarover later,) bezigde, ligt aan den Koning Jan een ander, uit twee deelen bestaand drama, van een ongenoemden schrijver, ten grondslag, dat in 1591 verscheen en blijkens de proloog, die van Marlowe's Tamerlan gewag maakt, omstreeks 1590 gespeeld moet zijn. Doch al heeft Sh. aan dit stuk ook den gang der gebeurtenissen ontleend, (echter nog met een menigte wijzigingen,) hij heeft toch op zijn Koning Jan zoo zeer den stempel van zijn geest gedrukt, dat het als een geheel oorspronkelijk werk gelden mag. Aan het schrijven van den ouderen Koning Jan heeft Sh. ongetwijfeld niet het geringste deel gehad; het is zeker niet een arbeid zijner jeugd, al heeft ook een uitgever, die het stuk in

1611 nog eens uitgaf en dat van Sh. niet machtig kon worden, ter wille van het debiet op den titel gezet: „geschreven door W. Sh."; ja, al noemt een derde druk, van 1622, (dus nà Sh.'s dood, maar vóór de uitgave zijner gezamenlijke drama's in het licht gegeven,) zijn naam voluit op den titel.

Men ziet uit het bovenstaande reeds, dat historiestukken in dien tijd gewild waren; daaraan hebben wij inderdaad die van Sh. te danken*). Evenzoo zag men, met name in den tijd van het tweede keizerrijk op de Parijsche volkstheaters in de voorsteden niet zelden het leven van Napoleon voorgesteld in zeer eigenaardige stukken, half drama's, half *tableaux vivants*. Een hoofdzaak was, dat er veel in getrommeld en geschoten werd en dat de groote armee overwon; het volk was tevreden, als het zijn grooten keizer met zijn staf van beroemde veldheeren en met zijne dappere soldaten in hunne bekende uniformen weder voor zich zag, den keizer nogmaals bij Marengo en Ansterlitz zag zegevieren; het was geroerd, als het hem bij Fontainebleau nogmaals den adelaar zijner garde zag omhelzen. Of bij dit alles de historische waarheid streng in acht werd genomen, deed minder ter zake.

Op gelijke wijze gaven in het laatste gedeelte der zestiende eeuw de Londensche schouwburgen reeksen van tooneelen te aanschouwen uit de Engelsche geschiedenis, vooral uit de oorlogen met Frankrijk, waarbij dan steeds de dapperheid der Engelschen boven die der Franschen moest uitkomen. De voornaamste personen: Talbot, Heetspoor, Warwick, Hendrik V, Richard III, enz., hoezeer aan het publiek langzamerhand zeer bekend, werden telkens met genoegen op nieuw gezien en de samensteller dezer stukken kon zich gerust allerlei gewaagde sprongen en weglatingen veroorloven, de toeschouwers waren met het onderwerp genoeg vertrouwd om hem te volgen; het kwam er vooral op aan, de zwaarden en schil-

*) De opheldering, die voor het volledig verstaan van Sh's werken vaak noodig zijn, komen in zoovele uitgaven en dikwijls zoo gelijkluidend voor, dat het niet noodig, niet zelden ondoenlijk is, den eigenlijken auteur der aanteekeningen aan te halen; iets nieuws ter opheldering is moeilijk en meestal niet noodig te leveren. Daarom zij hier eens voor goed gezegd, dat vooral de uitgaven van Knight en Delius door mij geraadpleegd en gebezigd zijn, alsmede (zooals hier Gildemeisters inleiding op Koning Jan) de inleidingen en aanteekeningen der Hoogduitsche vertaling, onder toezicht van Bodenstedt bij Brockhaus te Leipzig uitgegeven. Dat er ook meermalen oorspronkelijke aanteekeningen bij zijn, zou bij onderzoek blijken. — De aanteekeningen zijn uitsluitend van opheldérenden of kritischen aard en laten zich niet met aesthetische beschouwingen in.

den goed te laten kletteren en de hoogdravende taal der koningen en grooten met boertige tooneeltjens af te wisselen, opdat de toeschouwers van allerlei aard ieder op zijne wijze konden genieten. Bij den aanvang van Sh.'s loopbaan was er naar zulke stukken veel vraag en ook Sh. leverde, wat verlangd werd; hij dramatiseerde de Engelsche geschiedenis en schikte zich naar de behandelingswijze zijner voorgangers, evenals de groote Italiaansche meesters de kerkelijke legenden schilderden in den trant, die gewenscht werd. Maar gelijk deze door de hoogte hunner kunst verre stonden boven de handwerkslieden, die dezelfde onderwerpen penseelden, staat Sh., als dramatisch genie van den eersten rang, hoog boven al zijne voorgangers, door het leven, waarmede hij zijne personen weet te bezielen, door zijne kunst om de gebeurtenissen uit het karakter der menschen te doen voortvloeien, door de levendigheid en natuurlijkheid zijner vroolijke tooneelen. Men zie eens, hoe de Bastaard in den loop van dit stuk uit een wakkere, stoute borst zich tot een patriot en held ontwikkelt. Toch dragen deze stukken, met name de eerst geschrevene, duidelijke sporen van hun oorsprong uit de genoemde volksdrama's; de hoogdravendheid, die wij hier en daar opmerken, de soms zorgelooze samenstelling, de stoutheid, waarmede gebeurtenissen in korte tooneelen worden saamgevat, de breede, veel plaats innemende uitwerking van enkele episoden, met name van komische tafereelen, dit alles wijst hierop terug. Men kan dan ook deze stukken geene eigenlijke drama's noemen, waaraan eene eenheid van handeling ten grondslag moet liggen; zij zijn veeleer een aaneenschakeling van dramatische tooneelen, die meermalen schier alleen daardoor samenhangen, dat dezelfde personen er in optreden; soms is een enkel bedrijf of tooneel een geheel op zichzelf, dan weder behoeft de dichter meer dan één stuk om den oorsprong, voortgang en afloop eener handeling of gebeurtenis te verzinnelijken.

Van zelve komt de vraag in ons op, in hoeverre de voorstelling, die Sh. van de personen en gebeurtenissen geeft, met de historische waarheid overeenkomstig is. Ik meen deze vraag, die zich onwillekeurig aan iederen lezer opdringt, hier bij dit eerste koningsstuk niet beter te kunnen beantwoorden, dan met de getuigenis, door een beroemd geschiedschrijver, R a n k e, hieromtrent afgelegd *). „Sh. bracht, zooals toen volstrekt niet ongewoon was, een reeks van gebeurtenissen uit de Engelsche geschiedenis ten tooneele. Met den lof, hem zoo mild toegezwaaid, dat hij ze met historische trouw

*) *Englische Geschichte*, vierte Auflage, IIde Deel, Blz. 96.

heeft teruggegeven, kan men moeilijk instemmen. Of wie zou willen beweren, dat zijn Koning Jan en Hendrik VIII, zijn Glocester en Winchester, of wel zijne Pucelle gelijken op de origineelen, wier naam zij dragen. De schrijver behandelt de groote vragen, waarom het te doen is; terwijl hij de kroniek zoo na mogelijk op den voet volgt en hare karakteristieke trekken opneemt, deelt hij toch aan de personen een rol toe, die aan zijn bijzondere opvatting beantwoordt; hij verleent aan de handeling levendigheid door beweeggronden, die de geschiedenis niet zou vinden en niet zou mogen aannemen; de karakters, die volgens de berichten en waarschijnlijk ook in de werkelijkheid nevens elkander stonden, treden bij hem uit elkander en hebben ieder hunne eigene en eigenaardige wijze van zijn; eenvoudige omstandigheden, die anders slechts in het bijzonder leven van invloed zijn, doorkruisen de politieke handeling en werken daardoor poëtisch met verdubbelde kracht. Maar indien alzoo in bijzonderheden afwijkingen van de werkelijkheid zich voordoen, zoo getuigt toch de keus der gebeurtenissen, die ten tooneele worden gebracht, van een innig gevoel voor het historisch groote. Hij kiest bijna altijd toestanden en verwikkelingen van de grootste beteekenis: het ingrijpen der geestelijke macht in de burgertwisten, in Koning Jan; den plotselingen val van een welgevestigd koningschap, wanneer dit eenmaal de strenge lijn van het recht verlaat, in Richard II; den tegenstand, door een met geweld ten troon gestegen vorst van de vazallen, die hem ten troon hebben verheven, ondervonden, welke hem door onophoudelijke zorg en inspanning den dood bereidt, in Hendrik IV; het geluk van een voorspoedigen uitlandschen tocht, dien wij van de eerste vastberaden voorbereiding volgen tot den gevaarlijken strijd en de bevochten zege, en dan weer den ongelukkigen toestand, waarin een door de natuur niet tot regent gevormde vorst tusschen de naijverige en gewelddadige partijen geraakt, tot het zoo ver komt, dat hij den herder benijdt, die bij zijne kudde rustige dagen doorleeft, in Hendrik V en VI; eindelijk de weg der schrikverwekkende misdaad, dien de voor den troon niet bestemde koningszoon betreedt om dezen toch te bestijgen; alles groote tafereelen in de geschiedenis der staten, niet alleen voor Engeland van beteekenis, maar symbolisch voor alle volken en hunne vorsten. De vragen, in het parlement aanhangig of die van godsdienstigen aard, roert de dichter slechts zeer zelden aan; en het mag wel opgemerkt worden, dat hij in Koning Jan de groote belangen, die tot de Magna Charta voerden, zoo goed als in het geheel niet vermeldt; daarentegen leeft hij en beweegt hij

zich in de persoonlijke twisten van den ouden vazallenstaat, de wederkeerige rechten en plichten daarin. Een woord als dit: „zoo gij koning zijt, ben ik Bolingbroke", [in Richard II] onthult ons geheel het rechtsgevoel der middeleeuwen. De rede, die hij den bisschop van Carlisle [mede in Richard II] in den mond legt, is voor alle tijden geldig. De koningskroon, die de hoogste onafhankelijkheid verzekert, schijnt den dichter de wenschelijkste van alle bezittingen; maar het eerrijke goud verteert hem, die het draagt, door de onrustige zorg, die het met zich brengt."

Met welk een vrijheid de dichter te werk gaat, kan zeer wel uit den Koning Jan blijken. Niet alleen, dat hij vuurwapenen laat gebruiken in een tijd, dat zij nog niet uitgevonden waren, en Richard Leeuwenhart door den Hertog van Oostenrijk bij Limoges laat vallen, ook in belangrijker opzichten is zijn voorstelling niet met de geschiedenis in overeenstemming. Koning Jan en zijne grooten waren nog Fransche Normandiërs, die in Engeland heerschten; de oudere Plantagenets beschouwden hunne groote leengoederen op het vasteland, waardoor zij vazallen aan Frankrijk waren, maar een macht bezaten, grooter dan die van hun leenheer, als hun eigenlijk vaderland; Engeland werd toen inderdaad door Fransche Koningen geregeerd; zijne belangen waren geheel in strijd met die van zijne beheerschers en het is voor Engeland een geluk geweest, dat zijn zevende Fransche vorst, Koning Jan, een nietige lafaard was, die zich uit Normandië liet verdrijven. Eerst toen zijn Normandische edelen hadden moesten kiezen tusschen het vaste land en het eiland, en door de zee op het laatste waren opgesloten, begonnen de veroveraars en overwonnenen, die onder de heerschappij van een slechten, tyrannieken vorst, Koning Jan, dezelfde belangen te verdedigen hadden, elkander in vriendschap te naderen en het aan Jan afgedwongen Groot Charter was het eerste blijk hunner vereeniging, uit welke het Engelsche volk geboren werd. — Toen deze eerste stap gedaan was, werd in minder dan eene eeuw de samensmelting voltooid, en het onderscheid tusschen Saksers en Noormannen, bij het aanvaarden der regeering door Jan nog zoo duidelijk zichtbaar, was tegen het einde van de regeering zijns kleinzoons nagenoeg uitgewischt. Toen Eduard III en na hem Hendrik V ter verovering van Frankrijk uittogen, werd het een strijd van Engelschen tegen Franschen en de overwinningen maakten een deel van Frankrijk tijdelijk tot een Engelsch wingewest, de overwinnaars werden bij hunne thuiskomst door het Engelsche volk met geestdrift begroet.

Heeft Sh. hier alzoo de samensmelting der volksstammen te vroeg als voldongen voorgesteld, heeft hij verder den valschen, laffen, wreeden, steeds wankelenden koning Jan eigenlijk nog al te gunstig geteekend, toch is in dit stuk veel meer waarheid, dan men na het gezegde vermoeden zou. Toen koning Richard gevallen was, stonden de zaken inderdaad zoo, als hij ze schildert. Jan matigde zich, op een uitersten wil van Richard Leeuwenhart steunende, de kroon aan; zijne moeder Eleonore, een eergierige en schrandere vrouw, trok mede te veldė en verdedigde de Fransche provinciën bij afwezigheid van haar zoon; de bekwame Philips August wierp zich ter bescherming van Arthur op, onderhandelde persoonlijk met Jan en de vrede werd bezegeld door het huwelijk van den Dauphijn met Blanca van Castilië, nicht van Koning Jan; de kerk mengde zich inderdaad herhaaldelijk in de twisten; koning Jan brandschatte de geestelijkheid, verzette zich tegen de benoeming van Stephen Langton tot aarts-bisschop van Canterbury; door Innocentius III werd het interdict over Engeland en kort daarna de banvloek over den koning uitgesproken; adel en geestelijkheid vielen van den koning af, het volk was gedrukt en angstig; Jan vernederde zich voor den Paus en leide de kroon neder om leenman van den paus te worden en haar uit handen van den Archidiaconus (niet Kardinaal) Pandulphus terug te ontvangen. Diens verbod vermocht evenwel niet, den oorlog tusschen Frankrijk en Engeland te doen staken, die voor Engeland een ongunstigen keer nam; hierbij kwam een opstand van den adel, die met de onderteekening van het groot Charter eindigde, maar door de trouwloosheid van Jan op nieuw ontbrandde en er toe leidde, dat de Dauphijn, door den adel geroepen, als kroonpretendent in Engeland landde en er zich twee jaren staande hield, den pauselijken ban zelfs trotseerende. Dat hij van plan was de Engelsche edelen met ondank te beloonen, en dat de graaf van Melun dit op zijn sterfbed zou geopenbaard hebben, is aan de kronieken ontleend, maar niet zeker. Dat koning Jan door een monnik der abdij van Swinstead vergiftigd zou zijn, is een gerucht, dat reeds vroeg ontstaan is, maar inderdaad stierf hij aan het onmatig gebruik van perziken en cider, toen hij ziek en koortsig was. Prins Hendrik was toen nog zeer jong.

De bastaard Philip Faulconbridge (Richard Plantagenet) is een verdicht persoon, maar wel wordt in den strijd, waardoor onder de regeering van Hendrik III de Dauphijn uit Engeland verdreven werd, een bastaard van koning Jan, Richard geheeten, als dapper strijder en gelukkig aanvoerder genoemd; misschien heeft de volksover-

levering dezen in een bastaard van Leeuwenhart veranderd. De bastaarden speelden meermalen een groote rol; de in dit stuk voorkomende graaf van Salisbury, William Longsword, is mede een bastaard, namelijk van Hendrik II en de schoone Rosamunde.

Hubert de Burgh is in de geschiedenis bekend als trouw aanhanger des Konings, die zich zoowel op het vaste land als in Engeland door zijne dapperheid onderscheidde, vooral door zijne gelukkige verdediging van Dover tegen den Dauphijn. Toen in het jaar 1202 Arthur van Bretagne, — die niet zoo jong was als hij in dit stuk voorkomt, — aan Jan in handen viel, werd hij ter bewaking toevertrouwd aan Hubert de Burgh, toen bevelhebber van het slot Falaise in Normandië. Toen de koning zijn beulen naar Falaise zond om Arthur de oogen uit te steken, verspreidde Hubert, om hem te redden, het gerucht, dat Arthur gestorven was, doch herriep dit weldra, toen Bretagne bij het hooren hiervan in opstand kwam. De koning gaf Arthur toen aan een ander toezicht over en liet hem naar Rouaan voeren, waar hij in het jaar 1203 op raadselachtige wijze verdween, naar sommigen willen, door koning Jan met eigen hand vermoord.

Blz. 365. I. 1. 1. Frankrijk. Frankrijk beteekent den Koning van Frankrijk, op gemeenzame wijze door Koning Jan zoo genoemd; de gezant daarentegen drukt in zijn antwoord op de koninklijke waardigheid.

Blz. 366. I. 1. 9. Arthur Plantagenet. Koning Hendrik II was gehuwd met Eleonore, gescheiden gemalin van koning Lodewijk VII van Frankrijk. De kinderen waren: 1. Hendrik († 1183); 2. Koning Richard Leeuwenhart († 1199); 3. Godfried van Bretagne, gehuwd met Constance, die één zoon naliet, Arthur; 4. Koning Jan, wiens zoon Hendrik III werd; 5. Eleonore, gehuwd met Alfonso van Castilië, uit welken echt Blanca gesproten is.

Blz. 367. I. 1. 40. Ons is de macht van het bezit, en 't recht. Dat hij het recht op zijn zijde heeft, wil Koning Jan anderen, en misschien zichzelven diets maken; zijne moeder weet het beter en komt er voor uit.

Blz. 369. I. 1. 92. Dat hij een halfgezicht heeft. De Bastaard neemt voor zijn broeder het woord en beantwoordt den koning. Hij vergelijkt het schrale, smalle gezicht van zijn broeder, — diens halfgezicht, — met het koningsbeeld op een zilveren munt,

dat *en profil*, dus half, werd voorgesteld. Op oudere munten stond het koningsgelaat *en face*, dus geheel; het voorstellen *en profil* is later opgekomen. Grooten (1 Groot = 4 stuivers of *pence*) met het koningsbeeld en profil, *half-faced groats*, kwamen eigenlijk eerst onder Hendrik VII in Engeland voor.

Blz. 371. I. 1. 145. Kijk eens, een tweeblankenstuk. *Look, where threefarthings goes.* Zeer dunne zilveren munten, met het beeld van koningin Elizabeth *en profil* met een roos achter aan het hoofd; vandaar heette het muntstuk, waarmede de bastaard het smalle gezicht van zijn broeder vergelijkt, een *three-farthings-rose.* (Een *farthing* = ¼ *penny.*)

Blz. 373. I. 1. 159. U sta 't geluk ter zij, En 'k hoop, het blijve u, wettig zoon, trouw bij. Zinspeling op het zeggen, dat bastaards altijd geluk hebben, — *bastards are born lucky.* — Aan wettige kinderen dient dus het geluk uitdrukkelijk toegewenscht te worden.

Ald. I. 1. 163. Elk Grietjen, iedere boerendeern. — Eenige regels later wordt van tandenstokers gewaagd; deze waren in Sh.'s tijd een nieuwe mode, van het vaste land overgekomen; aan het gebruik er van herkende men den man van de wereld, die gereisd had en met uitheemsche manieren thuis gekomen was.

Blz. 374. I. 1. 218. Heeft zij geen man enz. De rijdende boden hadden steeds een posthoorn bij zich, om hunne komst aan te kondigen. Tevens bevat deze regel een variatie op het thema, dat voor de dichters der periode van koningin Elizabeth een onuitputtelijke bron van geestigheden was.

Ald. I. 1. 225. De Philistijnsche reus, de sterke man. Sh. noemt hier den Deenschen reus Colbrand, die door balladen aan het volk evenzoo goed bekend was als wijlen Goliath aan ons is. Vondel zou gesproken hebben van den *Sparrewouwer reus.*

Ald. I. 1. 231. Philip! noem een musch zoo. Gurney, met de naamsverandering van den Bastaard nog onbekend, noemt hem met zijn ouden naam. *Philip*, *Phip* werd meermalen gebezigd om de tjilpende musschen aan te duiden.

Blz. 375. I. 1. 244. Knaap? — Ridder, ridder; goede moeder, ja. Het woord *knaap*, in het Engelsch *knave*, beteekent zoowel een dienaar van een ridder, als schelm. In het Engelsch zegt de Bastaard: „Ridder, ridder, goede moeder, evengoed als Basilisco." Basilisco is een vechtersbaas, een pochhans, uit het in Sh.'s tijd aan ieder bekende tooneelstuk „Soliman en Perseda", die zich „ridder" noemt, maar door den hansworst *(clown)* van

het stuk met den naam van *knave* (knaap, schelm) bestempeld wordt. Deze toespeling, die hedendaagsche lezers onverschillig laat, is natuurlijk weggelaten.

Blz. 376. I. 1. 266. Zelfs de onverschrokken leeuw niet kampen kon. Naar het volksverhaal had Richard Leeuwenhart een leeuw bestreden, hem het hart uit het lijf gerukt en zijn vel als mantel gedragen. Een ballade hield dit verhaal bij het volk levendig.

Blz. 377. II. 1. 2. Voorzaat. Niet letterlijk op te vatten; Richard was de broeder van Arthurs vader. — Richard viel niet, zooals reg. 5 zegt, door den hertog (toen nog niet aartshertog) van Oostenrijk, maar bij de belegering van Chaluz, in den strijd tegen den Vicomte van Limoges. Dat hier, als in het ouder stuk van Koning Jan, de Hertog van Oostenrijk in de plaats treedt van den Vicomte van Limoges, levert een goeden grond op voor den wrok van den Bastaard tegen den Hertog, die het leeuwenvel, zijn buit bij het dooden van Richard, als mantel draagt.

Blz. 382. II. 1. 134. Hoort den roeper daar: den roeper, die bij openbare terechtzittingen stilte gebiedt.

Blz. 389. II. 1, 288. Sint George, de schutspatroon van Engeland, prijkte zeer dikwijls op de uithangschilden van herbergen.

Blz. 392. II. 1, 378. Doet als de muiters in Jeruzalem. De joden waren in het door Titus belegerde Jeruzalem in drie partijen verdeeld, maar vereenigden zich tot een gemeenschappelijken uitval tegen de belegeraars.

Blz. 400. II. 1. 590. Als hij zijne englen me in de hand wil drukken. Gouden engelen, van tien shillings waarde, zijn bedoeld. In het oorspronkelijke staat: „wanneer zijne schoone engelen mijne handpalm willen begroeten". Zulke engelen zijn ook bedoeld in III. 3, regel 8, blz. 416.

Blz. 401. III. 1. 1. Gaan huwen! De graaf van Salisbury, tot wien Constance spreekt, is blijkbaar de bode, door Koning Jan afgezonden om haar uittenoodigen, zie II. 1. 554.

Blz. 403. III. 1. 69. Want leed is trotsch, het buigt, die 't heeft ter aard. Het als persoon gedachte leed is overmoedig en onderwerpt aan zich hen, die het bezitten, het drukt die ter aarde, zoodat zij aan geen andere bevelen gehoor geven. Deze plaats is misschien bedorven; velen lezen met Hanmer *stout* voor *stoop*.

Blz. 405. III. 1, 78. Ten strijd gerust enz. Het oorspronkelijke zegt: Gij kwaamt gewapend *(in arms)* om het bloed mijner vij-

anden te vergieten, maar nu versterkt gij het, arm in arm *(in arms)*, of elkaar omarmend, met het uwe.

Blz. 406. III. 1.129. En hang een kalfsvel om die vuige leden. Een kalfsvel liet men in Sh's tijd vaak den narren dragen.

Bld. 411. III. 1. 270. Want dat, wat gij bezweert, verkeerd te doen, Is niet verkeerd meer, als gij 't goed verricht. — *Goed verricht*, overeenkomstig uw plicht, dus op tegengestelde wijs, dus in het geheel niet verricht. De geheele redeneering van den pauselijken legaat kan een proefjen gerekend worden van Jezuitische casuistiek.

Blz. 414. III. 1.325. Paai Tijd de klokkeman. De Tijd is volgens den Bastaard, een oude koster, en daarom is het zijne taak het uurwerk te regelen en de klok te luiden.

Blz. 415. III. 2. 4. Terwijl de bastaard adem schept. In het oorspronkelijke wijst de bastaard zich zelven aan met zijn ouden naam Philip, gelijk ook in den volgenden regel koning Jan hem er mee aanspreekt.

Blz. 416. III. 3.12. Klok, boek en kaarsen drijven mij niet weg; de banvloek der kerk zal mij niet afschrikken. Bij een banvloek werden de klokken geluid, werd de bijbel opgeheven en werden drie brandende kaarsen uitgebluscht.

Blz. 419. III. 4. 2. Een gansche armada. Blijkbaar een toespeling van Sh. op de onoverwinnelijke vloot van 1588.

Blz. 435, IV. 2. 42. Zoodra mijn zorgen minder zijn. Koning Jan meent, zoodra ik minder bezorgd ben voor Arthurs aanspraken op den troon. Koning Jan heeft zich werkelijk tweemaal laten kronen om allen twijfel aan de rechtmatigheid van zijn koningschap te doen ophouden. De kroning was, naar de beschouwingswijze der middeleeuwen, meer dan een vorm, eerst door haar werd zelfs hij, die de rechtmatigste aanspraak op den troon had, werkelijk koning.

Blz. 445. IV. 3.11. Ik zal hem bij Sint Edmund's Bury treffen. Salisbury meent den Dauphijn, die door graaf Melun en den legaat Pandulf onderhandelingen had aangeknoopt met de onvergenoegde lords.

Blz. 450. IV. 3.123. Geen geest der hel zal zoo afzichtlijk zijn. De verdoemden waren afzichtelijker, naarmate hun schuld grooter was.

Blz. 458. V. 2.93. Naar de eere van mijn huwlijksbed; als gemaal van Blanca van Castilië, wier moeder een zuster was van koning Jan.

Blz. 460. V. 3 144. Als uw landskraai kraaien ging: *Even at the crying of your nation's crow.* De Bastaard spreekt, spelend met het woord *crow*, dat *kraai* en *gekraai* beteekent, verachteijk van den Gallischen haan. — Een oogenblik later, als hij reg. 152 de oproerige lords Nero's noemt, denkt hij bepaald aan Nero als moedermoorder.

Blz. 461. V. 2. 176. Op zijn voorhoofd zetelt Het hongrig rif des doods. De dood wordt als het helmteeken van koning Jan gedacht.

Blz. 462. V. 3. 11. Goodwin's zanden. Deze zandbanken aan de monding van de Theems zijn ook in den Koopman van Venetië, III. 1. 4. vermeld.

Blz. 472. V. 7. 53. Al het want, waarmee mijn leven zeilde. Het want is het touwwerk ter zijde en achter den mast, de stag het touw, dat van den boeg naar den mast loopt en dezen tegen het achterovervallen steunt.

Blz. 473 V. 7. 97. Andre prinsen, die beschikbaar zijn, die het best ontbeerd of gemist kunnen worden bij de onderhandelingen met den Dauphijn, zouden het lijk naar Worcester (tweelettergrepig: Wôrster, met zeer zachte *r*) brengen.

DRUKFEILEN.

Blz.	91,	reg.	3	v. b.	staat: Thisbe.	lees: Theseus.
„	112,	„	8	v. o.	„ Vaarwel	„ Vaarwel,
„	113,	„	5	v. o.	„ heiligen	„ heil'gen
„	114,	„	5	v. b.	„ dat dat	„ dat
„	115,	„	3	v. b.	„ *Bedienden*	„ *een Dienaar*
„	115,	„	12	v. b.	„ Montague.	„ Capulet.
„	205,	„	13	v. b.	„ Zoe	„ Zoo
„	215,	„	6	v. o.	„ 'k Ben, heer wel	„ 'k Ben, heer, wel
„	217,	„	12	v. o.	„ mijn dochter	„ mijne dochter
„	239,	„	11	v. o.	„ Stel	„ Stelt
„	261,	„	14	v. b.	„ de derde.	„ de derde, —
„	313,	„	4	v. o.	„ stamgenooten	„ landgenooten
„	368,	„	7	v. o.	„ heme	„ hemel